BEYRUT
POLİS MEKTEBİ

CEMİLE DEMİR

sonçağ akademi

BEYRUT POLİS MEKTEBİ

CEMİLE DEMİR

Kitabın Adı : BEYRUT POLİS MEKTEBİ
Yazar : Cemile DEMİR

1. Baskı : Şubat 2025 ANKARA

Yayın Koordinatörü : Ceyda ŞEREFLİOĞLU
Yayın Yönetmeni : Selva ALİM
ISBN : 978-625-5537-91-1
Yayın No : 2802

© Cemile DEMİR

Tüm hakları yazarına aittir. Yazarın izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz. Yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SONÇAĞ AKADEMİ
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67 - GSM / (533) 093 78 64
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 47865

BASKI VE CİLT MERKEZİ

UZUN DİJİTAL MATBAA, SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK TESCİLLİ MARKASIDIR.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.uzundijital.com
uzun@uzundijital.com

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 2
KISALTMALAR 7
ARAŞTIRMANIN KONUSU 9
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 9
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 9
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ/PROBLEM 10
KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER 10
BİRİNCİ BÖLÜM 11
1. OSMANLI KLASİK DÖNEMİNDE GÜVENLİK 11
1.1. Eski Türklerde Güvenlik 11
1.2. Osmanlı Klasik Döneminde Güvenlik 13
1.3. Osmanlı Devleti'nde Klasik Dönemde Güvenlikle İlgili Makamlar 15
1.3.1. Merkez Teşkilatındaki Görevliler 15
1.3.1.1. Sadrazam 15
1.3.1.2. Yeniçeri Ağası 16
1.3.1.3. Yasakçılar 16
1.3.1.4. Cebeci ve Cebecibaşılar 17
1.3.1.5. Kaptanpaşa 17
1.3.1.6. Topçular ve Topçubaşı 17
1.3.1.7. Bostancıbaşı 18
1.3.1.8. Çavuş 18
1.3.1.9. Asesbaşı 19
1.3.1.10. Kapıcılar 20
1.3.1.11. Böcekbaşı 20
1.3.2. Taşra Teşkilatındaki Görevliler 21
1.3.2.1. Kadı 21
1.3.2.2. Muhzır 22
1.3.2.3. Muhtesip 22
1.4. Geçitler, Yollar ve Menzillerin Güvenliği 23
1.4.1. Derbentçiler 23
1.4.2. Martoloslar 23
1.4.3. Pandorlar 23
1.4.4. Menzilkeşler 24

1.4.5. Belderlar/Belderan 24
1.5. Osmanlı Klasik Döneminde İstanbul'un Güvenliği 25
1.6. Osmanlı Klasik Döneminde Taşranın Güvenliği 25
İKİNCİ BÖLÜM 27
2. OSMANLI MODERNLEŞME DÖNEMİNDE GÜVENLİK 27
2.1. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nde Güvenlik 27
2.1.1. Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nun Kurulması 27
2.1.2. İstanbul'da Zabıta Teşkilatı 28
2.1.3. İhtisap Nezareti 28
2.1.4. Eyaletlerde Zabıta Teşkilatı 29
2.1.5. Tanzimat Fermanı ve Güvenlik 29
2.1.6. Polis Teşkilatı'nın Kurulması 30
2.2. XIX. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Devleti'nde Güvenlik 32
2.2.1. Zaptiye Müşirliği'nin Kuruluşu 33
2.2.2. Zaptiye Teşkilatı'nın Düzenlenmesi 34
2.2.3. Zaptiye Nezareti'nin Kuruluşu 37
2.2.4. Polis Dershanesinin Açılması 39
2.3. XX. Yüzyılın Başlarında Güvenlik İle İlgili Düzenlemeler 40
2.3.1. 1907 Polis Nizamnamesi 40
2.3.2. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nin Kuruluşu 41
2.3.3. Osmanlı Devleti'nde Polis Mekteplerinin Açılması 42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 44
3. BEYRUT POLİS MEKTEBİ'NİN KURULUŞU ve FAALİYETLERİ 44
3.1. Beyrut'un Kısa Tarihi 44
3.2. XIX. Yüzyılda Beyrut'ta Asayiş ve Güvenlik 49
3.2.1. Lübnan Bölgesinin Yönetimi ve Maruni ile Dürziler Arasındaki İlk Çatışmalar 49
3.2.2. 1840 Olayının Yaşanması ve İki Kaymakamlı Dönem 51
3.2.3. 1860 Olayları ve Mutasarrıflık Dönemi 52
3.3. Beyrut'ta Polis Teşkilatı'nın Kuruluşu 54
3.4. Osmanlı Devleti'nde Kurulan Polis Mekteplerinin Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri 57
3.5. Beyrut Polis Mektebi'nin Açılışı 60
3.6. Beyrut Polis Mektebi Devreleri 64
3.6.1. Birinci Devre 64
3.6.2. İkinci Devre 75

3.6.3. Üçüncü Devre 80
3.6.4. Dördüncü Devre 82
3.6.5. Beşinci Devre 83
3.6.6. Altıncı Devre 85
3.6.7. Yedinci Devre 90
3.6.8. Sekizinci Devre 93
3.6.9. Dokuzuncu Devre 95
3.7. Beyrut Polis Mektebi'nde Okutulan Dersler 98
3.7.1. Heyet-i İctimaiye 98
3.7.2. Ceza Kanunu 99
3.7.3. Usûl-ı Muhâkemat-ı Cezâiye 99
3.7.4. İmlâ, Kitabet ve Tatbikat-ı Cezaiye Dersi 99
3.7.5. Polis Nizamnamesi 100
3.7.6. Hıfz-ı sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye 101
3.7.7. Kroki 101
3.7.8. Telgrafçılık ve Telefon 102
3.7.9. Terbiye-i Meslekiye 102
3.7.10. Riyazet-i Bedeniye 103
3.7.11.Talim 106
3.7.12. Fotoğraf 106
3.7.13. Hukuk-u Düvel/Devletler Hukuku 106
3.7.14. Daktiloskopi 106
3.7.15. İlm-i Eşkâl 108
3.8. Beyrut Polis Mektebi'nden Mezun Olma ve Şehâdetnâme Alma 108
3.9. Beyrut Polis Mektebi Öğrencilerinin Kıyafetleri 112
3.10. Beyrut Polis Mektebi'nin Öğretim Kadrosu 114
3.10.1. Mektep Müdürleri 117
3.10.2. Kâvanin Muallimleri 125
3.10.3. Dâhiliye Müdürleri 128
3.10.4. Sınıf Zabitleri 129
3.11. Beyrut Polis Mektebi'nde Görevli Olan Diğer Memurlar 131
3.11.1. Tabipler 131
3.11.2. Hesap Memurları 133
3.11.3. Müzakereciler 138
3.12. Beyrut Polis Mektebi Memurlarının Maaş Durumları ve Mektebin Giderleri 139

3.13. Beyrut Polis Mektebi'nin Hademe Kadrosu 148
3.14. Beyrut Polis Mektebi'nin Demirbaş Eşya Durumu 151
SONUÇ 157
KAYNAKÇA 160
TABLOLAR LİSTESİ 170
ŞEKİLLER LİSTESİ 171

ÖNSÖZ

İnsanların bireysel ve toplumsal olarak güven içinde yaşama ihtiyaçları her zaman olmuştur. Toplulukların devlet haline gelmesiyle toplumun güvenlik ihtiyacının sağlanabilmesi için güvenlikle ilgili bir takım teşkilatlar kurulmuştur. Osmanlı Devleti diğer Türk devletlerinde olduğu gibi güvenlik teşkilatına büyük önem vermiştir. Devletin kuruluşundan itibaren güvenlik teşkilatı askeri teşkilatla iç içe olmuştur. Klasik dönemde Yeniçeriler, İstanbul'un, tımarlı sipahiler taşranın güvenliğini sağlarlardı. XIX. yüzyılda Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla İstanbul ve şehir merkezlerinin, tımar teşkilatının da kaldırılmasıyla taşranın güvenliğinde yeni düzenlemeler yapılması gerekmiştir. Bu bağlamda polis ve jandarma teşkilatları kurulmuştur, polislerin eğitilmesi için 1907 yılında Selanik Polis Mektebi daha sonra Dersaadet Polis Mektebi açılmıştır. Ardından Beyrut, Bağdad, Erzurum, Adana ve Trabzon vilayetlerinde de polis mektepleri açılmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde; Osmanlı'da asayiş ve güvenliğin tarihsel süreçte gelişimi, değişimi ve işleyişi ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde; Osmanlı modernleşme döneminde asayiş ve güvenlikle ilgili kurulan kurumlar, bu kurumların işleyişi, gelişim ve değişimi anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde; Beyrut Vilayeti'nin kısa tarihi verildikten sonra, Beyrut Vilayeti'nde yaşanan asayiş ve güvenlik sorunlarına değinilmiştir. Beyrut Polis Mektebi'nin açılışı, işleyişi, gelişimi, eğitim çevresi ve eğitim için gelen polis efendiler, dersler, mektebin öğretim görevlileri, mektepteki hizmetliler, mektep harcamaları ve mektepteki görevlilerin maaş durumları, demirbaş eşya durumu mektepte yaşanan sorunlar hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ndeki belgeler esas alınmıştır.

Vilayet salnameleri ve bazı arşiv belgeleri okunamayacak kadar bozuk olduğundan transkripti yapılan arşiv belgelerinde bazı hataların ve eksikliklerin olması kaçınılmazdır. Çalışmada bu hatalar olabildiğince azaltılmaya çalışılmıştır.

Beyrut Polis Mektebi adlı bu çalışmanın hazırlanmasında rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Selma TURHAN SARIKÖSE ve Prof. Dr. Barış SARIKÖSE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda kullandığım kaynakları temin ettiğim Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı ve İSAM Kütüphanesi çalışanlarına ve bu eserin ortaya çıkmasında desteklerini hep hisetteğim ailem ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Karabük

Şubat 2025

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

a.g.md. : Adı geçen madde

a.g.t. : Adı geçen tez

A. Ü : Atatürk Üniversitesi

BEO : Bab-ı Ali Evrak Odası

BOA : Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri

C. : Cilt

Çev : Çeviren

Ed : Editör

EGM : Emniyet Genel Müdürlüğü

EUM : Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

EÜSBED : Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

H. : Hicri

M. : Miladi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

M.Ö : Milattan Önce

M. S : Milattan Sonra

OMAD : Osmanlı Mirası Araştırmaları Merkezi

S. : Sayı

s. : Sayfa

SBF : Siyasal Bilgiler Fakültesi

SÜTAD : Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi

TASAM : Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TİAV : Türk İdari Araştırmalar Vakfı

TTK : Türk Tarih Kurumu

TUBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Sultan II. Abdülhamit döneminde açılan Beyrut Polis Mektebi'nin kuruluşu, gelişimi ve faaliyetleri, eğitim-öğretim kadrosu, dersleri, Beyrut vilayetinde karşılaşılan asayiş ve güvenlik sorunları, suçları önlemek için aldıkları önlemler, mektebin araç ve gereç durumu, eğitim kadrosunda yer alan memurların maaş durumları araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu araştırmada; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nden alınan arşiv belgeleri, konu ile ilgili kitap, makale, tez ve diğer telif eserlerden yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanlığın varoluşundan itibaren güvenliğe ihtiyaç duyulmuştur. Osmanlı Devleti de diğer devletler gibi güvenliğe büyük bir önem vermiştir. Zamanla güvenlikle ilgili birtakım kurumlar oluşturulmuştur. Klasik dönemde Yeniçeri ve tımarlı sipahilerden yararlanmıştır. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması tımar sisteminin sonlandırılmasıyla birlikte XIX. yüzyılda güvenlikle ilgili yeni düzenlemeler yapmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Güvenlik önce zaptiye teşkilatı ile sağlanmaya çalışılmış sonra polis ve jandarma olarak merkez ve taşranın güvenliği ayrıştırılmıştır. Polis teşkilatı 1845'te kuruluncaya kadar 1839'da başlayan zaptiye sistemi jandarmanın temelini oluşturmuştur.

Polis teşkilatı gelişirken merkez ve taşrada eğitimli personele ihtiyaç duyulmuş bu bağlamda Selanik'ten sonra Dersaadet'te polis mektebi açılmıştır. Taşrada Beyrut, Bağdad, Erzurum, Adana ve Trabzon gibi büyük ve merkezi vilayetlerde de polis mektepleri açılmaya devam etmiştir.

Bu araştırmada Beyrut'ta açılan polis mektebinin kuruluş süreci eğitim sistemi, eğitim kadrosu ve mektebin idari yapısı Osmanlı arşiv belgelerine göre değerlendirilecektir. Böylelikle XIX. yüzyılda taşrada polis eğitiminin ne seviyede olduğu ve Beyrut Polis Mektebi'nin etkinliği ortaya konulacaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmanın temel kaynağını Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgeler oluşturmaktadır. Özellikle Osmanlı Arşivi'ndeki Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'ne ait belgeler ile Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivi'nden yararlanılmıştır. Beyrut ve Suriye Vilayet Salnameleri çalışmanın diğer kaynaklarındandır. Konu ile ilgili kitap, makale, tez ve diğer telif eserlerden de yararlanılmıştır. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nden temin edilen belgeler önce Osmanlıca'dan transkript edilmiş elde edilen bilgiler tablolar haline getirilmiştir.

Halim Alyot'un *Türkiye Zabıta Tarihi: Tarihi Gelişmi ve Bugünkü Durum*, Derviş Akçabol'un *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, Hikmet Tongur'un *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Eyüp Şahin'in *Türk Polis Eğitim Tarihi, Dersaadet Polis Mektebi, 1907'den 2000'e Polis Okulları* çalışmada kullanılan önemli eserlerdendir.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ/PROBLEM

Türk Polis Tarihi, Osmanlı'dan günümüze kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Şüphesiz ki; bugüne kadar polis eğitimine büyük önem verilerek eğitim kurumları geliştirilmesi gayreti içinde olunmuştur. Gelişen bu kurumların eğitimde izledikleri yol, faaliyetleri, kazanılan tecrübe ve uygulamaları eğitim açısından büyük bir öneme sahiptir. Bundan dolayı polisliğin eğitim tarihinde açılan kurumların aydınlatılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Osmanlı döneminde açılan yedi polis mektebinden biri olan Beyrut Polis Mektebi hakkında ayrıntılı bir çalışma yapılmadığından bu mekteple ilgili bilgilerin arşiv belgelerine dayanarak gün yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Çalışmanın yazımında kullanılan Osmanlı arşiv belgeleri ve vilayet salnâmelerinin bazı yazılarının okunamayacak kadar bozuk olması bilgileri pekiştirmede zorluklara neden olmuştur. Bazı belgelerde belgeyi kaleme alan kâtiplerin yazımları farklılık gösterdiğinden dolayı belgelerin okunmasında güçlükler ortaya çıkmıştır. Beyrut Polis Mektebi'nin bulunduğu bölge I. Dünya Savaşı ile birlikte sınırlar dışında kaldığından mektebin son dönemleri ile ilgili arşiv belgelerine ulaşılamamıştır. Bu nedenle çalışmanın yazımında Osmanlı Arşivi'ndeki belgeler esas alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OSMANLI KLASİK DÖNEMİNDE GÜVENLİK

1.1. Eski Türklerde Güvenlik

Polis kelimesinin kökeni Yunanca "*politeia*", Latince "*politia*" kelimelerinden gelmektedir. Bu kavram, ilk zamanlarda site şeklinde kurulup yaşanan şehirleri, devletin şehirde yürüttüğü faaliyetleri ve yönetimini ifade ederdi. Bu manada polis kelimesi sitenin bütün kamu alanındaki hizmetlerinin karşılığı olarak kullanılmaktaydı[1].

Polis kelimesi zamanla ülkede asayiş ve güvenliği, düzeni sağlamak ve sağlanan hizmetlerin bütününü ifade eden teşkilatı ifade etmek için de kullanılmıştır. Polis hukuk çerçevesinde; kamu ve şahıs emniyetini sağlayan, halkın can, mal ve ırzını koruyan, yardıma ihtiyacı olanların yardımına koşan silahlı kolluk kuvvetidir[2].

Eski Türklerde suç sayılan eylemlerin yapılmasını engellemek için suçu işleyenlerin yakalanmasının üzerinde durulmuştur. Türkler bu uygulamalarını göç ettikleri yerlerde de devam ettirmişlerdir. İşlenen suçların önünü alabilmek ve adaleti sağlamak için cezaları içinde barındıran kanunlar çıkarmışlardır. Mahallelerde, köylerde, kervanlarda baskın yaparak zaiyat verdiren kişiler ya da mahallede hırsızlık suçu işleyenler bulunup verdiği zarar ödettirilmiştir sonra da kanunlara göre yargılanmıştır. Suçlular bulunamaz ise zarar ahaliye ödettirilmiştir. Suç işleyen kişi ortaya mutlaka çıkarılarak, Eski Türk töresine göre yargılanıp cezalandırılmıştır. Türk kanunlarından en bilinenleri; Oğuz Töresi, Uluğ Yasa ve Timur'un Tüzükatı'dır.

Oğuz Töresi: Rivayete göre Oğuz Han, Oğuzlara ait kanunları toplayarak düzenli hale getirmiştir. Bu töreler Oğuzlar'ın ve Oğuzlardan önceki devletlerin yaşam biçimleri ve toplum bilgisi temel alınarak hazırlanmış daha sonraki derlenen kanunlara örnek olmuştur. Oğuz töresi yalın ve anlaşılır bir dil kullanılarak yazılmış, emir ve yasakları ise katı kurallardan oluşmuştur[3].

Uluğ Yasa: XIII. yüzyılda Orta Asya'yı, Çin'i, Harzemşahlar ülkesini, Doğu Avrupa'yı idaresi altına alarak büyük bir imparatorluk kuran Cengiz Han'ın topraklarını idare etmek için "*Uluğ Yasa*" adı altında bazı kanunları bir araya getirmesiyle oluşturulmuştur. İçinde asayiş ve güvenlik ile ilgili maddeleri de barındıran bu kanunlar Cengiz Han'ın vefatına kadar iç güvenliğin sağlanmasında etkili olmuştur. Yollarda kurulan menzil teşkilatı yolculuk yapacak kişilerin güvenli şekilde seyahati sağlanmış, "*daruga*" adı verilen valiler şehrin güvenliğinden sorumlu tutulmuştur. Hırsızlar, zina yapanlar, devletten kaçanlar, sanık ve tutsakların eşyalarını saklayanlar için idam cezası verilmiş, suçlulara âdet olarak kabahatini açıklayana kadar işkence yapılmış, hırsızlık yapanlar ise dövülmüştür[4].

Timur'un Tüzükatı: Timur'a ait olan bu tüzükatta Timur'un oğullarına nasihatleri ve döneme ait kanunlar yer almaktadır. Tüzükatta asayiş ve güvenlik ile ilgili

---

[1] Ali Kuyaksil, "155. Yılda Polis Teşkilatının Tarihçesi, Kolluk Kavramı ve Günümüzde Emniyet Teşkilatı", *Polis Dergisi (155. Yıl Özel Sayısı)*, S.22, (2000), s.3.

[2] Gökhan Tanışık, "Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kayıtlarına Göre Polis Teşkilatı Kadro Hareketleri (1909-1938)", (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2009, s.1-2.

[3] Halim T. Alyot, *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum,* İçişleri Bakanlığı, Ankara, 1947, s.11-17.

[4] İbrahim Yılmaz, "Selanik Polis Tarihi (1876-1912)", (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya, 2017, s.43.

konulara önem verildiği, devletin teşkilat ve düzenini İslam esaslarına göre düzenleyip "*tarhan*"ların ayrıcalıklarını kaldırarak kadılar tayin edildiği görülmektedir[5].

Eski Türklerde güvenliği sağlama sorumluğu devletin başında bulunan "*başbuğ*" ya da "*hakan*" unvanı verilen kişilere ait olmuştur. Bu kişiler adına da güvenlik görevini "*subaşı*" lar yürütmüştür[6]. Subaşı kelimesi Eski Türk devletlerinde "*sübaşı*" olarak geçmektedir. Zamanla sübaşı kelimesi, subaşı kelimesine dönüşmüştür. Eski Türkçede Sü (su) "*asker, ordu*" anlamlarına gelmektedir[7]. "*En büyük askeri komutan*" anlamında da kullanılan[8], subaşı kelimesi "*serasker*" kelimesinin Türkçesidir; ancak subaşı kelimesinin tam olarak ne zaman meydana çıktığı bilinmemektedir. Subaşı kelimesi anlam olarak; zabıta ve belediye görevlilerini yapan kişi anlamını da taşımaktadır[9].

Orta Asya'da VIII. yüzyıla ait Göktürk Kitabeleri'nde (Tonyukuk Kitabesi) subaşı kelimesi geçmektedir. Göktürk Kitabeleri'nden sonra subaşıdan bahseden diğer bir kitabe ise; Şine- Usu Kitabesi'dir. Ancak; kitabedeki yazının silinmiş olmasından dolayı bu kitabe tam olarak okunamamıştır[10].

Asayiş ve güvenlik anlamında kullanılan diğer tabir ise; "*yarkan/yargan*" tabiri olmuştur. Yarkanlar tarhan, tigin adındaki valilerin emri altında çalışan polisler için kullanılmıştır[11]. Yapılan kazı çalışmaları sonucunda bulunan kitabelerde "*yarkan*" kelimesinin geçtiği görülmektedir. Göktürkler'e ait Kültiğin Kitabesi'nde "*İnançu Apa Yarkan Tarkan Atığ*" cümlesi geçmektedir. Ancak zamanla yarkan kelimesinin yerini "*daruga*" kelimesi almıştır[12].

Moğolca olan daruga kelimesi ile Türkçedeki yarkan kelimesindeki d ve y harflerinin değişime uğradığı düşünülerek kökenlerinin özdeş olduğu neticesine varılmıştır[13]. Ramsted'e göre ise; Suci Kitabeleri'nde geçen "*yarkan*" kelimesinin manası Moğolca "*polis*" anlamına gelen "*daruga*" kelimesi ile aynı anlama gelmektedir. Darugalar da yarkanlar gibi bulunduğu yerin asayişini sağlamıştır[14]. Daruga ve yarkan kelimeleri Uygur metinlerinde de geçmektedir, yarkan dedektif, cellat, polis anlamına gelirken, daruga Orta Asya ve Azerbaycan'da "*gece bekçisi*", Altınorda Devleti'nde "*polis memuru*" anlamında kullanılmıştır[15].

Zamanla Türk devletlerinde İslamiyet'in etkisiyle "*kadılık*" makamı oluşmuştur. İdari görevler bu makamda toplanmış, kadının görevleri arasında güvenliği sağlamak da

---

[5] Alyot, *a. g. e.*, s.18.

[6] Şaban Ali Özel, "Türk Polis Teşkilatı'nın Gelişiminde Batı'nın Etkisi", (Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ordu, 2019, s.10.

[7] Mücteba İlgürel, "Subaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.37, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2009, s.447.

[8] Hikmet Tongur, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2016, s.28.

[9] Kadir Çavuş, "1907-1913 Yılları Arası Polis Nizamnamelerine Göre Polis ve Polis Eğitimi", (Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars, 2022, s.3.

[10] Derviş Akçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2016, s.27-28.

[11] Abdullah İslamoğlu, "Hukuk Tarihimizde Polis Kurumuna Kısa Bir Bakış", *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi*, İstanbul, 2012, s.327.

[12] Eyüp Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, APK Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 1.

[13] Yılmaz, "a. g. t.", s.40.

[14] Çavuş, "a. g. t.", s.3.

[15] A. Nihat Dündar, "Osmanlı Yönetiminde 78. Cumhuriyet Döneminde 70 Yılı Geride Bırakan Bir Teşkilat "Polis Teşkilatı" ", *Türk İdare Dergisi*, S.401, (1993), s.213.

bulunmaktadır. Fakat zamanla güvenlik işleri subaşı makamına verilmiştir. Daha sonraki dönemlerde kurulan Müslüman Türk Devletleri de belediye ve güvenlik işleri "*muhtesip*" lere verilmiştir. Çarşı ve pazarların denetimini yapan kişiye de muhtesip denilmiştir[16].

İslam devletlerinin teşkilat yapısı genişledikçe bekçilik görevini yapan "*şurta*"lar önem kazanmaya başlamıştır. Emeviler döneminde şurtalara "*sahib-i şurta*" adı verilerek görev ve yetkileri genişletilmiştir. Şurtalar kadılara yargılama işinde yardım etmiştir. Bunun yanında kadılara verilmeyen çoğu görev ve yetkiler de şurtalara verilmiştir. Emevi, Abbasi ve Fatimiler döneminde artık suçlara bakılıp şeriata göre ceza verme işi kadılardan alınarak şurtalara verilmiş ve zamanla bu görev büyük ve tanınmış insanlara verilmeye başlanmıştır. Şurtalar görevinden sonra vezirliğe ya da hacibliğe geçilebiliyordu. Şurtanın başında bulunan kişiye "*Sahibü'l Medine*" ya da *"Sahibü'l-Leyl*" adı da verilmiştir[17].

Selçuklu Devleti'nde asayiş ve güvenlik için askeri özelliklere sahip olan "*subaşı*"lar görevlendirilmiştir. Selçuklu Devleti'nin kurucusu olan Selçuk Bey de bir subaşıdır. Ancak, önceki devletlerde en büyük askeri komutan olarak geçen şubaşı Selçuklu Devleti'nde sipehsalar ile serleşkerler adındaki asayiş ve güvenlikten sorumlu olan komutanlara bağlı olmasından dolayı en büyük askeri komutan olarak geçmemektedir[18].

Bunun yanı sıra Moğol istilası ile asayiş ve güvenlik görevlisi olarak yayılan "*daruga*" kelimesi Selçuklu Devleti tarafından kullanılmamış onun yerine "*karakol*" kelimesi kullanılmıştır[19].

Karakol kelimesi "*dirliği* ve *düzeni sağlama*" manasına gelmektedir. Bu görevin yapıldığı yere de "*karakolhane*" denilmiştir. Karakol kelimesinin menşei Peçeneklere dayanmaktadır. Peçenekler kalelerine gözetleme amacıyla bir bölüm yapmışlar ve bu bölüme "*karaku*" adını vermişlerdi. Karaku kelimesi karakol kelimesi gibi gözetleme manasında olan "*karamak*" kökünden gelir[20].

Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra Anadolu Beylikleri devrinde de subaşı askeri komutan olarak faaliyet göstermiştir. Subaşı görevi yapan beylerden biri de, Aydınoğlu Mehmet Bey'dir. Mehmet Bey Germiyan ordusunda subaşı olarak görev yapmış, sonra İzmir ve çevresinde beylik kurmuştur. Karamanoğullarında görev yapan Nizamüddin Bekler de subaşı görevinde bulunmuştur[21].

1.2. Osmanlı Klasik Döneminde Güvenlik

Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat (1220-1237) döneminde Ertuğrul Gazi (1232-1281) idaresinde Kayı boyu Söğüd'te iskân edilmiştir. Uç'ta bulunan beylik zamanla buradaki kale ve yerleşim yerlerini sınırları içine katmış böylelikle burada yaşayan gayr-i Müslim ahali de beyliğe tabii olmuştur. Ayrıca Moğollar'ın önünden kaçan birçok Türk boyu ve aşireti de bu beylik sınırları içinde toplanmıştır. Böylelikle beyliğin nüfusu hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Osman Bey'in (1299- 1324) başa

[16] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.2.
[17] İslamoğlu, "a. g. m.", s.328-329.
[18] Tongur, *a. g. e.*, s.29.
[19] Dündar, "a. g. m." s.214.
[20] Çavuş, "a. g. t.", s.3.
[21] Tongur, *a. g. e.*, s.29.

geçmesiyle beylik teşekkül etmeye başlamıştır[22]. Osmanlı Beyliği'nde önceki Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi asayiş ve güvenlik askeri teşkilatla iç içe yapılanmıştır. Devletin zaman içinde gelişip büyümesiyle askeri teşkilat da gelişmiştir. Osmanlı padişahları kuruluş yıllarından itibaren güvenlik ve asayiş hizmetlerini vezirler ve sadrazamlar aracılığıyla yerine getirmiştir[23].

Osmanlı Devleti küçük bir beylik iken beyin yanında kadılar ve subaylar idarede yer almıştır. Osman Bey'in Karacahisar'ı feth etmesinin (1288) ardından şehrin idaresine oğlu Orhan Bey'i (1324-1362), subaşı olarak da Gündüz Alp'i atamıştır. Böylelikle Gündüz Alp Osmanlı Devleti'nde ilk subaşı unvanına sahip olmuştur[24]. Ancak kaynaklarda bulunan bazı bilgilere göre; Osmanlı Devleti'nin ilk subaşısı Gazi Evrenos Bey olarak da geçmektedir[25]. Subaşılık görevinde bulunanlar arasında Timurtaş Bey, Koca Bey ve Ayna Bey gibi komutanlar da bulunmaktadır[26].

Osmanlı Devleti'nin yükseliş dönemine kadar güvenlik ve belediye işlerini subaşılar yapmaya devam etmiştir. Her şehrin subaşısı ve kadısı vardır. Kadı mülki işlere bakarken subaşı kadının verdiği emirleri ve şehrin güvenliğini sağlayarak zabıta işlerini yerine getirmiştir[27]. Suçluları yakalar, yakalanan suçluları kadının emrine göre cezalandırır, ancak cezalandırma görevini kadı tarafından emir verilmedikçe yapamazdı, suçluları yargılanmaları için mahkemeye yollamak görevleri arasındaydı[28]. Ayrıca subaşılar suçlulardan alınan "*cerime*" adı verilen para cezalarını toplayıp devlet hazinesine verdiği için "*zaim*" olarak da adlandırılmıştır. Subaşı makamı zamanla eski önemini kaybetmiş, sadece sancak, kaza ve köylerde asayiş ve güvenlik işinden sorumlu olmuştur[29].

Sultan I. Murat (1362-1389) dönemine gelindiğinde ilk zamanlarda kurulan yaya ve müsellem ordusunun yeterli olmaması ve bazı yolsuzlukların yaşanmasından dolayı Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı kurularak esir edilen Hristiyan çocuklarından, Türk usullerine göre yetiştiren bir askeri teşkilat kurulmuştur[30]. Yeniçeri Ocağı'nda iyi bir eğitim verilmiş aynı zamanda bu ocak XVI. yüzyılın sonuna kadar asayiş ve güvenlikten de sorumlu olmuştur[31]. Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde yeniçerilere "yasakçı, korucu" unvanları verilerek taşrada yerleştirilmiş, bu uygulamadan olumlu sonuçlar alınınca taşradaki güvenlik ve asayiş işleri de tımarlı sipahilerden alınarak Yeniçeri Ocağı'na verilmiştir[32]. Yasakçılar da Yeniçeri Ocağı'ndan seçilmiştir. Bunun

---

[22] Fuad Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, TTK, Ankara, 1991, s.3-4.
[23] Şerafettin Gündoğdu, "Türkiye'de Polis Temel Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Polis Meslek Eğitim Merkezi, Polis Meslek Yüksek Okulu Örneği", (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2009, s.19.
[24] Alyot, *a. g. e.*, s.29-30.
[25] Ahmed Akgündüz, *Arşiv Belgeleri Işığında Dâhiliye Nezâreti Tarihi*, TİAV, Ankara, 2015, s.337.
[26] Çavuş, "a. g. t.", s.8.
[27] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.3.
[28] İslamoğlu, "a. g. m.", s.330.
[29] Cüneyt Akdeniz, "Polis Mecmuası (1913-1928) Yazılarına Göre Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatı" *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.40, S.69, (2021), s.379.
[30] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları*, C.I, TTK, Ankara, 1988, s.144.
[31] Alyot, *a. g. e.*, s.37.
[32] Akdeniz, "a. g. m.", s.369-370.

en temel sebebi ise; yeniçerilerin görmüş olduğu iyi talim ve eğitimdir[33]. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla yasakçı kelimesi de artık kullanılmamıştır[34].

Osmanlı Devleti'nde asayiş ve güvenlikten sorumlu olan yeniçerilerden başka kadı, bostancı, cebeci, topçu, kaptanpaşa, ases, çavuş, böcekbaşı, kapıcı, şatır, derbentçi, ihtisap ağası, tomruk ağası, esnaf paspanları ve kır serdarları gibi görevliler zamanla asayiş ve güvenlik için görevlendirilmişlerdir[35].

1.3. Osmanlı Devleti'nde Klasik Dönemde Güvenlikle İlgili Makamlar

1.3.1. Merkez Teşkilatındaki Görevliler

1.3.1.1. Sadrazam

Türkiye Selçukluları'nda yer alan vezirlik müessesesi Osmanlı Devleti teşkilatı yapısında da görevleri ve gelenekleri ile aynı şekilde devam ettirilen bir kurum olmuştur[36]. Vezir sayısının bir adet olduğu dönemde sadece vezir, sayılarının artmasıyla diğerlerinden ayrılması için vezir-i âzam, baş vezir veya birinci vezir denilmiştir[37]. Zamanla vezir-i azam kelimesinin yerini "*en yukarı, üstte*" anlamına gelen "*sadr*" kelimesi makam olarak sadareti ifade etmesinden hareketle "*sadr-ı âlî, sadr-ı a'zam*" unvanı kullanılmaya başlanmıştır[38].

Padişahın ülke içindeki asayişi sağlama görevi sadrazamlar vasıtasıyla yerine getirilmiştir. Zamanla sadrazam, iç güvenliğin sağlanmasındaki en üst düzeydeki kişi olmuştur. Sadrazamın yerinde olmadığı zamanlarda güvenlik görevini onun yerine "*kethüda*" adı verilen görevli yerine getirmiştir[39]. Sadrazam güvenlikle ilgilenen memurlarla birlikte şehrin içinde dolaşarak suçlulara müdahale etmiştir. İstanbul'da yaşanan yangınların söndürülmesine önem vermiş ve kendisi de şahsen yangın söndürmede görev almıştır. Sadrazamın yanında bir de sivil olarak görev yapan "*tebdil çuhadarı*" adı verilen görevli bulunmaktaydı. Tebdil çuhadarı kanunlara karşı davranışta bulunanları tespit ederek haklarındaki işlemleri yürütmüştür[40].

Bunların dışında Sadrazam bazı yetkilerini divanlar aracılığıyla da yerine getirmektedir. Bunlardan birisi de iç güvenliğin sağlanması için topladığı "Çarşamba Divanı"dır. Çarşamba sabahı İstanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüp kadılarının da katıldığı divanhanesinde İstanbul halkının şer'i ve örfi davalarına bakılırdı[41].

---

[33] Cem Doğan, "Eski İstanbul'da Mahalle Bekçisi ve II. Meşrutiyet'te Bekçi Teşkilatının Düzenlenmesi Bağlamında Mahalle Bekçileri Nizamnamesi (1908- 1918)", *OMAD*, C.6, S.14, (2019), s.260.
[34] Eyüp Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2018, s.5.
[35] Çavuş, " a. g. t.", s.9-10.
[36] Aydın Taneri, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Vezîr-i A'zamlık (1299-1453)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974, s.13.
[37] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK, Ankara, 1988, s.111.
[38] Mehmet İpşirli, "Sadrazam", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.35, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2008, s.414.
[39] Remzi Fındıklı, "Osmanlı Devleti'nde Güvenlik ve Polis", *Osmanlı*, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.297.
[40] İbrahim Yılmaz, "20. Yüzyıl Başında Konya Polis Teşkilatı", (Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars, 2011, s.8-9.
[41] İpşirli, "a. g. md.", s.417.

1.3.1.2. Yeniçeri Ağası

Osmanlı Devleti ordusunun merkez teşkilatında bulunan ağalar arasında en büyüğü olan ağadır. İstanbul'un asayiş ve emniyetinden sorumlu olduğundan dolayı haftada üç kere yanındaki memurlar ile çarşı ve pazarları dolaşarak suç işleyenleri tespit ederdi[42]. Yeniçeri ağası başına kırmızı çuhadan ve oval şekilde yapılan "*kesve*" adı verilen başlık takardı. Ön tarafı yarı açık ve çatal şeklinde sarılmış sarık sararak, kolları kürklü diğer yerleri ipek ve kumaştan yapılmış olan bir kaftan ve kaftanın içine de entari ve kırmızı şalvar, ayaklarına da sarı mest ya da pabuç giyerek beline mücevherli bir hançer takardı[43]. Yeniçeri ağasının çarşı ve pazarda gezerken kurallara aykırı davranan esnafı ya da halktan kişileri dövmesi için yanında falakacılar da bulunuyordu; ayrıca suçların engellenmesi ve daha aza indirilmesi için tedbirler de alınıyordu. Sarhoş bir kişi yakalanır ise dirliğine bakılırdı. Dirliği varsa zabıtaya gönderilir şeriata göre ceza verilir, dirliği yoksa Yeniçeri ağası şeriata göre cezayı kendisi verirdi. Suçlular Yeniçeri Ocağı'na mensup ise; bunlar hapse atılır, Yeniçeri Ocağı'ndan değil ise; sadrazama yollanırdı. Yeniçerilerden suçlu olanların idamına karar kılınmışsa sadrazamın izni ile idam edilirlerdi[44]. Anadolu'daki asayiş ve güvenliğin sağlanması, suçlu olanların takibinin yapılması, suçluların mahkemelere gönderilmesi görevi de yeniçeri yasakçılarınındı[45].

Asayiş ve güvenlik bakımından Yeniçeri ağasının önemli görevlerinden birisi de; Asmaaltı, Balıkpazarı ve Tahtakale semtleri civarında bulunan bekâr odalarında Yeniçeri Ocağı'na mensup olan hamallar, ırgatlar, manav takımından kişiler yoldan gelip geçen insanları özellikle de kadınları rahatsız edici davranışlarda bulunmalarından dolayı bu bekâr odalarının denetlenerek temizlenmesiydi[46].

Yeniçeri ağası, ocak ağaları ve yeniçeri birliği ile birlikte sadrazamın yanına giderek ocaklar hakkında malumat verirdi. Önceleri her çarşamba günü olan bu ziyaret daha sonra ayda bir cuma gününe düşürülmüştür. Yangın çıktığında yangının söndürülmesinde ve burada asayişin sağlanması, emrindeki yasakçılar yoluyla İstanbul'da bulunan elçileri koruma, sağ kalan şehzadeleri koruma görevleri arasında bulunmaktaydı. Yeniçeri ağası İstanbul'da olmadığı zamanlarda Yeniçeri ağasına ait tüm görevleri "*sekbanbaşı*" yerine getirerek ülkede dirlik, düzen ve asayiş sağlamıştır[47].

1.3.1.3. Yasakçılar

Yasakçılar, yeniçerilerin yaşlanmış ve tecrübeli olanlarından seçilmişler ve subaşılara bağlı bir şekilde İstanbul'da görev yapmışlardır[48]. Şehrin giriş kısımlarında durarak yasak ya da kısıtlı olan şeyleri alma ve satma yoluyla ülkeden çıkarılmaması için teftiş etmişlerdir. Sefarethaneleri de Tanzimat Dönemi'ne kadar koruyan yeniçeriye de yasakçı adı veriliyordu. Tanzimat'ın ilanından sonra yasakçı yerine kavas kelimesi bu görevliler için kullanılmıştır[49].

---

[42] Yılmaz, "20. Yüzyıl …", s.9.
[43] Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı Teşkîlât ve Kıyâfet-i Askeriyesi*, TTK, Ankara, 2022, s.49.
[44] Akçabol, *a. g. e.*, s.37.
[45] Kemal Beydilli, "Yeniçeri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.43, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2013, s.459.
[46] Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, C.1, s.524.
[47] Tongur, *a. g. e.*, s.55-59.
[48] Çavuş, "a. g. t.", s.9.
[49] Akdeniz, "a. g. m.", s.387.

Kavas terimi genellikle elçilerin, konsolosların hizmetinde bulunan polis memurluğu görevinde bulunan kişiler için kullanılıyordu. Yeniçeri askerleri arasından seçilen kavaslar sefirleri ve konsolosları geldiklerinde karşılayıp, kalabalıkta önlerinden giderek yol açar ve korunmalarını sağlardı. Ülkeyi terkeden diplomatların ailelerinin himayesi için refakat eder sefarethanelerin ve konsoloshanelerin korumasını da yaparlardı[50].

1.3.1.4. Cebeci ve Cebecibaşılar

Silah, zırh anlamlarına gelen Moğolca "*cebe*" kelimesinin Türkçeden -ci eki alması sonucu cebeci kelimesi ortaya çıkmıştır. Yeniçeri Ocağı'na ok, yay, kılıç, zırh ve tüfek gibi savaş malzemelerinin imali, tamiri ve temini ile ilgilenen ocak olmuştur. Cebeci Ocağı'nın başında Cebecibaşı adı verilen görevli bulunmaktaydı. Cebecibaşı'nın görevleri şu şekildedir[51];

-İstanbul'da Ahırkapısı, Ayasofya ve Hocapaşa bölgelerinin asayiş ve güvenliğini sağlama[52].

-Sefer zamanında padişah savaşa katılırsa cebecibaşı da ocak halkıyla birlikte sefere katılırdı. Padişah savaşa katılmazsa cebecibaşı da savaşa gitmez yerine gerekli olduğu kadar cebeci askeri gönderirdi[53].

1.3.1.5. Kaptanpaşa

Kaptanpaşalar başalarına sırma şeritli bir kavuk takar, samur kürk giyer bellerine süslü hançer takarlardı[54]. Kaptanpaşa İstanbul'da bulunan Kasımpaşa ve Galata bölgeleri ile deniz, tersane ve liman güvenliğinden sorumlu tutulmuştur.

1.3.1.6. Topçular ve Topçubaşı

Topçubaşılık kurumu Kanuni Sultan Süleyman döneminde itibar kazanan bir kurum olmuştur. Topçu Ocağı'nın top dökme görevinin yanı sıra asayiş ve güvenlikle ilgili sorumlulukları da bulunmaktaydı. İstanbul'daki Tophane ve Beyoğlu semtlerinin asayiş ve güvenlik görevi "*sertopi*" adı verilen topçubaşılara verilmiştir[55]. Padişah sefere çıktığı zaman padişah ile birlikte Topçu Ocağı kumandanı da 1574 yılına kadar sefere katılmıştır[56].

---

[50] Mehmet Canatar, "Kavas", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.25, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2022, s.66.
[51] Yasemin Kılıçarslan, "Cebeci", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.7, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1993, s.182-183.
[52] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları*, C.II, TTK, Ankara, 1988, s.10.
[53] Mehmed Zeki Pakalın, "Cebecibaşı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.1, MEB, İstanbul, 1993, s.263.
[54] Mahmut Şevket Paşa, *a. g. e.*, s.46.
[55] Fındıklı, "a. g. m.", s.297.
[56] Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*., C.2, s.59.

Kapıkulu Ocağı'nda yer alan Topçu Ocağı'nın birinci emir ve kumandanı olan topçubaşı başına yeşil çuhadan yapılan kalafat yani başlık takar; uzun kollu ve kürkle kaplı kırmızı çuhadan kaftan, kaftanın altına entari ve ayağına sarı çizme giyerdi[57].

1.3.1.7. Bostancıbaşı

Bostancı Ocağı'nın başında bulunan kişiye bostancıbaşı adı verilmiştir. İstanbul'un asayiş ve güvenliğinden sorumlu tutulmuştur. Bostancıbaşının önemli görevleri bulunmaktaydı. Bostancıbaşılar;

-Padişahın kullanacağı kayığın dümenini tutar, kürek çekmek için sorumlu tutulan bostancılar da kürek çekerdi.

-İdam cezası alan kişilerin idamını gerçekleştirirdi.

-Boğaziçi ve Haliç'te bulunan yalıların kayıtları tutulur, bostancıbaşıdan izin alınmadan buralara yalı yapılamazdı[58].

-Sarayın bağ, bostan ve bahçe işlerine bakardı.

-Şehirde tamir ve tadilat işi yapmak isteyenlere ruhsat verirdi.

-Üsküdar, Eyüp, Kağıthane, Kadıköy, Adalar, Yeşilyurt ve boğazın iki

yakasının asayişinden bostancıbaşı sorumlu tutulmuştur.

-İstanbul'da bulunan su ve ormanların korunmasından da bostancıbaşılar sorumluydu.

Bostancıbaşılar'ın 1826 yılında hassa hizmetine alınmasıyla asayiş ve güvenlik görevleri son bulmuştur. Asayiş görevinden emekli olacak bostancıbaşılara ömür boyu yemeklerinin parasını ödenmesi şartıyla emekli edilmiştir. Bostancıbaşılar bu dönemden sonra sadece padişahın bağ ve bahçe işleriyle ilgilenmişlerdir[59]. Bostancı başılar; başına yeniçeri subaylarının taktığı üsküfe benzer kırmızı renkte bir "*ada*" takar, kolsuz kırmızı bir kaftan, mavi şalvar ve ayağına yemeni giyer, kuşağında mücevherle süslü bir kama taşırdı[60].

1.3.1.8. Çavuş

Çavuş kelime anlamı olarak "*bağırma, çağırma, ses, şan ve şöhret*" anlamlarına gelen "*çav*" kökünden gelmektedir. Çavuş kelimesi çoğunlukla askeri unvan olarak kullanılmıştır. Ordunun düzeninin sağlaması, padişahın ve üst düzey komutanların emirlerini orduya yüksek sesle bildirmesinden dolayı bu kişilere "*çavuş*" unvanı verilmiştir[61]. Çavuşlar padişahın dışarı çıktığı sırada geçeceği güzergâhta durup, bulundukları yerlerden çıkması yasak olan elçilerin verilen yasağa uyup uymadıklarını

[57] Mahmud Şevket Paşa, *a. g. e.,* s.64.
[58] Abdülkadir Özcan, "Bostancı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.309.
[59] Akçabol, *a. g. e.,* s.38.
[60] Mahmud Şevket Paşa, *a. g. e.,* s.59.
[61] Orhan F. Köprülü, "Çavuş", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.8, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1993, s.237.

denetlemiştir[62]. Çavuşların başındaki kişiye "*çavuşbaşı*" adı verilmiştir. Çavuşbaşıların önemli görevleri;

-Halkın sözlü ya da yazılı bir şekilde olan başvurularını divana sunar.

-Divanda alınan kararlara göre icra memurluğu yapar.

-Divanda düzeni sağlar.

-Taşradan İstanbul'a gelen kişileri araştırır ve işi gücü olmayan kişileri geldikleri yere geri yollar.

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda yaptığı idari düzenlemeler esnasında 1836'da çavuşbaşılık makamı kaldırılarak yerine Deavi Nezareti kurulmuştur[63].

1.3.1.9. Asesbaşı

Ases kelime anlamı olarak Arapça "*asse*" kökünden gelmekte olan "*ass*" kelimesinin çoğul halidir ve "*bekçi*" anlamına gelmektedir[64]. Osmanlı Devleti'nde asesbaşı Yeniçeri Ocağı'nda yirmi sekizinci ortanın çorbacısı olarak görev yapmıştır. Asesbaşı Yeniçeri Ocağı'nda bulunan bu görevinden başka zabıta işleriyle de meşgul olmuştur. Asesbaşılar mahalle ve çarşılarda dolaşarak suç işleyen kişileri yakalayarak ceza vermekle görevli olan makamlara göndermiştir[65]. Bunun dışındaki görevleri ise;

-Baba Cafer Zindanı'nı korumak.

-Yeniçeri ağasının divanında yer alarak burada kendisine teslim edilen suçluları tutmak.

-Divan-ı Hümayun çevresindeki güvenliği ve düzeni sağlamak.

-Sadrazamın cuma namazına gideceği cami yolunu düzenlemek.

-Kahvehane açacak kişilere izin belgesi vermek.

-İdam cezası uygulanırken karışıklık çıkaranları tutuklamak[66].

-Suçlu olan kişi Ağa Divanı'nda idam kararı verildikten sonra asesbaşıya teslim edilirdi. Asesbaşı ise kararı verilen idamı gerçekleştirirdi. İdam olayı çoğunlukla Baba Cafer Zindanı'nda gece vaktinde gerçekleştirilirdi.

-Törenlerde ve kapıkulu askerleri savaşa giderken yapılan törende beş yüz kişiyle yolun iki tarafında durarak güvenlik sağlamak.

-Vezir-i azamın şehir içindeki gezilerinde yer alırdı.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla birlikte asesbaşılık kurumu da önemini yitirmiştir[67].

---

[62] Yılmaz, "20. Yüzyıl … ", s.11.
[63] Yağar, "a. g. m.", s.1144-1145.
[64] Abdülkadir Özcan, "Asesbaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.3, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1991, s.464.
[65] Mehmet Zeki Pakalın, "Asesbaşı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.1, MEB, İstanbul, 1993, s.93.
[66] Akçabol, *a. g. e*., s.41.
[67] Akdeniz, "a. g. m.", s.375-376.

Asesbaşılar görevleri esnasında başlarına yeşil çuhadan yapılan çatal kalafat takar ve üzerine zağra yakalı ve yeşil kaplı kürk ve al şalvar ile ayaklarına sarı yemeni giyerdi[68].

1.3.1.10. Kapıcılar

Kapıcı kelimesi Arapça "*bevvâb*", "*bevvâbin*" kelimelerinden, Farsça çoğul olarak bevvâbân olarak kullanılan kelimeden türemiştir. Kapıcılar;

-Divan-ı Hümayun ile İkindi Divanı'nın ayak hizmetini yapar.

-Cuma ve Bayram selamlıklarında hükümdara eşlik eder.

-Divan-ı Hümayun tarafından bir kişiye falaka cezası verilmiş ise dayağı sadrazamın izni ile kapıcılar vurur.

-Padişah sarayın dışında olduğunda Otağ-ı Hümayun kapısında bekler[69].

-Saray kapılarını korumak ile de görevli tutulmuştur[70].

1.3.1.11. Böcekbaşı

Osmanlı Devleti'nde gizlice suçluların yakalanması ve ortaya çıkartılamamış suçların takibi için kurulmuştur. Suçlu olarak bulduğu kişilerin Yeniçeri ağasının evine ya da Baba Cafer Zindanı'na yollayarak cezalandırılmasını sağlamıştır. Böcekbaşılık görevi sadece erkekler tarafından değil kadınlar tarafından da yürütülmüştür[71].

Geçmişte suç işleyip daha sonra pişman olarak tövbe eden kadınlar ve erkekler de bu teşkilatta yer almıştır[72]. Böcekbaşılar başlarına siyah kuzu derisinden ve üst tarafı yeşil bir kalpak, dar kollu uzun cepken, mavi şalvar ve kırmızı çizme ya da yemeni giyerlerdi[73].

Böcekbaşının görevleri ise;

-Yakaladığı suçluları, suçlarının çeşidine göre Ağakapısı'na, İhtisap Nazırlığı'na ya da Baba Cafer Zindanı'na gönderirdi.

- Suçları sürekli olan suçluları dayak, hapis cezası ya da kulak kesme cezalarıyla cezalandırırdı. Suçlu, suçlarını tekrarlar ise idam cezası verirdi. Halk arasında "eski kulağı kesiklerden" tabirinin Böcekbaşının verdiği kulak kesme cezasından dolayı çıktığı düşünülmektedir[74].

Böcekbaşının emrinde bulunan görevliye "*salma*" adı verilmiştir. Salmaların başında bulunanlara "*salma çuhadarı*" denilmektedir. Salma çuhadarının başında bulunanlara ise "*salma başçuhadarı*" adı verilmiştir. Salma çuhadarı ve salma tebdil askerleri ile birlikte belirli yerleri ve dükkânları gezerek buralarda yasaklı olan davranış

---

[68] Mahmud Şevket Paşa, *a. g. e.*, s.60.
[69] Abdülkadir Özcan, "Kapıcı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2001, s.345.
[70] Fındıklı, "a. g. m.", s.297.
[71] Akçabol, *a. g. e.*, s.46.
[72] Doğan, "Eski İstanbul'da Mahalle Bekçisi ve II. Meşrutiyet'te Bekçi Teşkilatının …", s.260.
[73] Mahmud Şevket Paşa, *a. g. e.*, s.61.
[74] Abdülkadir Özcan, "Böcekbaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.323.

ve hareketleri yapan kişileri Ağa Kapısı'na cezalandırılması için gönderirdi. Yeniçerilerin izin günlerinde karışıklık çıkmasına mani olmak ve halkı namaz saatlerinde camilere göndermek görevleri arasında yer almıştır. Salma tebdil askerleri halk arasında kılık, kıyafet değiştirerek gezmiştir[75].

Osmanlı Devleti'nde zabıta kurumuna doğruca bağlı olan yardımcı görevliler de bulunmaktadır bu görevliler ise şöyledir;

Şatır: Vezirlerin ya da devlet görevlilerinin korumasından sorumlu tutulmuştur. Şatırlar korunmasından mesul olduğu devlet görevlisinin güvenliğini sağlarken her türlü tedbiri alır ve şüpheli olarak gördükleri ve yakaladıkları suçluları tomruk ağalarına teslim eder ya da Baba Cafer Zindanı'na gönderirdi.

Kır Serdarı: İstanbul dışındaki bölgelerde meydana gelen usulsüzlükleri takip eden görevlidir. Taşrada olan ve zabıtayı ilgilendiren bütün olayların takibini yapar, ceza verirdi.

Tomruk Ağası: Hapishane müdürü görevini yapmıştır. Kendisine hapsedilmesi için gönderilen kişileri hapse koyar bunun dışında, kendisine ait olan bölgelerde uygun bulunmayan davranışları yapan şahısların takibini yapar, davranışları uygunsuz olan kişilere ceza verirdi.

Esnaf Paspanları/Pazant: İstanbul'da subaşıların emrinde olup esnafların mallarını koruyup hırsızlığın önüne geçebilmek için geceleri dolaşan görevlidir[76].

1.3.2. Taşra Teşkilatındaki Görevliler

1.3.2.1. Kadı

Kadı, kelime olarak "*hükmeden, yerine getiren*" anlamına gelmektedir. Kadı, şer'î ve hukukî kararları uygular ve devlet tarafından verilen emirleri yerine getirirdi. Kadının görevleri idarî, hukukî ve beledî olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Hukukî ve şer'î konulardaki davalar Hanefi fıkıhına göre şer'î mahkemelerde görülürdü[77].

Osmanlı Devleti'nde kadı; idarî, malî, siyasî kuruluşların baş denetçisi olduğundan geniş yetkilere sahipti. Yetkisi dışında olan yerlerde padişahın emri ile görev yapabilirdi. Merkezden gelen bütün emirleri de uygulama görevinden ve bulundukları bölgenin asayiş ve güvenliğinden sorumlu tutulan kadılar aynı zamanda bazı görevlileri atama yetkisine de sahiplerdi[78].

Yangın, deprem, inşaat işleri, vergi toplanması, asker sevki, ordunun ihtiyaçları, iaşe ihtiyacı, kaçakçılık ve karaborsayı önlemek, kahvehane ve meyhane gibi yerlerin kapatılması, şehir kalesinin tamiri ve korunması ve narh kontrolü gibi görevler kadının önemli vazifelerindendir. Görev ve yetkileri geniş olan kadılara görevleri esnasında asesbaşı, muhzır, subaşı, kale dizdarı, sicil kâtibi ve muhtesip gibi görevliler yardım ederdi. Kadılar kaza merkezleri dışındaki davalar için yerine naibler atamaktaydı[79]. Çarşı ve pazarlarda alışverişlerin kontrolünü sağlamak için "*muhtesip*", mahkemede

---

[75] Tongur, *a. g. e.,* s.64-65.
[76] Alyot, *a. g. e.,* s.65-66.
[77] Yusuf Halaçoğlu, *XIV- XVII. Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK, Ankara, 1998, s.124.
[78] Hasan Yağar, "Osmanlı Polis Teşkilatı ve Yenileşme Süreci", *Türkler*, C.13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.1139.
[79] İlber Ortaylı, "Kadı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2001, s.72-73.

davası görülecek tarafların hazır edilmesi için "*muhzır*" adı verilen görevlileri de atama yetkisi bulunmaktaydı[80].

Kadının asayiş ve güvenlik ile ilgili görevine vekâleten subaşı bakmaktaydı ve subaşılar kadının en başta bulunan yardımcısıdır. Kadının verdiği emirleri ve merkezden gelen emirleri uygulayan subaşılar suçlu olanları mahkemeye gönderir ve kadının hükmü ile onları cezalandırırdı[81].

1.3.2.2. Muhzır

Sözlükte "*huzura getiren, hazır bulunduran*" anlamlarına gelen muhzır, mahkemelerde hazır olarak bulunulması istenen kişileri kadıdan celb kağıdı alındıktan sonra mahkemeye çağırırdı. İç Anadolu'da muhzır adının yanında "*şıhne, şahne*" kelimesi de kullanılmıştır. Mahkeme görülürken buranın asayiş ve güvenliğinden de muhzır sorumlu olmuştur. Muhzırlar bazı zamanlarda merkezde bulunan suçluların takibini de yapmış, asilerin yakalanmasında ve soruşturmasında yardım etme görevi yanında kadının merkeze yazdığı yazıları da muhzırlar götürürdü[82]. Muhzırbaşı vezir-i azamın yanında gezer ve ocak halkından herhangi biri saygısızlık yaparsa odasına gönderir ve cezalandırır, vezir-i azam sefere katılır ise yanında sefere katılır, vezir-i azamın güvenliğinden de sorumluydu. Yanında yardımcı olarak "*harbeci*" adlı bir görevli bulunurdu. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra muhzırlık kurumu kaldırılmış yerine "*tomruk ağalığı*" kurulmuş, Tomruk hizmetini yapan harbecilere de "*kavas*" adı verilmiştir[83].

1.3.2.3. Muhtesip

Muhtesip Arapça kökenli "*hesap etmek, saymak, yeterli olmak*" anlamlarına gelen "*hasb*" kökünden gelen "*hisbe*" ile aynı kökten gelmektedir[84]. Allah'ın yasak ettiği işleri yapanları engellemek anlamında da kullanılmaktadır. Bunlarla ilgilenen görevliye "*muhtesip*" adı verilmiştir. Muhtesipler;

-Şeriata uygun olmayan hareketlerde bulunan kişileri cezalandırırdı. Bunun için mahkeme kurulmasını beklemeden hemen cezasını kendi verirdi.

-Narh kurallarını düzenlerdi.

-Hayvanlar veya hamallara haddinden fazla yük taşıtanlara engel olurdu.

-Öğrencilere şiddet uygulayan hocaları cezalandırırdı.

-Halkı ilgilendiren faaliyetleri takip edip düzenlerdi.

-Çarşı ve pazarları kontrol eder, ölçülerin ve tartıların ayrıca ürünlerin kontrolünü yapar, işine hile karıştıranları cezalandırırdı. Usta ve çırak ilişkileri ile işçi ve işverenlerle ilgilenirdi. Cuma namazı saatinde dükkânları kapattırırdı. Çevreye ve

---

[80] Yağar, "a. g. m.", s.1139.
[81] İlber Ortaylı, *Osmanlı Devleti'nde Kadı*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994, s.34.
[82] Recep Ahıskalı, "Muhzır", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.31, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2020, s.85-86.
[83] Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, C.1, s.209-211.
[84] Cengiz Kallek, "Hisbe", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.18, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1998, s.133.

çevrenin temizliğine dikkat ederek olabilecek usulsüzlüklerin önüne geçmeye çalışmak da muhtesipin görevleri arasındaydı[85].

1.4. Geçitler, Yollar ve Menzillerin Güvenliği

1.4.1. Derbentçiler

Derbent geçit anlamına gelen "*der*" ve tutma anlamına gelen "*bend*" kelimelerinin birleşmesi ile ortaya çıkmıştır. Geçitlerde, boğazlarda ve sınır bölgelerinde kurulan yerlere "*derbend*" adı verilmiştir. Yolların birbiri ile kesiştiği yerlerde kurulan derbentlere emniyeti sağlaması için "*derbentçi*" adı verilen görevliler istihdam edilmiştir[86]. Burada bulunan derbençi adındaki görevli için Osmanlı Türkçesi'nde "*dideban*" kelimesi, derbend dışında geçit anlamında "*belen*" kelimesi Filistin ve Suriye bölgelerinde geçitin Arapça karşılığı olan "*derek*" ve "*madik*" ifadeleri yaygın olarak kullanılmıştır[87]. Derbentçiler yaptıkları güvenlik görevlerinden dolayı belirli vergilerden muaf tutulmuşlardır. Köprüleri koruma görevi de yapmışlardır[88].

1.4.2. Martoloslar

Martolos kelimesi, Balkan Yarımadası'nda XV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar devam eden çoğunluğu Hristiyan kişilerden oluşturulan Osmanlı askeri teşkilatının içindeki bir birimdir. Martoloslar, ilk zamanlar Tuna Nehri'nde korsanlık faaliyetleri gösterirlerken, Tuna Nehri ve etrafındaki geçit, boğaz ve önemli olan yerlerin korunması görevi verilmiş; zamanla ordu hizmetinde çalışan askeri teşkilat halini almıştır[89].

Osmanlı'da XVI. yüzyılda eşkıyalık faaliyetlerinin artması iç güvenliğin arttırılmasını gerekli kılmıştır. Bundan dolayı martoloslar güvenlikten sorumlu tutulmaya başlanmıştır. Görevlerini martolosbaşının kadılarla yaptıkları sözleşmelere uygun şekilde yapmışlardır. Kendi yörelerinde mal tahsili, toprağın işlenmesi, madenlerin muhafızlığı, göç edenlerin iskânlarıyla da ilgilenmişlerdir. XVII. yüzyılda ülkede yaşanan olumsuzluklara paralel olarak ıslah çalışmalarına karşı çıkmalarından dolayı başarı sağlanamaması üzerine martoloslar derbent teşkilatına bağlanmıştır. 1721 yılında Rumeli Beylerbeyi Osman Paşa tarafından ıslahı yoluna gidilse de başarılı olunamamış zamanla bu teşkilat ortadan kalkmıştır[90].

1.4.3. Pandorlar

Slav dilinde "*zaptiye*" anlamına gelen "*pandorlar*" bazı derbend ve bölgelerin korunmasında görevli olan ve halk arasından seçilen zaptiyedir. Pandorlar Osmanlı

---

[85] Yağar, "a. g. m.", s.1143-1144.
[86] Yusuf Halaçoğlu, "Derbend", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.9, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1994, s.162.
[87] Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbend Teşkilâtı*, Eren Yayınları, İstanbul, 1990, s.9.
[88] Yılmaz, "20. Yüzyıl ….", s.12.
[89] Cemile Kara, "Osmanlı Devleti'nde Martolos Teşkilatı", (Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2003, s.30-31.
[90] Abdülkadir Özcan, "Martolos", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.28, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.65-66.

Devleti'nde Sırplar'ın olduğu yerlerin asayiş ve güvenliğinden sorumlu olmuşlardır. Bu görevleri karşılığında da belli bir ücret almışlardır[91].

1.4.4. Menzilkeşler

Eski medeniyetler haberleşmeyi sistemli hale getirerek ana yollar üzerinde yolcuların, ulakların, ordunun ihtiyaçlarının karşılanması için tesisler kurmuşlardır. Moğol ve İlhanlılarda "*yâm-hane*", Emevi ve Abbasiler ile Mısır Memlüklüleri'nde "*el-berid*" Safevi Devleti'nde "*çâpâr-hâne*" olarak farklı şekillerde adlandırılan bu kurum Osmanlı Devleti'nde ise; "*menzilhane*" olarak adlandırılmıştır[92].

Menzil, "*inmek, konaklamak, misafir olmak*" anlamına gelen "*nüzul*" kelimesinin kökünden türemiştir[93]. Menzil kelimesinin anlamı ise; "*konak, iki konak arası, tatar konağı, tatar konağı merhale ve tatar beygirlerinin bulunduğu yer*" anlamlarına gelmektedir. Ulaklar ile gönderilen haberlerin bir an önce ulaştırılması amacıyla atların beslendiği ve ulakların konaklayacağı yerler olan "*menzilhaneler*" açılmıştır[94].

Menzilhanelere yakın köylerden "*menzilkeşler*" seçilirdi. Menzilhanelerde konaklayacak yolcuların ağırlanması, hayvanlarına bakılması, menzilhanenin ve etrafının asayiş ve güvenliğinden menzilkeşler sorumlu olmuşlardır. Menzilkeşler; menzillere bakarak yıkılmamasına, yanmamasına dikkat eder ve etrafını haydutlara karşı emniyet altında tutmuşlardır[95]. Düzenli bir şekilde menzil defterini tutar menzil akçası, menzil imdadiyesi gibi her aileden mal varlığına göre para alır ve belli miktarda er çıkararak menzilin işini yaparlardı. Menzilkeşler bu görevlerini yerine getirdiği sürece avarız vergisinden muaf tutulmuşlardır[96]. Tayin edilecek menzilkeşlerin güvenilir, becerikli, iktidar sahibi olmasına dikkat edilmiştir. Menzilkeşler tayin edilirken inançlarına bakılmadığı, gayr-i Müslim menzilkeşler de görevlendirilmiştir[97]. 1839'da yapılan yenilikler çerçevesinde posta teşkilatı kurularak menzil teşkilatına son verilmiştir[98].

1.4.5. Belderlar/Belderan

"*Bel*" kelimesi "*yüksek iki dağın zirvesi arasında kalan kısım ya da alçak geçit, boğaz*" anlamlarına gelmektedir. Beldarlar/Belderan bir dağın geçit yerlerini koruyan kişilere verilen isimdir. Aslında bel derbent anlamına gelmektedir ancak beldarlar ve derbençiler arasında farklılık vardır. Beldarlar sadece Anadolu'da görev yapar ve belli bir ücret karşılığında çalışır bundan dolayı da vergi muafiyetileri bulunmazdı. Belderanların aldıkları aylıklar bulundukları yere göre tevzi defterine kaydedilmiştir[99].

---

[91] Tongur, *a. g. e.*, s.109.
[92] M. Hüdai Şentürk, "Osmanlılarda Haberleşme ve Menzil Teşkilâtı'na Genel Bir Bakış", *Türkler*, C.14, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.789-791
[93] Yusuf Halaçoğlu, "Menzil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.29, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2004, s.159.
[94] Halaçoğlu, *a. g. e.*, s.166.
[95] Yılmaz, "20. Yüzyıl…", s.12.
[96] Halaçoğlu, *a. g. e.*, s.170.
[97] Cemal Çetin, *Ulak Yol Durak (Anadolu Yollarında Padişah Postaları (Menzilhâneler) (1690-1750))*, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2013, s.204.
[98] Halaçoğlu, "Menzil", s.160.
[99] Orhonlu, *a.g.e.*, s.83.

Belderanlar halkın zarar görebileceği yerlerde emniyeti sağlamak için görevlendirilmişlerdir[100].

1.5. Osmanlı Klasik Döneminde İstanbul'un Güvenliği

Fatih Sultan Mehmet (1444-1446/1451-1481) döneminde İstanbul'un fethedilmesiyle birlikte iskân faaliyetleriyle buraya Osmanlı halkından aileler yerleştirilmiştir. İskân faaliyetleriyle İstanbul'da artan nüfustan dolayı güvenlik sorunları yaşanmaya başlamıştır. Bu asayiş sorunlarından dolayı İstanbul beş bölgeye ayrılarak güvenlik tesis edilmeye çalışılmıştır[101].

İstanbul'un asayişi için ayrılan beş bölge ve bu bölgelerde asayişi sağlayacak görevliler şu şekildedir;

-Cebeciler; Ayasofya, Hocapaşa ve Ahırkapısı'nın

-Kaptanpaşa; Kasımpaşa ve Galata'nın

-Topçubaşı; Tophane tarafı ile Beyoğlu'nun

-Bostancıbaşı; Eyüp, Üsküdar, Kağıthane, Kadıköy, Boğaziçi, Adalar ve Yeniköy'ün

-Yeniçeri Ağası; Topkapı Sarayı çevresinin dışında kalan yerlerin asayiş ve güvenliğinden sorumlu tutulmuştur[102].

Bu bölgelerin dışında kalan yerlerin asayiş ve güvenliğinden "*usta*" adı verilen görevliler sorumludur. İstanbul'un bu beş bölgesinin içerisinde ve dışarısında "*kolluklar*" yani karakollar bulunmaktadır[103]. Burada görev yapacak kollukçular yeniçeri askerleri içinden yeniçeri kethüdası tarafından seçilmekteydi. Üç ay görevde bulunan kollukçular görevlerinde belli miktarda kâr elde eder, bu elde ettikleri kârdan yeniçeri kethüdasına da pay verirlerdi[104].

1.6. Osmanlı Klasik Döneminde Taşranın Güvenliği

Osmanlı klasik döneminde taşrada halkın güvenliğini ve adaleti sağlamaya öncelik verilmiştir. Bu hizmetlerden de vergi tahsil etmek imkânı bulunmamaktaydı. Buralarda İlhanlı ve Selçuklu devletlerinden kalan idari teşkilat sistemi devam ettirilmiştir. Fetholunan topraklar ilk olarak sayıma tabi tutulmuş, daha sonra dirlik olarak komutanlara tımar, zeamet ve has olarak verilmiştir. Bu komutanlar topraklarda bulundukları sürece oradaki asayiş ve güvenliği sağlamakla da görevli olmuşlardır[105].

Tımar sistemi adı verilen bu sistemde bulunan tımarlı sipahiler şehir içinde güvenliği sağlayan subaşılık kurumun taşradaki temsilcisi olmuştur. İstanbul'un fethine kadar subaşılık kurumu iç ve dış güvenliği sağlamıştır. Bu dönemden sonra giderek

---

[100] Tongur, *a.g.e.*, s.107.
[101] Özel, "a. g. t.", s.16.
[102] Fındıklı, "a. g. m.", s.296.
[103] Yılmaz, "20. Yüzyıl …", s.7.
[104] Ferdan Ergut, *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s.97.
[105] Sinan Marufoğlu, "Osmanlı Taşra Eyaletlerinde Hizmetler ve Ücretler", *History Studıes*, C.3, S.3, (2011), s.270.

büyüyen devlet teşkilatında asayiş ve güvenlik işlerine yeniçeriler bakmaya başlamış ve subaşılık kurumu asayiş ve güvenlik kurumu olarak önemini yitirmeye başlamıştır[106].

İstanbul'un feth edilmesinin ardından beş bölgeye ayrılmış, kolluklar (karakollar) kurulmaya başlanmıştır. Kolluklardan birincisi İstanbul'da ikincisi taşrada görev yapmıştır. Yeniçeri askerleri arasından ayrılan kişiler yasakçı unvanıyla buralarda görev yapmıştır. Taşrada ticari amaçla kullanılan yollar ve geçitlerin güvenliğine de bu dönemde önem verilmiştir. Bu yerlerin korunmasında derbent, martolos, belderan, pandor ve menzilhane teşkilatları kurularak bölgenin ve yolların güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır[107].

Taşrada kapıkulu ve eyalet askerleri iç güvenlikten sorumlu turulmuş şehir ve kasabalarda ise kollukçular, yasakçılar, bekçiler, Edirne ve çevresinde Bostancı ocağı, Halep ve çevresinde ise Çöl beyleri güvenlik hizmetini yürütmüştür[108].

[106] Yılmaz, "20. yüzyıl…", s.6.
[107] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.4-5.
[108] Fethullah Eraslan-İsmail Metin, *Türk Polis Tarihi (Türk Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis)*, C.1, Aslımlar Basımevi, Ankara, 1984, s.134.

İKİNCİ BÖLÜM

2. OSMANLI MODERNLEŞME DÖNEMİNDE GÜVENLİK

2.1. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nde Güvenlik

Sultan II. Mahmud (1808-1839) döneminde 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması Zabıta Teşkilatı'nın gelişme sürecinde önemli bir adımdır. İstanbul ve taşrada Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu kurulmuş bu yeni ordu zabıta görevlerine memur edilmiş, sonrasında askeriyeden ayrı olarak Polis Teşkilatı kurulmuştur[109]. Polis Teşkilatı'nın askeriyeden ayrı olarak kurulması Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte askeri bürokratların yerlerini sivil yöneticilere bırakmasıyla mülki ve askeri komutanların birbirlerine karşı yaptıkları güç ve otorite oluşturma çabalarının sonucudur[110].

2.1.1. Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nun Kurulması

XVII. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletler karşısında savaşlarda yenik düşmesiyle batının üstünlüğü kabul edilmiştir. XVIII. yüzyılla birlikte Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını önlemek için batı tarzı yenilikler orduda yapılmaya başlanmıştır. Sultan II. Mahmud Yeniçeri Ocağı'nın yanında "*Sekban-ı Cedid Ordusu*"nu (29 Eylül 1808-18 Kasım 1808) kurmuştur. Ancak yeniçeriler bu yeni orduyu istememiş ve isyan çıkartmıştır. Bu isyan sonucunda Sekban-ı Cedid Ordusu kaldırılmıştır[111].

Yeniçeri askerlerinin çıkan Yunan ve Sırp ayaklanmalarının durdurulmasındaki gayretsizliklerinden dolayı "*Eşkinci Ocağı*" (25 Mayıs 1826) kurulmuştur[112]. Eşkinci Ocağı'nın kurulmasının ardından Yeniçeri askerleri Et Meydanı'nda kazan kaldırarak isyan başlatmışlardır (15 Haziran 1826). Sultan II. Mahmud'un emri ile kurulan Eşkinci Ocağı askerleri ve askerlerin başında bulunan Ağa Hüseyin Paşa ile İzzet Paşa'nın yanlarında yer alan ulema, medrese öğrencileri ve halk Yeniçerilerin üzerine giderek isyanı bastırmışlardır. İsyandan sonra da Sultan II. Mahmud'un emri ile Yeniçeriler ile bağlantılı olan ve bağlantısı olduğu düşünülen kişiler öldürülmüştür[113]. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması olayı Osmanlı tarihinde "*Vakâ-i Hayriye*" olarak adlandırılmıştır.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından modern anlamda Asakîr-i Mansûre-i Muhammediye (14 Haziran 1826) ordusu kurulmuş ve bu ordu idarî yönden seraskerlik makamına bağlanmıştır[114]. Seraskerlik makamına eskiden Yeniçeri ağasına verilen görevlerin verilmesiyle bu makam İstanbul'un en üst emniyet amiri niteliğine sahip olmuştur[115]. Yeniçeri Ocağı'nın yerine belediye ve asayiş görevleri için de "*İhtisap*

---

[109] Tongur, *a. g. e.*,s., 113-121.
[110] Hakan İnankul- Kadir Caner Doğan, "Modern Devlet ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.14, (2016), s.192.
[111] Necdet Hayta- Uğur Ünal, *Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri (XVII. Yüzyıl Başlarından Yıkılışa Kadar)*, Gazi Kitapevi, Ankara, 2017, s.99-100.
[112] Özel, "a. g. t.", s.23.
[113] İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Hil Yayın, İstanbul, 1987, s.31.
[114] Hayta- Ünal, *a. g. e.*, s.101.
[115] Cem Doğan, "1845 Polis Nizamnamesi: 12. ve 13. Maddeler Üzerine Bir Yeniden Değerlendirme", *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.5, (2012), s.81-82.

Nezareti" (4 Eylül 1826) kurulmuştur. 1845 yılında Polis Teşkilatı'nın kurulmasıyla asayiş ve güvenlik işleri polis teşkilatına verilirken belediye işleri de İhtisap Nezareti'ne bırakılmıştır[116].

2.1.2. İstanbul'da Zabıta Teşkilatı

Sultan II. Mahmud döneminde Yeniçeri Ocağı'nın yerine kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu ile beraber İstanbul'da zabıta teşkilatı yeniden yapılandırılmıştır. Bu bağlamda serasker yeni düzenlemelerle zabıta teşkilatında en üst makam olmuştur. İstanbul dört zabıta bölgesine ayrılmıştır. İstanbul'daki zabıta bölgeleri şu şekildedir;

-İstanbul bölgesinin asayiş ve güvenliğinin sağlanmasından Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nun başına getirilen Serasker sorumlu olmuştur.

-Üsküdar bölgesinin asayiş ve güvenliğinden Hassa Askerleri,

-Kasımpaşa ile Eyüp çevresinin asayiş ve güvenliğinden Bahriye Askerleri,

-Galata ile Beyoğlu bölgelerinin asayiş ve güvenliğinden yeniden düzenlenen Topçu Ocağı sorumlu tutulmuştur[117].

2.1.3. İhtisap Nezareti

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından iki ay sonra İhtisap Ağalığı Nizamnamesi yayımlanarak, ihtisap ağalığı genişletildi ve görevleri arttırılarak İhtisap Nezareti (4 Eylül 1826) kurulmuştur[118]. Çarşı ve pazarı denetlerken kadının yanında eksik ve hileli iş yapanları İhtisap Ağası'nın emriyle falakaya yatırarak döven "*ellialtılar*" grubu bulunmaktaydı[119]. Yapılan yeni düzenlemeyle ellialtılar grubu kaldırılarak yerine "*İhtisap Neferleri*" görevlendirilmiştir. Kaldırılan ellialtılar grubunun yerine yeni ihtisap neferleri yazılmış ancak asker çeşitliliğinin artmasına neden olacağı ve fazla maliyetli olacağı düşünülerek Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nda yüzbaşının emrinde bulunan 30 kişi İhtisap Ağalığı'na gönderilmiştir. İhtisap Ağası'nın gerekli gördüğü durumlarda onbaşının sorumluluğundaki bu kişiler kol gezecek, geri kalan zamanlarda yüzbaşının emrinde olmaya devam edeceklerdi[120].

İhtisap Nezareti'nin zabıtalık ile ilgili görevleri ise şu şekildedir;

-Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından İstanbul'da ortaya çıkabilecek güvenlik ve asayiş ile ilgili sorunları çözümlemek, serserilerin buraya yerleşmesini engellemek, Üsküdar, Galata ve Beyoğlu iskelelerinde bulunan esnafın yanında ve hamamlarda çalışan kişileri kayıt altına almak.

-Mürur tezkeresi olmayan kişilerin İstanbul'a girişini engellemek.

---

[116] Bülent Akkaya, "Geçmişten Günümüze Türk Polis Teşkilatında Rütbeler", *Turkish Studies*, C.8, S.5, (2013), s.62.
[117] Abdülkadir Özcan, "Zaptiye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.44, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2013, s.129.
[118] Alyot, *a. g. e.*, s.71.
[119] Savaş Şimşek, "Belediye Zabıta Örgütünün Örgütsel ve İşlevsel Gerekliliği Üzerine Bir İnceleme", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6, S.2, (2016), s.395.
[120] Tongur, *a. g. e.*, s.130.

-Mürur tezkeresi bulunarak İstanbul'a çalışma amaçlı gelen kişileri iş bulana kadar kendi kontrolü altındaki hanlarda tutmak.

-Hamal, kayıkçı, manav, arabacı, bahçıvan ve hizmetçi gibi çalışanları kaydeder ve ayda iki kere teftiş ederek silah taşımamalarına dikkat etmek.

-Esir pazarlarına giderek burada hür olan insanların satılmasına engel olmak.

-Otel, han ve bekâr odası gibi yerleri denetlemek[121].

İstanbul'da güvenlik ve asayiş işini İhtisap Nezareti yürütürken, taşrada asayiş ve güvenlik işini sipahiler yürütmüştür. Belediye görevlerini de yürüten İhtisap Nezareti 1845'te Polis Teşkilatı'nın kurulmasıyla asayiş ve güvenlikle ilgili sorumluluklarını devretmiştir. 1846 yılında İhtisap Müşiriyeti'nin kurulmasıyla esnafların teftiş edilmesi ve narh kontrolü görevini üstlenmiştir. 1855'te Şehremaneti'nin kurulmasıyla birlikte İhtisap Nezareti ortadan kaldırılmıştır[122].

2.1.4. Eyaletlerde Zabıta Teşkilatı

Sultan II. Mahmud'un döneminde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından önce taşrada asayiş ve güvenlik sipahiler tarafından sağlanmıştır. Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nun kurulmasıyla taşrada asayiş ve güvenliği sağlamak için "*Redif Birlikleri*" kurulmuştur[123]. Redif birliklerinden sancaklarda üçer dörder tabur olarak eyaletlerde de 10-12 tabur oluşturulmuştur. Bu taburlar valilerin emrine verilmiştir. 6 Eylül 1843'te redif birlikleri Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'na katılmıştır. Redif birliğinden olanlar burada beş sene görev yaptıktan sonra devletin yedek askeri olarak taşranın güvenlik kuvveti haline gelmiştir. Taşrada derebeylik şeklinde hüküm süren kişileri merkeze bağlamak için merkeziyet siyaseti güdülerek valilerin yetkileri azaltılmış, valiye bağlı olan kurumlar merkeze bağlanmış, güvenlik kuvvetlerinin meşru müdafaa dışında silah kullanmaları kısıtlanmıştır. 1852 yılında çıkarılan fermanla valilere bazı hakların iadesi düşünülmüştür. Bu amaçla fermanda taşrada karışıklıklar çıkarsa Tanzimat hükümlerine uyarak emniyet kuvvetleri artırabilecekti. Fermanın bir diğer maddesinde zabtiye askerleri valinin emri altına verilerek suçlu kişilerin takibini yapabilecek, verilen görevlerini yerine getirenlere silah verilecekti. Yaşanan olaylar için bilirkişi, kimyager, hakim ve cerrah atanacak; Tophane Müşiriyeti'nin yönetiminde bir polis meclisi kurulup, zabıta kuvvetlerini idare edecek ve asayiş kanunları düzenlenecekti[124].

2.1.5. Tanzimat Fermanı ve Güvenlik

Tanzimat Dönemi öncesinde Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu'nun kurulması asayiş ve güvenliğin sağlanmasına yönelik bir ümit olmuştur. Ancak; imparatorluğun geniş topraklara sahip olmasından dolayı ordunun barındırılması ve teknik açıdan gerekli olan ihtiyaçlar ekonomik anlamda zorluklara neden olmuştur. Bu zorluklar ordunun görevini yapmasını da engellemiştir. Bundan dolayı iç güvenliği

[121] Yılmaz, "20. Yüzyıl… ", s.15-16.
[122] Elvettin Akman- Tuğçe Bayram, "Özel Kolluk Kuvveti Olarak Belediye Zabıtası: Zabıtaların Temel Sorunlarının Isparta Ölçeğinde Nitel Bir Analizi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, C.1, S.3, (2018), s.349-350.
[123] Özcan, "Zaptiye", s.129.
[124] Alyot, *a. g. e.*, s.72-74.

sağlamada sorunlar yaşanmıştır. Merkezi otoritenin zayıf düşmesinden dolayı yerel güçler kendi başlarına buyruk hareket etmişlerdir. Asayiş ve güvenliğin buralarda sağlanamamasıyla Tanzimat Fermanı ile iç güvenlik konusu tekrar gündeme gelmiştir[125].

Sultan Abdülmecid (1839- 1861) döneminde 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane-i Hatt-ı Hümayun (Tanzimat Fermanı) ilan etmiştir[126]. Yayımlanan Tanzimat Fermanı'nda can, mal ve namus açısından halkın korunması, davalarda açık olarak detaylı inceleme yapılmadan hüküm verilmemesi, halktan kimsenin öldürülmemesi, çıkarılan kanuna uyulmaması halinde ceza kanunnamesi çıkarılarak suçluların bu kanunlara göre cezalandırılması dile getirilmiştir. Haliyle can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması için merkez ve taşrada yeni güvenlik ağının oluşturulması gerekmiştir. Bunun için Tanzimat Fermanı sonrası Ceza Kanunnamesi 3 Mayıs 1840'ta yürürlüğe konularak eski dönemlere ait derbentçilik, martolosçuluk ve köprücülük gibi güvenlik sistemleri kaldırılarak bu işler devlet sorumluluğuna verilmiş, yolculuk yapacak kişiler için de mürur tezkiresi uygulaması getirilerek Zaptiye Birlikleri kurulmuştur[127].

2.1.6. Polis Teşkilatı'nın Kurulması

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla yerine kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu ülkede yaşanan asayiş sorunlarının hepsini önleyememiştir. Bunun için bu ordu birliklerinin yanına yardımcı kuvvet olarak redif birlikleri kurulmuş ancak yine de asayiş problemlerinin önüne geçilememiştir[128]. Tanzimat Fermanı ile birlikte ortaya çıkan can, mal ve namus güvenliği temel alınarak ülke içindeki asayişi sağlamak için Avrupa'daki gibi bir Polis Teşkilatı kurma düşüncesi ortaya çıkmıştır[129]. Sultan Abdülmecid döneminde Fransa'nın "Paris Emniyet Müdürü'nün Görevlerini Düzenleyen Kararname" devlet tarafından model alınarak[130], 20 Mart 1845 tarihinde hazırlanan nizamname, Tophane-i Amire Müşirliği'ne bağlı ve İstanbul halkının asayiş ve güvenliğinden sorumlu olacak bir Polis Teşkilatı'nın kurulduğunu açıklamaktadır[131].

Osmanlı Devleti'nde yeni bir Polis Teşkilatı'nın kurulduğunu diğer devletlere duyurmak için Tezkere-i Umûmiye (Genel Bildiri) adıyla bir yazı da gönderilmiştir[132]. 20 Mart 1845'te yayımlanan nizamname elçiliklere de gönderilmiştir. Bu nizamname ile

---

[125] Ali Sönmez, "Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850)", *Tarih Araştırmaları Dergisi,* C.24, S.37, (2005), s.260-261.
[126] Ali Akyıldız, "Tanzimat", *TDV İslâm Asiklopedisi*, C.40, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstabul, 2011, s.1.
[127] Akgündüz, *a. g. e.,* s.364-365.
[128] Yılmaz, "20. Yüzyıl… ", s.17.
[129] Turgut Subaşı, "Tanzimat Döneminde Kurulan Polis Meclisi'nin İdari Yapılanması ve Faaliyetleri", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, (Ed.Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s. 276.
[130] Akgündüz, *a. g. e.* ,s.373-374.
[131] Noemi Levy Aksu, *Osmanlı İstanbulu'nda Asayiş 1879-1909*, (Çev. Serra Akyüz), İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.171.
[132] Süleyman Kaynar, "Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatı'nın Kuruluşu, Organizasyonu, Fiziksel Yapılanması, Aday Seçme Şekli, Eğitim Programları ve Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma", (Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2002, s.18.

ilk defa Avrupa'daki polis teşkilatına benzeyen bir Polis Teşkilatı[133], 10 Nisan 1845'te İstanbul'da göreve başlamıştır[134]. Tophane-i Amire Müşirliği tarafından idare edilecek olan Polis Teşkilatı'nın idaresi Mehmet Ali Paşa'ya verilmiş, oluşturulan meclise âza ve reis gibi görevliler atanmıştır. Toplam 17 maddeden oluşan nizamnamenin ilk iki maddesi meclisin görev ve yetkileri ile ilgilidir. Bu görev ve yetkiler ise; ülkenin asayiş ve güvenliği için gerekli olan kanunları çıkarmak, düzenlemesini yapmak, asayiş ve güvenliğin sağlanması için karakollardaki nizamiye askerlerinin istihdamını sağlamaktır[135]. Nizamnamenin diğer maddeleri şu şekildedir;

3. Madde: Osmanlı sınırları içerisinde seyahat edecek kişilere geçiş için mürur tezkeresi verilmesi ve tezkerenin kontrolünü sağlamak.

4. Madde: Osmanlı halkından olan veya Osmanlı halkından olmayan kişilerin pasaportları ya da mürur tezkirelerini alarak ikamet tezkeresi vermek.

5. Madde: Avcılıkla ilgilenenlere avcılık izni için avcılık izni vermek.

6. Madde: Devlete ait olan binaların güvenliğini sağlamak.

7. Madde: Zaruri durumu olmadığı halde dilenenleri engellemek.

8. Madde: Fakir, işsiz ve hastalık nedeniyle memleketlerine dönemeyenlere, memleketlerine dönebilmeleri için yardım etmek.

9. Madde: Hapishaneden çıkan kişilerin memleketlerine dönmeleri için yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek.

10. Madde: Halka açık olan hanlar, oteller, konaklama yerleri gibi benzer yerlerin kontrol edilmesi ve sürekli gözlem altında tutulmasına dikkat etmek.

11. Madde: Zina yapılan, kumar oynanan yerler gibi şüpheli kişilerin toplandığı yerlerin belirlenip çoğalmasına engel olmak.

12. Madde: İşçileri ve kurdukları kuruluşları takip etmek, halk arasındaki dirlik ve düzeni bozacak eylemleri yapan kuruluşları engellemek.

13. Madde: Gazete ve dergi gibi yayınların halkın düzenini bozup, zararlı olan yayınları yapanlara engel olmak, yabancı ülkelerden bu gibi yayınlar getirilmiş ise bunları toplamak.

14. Madde: Ruhsatlı bir şekilde halk için açılan eğlence yerlerinde halkın asayişi ve güvenliği için önlemler alarak dikkat etmek.

15. Madde: Bayram ve tatillerde uygulanacak hükümleri yetkililere bildirmek.

16. Madde: Ticaret ile ilgilenen kişilerin işlemlerini ve görüşmelerini yaptıkları mekânların teftişini yapmak ve aracı olmak isteyenlere mezuniyet belgesi vermek, ruhsatsız olan aracıların çalışmalarına engel olmak.

17. Madde: Gerekli görüldüğünde vefat eden kişilerin ölüm ve hastalık nedenlerinin incelenmesi için bilirkişi, kimyager ve doktor görevlendirmek[136].

---

[133] Nuri Engin, "Osmanlı Döneminde Erzurum Polis Mektebi (1911- 1917), (Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis, 2021, s.9-10.

[134] Eraslan- Metin, *a.g.e*, s.136.

[135] Alyot, *a. g. e.*, s.77.

[136] Çavuş,"a. g. t.", s.18-19.

Polis Meclisi 1845 Nizamnamesi'nin yayımlanmasıyla icraata başlamış Galata ve Beyoğlu çevresinin güveliğinden mesul olup, Tophane-i Amire Müşirliği'ne bağlı olarak yedi üye ile çalışmıştır. Polis Meclisi'nin Galata ve Beyoğlu çevresinin güvenliğinden sorumlu tutulmasının sebebi ise;

-Bu iki semtte elçi ve yabancı tüccarların yaşamasından dolayı sık sık asayiş ve güvenlik problemlerinin yaşanması

-Bu iki semt yabancı kişilerin Osmanlı topraklarına giriş yapmak için kullandığı bir kapı olup, bundan dolayı pasaport ile ilgili işlemlerin buralarda yapılması.

-Galata'da bulunan eğlence yerlerinden dolayı çıkan hadiselere engel olabilmektir[137].

Polis Meclisi için asayiş ve güvenlikle ilgili olan düzenleme ve yenilikler Tophane Müşirliği aracılığıyla önce Meclis-i Vâlâ'ya sonra da sadrazama sunulur, padişah tarafından uygun görülen düzenlemeler yapılırdı[138]. Mecliste ilk olarak 46 polis istihdam edilmiştir. Polis Meclisi'nin daha iyi çalışması için tercüman, doktor ve üyeler atanmasına karar verilmiştir. Meclis uzun süreli olarak Tophane-i Amire Müşirliği'ne bağlı kalamamıştır. Galata ve Beyoğlu semtlerinin asayiş ve güvenlik görevinin kaptanpaşaya geçmesi nedeniyle Polis Meclisi de buraya bağlanmıştır. Polis Meclisi tarafından yapılan hırsızlık ve dolandırıcılıkla ilgili mücadeleler Takvim-i Vekâyi'de yayınlamıştır. Yabancı tüccarlar ve elçilerin asayiş ve güvenlik konusunda artan şikâyetler üzerine Galata ve Beyoğlu semtlerinin güvenlik işleri "*Zaptiye Müşiriyeti*"ne bağlanmıştır. Polis Meclisi'nden bir yıl sonra kurulmasına rağmen asayiş ve güvenlikte başarı sağlamıştır[139]. Sağladığı başarıdan ötürü yetersiz kalan polis neferlerinin yerine zaptiye birliklerinin getirilmesi kararı verilmiştir. Her ne kadar Polis Meclisi'nin ıslah edilmesi istenilse de meclis üyeleri Zaptiye Müşirliği'ne aktarılmamış ve meclis istenildiği ölçüde çalıştırılamamıştır. Meclis kaldırılmış ancak polis memurlarından kefil gösteren polislerin zaptiye birliğinde görev yapma ve Zaptiye Müşiriyeti'nde polis adı altında görevde bulunmaları meclisle kaldırılmayıp devam ettirilmiştir[140].

2.2. XIX. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Devleti'nde Güvenlik

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla başkentte asayiş Serasker ve İhtisap Ağası tarafından sağlanmış taşra asayişinden ise; Asakir-i Mansure-i Muhammediye alayı sorumlu olmuştur. Asayişi sağlamada aksamalar olduğundan zaptiye hizmetinin tek bir kuruma bağlanması için Zaptiye Meclisi kurulmuş ardından bu kurum kaldırılmıştır. Yerine "*Divan-ı Zaptiye*" ve "*Divan-ı Tahkik*" kurularak memleketteki asayişten sorumlu olan "*Zaptiye Müşiriyeti*" kurulmuştur. 1879 yılına kadar görevine devam eden müşiriyet 1879 yılında kaldırılarak zaptiye ve jandarma işlerinin ayrı olması için sadece zaptiye görevi verilen "*Zaptiye Nezareti*" kurulmuştur. 1909'da Zaptiye Nezareti kaldırılmış ve yerine polisin idaresinden sorumlu olan Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü kurulmuştur[141].

[137] Subaşı, "a. g. m.", s.279-280.
[138] Özel, "a. g. t.", s.29.
[139] Sönmez, "Polis Meclisinin Kuruluşu…", s.265-267.
[140] Yılmaz, "20. Yüzyıl…", s.19.
[141] Eraslan- Metin, *a. g. e.*, s.135-142.

2.2.1. Zaptiye Müşirliği'nin Kuruluşu

Polis Nizamnamesinin 1845'te yayımlanmasıyla ilk kez polisin görev ve yetkilerinin hukukî sınırları çizilmiştir. Asayiş ve güvenlik yönünden hukuk devletinin temelleri atılırken, insan hakları ve hürriyetlerinin yanında kişilerin görev ve sorumlulukları da belirtilmiştir[142].

İç güvenliğin tam anlamıyla sağlanabilmesi, gerekli çalışmaların yapılması ve kurumsallaşması amacıyla "*Zaptiye Müşiriyeti*" (16 Şubat 1846) kurulmuştur. Zaptiye Müşiriyeti'nin kuruluşu Takvim-i Vekâyi Gazetesi'nin 18 Safer 1262/15 Şubat 1846 tarihli 297. sayısında; "Öteden berû Dârü'l hilafeti'l-aliyye muhafızlığı mesned-i celîl-i seraskerîye ilhâk idare olunmakta ise de gerek kâide-i düveliye ve gerek usul ve nizâmât-ı saltanât-ı seniyye iktizâsınca muhafaza-i bilâd maddesi umûr-ı cesime-i mülkiyeden olmak ve bunun hidmet-i askeriyye ile içtimaî memurîn cenûdiyeyi işgalden ve hidmet nizamiyelerini imhâlden ibaret ve emr-i muhâfaza ise her yerde şâyân-ı itinâ memuriyet bulunmak melâbisesiyle muhafızlık mezkûrun usûl-ü sıhhiyesine tevfikân tefriki lâzım-i hâl ve maslahâttan ve buna memur buyrulacak zâtın Dersaadet ve Üsküdar ve Boğaziçini ve mevâki lâzımeyi dâimâ gezip dolaşması ve mahall-i merkûmda kâin muhâfaza memurlarının maiyetinde bulunması ve bu cihetlerle memuriyet mezkûreye erbâbının intihâbı vâcibât-ı umûrdan olduğuna ve geçenlerde Musul Valisi nasb ve tayin buyrularak memuriyet-i cânibine azimet etmek üzere Dersaadet'e gelmiş olan Niş Valisi sabıkı atûfetlü Hâfız Paşa hazretleri müşirân-ı fehâm-ı saltanât-ı seniyyeden ve eshâb-ı gayret ve besâletten olarak memuriyet-i mezkûreyi layıkıyla idâreye muktedir zevâtdan bulunduğuna binâen müşârünileyh Hâfız Paşa hazretlerinin Musul'a azîmeti bi'l-tevkif Zabtiye Müşiri nasb ve tayin ve bâb-ı seraskerî ve Üsküdar tomrukları hademe ve ketebesi maiyetinde olmak üzere Bahçekapısı civarında kâin ticaret konağı her tarafa münâsebetli bulunmak cihetiyle orasının dâhi zabtiye mahali tahsisi bi'l-tensib ol-babda müteallik ve şerefsûdur buyrulan emr-û ferman isâbet unvan-ı cenab-ı şehr-i yarî menâtık-ı celîl-i üzere iktizâları icrâ ve müşarünileyh hazretleri bir mucib ruhsat-ı seniyye Mâbeyn-i Hümayun cânib-i âlisine azimetle hak pâ-yi şevket ihtiva-i cenâb-ı mülükâneye nasiyesâ olarak memuriyetine mahsûs nişân zîşân-ı huzûr-u hazreti şahânede tâlik ve i'tâ buyrulmuşdur[143]" şeklinde ifade edilmiştir.

Bu resmî yazıda zabıta işlerinin seraskerlikle yürütülmesinin askeriyenin işlerinde aksaklıklara neden olduğundan, zabıta memurlarına mülki iş olarak bağımsız makam verileceğinin münasib olduğu bu iş ile ilgilenmesi için Zaptiye Müşiriyeti'nin kurulduğu yazılmıştır[144].

Kurulan Zaptiye Müşirliği'nin başına Çerkes Hafız Paşa, yardımcısı olarak Zahire Müdürü Osman Bey, Zaptiye Müftüsü olarak Midillili Şâkir Paşa (Mekteb-i Maarif Hocası), kâtip olarak Sermed Efendi, başkâtipliğe Ahmed Lütfi Efendi atanmıştır[145]. Güvenlikten ve belediye işlerinden sorumlu olan İhtisap Ağalığı'nın görevleri de Zaptiye Müşirliği'ne devredilerek İhtisap Ağalığı tamamen kaldırılmıştır[146]. 1846 yılında kurulan Zaptiye Müşirliği'yle 1879 yılına kadar polisin ve jandarmanın

---

[142] Mehmet Zeki Vural, *Polis Kuruluşu*, Ulutaş Matbaası, İstanbul, 1970, s.16.
[143] *Takvim-i Vekâyi*, S.297, 12 Safer 1262/15 Şubat 1846, s.3.
[144] Ali Sönmez, "Zaptiye Teşkilatı'nın Düzenlenmesi (1840- 1869)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.25, S.39, (2006), s.202.
[145] Özcan, "Zaptiye", s.129.
[146] Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, TTK, Ankara, 1991, s.319.

askeriyeye bağlı olmayıp ancak aynı merkezden yönetilmesinden dolayı bu döneme "*Tevhid-i Zabıta*" adı verilmiştir[147].

Tam anlamıyla teşkilatlanmaya başlayan Zaptiye Müşirliği'ne Zaptiye Müşirliği Muavinliği ve Zaptiye Meclisi kurularak başlarına Osman Bey atanmıştır. 30 Mart 1871 tarihli irade-i seniyyeye göre Zaptiye Müşirliği Muavinliği ve Zaptiye Meclisi birleştirilerek kısa bir zaman sonra Zaptiye Meclisi ortadan kaldırılmıştır. Zaptiye Meclisi yerine "*Divân-ı Zaptiye*" ve "*Meclis-i Tahkik*" adında iki meclis kurulmuştur[148]. Bu iki meclis suçlara göre soruşturma yapma ve ceza verme yetkilerine sahiptir. Zabıtalar tarafından buraya taşınan suç ve vakalara bakılmıştır[149].

Divan-ı Zaptiye: Kabahat ve cünha adı verilen kabahatlerin bir derecesine kadar bakardı. Yirmi dört saatten bir haftaya kadar olanlar "kabahat", bir ile üç sene hapsi gerekli olan eylemler ise "cünha" adı verilen kabahatlerdir.

Meclis-i Tahkik: Divan-ı Zaptiye dışında kalan suçlar ve cinayetlerin araştırılması, yargılanması ile ilgilenir. Ceza ise Meclis-i Vâlâ tarafından verilmiştir[150]. Ceza verme işinin Meclis-i Vâlâ'ya bırakılma sebebi ise; o dönemde daha adliye teşkilatının kurulmamış olmasıdır. Bu dönemde Meclis-i Tahkik sorgulama görevini, Meclis-i Vâlâ da mahkeme görevini yapmıştır [151].

Divan-ı Zaptiye bir başkan, beş Müslüman, dört gayr-i Müslim toplam dokuz üyeden oluşturulmuştur. Meclis-i Tahkik ise bir başkan, beş Müslüman, üç gayr-i Müslim olmak üzere toplam sekiz üyeden oluşmaktaydı. Her iki meclisteki üyelerden biri ilim adamlarından seçilmiştir[152]. Adli sorunlarla ilgilenen meclisler ise Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlanmıştır. Bu meclislerin yanı sıra müşirliğin bünyesinde İstanbul'un asayiş ve güvenlik birimlerini yönetmek ve zabıta görevini yapmak ve çıkan yangınlara müdahale etmek için Zaptiye Muavinliği kurulmuştur. Suçluların yargılanması için gerekli yerlere ve hapishanelere götürülmeleri için Tevkif Müdürlüğü ile Hapishaneler Müdürlüğü kurulmuştur. Şehremanetinin kurulmasıyla birlikte Zaptiye Müşirliği mülki görevlerini şehremanetine devir etmiştir[153].

2.2.2. Zaptiye Teşkilatı'nın Düzenlenmesi

Zaptiye memurlarının asıl görevleri ülkedeki iç güvenliği sağlamak, suçlu olanları mahkemeye getirip götürmek, vergi memurlarının korunmasını sağlamak, posta tatarlarının güvenliğini sağlamaktır. Vali ve kaymakamların özel işlerinde çalışmaları yasaklanmış ancak bu kurala pek uyulmamıştır. Zaptiye erleri vasıtasıyla yolların kısmen de olsa güvenliği sağlanabilmiş, posta tatarları görevlerini yerine getirebilmiştir. Bazıları maaşlı er oldukları halde halktan yaptıkları işler karşılığında para alarak eskiden yaşanan yolsuzluğu devam ettirmişlerdir[154].

---

[147] Ahmet Aslan, "Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatının Kurulması: Urfa Örneği (1845-1918)", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.38, (2020), s.29.
[148] Tongur, *a. g. e.*, s.153-154.
[149] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.6.
[150] Akçabol, *a. g. e.*, s.67.
[151] Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C.3-4, Eser Matbaası, İstanbul, 1977, s.1176.
[152] Çavuş, "a. g. t.", s.21-22.
[153] Süleyman Tekir, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma: Kuruluş, Teşkilat ve Mücadele (1903-1938)*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2020, s.41.
[154] Çadırcı, *a. g. e.*, s.319-320.

Zaptiye Müşiriyeti asayiş ve güvenliği sağlama görevini İstanbul'da doğrudan kendi idaresi altında sağlayacak, taşradaki asayiş ve güvenlik ise mülki idarecilerin başında bulunacağı Zaptiye birlikleri tarafından sağlanacaktır. Ancak ortaya çıkan sorunlardan dolayı Zaptiye Müşirliği'nde düzenleme yapılma kararı alınmıştır. Bunun için "*Zaptiye Askerine Dair Nizâmât*", adlı bir nizamname çıkarılmıştır. Bu nizamname 1840'tan beri Anadolu ve Rumeli'de görev yapan Zaptiye birlikleri için yapılan ilk nizamname olma özelliğini taşımaktadır. Bu nizamname ile Anadolu ve Rumeli birliklerine gönderilecek zaptiye birliklerinin nerelerde kurulacağı belirtilmiştir. Nizamnameye göre İstanbul zaptiye birliği kurulacak yerlerin dışında tutulmuştur[155].

Bu nizamnameye göre; Her vilayette süvari ve piyade askeri zabtiyesi bir alaydan oluşacak. Her zabtiye alayı taburlara, taburlar bölüklere, bölükler de takımlara ayrılacaktır. Her tabur en az iki, en çok 10 bölükten oluşacak ve her bölük en az beş en çok 10 takımdan oluşacak. Her süvari takımı dört, piyade takımı sekiz nefer kolağası ve kol vekil muavini namıyla ikişer zabıtadan oluşacaktı. Her süvari bölüğü altmış, piyade bölüğü yüz neferden oluşacak, bölük ağası, bölük ağası muavini ve jurnal emini idaresinde bulunacaklardı. Her sancağa ait bir tabur askeri zabıtası olacak ve kazalara bölük ağası verilecektir. Her vilayetin alaybeyi ve idare emini merkez vilayette bulunup sancaklarda birer tabur ağası ve kazalarda birer bölük ağası bulunacaktı. Zabtiye askerlerinin eğitim süresi iki sene olarak belirlenmiştir. Zabtiye askerliğine yazılacak neferler 50 yaşından büyük ve 21 yaşından küçük olmayacak, bedenen sağlam olacak, bunların muayenesi nefer tabibi tarafından yapılacaktır. Alaybeyinin bulunduğu vilayet merkezinde büyük zabitandan tertip edilmiş bir alay meclisi ve tabur ağalarının bulunacakları livalarda da bir tabur meclisi kurulacak. Askeri zabtiyenin maaşları hizmette bulundukları yerlerin derecelerine göre tertib olunacak, süvari neferlerinin maaşı piyade neferlerinin maaşından dörtte bir fazla olacaktı. Süvari ve piyade neferlerine kaç kuruş maaş tahsis olunur ise kol vekillerinin maaşları 30 kuruş ve muavinlerin maaşları 15 kuruş fazla olacaktır. Jurnal eminlerine 150'şer kuruştan 200 kuruşa kadar, bölük ağalarıyla hesap eminlerine 400 kuruştan 500 kuruşa kadar, bölük ağası muavinlerine 250'den 400 kuruşa kadar, tabur ağası ve idare eminlerine 555'şerden 1.000'er kuruş, alay beylerine 1.500 kuruştan 2.500 kuruşa kadar maaş verilecekti. Bir vilayet zabtiye alayından bir taburun neferinin maaşlarının diğer taburların maaşlarından farklı olması caizdir. 15 süvari, piyade, zabtiye neferatı, kol vekillerine, jurnal eminlerine 300 dirhem, bölük ağalarına ve muavinlerine ikişer ekmek tayin, ve suvari zabtiye zabıtan ve neferatına ekmek verilecek bundan başka yevmiyeleri üçer okka 80 dirhem arpa ve dört okka samandan oluşacaktır.

Askeri zabtiyeye senede bir pantolon, bir fes ve üç senede bir yağmurluk, iki çift kundura, süvariye bir çift çizme verilecekti. Süvari askeri zabtiyenin hayvanları kendilerinin malıdır. Askeri zabtiyenin kol vekiliyle muavinleri ve jurnal eminleri alaybeylerine ve tabur ağalarına kadar zabitan rütbesinde olanlar, valiler, tabur ağaları ve alaybeyleri Zabtiye Müşiriyeti'nin onayı ile tayin olunacaktı[156]. Nizamnameyle zaptiye birliklerinin kurulacağı eyaletler; Edirne, Silistre, Vidin, Niş, Üsküp, Manastır, Selanik, Bursa, Kastamonu, Ankara, Sivas, Konya ve Aydın'dı. Ayrıca Gelibolu, Biga, Kocaeli ve Tokat sancaklarında da zaptiye birliklerinin kurulmasına karar verilmiştir. 1847 yılında İstanbul için düzenleme yapılarak Üsküdar ile Beşiktaş'ta yedi bölük

[155] Sönmez, "Zaptiye Teşkilatı… ", s.202-203.
[156] *Düstûr, I. Tertip*, C.2, s.728-733.

zaptiye birliğinin kurulması kararı alınmış ancak ekonomik şartların el vermemesi ve askeri alandaki aksaklıklardan dolayı bu plan hayata geçirilememiştir[157].

Nizamnameye göre taşrada ve İstanbul'da kurulacak olan zaptiye birlikleri için gerekli olan nakit para hesaplandığında 14.000 keselik açık olması, tımarlı sipahilerin emeklilik işlerinin devam etmesi, taşrada zaptiye birliği için belirlenen yerlerde klasik alışkanlıkların devam etmesi, 1849 Eyalet Meclisi Nizamnamesi'nin 18. ve 19. maddelerine göre, halktan karşılıksız yiyecek ve yem almamaları, yol güvenliği sağlama görevlerini tam anlamıyla yapmamalarından dolayı zaptiye birliklerinin kurulması kolay olmamıştır bundan dolayı yeni düzenlemeler yapılmıştır. Ancak yine de aksaklıklar devam etmiştir. Bunun üzerine Zaptiye Müşirliği tarafından çalışma başlatılmıştır[158].

Zaptiye birliklerinin kurallara uymaması ve yöneticiler tarafından özel işlerinde kullanılmalarından dolayı bu kurum kendisinden beklenen başarıyı gösterememiştir. Zaptiye Müşirliği bu aksaklıkların giderilmesi için taşraya müfettişler yollayıp, valilerin iç güvenlik için sorumluluklarını tekrardan düzenlenmeye çalışmıştır. Zaptiye Teşkilatındaki aksaklıkların görüşülmesi için bir alt komisyon kurulmuştur[159]. Kurulan komisyonda 11 Ağustos 1851'de Anadolu, Rumeli, Arabistan ve Cezayir'de 14 alay oluşturularak toplam 29.288 zaptiye olması şeklinde karar alınmıştır. Komisyon 29.288 zaptiyenin az olacağını kabul etmiş ancak, alayların kurulmasıyla düzen sağlanarak asayiş problemlerinin azalacağını kabul etmiştir. Bu uygulama ile zaptiyelerin nerede görev yaptıkları bilinecek, ekonomik açıdan tasarruf sağlanacak ayrıca taşrada bulunan üst düzey yöneticilerin zaptiye erlerini özel işlerinde kullanmalarının da önüne geçilebilecekti. Ancak komisyonun aldığı bu kararlar Kırım Savaşı (5 Ekim 1853- 30 Mart 1856) nedeniyle ertelenmek zorunda kalınmıştır[160].

Zaptiye birliklerinin kurulmasının yanında iç güvenliğin sağlanabilmesi için Mürur tezkeresi uygulaması çıkarılmıştır. Köyden kente göçü engellemek için, seyahatlerin kurala bağlanarak izinli bir şekilde yapılması kararı alınmıştır. Zaptiye erleri, muhtarlar, liman reisleri ve karantina memurları bu tezkerenin kontrolünden sorumlu tutulmuştur[161].

Zaptiye teşkilatı için alınan kararlar Kırım Savaşı'ndan dolayı uygulanamamış, durdurulan yenilikler Islahat Fermanı'ndan sonra yapılmaya başlanmıştır. Zaptiye memurları azaltılmış, Zaptiye Müşirleri'ne ve valilere uyarı yapılarak zaptiye birliklerinin işlerini kurallara uygun yapmaları istenmiştir. Zaptiye birliklerinin halk arasındaki saygınlığını arttırmak için zaptiye birliklerine yüzbaşı ile binbaşı rütbeleri verilmeye başlanmıştır. Taşradaki zaptiyeler için komisyon oluşturularak bir rapor hazırlanmıştır[162].

Bu rapora göre; Zaptiye birlikleri alay ve tabur modeline göre düzenlenecek, toplam 32.000 zaptiye askerinin asayiş ve güvenliği sağlamada yeterli olacağı, zaptiye askerlerinin kıyafetlerinin, silahlarının ücretleri artık zaptiye askerlerinden alınmayıp devlet tarafından karşılanacaktı. Böylelikle zaptiye askerlerinin halktan yem ve yiyecek gibi şeyleri karşılıksız almalarının önüne geçilecek, zaptiye erlerine 200, piyadeye 100

---

[157] Selma Göktürk Çetinkaya, "Umum Jandarma Kumandanlığı'nın Tarihi Gelişimi ve Değişimi (1919-1939)", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.6, S.3, (2020), s.975.
[158] Sönmez, "Osmanlı Devleti'nde İç Güvenliğin Dönüşümü …", s.2857-2858.
[159] Yılmaz, "20. Yüzyıl…", s.21.
[160] Sönmez, "Osmanlı Devleti'nde İç Güvenliğin Dönüşümü …", s.2858.
[161] Çadırcı, *a. g. e.*, s.321.
[162] Yılmaz, "20. Yüzyıl… ", s.22-23.

kuruş maaş verilecek, komisyonun daha düzenli ve planlı çalışabilmesi için nizamname hazırlanıp Rumeli'nin tamamında ve Bursa'da uygulamanın denenmesi yönünde bir cümle yer almaktadır. Seraskerlik makamında kurulan komisyona göre zaptiye birliklerinin alay ve tabur şeklinde düzenlenmesini de içine alan nizamname 24 Nisan 1861'de çıkarılmıştır[163].

Bu nizamnameyle zaptiye eri olarak alınacak askerler 25-50 yaşları arasında olacak, zaptiye askerlerinin işlerinin görüşülmesi için eyaletlerin merkezlerinde Alay Meclisi, sancakların merkezinde Tabur Meclisi kurulacak, zaptiye askerleri askeri işler ile görevli olacak, zaptiye askerlerinin halktan yem ve yiyecek almamaları için önlem alınacak, askerlikle ilgili vazifeler zabitlerin, mülkî vazifeler ise; mülkî makamların emrinde olacak, kılık ve kıyafetleri ile silahları temiz ve bakımlı olacak, zaptiye alaylarının müfettişler vasıtasıyla denetleneceği nizamnamede belirtilmiştir. Bursa civarında uygulanması düşünülen bu nizamname Bursa'da uygulanmada sorun olacağından dolayı önce nizamnamenin Rumeli ve Suriye tarafında uygulanması kararına varıldı. 1864 yönetmeliğiyle zaptiye askerlerinin mülkî işlere müdahaleleri yasaklanmıştır[164].

1864 Vilayet Nizamnamesi ile zaptiye birlikleri yeniden düzenlenmiştir. Getirilen yeniliklerden birisi de eyalet ve sancakların merkezlerinde polisin vazife alanına giren yasa dışı vakaları, ilgili kurumlara bildirmesi için "*Teftiş Memurları*" vazifelendirilmiştir. Devlet memurlarının devlet ve halka ait olan bilgileri toplayarak memura iletmek, kanun ve yasalara uymayan durumları ıslah etmek, sınırlarda olağanüstü olan durumlarda sınıra gidip sorunu belirleyerek jurnal vermek, yolcuların durumlarına ve belgelerine bakmak, devletin kurallarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek, fiyat kontrolü yapmak, ölçü ve tartı kontrollerine bakmak ayrıca yöneticiler tarafından araştırılması istenilen konuyu araştırmak görevleri arasındadır[165]. Teftiş memurluğu "*Memurin-i Teftişiye*" ismiyle kurulmuştur. Teftiş memuru görevinde bulunmak isteyenler 20 yaşından küçük 50 yaşında büyük olmayacak, vücutlarında sakatlık olmayacak, ağır suçlardan hüküm giymemiş olacak, gittiği yol ve şahsi hayatında memur olmasına engel durumu olmayacak, yeri geldiğinde zabıta erlerini komuta edebileceğine ve görevini hakkıyla yapacağına dair kefil getirmesi şartları aranmıştır[166].

Zaptiye teşkilatı bu şekilde düzenlenerek belli kurallar çerçevesinde kurulup idare edilmiştir. 1867, 1879, 1881, 1886, 1898, ve 1907'de yapılan düzenlemeler ile teşkilat yapısında bazı düzenlemeler yapılmıştır[167].

2.2.3. Zaptiye Nezareti'nin Kuruluşu

Güvenlik ve asayiş ile ilgili yapılan düzenlemeler çerçevesinde 1845 Polis Nizamnamesi'nden sonra çıkan sorunların ortadan kaldırılması için 1846'da yapılan düzenleme ile zaptiyeyi seraskerin idare etmesi askerlik görevlerinin aksamasına yol açmıştır. Bundan dolayı seraskere bağlı olmadan zaptiye görevinin yürütülebilmesi için

[163] Sönmez, "Zaptiye Teşkilatı…", s.209-210.
[164] Yılmaz, "20. Yüzyıl…", s.23.
[165] Çadırcı, *a. g. e.*, s.321-322.
[166] Eyüp Şahin, "1845'ten 1913'e Osmanlı Polis Nizamnamelerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, (Ed. Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s.316.
[167] Kaynar, "a. g. t.", s.20.

"*Zaptiye Müşirliği*" kurulmuş böylelikle zaptiye teşkilatının bağlanacağı en üst makam da oluşturulmuştur[168].

Osmanlı'da 1870'te siyasi ve ekonomik açıdan zorlukların yaşanması iç güvenlik sistemini de etkilemiştir. Eşkıyalık ve isyanlara müdahalede yeterli donanıma sahip olmayan zaptiye teşkilatı yeterince etkili olamamıştır. Ekonominin çöküşüyle teşkilattaki askerlerin maaşları ödenememiştir. Osmanlı Devleti'nin iç güvenliğine Avrupalı devletler tarafından yapılan müdahale iç güvenlikte düzenleme yapılmasını gerekli kılmıştır. Osmanlı-Rus Savaşıyla (24 Nisan 1877-3 Mart 1878) birlikte Avrupalı devletler asayiş ve güvenliği bahane ederek Osmanlı iç işlerine daha fazla karışmaya başlamışlardır. Bunun önüne geçebilmek için zaptiye teşkilatında düzenlenme yapılmasına karar verilmiştir. Bunun için Avrupa'dan uzman subaylar davet edilmiştir. İngiltere Miralaylarından Valentine Baker asayiş ve güvenliğin aksayan yönlerini tespit edip rapor hazırlaması için İstanbul'a davet edilmiştir[169]. İngiliz Miralayı Valentine Baker dışında İngiliz ve Fransız subaylar da gelmiştir. 1878 yılında Valentine Baker öncülüğünde Zaptiye Müşiriyeti'ne bağlı olacak şekilde bir "*Jandarma Komisyonu*" kurulmuştur. Ancak kurulan komisyon çalışmalarını bitiremeden 20 Kasım 1879 tarihinde Said Paşa Seraskerliğe tezkere göndermiştir[170]. Bu tezkerede şunlar yazmaktaydı;

1- Asakir-i Zaptiye'nin jandarma usulüne göre teşkil edilip, Vilayet Jandarma Nizamnamesi hazırlanılması,
2- İllerde Jandarma Nizamnamesi hazırlanana kadar Asakir-i Zaptiye görevlerinin Zaptiye Nezareti'nden alınarak Seraskerliğe bağlanması, nezaret dâhilinde bulunan "*Meclis-i Fırka-i Zaptiye*"nin Seraskerlik makamına nakledilmesi,
3- Zaptiye Nezareti'nin sadece İstanbul ve çevresinin işlerine bakması,
4- İstanbul'da kurulacak Jandarma Meclisi'nde aza, vilayetlerde bulunan jandarma birliklerinde eğitimci olacak yabancılardan birkaçının istihdam edilmesi[171].

Bu tezkerenin ardından 4 Aralık 1879'da Zaptiye Müşiriyeti kaldırılarak yerine "*Zaptiye Nezareti*" kurulmuştur. Zaptiye Nezareti ilk zamanlar İstanbul ve vilayet sınırları içindeki yerlerin güvenliğinden sorumlu tutulmuştur. Zamanla Zaptiye Nezareti'ne ülkedeki bütün polis teşkilatlarının idaresi, askerlerin idaresi ise tamamen seraskerlik makamına verilmiştir. Zaptiye Müşiriyeti yerini Zaptiye Nezareti ve Jandarma Dairesine bırakmıştır. Zaptiye Nezareti'nin kurulmasıyla polis teşkilatının düzenlenip, modernleştirilmesi yolundaki faaliyetlere başlanmıştır.

İstanbul'da 1881'de bölük nizamında polis birlikleri oluşturularak polisler bölük ve takım olarak teşkilatlanmıştır. Merkezlerde Seraskerin idaresi altında bulunan polis bölükleri bulunmaktaydı. İstanbul'da bulunan polis erleri ilk zamanlarında 10 bölük ve 700 erden oluşurken zamanla 16 bölük, 1.700 ere yükselmiştir[172]. Zaptiye Nezareti 1885'e kadar ancak taşradaki teşkilatlanmasını tamamlayabilmiştir. 1894'te 15 vilayette polis teşkilatı kurulabilmiştir. 1898'de sivil polis, süvari polis ve polis müfettişliği hizmetleri, 1899'ta deniz polisi hizmeti başlatılmıştır. 1909'a kadar Emniyet Genel

[168] Çavuş, "a. g. t.", s.20.
[169] Sönmez," Osmanlı Devleti'nde İç Güvenliğin Dönüşümü: …", s.2860-2861
[170] Göktürk Çetinkaya, "a. g. m.", s.975.
[171] Ali Sönmez, "Binbaşı Mehmed Kemal'in Eserine Göre Mahkeme-i Adalete Duhûl Edilen İlk Kapı: Jandarma Karakolları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.69, (2020), s.484.
[172] Engin, "a. g. t.", s.18.

Müdürlüğü'nün görevini yapan Zaptiye Nezareti[173], II. Meşrutiyet'in (23 Temmuz 1908) ilan edilmesiyle ıslah edilmeye çalışılmıştır; fakat Zaptiye Nezareti II. Meşrutiyet yeniliklerine uyum sağlayamamış ve 31 Mart Vakası sonucu Sultan II. Abdülhamid'in (1876-1909) tahtan indirilmesiyle "*İstibdat*" döneminin simgesi halini almış olan Zaptiye Nezareti de kaldırılmıştır[174].

2.2.4. Polis Dershanesinin Açılması

Osmanlı Devleti'nde iç güvenliğin sağlanması askeri hizmet olarak görülmekteydi. Bu sebepten asayiş ve güvenliği sağlayacak olan görevlilerin Zaptiye Nezareti'nde askeri eğitim alması XIX. yüzyıla kadar yeterli görülmüştür. XIX. yüzyılın sonlarında sosyal, siyasî ve idarî alanda değişikliğe gidilmiştir[175].

Bu yapılan düzenlemeler polislik alanına da yansımıştır. Polislik görevine okuma yazma bilen kişiler seçilmiştir. Ancak polislerin sadece okuma yazma bilmesi idarî ve adlî işlerde yeterli olmamıştır[176]. 1876'da Meşrutiyet'in ilanından sonra polislere adli sorumluluklar da verilmeye başlanmıştır. Bunun için polislerin bu konular üzerinde eğitilmesini gerektirmiştir. Bu eğitimi polislerin görevlerini aksatmadan alması için öncelik olarak İstanbul'daki polis amiri ve polis memurlarının yanında taşrada bulunan polis amirleri ve polis memurlarının eğitilmesi planı temel alınarak Zabtiye Nezareti'nde 29 Mart 1891 tarihli bir irade-i seniyye ile Polis Dershanesi açılmıştır. Polis Dershanesinin hocası olarak Defter-i Hakani Nezareti Dava Vekili Manyasizâde Refik Bey görevlendirilmiştir. Refik Bey burada okutulacak dersleri gönüllü olarak vermeyi kabul etmiş dershane 31 Mayıs 1891'de eğitim ve öğretime başlamıştır[177].

Polis Dershanesinde eğitim ve öğretim genellikle polisin karşılaştığı olaylar karşısında nasıl davranacağı üzerine olmuştur. İlk olarak Polis Dershanesine İstanbul'dan 40 polis katılmıştır. Başarı sağlayanların ise görevinde yükselmesine yardım edilmiştir[178].

Polis Dershanesinde polisler haftada iki gün, bir buçuk saat ders görmüşlerdir. Hukuk alanında noksan olan bilgilerinin tamamlanması için dershaneye gelen polislere "*Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiye*", "*Ceza Kanunname-i Hümayun*", "*Tahkikat-ı Evveliye*" ve "*Vezaif-i Zabıta*" dersleri verilmiştir. Polis dershanesinde görev yapan Refik Bey'in hazırlamış olduğu ve Mülkiye Mektebi talebesi olan Mehmet Nail tarafından kaleme alınan "*Nizamat-ı Zabtiye (Zaptiye Nizamı)*" notları kullanılmıştır. Sınavları ise Zabtiye Nazırı'nın başkanlığında hoca ve mümeyyizin olduğu komisyonun karşısında yapılmıştır. Sınavı başarı ile geçen polisler şehâdetnâmelerini alarak görevinde yükseltilmek suretiyle ödüllendirilmişlerdir[179]. Manyasizade Refik Bey'in polis dershanesinde gönüllü olarak başladığı öğretmenlik görevinden istifa etmesiyle dershanede verilen eğitime ara verilmiştir. Bir süre sonra dershaneye gönüllü öğretmen

---

[173] Akkaya, "a. g. m.", s.63.
[174] Zafer Toprak, "Tanzimat'tan Sonra Osmanlı Kolluk Kuvvetleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, s.1270.
[175] İbrahim Yılmaz, "Osmanlı Polis Okulları: Eğitim", *SÜTAD*, S.38, (2015), s.106.
[176] İbrahim Caner Türk, "Osmanlı Devleti'nde Polisin Mesleki Terbiyesine Müteallik Bir Talimat-ı Mahsusa", *EÜSBED*, C.VI, (2013), s.158-159.
[177] Yurdal Demirel, "Osmanlı Dönemi Polis Eğitiminden Bir Sayfa: Polis Dershanesi", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri*, (Ed.: Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s.319.
[178] Çavuş, "a. g. t.", s.56.
[179] Demirel, "a. g. m.", s.381-382.

olarak 17 Mayıs 1311/29 Mayıs 1895 tarihinde Adliye Nezareti Celilesi Umûr-u Ceza Müdürü Cemalettin Bey gelmiştir. Bir süre burada görev yapan Cemalettin Bey 1908 inkılaplarıyla görevinden alınmıştır[180]. Polis Dershanesi polislere fayda sağlamış ancak daha nitelikli olacak şekilde dershanelerin yerine polis okullarının açılması kararı alınarak okullarda eğitim görecek talebelerin başvuruları hakkında genelge yayınlanıp başkente duyurulması istenmiştir[181].

2.3. XX. Yüzyılın Başlarında Güvenlik İle İlgili Düzenlemeler

2.3.1. 1907 Polis Nizamnamesi

Polis teşkilatında zamana ve dönemin ihtiyaçlarına göre değişiklikler yapılmıştır. Ancak yapılan değişiklikler polisin görev ve yetkilerini belirleyen mevzuatlarda etkili olmamıştır. Bunun üzerine 6 Aralık 1896 tarihinde polisin görev ve yetkilerini düzenleyen 16 maddeden oluşan bir nizamname yayımlanmıştır. Polis teşkilatının idarî olarak düzenlenmesi 19 Nisan 1907 tarihinde yayınlanan nizamnameyle gerçekleşmiştir[182].

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu dönemin ihtiyaçlarına göre hazırlanan ve Avrupalı devletlerden alıntı olmadan, Sultan II. Abdülhamid'in isteğiyle oluşturulan 19 Nisan 1907 Nizamnamesi'nin yayımlanmasıyla teşkilatla ilgili yeni hükümler yürürlüğe girmiştir. 1907'ye kadar polislik alanında uygulanan ve çıkarılan kanun ile kurallar ilk defa bir araya getirilerek yayımlanmış, yürürlükte uzun bir süre bu nizamname kalmıştır[183].

1907 Polis Nizamnamesi, polisin muasır bir kimlik kazanmasında önemli bir etken olmuştur. Polisin nizamnameden önce herhangi bir yasal desteği yokken bu nizamname ile polis kendini koruyacak yasal haklara sahip olmuştur. Çıkarılan bu nizamnameye göre Celestin Bonnin Avrupa'da bulunan polis teşkilatı modeline göre Türk polis teşkilatında bulunan noksanlıkların belirlenmesi amacıyla getirilmiş[184]. 18 Şubat 1885'te 25 lira aylık maaş karşılığında polis teşkilatının düzenlenmesinde görevlendirilmiştir. Celestin Bonnin bu düzenlenmeyi kendisine çalışması için verilen büroda Fransız kültürünün polis yapılanmasını da model alarak İstanbul polis birimlerini denetlemesi sonucu tespit ettiği aksaklıkların giderilmesi için Avrupa tarzında yapılanmayı başlatmıştır. Ardından kendisi 1888'de polis müfettişliği görevine getirilerek aynı zamanda ilk polis müfettişi olmuştur. 1897'ye kadar müfettişlik görevine devam etmiş, bu tarihten sonra görevi sona ermiştir. Celestin Bonnin yaptığı çalışmalar sonucunda Fransız polis teşkilatındaki yapılanmaya uygun bilgilerle bir nizamname kaleme almıştır. Böylelikle 18 Nisan 1907'de Polis Nizamnamesi çıkarılmıştır[185].

---

[180]Eyüp Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm (Erişim Tarihi: 26. 11. 2023).
[181] Çavuş , "a. g. t.", s.56.
[182] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.8.
[183] Tanışık, "a g. t." s.41.
[184] Yasin Turna- Onur Akdoğan, "Osmanlı Polisinin Modernleşme Sürecinde Toplumsal Hayata Dahil Edilmesi ve Davranışlarının Şekillenmesi", *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, S.10, (2022), s.30.
[185] Eyüp Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, Belge Yönetimi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s.43-45.

1907 Polis Nizamnamesi 167 madde, üç bab ve yedi fasıldan oluşturulmuştur[186]. 1907 Polis Nizamnamesine göre polis teşkilatının düzeni şu şekilde ortaya çıkmıştır. Nizamnamenin; ;

1-2. maddelerinde genel olarak asayiş ve güvenlikten sorumlu olan polis, idarî, mülkî ve adlî olarak üç kısma ayrılmıştır.

7. madde; Polis umumi olarak Dâhiliye Nezareti'ne, özel olarak Zaptiye Nezareti'ne bağlı olacaktır.

8. madde; Polis teşkilatındaki görevliler, polis memuru, komiser muavini, üçüncü komiser, ikinci komiser ve serkomiserden oluşacaktır.

9. madde; İstanbul Polis Teşkilatı, Beyoğlu, Üsküdar Mutasarrıflıkları ve İstanbul Polis Müdürlüğü ismiyle üç daireye ayrılmış, daireler polis merkezlerine, merkezler de polis mevkilerine ayrılarak bölük biçiminde çalışacaklardır.

10. madde; Bölükler bir serkomiser, gerekli olduğu kadar ikinci ve üçüncü komiser, komiser muavini ve polis memurlarından oluşacaktır.

11. madde; Polis merkezleri için oluşturulan bölüklerde gerekli görüldüğünde kaydırma yapılabilecektir.

12. madde; Tüm vilayetlerde, vilayet olmayıp da merkeze bağlı olan liva merkezlerinde "*Polis İdaresi*" kurularak vilayete bağlı olanlara bir adet polis müdürü, yeterli sayıda komiser, komiser muavini ve polis memuru bulundurulacak. Livalarda ise; bir komiser, gerektiği kadar komiser, komiser muavini ve polis muavini, vilayete bağlı olan livalar ve kazalarda ise yeteri kadar komiser, komiser muavini ve polis memuru istihdam edilecektir.

13. madde; Birinci sınıf olanlar vilayet polis müdürleri birinci, ikinci sınıf olan vilayet polis müdürleri ikinci, üçüncü sınıf olan vilayet polis müdürleri üçüncü sınıf olacaktır.

18-19. maddeler; Polisin İstanbul yapılanmasında, Beyoğlu ve Üsküdar Mutasarrıflıkları ile İstanbul Polis Müdürlüğü'nde bir polis meclisi kurulacaktır. Bu meclisin başında serkomiser olacak şekilde yapılandırılarak bir başkan, serkomiser ya da ikinci komiserlerden oluşmak üzere toplam dört üyeden oluşturulacaktır. Bu polis meclisi gibi vilayet ve liva merkezlerinde de polis meclisi kurulacaktır[187].

Yayımlanan bu nizamname ile Türk Polis Teşkilatı merkez ve taşra teşkilatı ile geniş kadrosu oluşturularak fiilen kurulmuş, jandarma teşkilatı ile birlikte memleketin asayiş ve güvenliği sağlanmıştır[188].

2.3.2. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nin Kuruluşu

II. Meşrutiyet'in ilanının ardından Zaptiye Nezareti düzenlenmeye çalışılmış ancak bu düzenlemeler de fayda sağlayamamıştır. 31 Mart Vakası'ndan sonra Zaptiye Nezareti kaldırılmış güvenlik vazifesini yürütmesi için polis ve jandarma müfettiş-i umumisi adı altında asayiş ve güvenlik görevi Hareket Ordusu Kumandanı Galip Bey'e

[186] Alyot, *a. g. e.*, s.191.
[187] Ali Hakan Seçkinler, *İç Güvenlik ve Türk Polis Teşkilatı (1839-1938)*, İksad Yayınları, Ankara, 2021, s.95-96.
[188] Alyot, "*a. g. e.*", s.190.

verilmiştir. Polis Teşkilatı'nın kadrosuna Hareket Ordusu'nda yer alan subaylar polis zabiti olarak atanırken Hukuk Mektebi ve Mülkiye Mektebi öğrencilerinden birçoğu polis kadrosuna atanmıştır. 4 Ağustos 1909 tarihinde İstanbul Vilayeti ve Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Teşkilatı'na dair kanunla Dâhiliye Nezareti'ne bağlı Emniyet-i Umumiye Teşkilatı kurulmuştur[189].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü için bina olarak İstanbul Beyazıt'ta bulunan Kâğıtçılar'ın arka tarafında yer alan Sadaret Eski Seryaveri Cemal Efendi'nin Konağı tahsis edilmiştir. Ardından İstanbul Vilayeti'ne bağlı Polis Müdüriyeti kurulmuştur. Bu müdüriyet valinin emri altına verilerek İstanbul'un asayiş ve güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olmuştur. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nü idare etmesi için geçici müdür olarak Zabtiye Nazır Muavini Azmi Bey getirilmiştir. 12 Ağustos 1909'de müdürlüğe Galip Bey atanmıştır[190].

Mevcut Polis Teşkilatı'nın Avrupa'daki standartlara uymamasından dolayı Galip Bey bir heyet oluşturarak Avrupa ülkelerindeki polis teşkilatlarını incelemekle vazifelendirilmiştir. Heyetin yaptığı inceleme sonucunda Avusturya'daki polis teşkilatı örnek alınarak teşkilatta değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. 1907 Polis Nizamnamesi yeterli olmadığından yürürlükten kaldırılmış yerine 1913 Nizamnamesi yayınlanmıştır[191]. 1913 yılına kadar 1907 Polis Nizamnamesi hükümlerine göre yönetilen Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nün 1913'te çıkartılan Dâhiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesiyle görevi "*Memleketin Emniyet ve inzibata taalluk eden her türlü umum ve muamelatı takip ve o babtaki muhaberatı idare ve polis teşkilat ve polis mekteplerini idare etmek"* olarak belirtilmiştir[192]. Polis Teşkilatı'nın örgütlenmesi, görev ve sorumlulukları, derecelere ayrılması, sınıfları, polisliğe girişler ve yükselişler, özlük işleri, yargılama ve soruşturma görevi, tayinler, izinler, istifalar, kıyafetler ve davranışları 1913 Nizamnamesi ile yeniden düzenlenmiştir. Polis piyade, süvari ve sivil olarak üç kısma ayrılmıştı. Polislik dereceleri ise; polis adayı, polis memuru, komiser muavini, komiser ve merkez memuru olarak polis müdürlüğü adlî ve idarî müdüriyetleri şeklinde yapılandırılmıştır. Emniyeti Umumiye Müdürlüğü ise; İstanbul Polis Müdüriyeti olarak düzenlenmiştir[193].

2.3.3. Osmanlı Devleti'nde Polis Mekteplerinin Açılması

Polis dershanesinin kapatılmasının ardından polislerin daha nitelikli şekilde eğitim alabilmeleri için 1907 Polis Nizamnamesi'nde polislik görevini yapacakların eğitilmesi için mektep bahsi geçmiş, ilk polis mektebi 1907'de Selanik'te açılarak mektebin yönetimi Belçikalı iki subaya bırakılmıştır[194]. Mektebin ilk olarak Selanik'te açılma nedeni ise; burada çıkan isyanlardır[195]. Selanik Polis Mektebi'nde göreve

---

[189] Toprak, "a. g. m.", s.1270.
[190] Nureddin Van, "İstanbul Polis Müdüriyet-i Umûmiyyesi; Kuruluşu, Teşkilâtı ve Faaliyetleri (1909-1918)", (Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2012, s.19-20.
[191] Recep Akbal, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis Eğitim Tarihi (1845-1938)", *Tarih ve Gelecek Dergisi,* C.8, S.1, (2022), s.152-153.
[192] Kasım Tatlılıoğlu, "Türk Polis Teşkilatı'nın Yapılanması ve Tarihten Günümüze Üstlendiği Misyon ve Sorumluluk Üzerine Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", *Tarihte Türk Polis Teşkilatı Sempozyumu,* Polis Akademisi Yayınları (Ed. Muammer Gül, Mustafa Kandemir), Ankara, (2013), s.93.
[193] Kaynar, "a. g. t.", s.35.
[194] Özcan, "Zaptiye", s.130.
[195] Çavuş, "a. g. t.", s.56.

getirilen subaylardan birisi Lion Brozo'dur. Lion Brozo Selanik Polis Mektebi'nin müdürlüğüne getirilmiştir. Lion Brozo'dan sonra mektebin müdürlüğüne İtalyan subay Kaprini tayin edilmiştir[196]. Bakırköy merkez memuru olan Selanikli İhsan Bey, Selanik Polis Mektebi'ndeki Lion Brozo'ya tercüman olarak atanmış ve okulun öğretim kadrosunda Manyasizade Refik Bey ve Nesim Mazalya gibi tanınmış kişiler bu mektepte hizmet vermiştir. Selanik başta olmak üzere Manastır, Üsküp ve Kosova'dan gelen komiser ve polisler talebe olarak bu mektebe gelerek eğitim almışlardır[197].

Polis mektebi II. Meşrutiyet'in ilanına kadar eğitim vermeye devam etmiştir. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından Rumeli ıslahatlarını yöneten yabancı subaylar ülkelerine iade edilmiş[198], Balkan Savaşları'ndan (1912-1913) dolayı Selanik'in işgal edilmesi sonucu 9 Kasım 1912'de mektep kapatılmıştır[199].

II. Meşrutiyet'in ilanıyla Selanik'ten İstanbul'a gelen Feridun Bey gazetelere polislik hakkında yazılar yazmış ve bu yazıları Zabtiye Nezareti Feriki Farukizâde Sami Paşa'nın dikkatini çekerek Feridun Bey ile konuşmuşlardır. Bu konuşma sonucunda İstanbul'da polis mektebinin açılması kararına varılmıştır. Mektep açılıncaya kadar vakit kaybetmemek için Şehzadebaşı'nda yer alan Ferah Tiyatrosu'nda polis ve komiserlere mesleki ve ahlaki bilgi edinmeleri için konferansa benzer şekilde dersler verilmiştir. İstanbul Polis Mektebi'nin açılmasına az vakit kala tahsisat konusunda sorunlar yaşanmış, Sultan II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesinden sonra Yıldız'da bulunan Şehzadegan ve başkitabet dairelerinde 1909 Haziran'ının sonunda İstanbul Polis Mektebi açılmıştır[200].

Mektebe İstanbul'dan 250, taşradan 150 kişi olmak üzere toplam 400 öğrenci alınmıştır. Mektebin dersleri arasında ise "*Kâvanin, Polis Nizamnamesi, Telefon ve Telgraf Muhaberesi, Beden Terbiyesi, Eskrim, Otomobil ve Makine Sevk ve İdaresi, Meslek Terbiyesi ve Fiili Hizmet, Atış Nazariyesi, Acil Müdavat ve Hıfz-ısıhha, Daktiloskopi, Fotoğraf, Hesap ve Tahrir Usulü*" dersleri yer almaktadır[201].

Geniş bir eğitim kadrosuna sahip olan mektebe İstanbul ve taşradan gelen polis ve komiserler arasında o zamana kadar hiç eğitim almamış polisler de bulunmaktaydı. Polislere İstanbul Polis Mektebi eğitim vermekte yetersiz kalmış bunun üzerine taşrada farklı yerlerde de polis mektepleri açılmıştır[202]. Taşrada polislik görevine girmek isteyen kişilerin İstanbul Polis Mektebi'ne gelmeleri de zor olduğundan Beyrut Polis Mektebi açılmıştır. Taşrada bu mektep de yetersiz kaldığı için Osmanlı Devleti'nin polis ihtiyacı tam olarak karşılanamamış, bu sebepten Bağdad Polis Mektebi, Erzurum Polis Mektebi, Adana Polis Mektebi ve Trabzon Polis mektepleri açılmıştır[203].

---

[196] Alyot, *a. g. e.*, s.813.
[197] Tongur, *a. g. e.*, s.171.
[198] Alyot, *a. g. e.*, s.813.
[199] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.19-20.
[200] Türk, "a. g. m.", s.160.
[201] Erkan Cevizliler, "Erzurum Polis Mektebi", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (*TAED)*, S.44, (2010), s.230.
[202] Alyot, *a. g. e.*, s.814.
[203] Çavuş, "a. g. t.", s.58.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BEYRUT POLİS MEKTEBİ'NİN KURULUŞU ve FAALİYETLERİ

3.1. Beyrut'un Kısa Tarihi

Beyrut Şehri'nin tarihi M.Ö. 2000'lere kadar dayanmaktadır. Beyrut ismi kaynaklarda farklı şekillerde geçmektedir M.Ö. XIV. yüzyılda yazılan Tel el- Amarna tabletlerinde "*Birûta*", Ugarit tabletlerinde de "*Birûta*" ve "*Birûtu*" olarak kaydedilmiştir. Beyrut isminin Akadça olan Burtu "*kuyu, kaynak*" kelimesinden geldiği bilinmektedir[204]. Tarihsel süreklilik içinde şehirde hüküm süren devletlerle birlikte şehrin ismi de farklılıklar göstermiştir. Roma'nın Beyrut'u hâkimiyeti altına almasının ardından Julia Augusta Felix Berytus'un yönetimi altına verilmesiyle birlikte Beyrut'un adı "*berytos*" ya da "*berytus*" şeklinde uzun yıllar boyunca kullanılmıştır[205]. Beyrut adı Sami dilleri arasındaki Kenan dillerinde kaynak anlamına gelmekte olan "*be'rot"* ya da "*beroe*" şeklinde kullanılarak günümüze kadar ulaşmıştır[206].

Beyrut coğrafi olarak 33° 54° kuzey enleminde 35° 28° doğu boylamında bulunmaktadır. Doğu Beyrut ile Batı Beyrut tepelerinin aralarında kalan yarımadada kurularak zamanla Doğu Akdeniz'in Ortadoğu'da bulunan önemli liman şehirlerinden biri haline gelmiştir[207]. Beyrut'un kuzeyinde Haleb, doğusunda Suriye, güneyinde Kudüs-ü Şerif, batısında Akdeniz bulunmaktadır[208].

Beyrut konumundan dolayı zamanla aldığı göçler ve içinde farklı milletten insanlar barındırdığından çok uluslu ve çok dinli kozmopolit bir şehir olmuştur[209]. Beyrut halkı kendi içinde ise çeşitli mezheplere mensup Hristiyan ve Müslümanlardan oluşmaktadır. Şehirde günümüzde en çok konuşulan diller; Arapça, İngilizce ve Fransızca'dır[210].

Tarihsel süreçte Beyrut'ta bilinen ilk hâkimiyet Fenikeliler tarafından kurulmuştur. Fenikeliler'in kurduğu başlıca şehirler; Gebal, Sidon, Tsor veya Tire, Beerot/Beyrut'tur. Güneyde deniz halkının bir kolu olan Filistler yerleşmiş oldukları bu yere kendi adlarını vermişlerdir. Lübnan topraklarına yerleşen Fenikeliler Akdeniz ticaretinde önemli derecede etkin olmuşlardır[211]. Fenikeliler'in en önemli şehir devletlerinden birisi de Beyrut'tur. Bunun nedeni ise; Beyrut'un Akdeniz'e kıyısının bulunmasıdır. Konumundan dolayı ticari faaliyetlere uygun olması ulaşım, kültür ve finansal açıdan önemli bir yerleşim yeri halini almıştır [212].

---

[204] Davut Dursun, "Beyrut", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.81.
[205] Mert Ataş, "Beyrut Su Şirketi", (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik, 2021, s.4.
[206] Fırat Küskü, "Müslüman Seyyahların Gözüyle Beyrut Şehri (1890-1914)", *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C.3, S.1, (2019), s.144.
[207] Dursun, "a. g. md.", s.81.
[208] Abdullah Ekinci- Büşra Baran, "Orta Çağ Akdeniz'inde Beyrut Limanı", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C.7, S.3, (2021), s.624.
[209] Küskü "a. g. m", s.144.
[210] Dursun, "a.g.md.", s.81.
[211]Hayriye Bayazıdoğlu, "Salnamelere Göre Beyrut (H.1310/M.1893,H.1326/M.1908)", (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.17.
[212] Küskü, "a. g. m.", s.144.

M.Ö. 875-608 arasında Lübnan Asur Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. M.Ö. VII. yüzyılın sonlarında yaşanan isyanlar sonucunda güçsüzleşen Asurlar'ın, Babiller tarafından yıkılması sonucu Fenike ülkesi Babillerin hâkimiyeti altına girmiştir. M.Ö.538'de Persler tarafından Babil ele geçirilmiş, Babil'in ele geçirilmesiyle Fenike Büyük İskender'in gelişine kadar Pers egemenliğinde kalmıştır[213]. Bir kara imparatorluğu olan Persler Fenike'deki gemilerden askeri amaçla yararlanmıştır[214].

İskender döneminde de önemli yere sahip olan Beyrut Limanı İskender'in halefleri zamanında Mısırlılar'ın eline geçmiş ise de burası Mısırlılar'ın elinden geri alınmıştır. M.Ö. 65'ten sonra Roma İmparatorluğu Fenike'yi Suriye'nin bir parçası haline getirmiş ve Roma işgali ile Fenikeliler tarih sahnesinden çekilmiştir[215].

Beyrut; Roma İmparatorluğu idaresi altında bulunduğu dönemde "*Berytus*" şeklinde anılmıştır. Bu isimle anılmasının nedeni ise; Beyrut'un Prokonsül Agustus döneminde koloni şeklinde yapılandırılarak isminin "*Koloni Julia Augustus Felix Berytus*" olmasından kaynaklanmaktadır. M.S.115'teki depremden dolayı burası zarar görmüş ve M.S.192-211 arasında Septimius Severus döneminde Suriye bölgesindeki Roma nüfusu azalmıştır.[216].

Roma İmparatorluğu döneminde Beyrut şehrine yapılan görkemli binalar, tiyatrolar ve kulelerle şehir yeniden imar edilerek askeri koloni olarak kullanılmıştır. Bir süre sonra idari, ticari ve kültürel merkez olmaya başlayan Beyrut'a Septimius Severus döneminde yapılan hukuk mektebi ile şehir adını eğitim alanında da duyurmuştur. Ayrıca Beyrut, Roma hukukunun öğretildiği önemli merkezlerden biri olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına girdikten sonra kurulan yeni hukuk mektepleriyle yaptığı şöhret devam eden Beyrut'ta ipek ve cam endüstrilerinde de gelişme yaşanmıştır. Hukuk mekteplerine eğitim amaçlı Hristiyan öğrencilerin gelmesiyle şehir eğitim ve kültür açısından önemli bir yer halini almıştır[217].

Beyrut'ta M.S.526 ve 551 yıllarında yaşanan deprem felaketi sonucunda Roma İmparatorluğu döneminde yapılan birçok eser yıkılmış, şehir nüfusunun çoğunluğu bu depremle yok olmuştur. M.S.551'de yaşanan depremin Beyrut'ta yaşanan en büyük deprem olduğu belirtilmiştir. Depremin ardından şehirde tekrardan imar faaliyetleri olsa da hukuk mektebi Sayda'ya taşınmış, şehirde bulunan kurumlar ise başka yerlere taşınmak zorunda kalmıştır. Ekonomik açıdan gerileme yaşanmış depremde yıkılan limanların yerine yeni limanlar yapılsa da Roma dönemindeki ekonomik seviyeye ulaşılamamıştır[218].

Hz. Ömer döneminde H.14/M.635'ten beri yürütülen fetih politikası sonucunda Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın kumandanlığında Yezîd b. Ebû Süfyan ile kardeşi Muâviye'nin kumandasındaki ordu ile bölge İslam topraklarına katılmıştır. Şehirde VI. yüzyılın ortalarında deprem felaketi ile yıkılan yerler tekrar imar ve inşa edilmiştir[219].

---

[213] Hakkı Yılmaz Çiyan, "Manda İdaresinden Sonra Lübnan ve Lübnan- Türkiye İlişkileri", (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2007, s.5.
[214] Gökhan Tok, "Antik Çağın Tüccarları Fenikeliler", *TUBİTAK Bilim ve Teknik*, S.399, (2001), s.94.
[215] Bayazıdoğlu, "a.g.t.", s.18-19.
[216] Çelik, "a. g. t.", s.5.
[217] Dursun, "a. g. md.", s.81.
[218] Çelik, "a. g. t.", s.6.
[219] Mustafa L. Bilge, "Lübnan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.27, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.244.

İslamiyet döneminde şehir Şam'a bağlı eyalet haline gelmişken burası küçük millet gruplarından insanlar için sığınak olarak görülmüş, kaçakçılar da şehre gelerek şehrin büyümesinde rol oynamışlardır. VII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Arap müellifler tarafından Caracima adı verilen Merdailer Amanoslar'dan gelerek buraya yerleşmişlerdir[220].

Şehire Emeviler döneminde Muaviye tarafından İran'dan göçmenler getirilmiştir. Gemilerin yapılması için buraya tesis inşa ettirilerek buranın önemli bir liman şehri olarak gelişmesine katkı sağlayan iskele haline getirilmiştir[221]. Burada inşa edilen gemilerle ilk deniz seferi gerçekleştirilmiş, Beyrut o dönemden itibaren Şam'ın iskelesi olmuştur. Şehirde ilim ve irfan hayatı tekrardan canlanmıştır. Bölgede Emeviler döneminde Mutavalli, Dürzi ve Nusayri gibi Müslüman cemaatler ile Malki, Yakubi ve Maruni gibi Hıristiyan cemiyetleri de yaşamaktaydı[222].

Emeviler'den sonra Abbasiler, Tolunoğulları, Ihşıdiler, Fatımiler bölgede hüküm sürmüştür. Ekonomik kalkınmanın katkısıyla Doğu Akdeniz bölgesinde ticaretten dolayı Beyrut şehri Haçlı Devletleri'nin de dikkatini çekmiş ve Beyrut'u Kudüs şehrine bağlamışlardır[223].

Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) 28 Temmuz 1516'da Memlük topraklarına girmesiyle devletin önde gelen memurları kaçmıştır. Suriye halkı da kaybeden taraf olan Memlükler'i desteklememiştir. 24 Ağustos 1516'da Mercidabık Savaşı ile zafer elde eden Osmanlı Devleti Haleb, Hama, Şam ve Suriye'yi Osmanlı topraklarına katmıştır[224]. Osmanlı hakimiyeti altına giren Suriye bölgesi Haleb, Şam, Sayda ve Bağdad olarak dört eyalete bölünmüştür[225].

Beyrut Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferiyle Osmanlı hâkimiyeti altına girince yönetimi İstanbul'dan atanan Maan Hanedanı'ndan olan emirlere bırakılmıştır[226]. Maan Hanedanlığı'ndan Emir II. Fahrettin (1570-1635) döneminde Lübnan gelişmiştir, modern Lübnan'ın babası olarak da bilinen Emir II. Fahrettin Lübnan Dağı ve Suf Dağı'nı "*Lübnan Dağı Emirliği*" olarak birleştirmiştir. Emir II. Fahrettin bağımsızlık yönündeki faaliyetleri sebebiyle İstanbul'da idam ettirilmiştir. Kendisinden sonra yönetimde etkili olacak kişinin çıkmaması ve Emir Ahmet'in de ölmesiyle yönetime getirilebilecek erkek kalmamasıyla Lübnan'ın ileri gelenlerine verilen emir seçme yetkisi ile seçilen Emir Ahmet'in yeğeni Taim Vadisi Şerifi Beşir Şiab emir olmuştur. Beşir Şiab'ın emir olmasının ardından Osmanlı Devleti ondan sonra emir olacak kişinin Beşir Şiab'ın yeğeni olan Haydar Şiab'a geçmesini istemiştir. Bunun için emirliğe gelme yaşına kadar naiplik yapması kararı alınmıştır[227]. Böylelikle yönetimde ilk zamanlar

[220] M.C. Şehâbeddin Tekindağ, "Lübnan", *İslâm Ansiklopedisi*, C.7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997, s.102-103.
[221] Dursun, "a. g. md.", s.81.
[222] Bayazıdoğlu, "a. g. t.", s.20.
[223] Ekinci- Baran, "a. g. m.", s.625.
[224] Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (Çev. Mehmet Harmancı), C.1, E Yayınları, İstanbul, 2008, s.115-116.
[225] Kemal Saylan, "Hüseyin Rıza Paşa'nın 1888 Tarihli Layihasına Göre Suriye-Lübnan Bölgesi'nin Sorunları ve Çözüm Önerileri", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.54, (2015), s.539.
[226] Dursun, "a. g. md.", s.82.
[227] Çiyan, "a. .g. t.", s.7-8.

Dürziler hakim konumdayken daha sonra yönetimdeki bu üstünlük Maruni Şiab ailesine geçmiştir[228].

Beyrut ilk zamanlar eyalet statüsünde olmayıp Sayda ile Şam Eyaleti'ne bağlı olan bir sancak durumundadır. 1660 yılında Sayda Eyaleti oluşturulmuş, devlet Lübnan'ın feodal yapısına fazla dokunmadan burada bulunan beyleri Sayda Valiliği'ne bağlamıştır. XIX. yüzyıldaki idari düzenlemelerle 1887 yılında da Beyrut Vilayeti teşkil edilmiştir[229].

Osmanlı Devleti yönetiminde olanların dinleri ve kültürlerini yaşamalarına hoşgörü politikası çerçevesinde serbest bırakarak müdahale etmemiştir. Bölge tarihsel süreçte Arap, Bizans, Moğol, Türk, Haçlı ve İranlılar'ın yönetimine girmiş, genel olarak bölge dağlık olduğundan siyasi otoriteden uzak kalmış, bundan dolayı muhalif hareketlerin de sığınak amaçlı kullandıkları yer olmuştur[230].

Tablo 1: H.1311/M.1893-1894 Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Vilayeti nüfus yapısı[231]

		Yerli		**Yabancı**	
Cemaat isimleri	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**
İslam	480.567	244.867	232.255	1.906	1.539
Rum	49.382	26.227	22.286	613	256
Maruni	27.804	13.412	11.543	1.428	1.421
Katolik	21.532	10.910	10.078	288	256
Protestan	2.113	1.125	898	52	38
Ermeni Katolik	567	260	258	26	23
Süryani Katolik	248	106	95	27	20
Yahudi	10.958	5.514	5.162	143	139
Latin	2.256	1.099	1.112	21	24
Samiri	166	95	71	-	-
Ermeni Kadim	86	11	6	43	26

[228] Erdoğan Keleş, "Cebel-i Lübnan'da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme", *Tarih Araştırma Dergisi*, C.27, S.43, (2008), s.132.
[229] Bayazıdoğlu, "a. g. t.", s.29.
[230] Ahmet Bağlıoğlu, "Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebi Etkiler", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.13, S.1, (2008), s.13-14.
[231] *Beyrut Vilayet Salnâmesi*, H. 1311/M. 1893-1894, s.462.

Kıbti	6	2	4	-	-
Toplam	**595.685**	**332.628**	**282.758**	**4.547**	**3.742**

Tablo. 1'e bakıldığında Beyrut'un nüfusunun büyük çoğunluğunu Müslüman halk oluşturmaktadır. Ancak şehirde gayr-i Müslim nüfusun da önemli bir orana sahip olduğu görülmektedir.

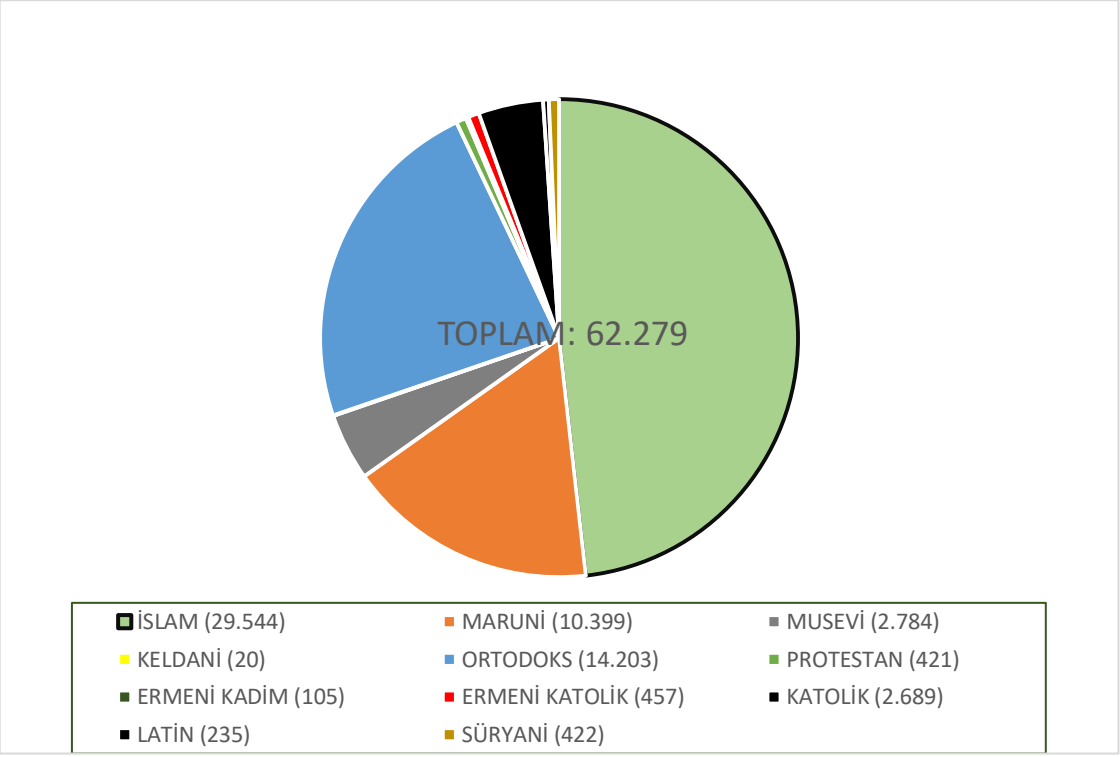

Şekil 1: H.1326/M.1908 tarihli Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Vilayeti'nin nüfus grafiği[232]

H.1326/M.1908 tarihli Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre; Beyrut'un nüfusunun büyük çoğunluğu Müslümanlardan oluşmaktadır.

Maruni ve Dürziler Lübnan bölgesinin önde gelen iki dini topluluğunu oluşturmaktadır. Hristiyan Katolik Maruniler, Müslüman olanlar ise Dürzi olarak adlandırılmaktadır. 1840 ve 1860 yılında bu iki grup arasında bölgeyi etkileyecek çatışmalar yaşanmıştır[233].

[232] *Beyrut Vilayet Salnâmesi*, H. 1326 /M. 1908, s.227.
[233] Bayazıdoğlu, "a. g. t.", s.29.

3.2. XIX. Yüzyılda Beyrut'ta Asayiş ve Güvenlik

3.2.1. Lübnan Bölgesinin Yönetimi ve Maruni ile Dürziler Arasındaki İlk Çatışmalar

Maruniler; adını Aziz Marun'dan almıştır, Maruniler V. yüzyıldan itibaren ağırlıklı olarak Lübnan'da yaşamaktadırlar. Maruni tabiri "*Maran*" kelimesinden türetilmiş ve "*Rabbimiz İsa Mesih*" anlamını taşımaktadır. M.S. V. yüzyılda Kadıköy Konsili'nin kararıyla Aziz Marun adına Suriye'de inşa edilen manastırın etrafında toplanan Hristiyan topluluğu tanımlamak için Maruni kelimesi kullanılmıştır. VII. yüzyıla kadar "*Meredeler*" daha sonra ise "*Maruni*" olarak adlandırılmışlardır[234]. Maruniler köken bakımından Arami Süryani'dirler. Monofizit doktirinini kabul ederler ve bu doktirinlerinden dolayı Bizans döneminde[235] Suriye'de Yakubilerle yaşadıkları dini çatışmalardan dolayı Lübnan'a göç etmişlerdir. Lübnan'a hakim olan Emevi, Abbasi, Memlüklü ve Osmanlı Devleti döneminde de Maruniler Lübnan Dağları'nda kilise ve manastır yaparak, buraları sığınak olarak kullanmışlardır[236].

Dürzilik İsmailiyye mezhebinin içinde ortaya çıkmış bir firkadır. İsmailiyelerin kurdukları Şii Fatimiler'in altıncı imamı El-Hakim Biemrillah (H.386-411/M.996-1021) tarafından Dürzilik adı verilen mezhep ortaya çıkarılarak teşkilatlandırılmıştır[237]. İslami açıdan ibadetlere ihtiyaç olmadığı, insanların ilahi bilgileri kendilerinden öğreneceği gibi inançlara sahiptirler[238]. İnançlarını belirleyen Hamza b. Ali olmuştur. Belirlenen bu inançları insanlara anlatarak mezhebin etrafında toplayan Muhammed b. İsmail ed-Derezi'dir. Muhammed b. İsmail Neştekined-Derezi'nin adından bağlantılı olarak bu mezhebe "*Dürzilik*" adı verilmiştir. Bazı kesimler ise ed- Derzi'nin savunulan görüşleri saptırdığını belirterek Dürzi adını kabul etmeyerek kendilerine "*Muvahhidûn/Birleyenler*" adını vermişlerdir[239]. Bunun yanında bu mezhep için "*El-Hâkimiyye, El- Muvahhidûned- Durûz, Benû Marûf, Âli Marûf, Davetü't- Tevhid, Dürziyye, Durûz"* isimleri de kullanılmıştır[240]. Dürzilik mezhebinin ortaya çıkışı ile ilgili bir diğer iddia ise; Kudüs'ün Müslümanların eline geçmesiyle kaleye sığınan Haçlı birliklerinin komutanı Comte de Dreux'un Müslümanlara karşı Hristiyan ve İsmaillileri birleştirmesi sonucu Dürziliğin ortaya çıktığıdır[241].

Dürziler, Bâtıni olan İsmailliler'in inançlarını reddederek kendilerini tevhid ehli olarak tanıtmışlardır. Dürziliğin esasları şu şekildedir; 1. Haki- Biemrillah'ın ilah olduğuna inanılması, 2. Eşyanın ilk illeti, yaratılışın aslı olan emri yani Hamza b. Ali'yi

---

[234] Münir Yıldırım, "Kıbrıs Maruni Topluluğu", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XIII, S.1, (2013), s.2.

[235] Saliha Ziya, "Lübnan'da Dini Grupların Şekillendirilmesinde İç ve Dış Dinamikler" (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi), Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.37-38.

[236] İsmail Taşpınar, "Mârûniler", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.28, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.71.

[237] Sayın Dalkıran, "Tarih-i Cevdet'te İslâm Mezhepleri II. (Dürzilik ve Nusayrilik)", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.21, (2003), s.205.

[238] Mustafa Öz, "Dürzîlik", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.10, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1994, s.39.

[239] Aytekin Şenzeybek, "Başlangıçtan Günümüze Dürzîlik" *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.31, S.31, (2011), s.175-177.

[240] Muzaffer Tan, "Geçmişten Günümüze Dürzîlik", *E-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.2, (2012), s.62.

[241] İzzettin Artokça, "Ortadoğu'da Dürziler", (Stratejik Rapor No: 54), *TASAM*, (2013), s.3.

bilmek, 3. Hamza'nın yardımcıları hududları tanımak, 4. Yedi esasın yerine getirilmesidir[242].

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) ve Fransa Kralı I. Fransuva arasında 1535'te yapılan ilk kapitülasyon antlaşmasının etkisiyle Fransa Osmanlı Devleti içindeki Hristiyanlar üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Daha sonra Suriye bölgesinde etkili olmak için Maruniler'in koruyuculuğunu üstlenerek Suriye ve Lübnan'a Fransız okulları açmış ve ticaret odaları kurarak uzun yıllar buralarda etkisini göstermiştir[243]. Fransa'ya verilen kapitülasyonlar daha sonra başka devletlere de verilmeye başlanmıştır; ancak Fransa himayesinde bulundurduğu Katolik grubunu bırakmamış, Lübnan bölgesindeki Hristiyanlarla arasındaki bağı daha da güçlendirmiştir. Maruniler diğer Hristiyan devletlerin sağladıkları desteklerle bölgedeki gücünü arttırmıştır. II. Beşir Şihab'ın Lübnan Emirliği'ne atanması güçlenmelerini sağlayan diğer faktörlerden olmuştur[244].

Napolyon'un Mısır seferinde ve Akka Kalesi'ni kuşatmasında kale kumandanı olan Cezzar Ahmet Paşa II. Beşir'den yardım istemiş ancak II. Beşir ikisine de yardım etmeyerek tarafsız kalmıştır. Napolyon kaleyi alamayarak Fransa'ya dönmüştür. Cezzar Ahmet Paşa vefat edince II. Beşir Lübnan'ı bağımsız hale getirmek için Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa ile işbirliğine girmiştir[245].

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'ya Yunan isyanında Osmanlı Devleti'ne yaptığı yardımdan dolayı Girit Valiliği verilmiş ancak kendisi bu yardım karşılığında Şam Valiliği'ni de istediğinden Osmanlı Devleti'ne isyan ederek Şam'a İbrahim Paşa'nın komutasındaki orduyu göndermiştir. Bu mücadelede Maruniler Mehmet Ali Paşa'nın yanında, Dürziler Osmanlı Devlet'i tarafında yer almıştır. Mehmet Ali Paşa II. Beşir'in yardımıyla Suriye ile Lübnan bölgesini hâkimiyetine almıştır[246]. 1833'te Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'ne karşı başlattığı isyanla Lübnan'ın idari yapısı değişerek Lübnan Dağları 1833 Kütahya Antlaşması'yla sekiz yıl Mehmet Ali Paşa'nın yönetiminde kalmıştır[247]. Bu dönemde Dürzilere karşı uyguladığı politika ile Dürzilerin ileri gelenlerini sürgüne gönderme, mallarına el koyma tedbirlerini uygulayarak Marunileri daha da güçlendirmiştir. Bu süreçte Maruni ve Dürzi grupları arasında var olan rekabet düşmanlığa dönüşmüştür[248].

Avrupalı devletlerin bölge halkı üzerinde etkili olmasından II. Beşir'in ve İbrahim Paşa'nın idaresinden memnun olmayan halk isyan etmişse de başarılı olamamıştır. Lübnan Dağı üzerinde ruhban sınıfının ayrıcalıklarını kısıtlayacak olmasından dolayı ruhban sınıfı tarafından Fransız Konsolosluğu'na şikayet edilmişlerdir. 1840 yılında II. Beşir'e karşı Maruni ve Dürziler birleşmiştir[249]. Bunun üzerine Mehmet Ali Paşa'nın başına buyruk ve yayılmacı hali İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya'yı bir araya getirerek Suriye bölgesinin Osmanlı Devleti'ne bırakıldığı 15 Temmuz 1840 tarihli Londra Antlaşması imzalanmıştır. Mehmet Ali Paşa bu antlaşmayı Fransa'ya güvenerek kabul etmemiştir. Bunun üzerine İngiltere ve Avusturya Mehmet Ali Paşa üzerine saldırıya geçmiş, Rusya ve Prusya ise tarafsız

[242] Öz, "a. g. md.", s.39.
[243] Çiyan, "a. g. t.", s.8-9.
[244] Bayazıdoğlu, "a. g. t.", s.30-31.
[245] Çiyan "a. g. t.", s.9-10.
[246] Çelik "a. g. t.", s.13.
[247] Artokça, "a. g. m.", s.6.
[248] M. Tayyib Gökbilgin, "1840'tan 1861'e Kadar Cebel-i Lübnan Meselesi ve Dürziler", *Belleten,* C.10, S.40, (1946), s.641.
[249] Çiyan, "a. g. t.", s.11.

kalmıştır. Suriye'de Osmanlı ve İngiliz kuvvetlerine karşı savunmada olan Mehmet Ali Paşa askerlerini dağıtmıştır. Askerlerinin dağınık olması Lübnan'ın kendisine karşı isyan etmesini kolaylaştırmıştır. 11 Ağustos 1840'ta İzzet Mehmet Paşa'nın komutasındakiler deniz yoluyla karaya çıkarak diğer harp gemileriyle birlikte Mısır gemilerini tahrip etmiş, Beyrut, Sayda, Sur ve Akka ele geçirilerek Mısır ordusu ve Mehmet Ali Paşa bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır [250].

3.2.2. 1840 Olayının Yaşanması ve İki Kaymakamlı Dönem

1832- 1840 yılları arasında Emir II. Beşir Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın emirlerini yapmaktan başka ileriye gidememiştir, İbrahim Paşa da bölgede Avrupalı devletlerden destek alabilmek için gayri Müslimlere yapılan ayrımcılığı kaldırarak, misyonerlik faaliyetlerini serbest bırakmış, ticari olarak değeri yüksek olan mallara tekel sistemi uygulamıştır. Askeri harcamalarını karşılaması için halktan yüksek vergiler almıştır. Zorunlu askerlik sistemini getirmiş bu durum uyguladığı politikalardan dolayı Müslüman ve Hristiyan halkın bir araya gelerek isyan etmesine neden olmuştur. 1840'ta Emir II. Beşir Lübnan'dan Malta'ya sürgün edilirken, İbrahim Paşa Lübnan bölgesini tamamen boşaltmıştır. Emir II. Beşir'in yerine Emir III. Beşir getirilmiş, ancak bölgedeki karışıklıktan dolayı yönetimde zayıf kaldığından görevinden alınmıştır[251]. Sonrasında yönetime Beşir al-Şihabi'nin yeğeni olan Beşir al–Kasım'ın getirilmesiyle emirlik sistemi bir süre daha devam etmiş ancak yeni emir Dürziler tarafından istenilmemiş ve kendisi de yönetimde yetersiz kalmış ve Lübnan'da karışıklıkların devam etmesini önleyememiştir[252].

Bölgede yaşanan yönetim zaafı Maruni ve Dürziler'in arasında ilk çatışmanın 14 Ekim 1841 tarihinde gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu olayın başlaması şu şekildedir; bölgede yaşayan Dürziler'den alınan vergilerin ağır olması ve sık sık vergi toplanması sebebiyle Dürziler'in ileri gelenlerinden Mir Numan, Mir Nasuh, Mir Ahmet ve Mir Abbas yakın olan Dürzi köylerinden getirdikleri birkaç kişiyle vergiler hakkında konuşmak için gitmişlerdir. İstedikleri sonucu alamayan Dürziler burada olay çıkartarak işi çatışmaya dönüştürmüşler ve birçok kişinin ölümüne, dükkânlarının yağmalanmasına, evlerinin yakılmasına sebep olmuşlardır. Bölgede yönetici olan Emir Beşir Kasım'ın Dürziler'i anlaşmak için çağırması üzerine Dürziler, emirin sarayına atlı birliklerle gelip sarayı kuşatıp emiri rehin alarak bölgeyi kontrolleri altına almışlardır. Bu esnada birçok Maruni öldürülmüş ve Emir Beşir Kasım olayın üstesinden gelemeyince Akka Muhafızı Reşit Paşa bölgeye gelmiştir. Ardından Lübnan'da yeni düzenlemeler yapması için Mustafa Nuri Paşa gönderilmiştir[253]. Arabulucu göreviyle bölgeye gelen Mustafa Nuri Paşa 1842 yılında Beyrut'ta yapılan toplantıyla Şihab ailesinin emiriliğine son vererek yerine Ömer Paşa'yı getirmiştir. Maruniler bu karardan memnun olmamış, Dürziler ise güç kazanmaya başlamıştır. İngilizler bölgede Dürzilere

---

[250] Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856*), C.V, TTK, Ankara, 2007, s.199-200.

[251] Şit Tufan Buzpınar, "Lübnan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.27, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.250.

[252] Halûk Ülman, "1840-1845 Arasında Suriye ve Lübnanın Durumu ve Milletlerarası Politika", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,* C.18, S.3, (1963), s.252.

[253] Zafer Çınar, "Lübnan'daki Marunî ve Dürzîlerin Siyasi Mücadeleleri (1841-1845)", (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2015, s.53-56.

destek vermiştir. Fransızlar da bölgede varlığını devam ettirmek için Marunilere destek vermeye başlamıştır[254].

Bölgede İngiltere ve Fransa Lübnan'ın iç işlerini etkileyebilecek duruma gelmiştir. Ömer Paşa'nın da Maruni ve Dürziler'in yeni yönetim anlayışını kabul etmesi zor olunca Avrupalı devletlerden Avusturya, Fransa, İngiltere, Prusya ve Rusya tarafından desteklenen "*Çifte Kaymakamlık*" (1843-1860) sistemi uygulamaya konulmuştur. Bu şekilde emirlik sistemi sona ermiştir. Bu sisteme göre; Lübnan kuzey ve güney olmak üzere iki bölgeye ayrılacak kuzey bölgesinde Maruniler ve onları yönetecek olan kaymakamları yer alacak, güney bölgesinde ise; Dürziler ve Dürzileri yönetecek kaymakam yer alacaktır. Kuzey bölgesine Maruniler için kaymakam olarak Haydar Ebü'l-Lâm tayin edildi, güney bölgesine Dürziler için Kaymakam Ahmed Arslan tayin edilmiştir[255].

Getirilen iki kaymakamlı sistem Maruni ve Dürzi grupları arasındaki silahlı çatışmalara sebep olmuştur. Dürziler kiliseyi yakıp Katolik papazı öldürmüş, bunun yanında İngiliz ve Fransızlar'ın çıkar çatışması yaşadıklarından bu iki grubu menfaatleri doğrultusunda kışkırtmışlardır. Bölgeye sorunu çözmesi için 1845'te Hariciye Vekili Şekip Efendi gönderilmiştir. Şekip Efendi bölgede huzuru sağlamak için her din ve mezhepten insanın mahalli idareye katılabilmesi için iki kaymakamlı sistemde karma meclis kurmuştur. Bu sistemle kaymakamları atama yetkisi Sayda Valisi'nden Osmanlı Devleti'ne geçmiştir. Yabancı devletlerin etkisinden bölgeyi kurtarmak ve düzen sağlayabilmek için halkın elinde olan silahlar toplanmıştır. Şekip Efendi yabancı uyruklu İngiliz ve Fransız misyonerlerin, Katolik papazların Lübnan'da düzen sağlanana kadar Beyrut'ta kalmalarını istemiştir. Konsolosların İstanbul elçiliklerine ve Avrupa'ya Lübnan'ın muhtariyetinin sona erdirildiği bildirilince Şekip Efendi görevinden alınarak Londra'ya elçi olarak tayin edilmiştir. Bir süre düzen devam etmiş ancak 1860'ta Maruni ve Dürziler arasında tekrar çatışmalar başlamıştır[256].

3.2.3. 1860 Olayları ve Mutasarrıflık Dönemi

Islahat Fermanı'nın 1856 yılında ilan edilmesiyle Hristiyanların, Müslümanlarla eşit konuma gelmesi Maruniler'in kendi aralarında teşkilatlanmalarına neden olmuştur. Bu süreçte Dürziler de Marunilere karşı çatışma hazırlığına başlamıştır. Maruni ve Dürziler arasında 1860 çatışmasının yaşanmasına Islahat Fermanı'nın getirmiş olduğu hükümler zemin oluşturmuştur[257]. Fransa'nın desteğini alan Maruniler'e karşı İngilizler, Fransa'nın buraya müdahalesini engellemek için Dürzileri desteklemeye devam etmiştir. 1858-1860 yılları arasında yaşanan çatışmalar esnasında Kisrevan'da yaşayan Maruni çiftçiler Maruni toprak sahiplerine karşı isyan etmiş, burada köklü bir aile olarak bilinen Hâzinlerin mallarına el konulmuştur. 1860'a kadar devam eden bu çatışmaların en kanlısı Maruni ve Dürzi çatışmasıydı. Sayda civarında öldürülen iki Dürzi sebebiyle çatışma başlamış, Dürzilerin mezhep ayrımı yapmaksızın bütün Hristiyanları hedef aldığı birçok Hristiyan'ın öldürüldüğü bu isyanı bastırmakta Osmanlı kuvvetleri başarısız olmuştur. İsyan Lübnan ve Şam'a yayılmıştır. Bölgesel kriz haline gelmesiyle

---

[254] Çelik, "a. g. t.", s.15.
[255] Buzpınar, "a. g. md.", s.250.
[256] A. Halûk Ülman, *1860-1861 Suriye Buhranı (Osmanlı Diplomasisinden Bir Örnek Olay)*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Dış Münasebetler Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1966, s.19-21.
[257] Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri (1856- 1861)*, C.VI, TTK, Ankara, 2007, s.32.

çatışmayı durdurması için bölgeye Hariciye Nazırı Keçecizâde Fuad Paşa gönderilmiştir[258]. Bir filo ile Beyrut'a gelip, buradan da Şam'a geçen Fuad Paşa İngilizler'in ve Fransızlar'ın bölgeye müdahalelerini engelleyebilmek için sert önlemler almıştır. Zarara uğrayan Maruniler'in zararlarını gidermeleri için 750.000 altın dağıtmıştır. Türk görevlilerden olan 61 sivil ile 111 asker idam ettirilmiştir[259].

Bölgede güvenli siyasi bir yapı oluşturmak için Fuad Paşa'nın başkanlığıyla İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın temsilcilerinden oluşan komisyon kurulmuş, daha sonra İtalya'nın da katılmasıyla 9 Haziran 1861'de İstanbul'da antlaşma imzalanmıştır. Antlaşmaya göre; Lübnan bölgesi, Beyrut, Sayda, Trablusşam ve Beka olarak dört bölgeye ayrılacak, Osmanlı vatandaşı olan Hristiyan- Katolik mutasarrıf tarafından yönetilecektir. Böylelikle iki kaymakamlı dönem yerini mutasarrıflık dönemine bırakmıştır[260]. Mutasarrıfın altında ise; dört Maruni, üç Dürzi, iki Grek Ortodoks, bir Grek Katolik, bir Sünni ve bir Şii'den olmak üzere toplam 12 kişiden oluşan konsey bulunacaktı. Lübnan idari açıdan yedi kaymakamlığa ilçelere ve köylere bölünmüştür. Her köyde köyü yönetmesi için bir şeyh seçilecek şeyhler de 12 kişilik olan konsey seçiminde oy kullanacaklardı. Herkes din ve mezhep, sınıf ayrımı olmaksızın kanun önünde eşit olacak, güvenlikten mutasarrıfın emrinde olan jandarma teşkilatı sorumlu olacak ve toplanan vergiler gerekli kısmı mutasarrıflığa geri kalanı ise devletin bütçesine katılacak, gelir yetersiz olursa masraflar Osmanlı hazinesinden karşılanacaktı. Adli olaylar istinaf ve temyiz mahkemesinde görüşülecekti. İlk mutasarrıflık süresi üç yıl olarak belirlenmiştir[261].

Lübnan'ın idarî ve hukukî yapısında yapılan bu düzenlemeye "*Yapısal Düzenlemeler*" de denilmektedir. İlk mutasarrıf olarak İstanbul Posta ve Telgraf İdaresi Müdürü Davut Efendi tayin edilmiştir. Üç yıl görev yapacak olan mutasarrıf merkez bağlı olacak ve Lübnan'ın merkezi olan Day-al Kamar'da oturacaktı. 1864'te İstanbul'da yapılan uluslararası kongre ile düzenleme son halini almış; Lübnan Mutasarrıflığı, Akdeniz sahilinde Trablusşam'ın güneyinden, Sayda'nın kuzeyinden Beyrut'u içine almamaktaydı. Bu bölgenin arazisinin büyüklüğü 6.500 km² olup, burada XX. yüzyıl başlarında 400.000 kişi yaşamaktaydı[262].

1861-1915 yılları arasında bölge sakin bir dönem geçirmiş, Avrupalı devletler ile iyi ilişkiler kurulmuş, tarım, imar ve eğitim faaliyetlerinde gelişmeler sağlanarak devlet işlerinde hizmet edebilmeleri için nitelikli kişiler yetiştirilmiştir. Bu dönemde ipek üretimi önemli ekonomik kaynaklardan olmuştur, Amerika ile ticari ilişkiler geliştirilerek ekonomi canlandırılmıştır. Ancak her ne kadar idarede Hristiyan yöneticiler olsa da Maruni halk yine de pek memnun olmamıştır[263]. Nüfusunu genişletme amacı güden İtalya, sömürge aramaya koyulmuştur. İlk olarak 1911'de Trablusgarp'a saldırı düzenleyen İtalya buradan istediği sonucu elde edememiştir, sonra da Beyrut'a gözünü dikerek Beyrut şehrini bombardımana tutmuştur. İtalya'nın bu tutumu Fransa'yı huzursuz etmiş, Fransa bu duruma tepki göstermiştir. Mutasarrıflık yönetiminden memnun olmayan Maruniler ise Fransa ile yakınlaşmaya başlamıştır[264].

---

[258] Buzpınar, "a. g. md.", s.250-251.
[259] Yılmaz Öztuna, *Keçeci-Zâde Fuad Paşa*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988, s.33.
[260] İrfan C. Acar, *Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu*, TTK, Ankara, 1989, s.18-19.
[261] Buzpınar, "a. g. md.", s.251.
[262] Çiyan, "a. g. t.", s.20-21.
[263] Acar, *a. g. e.*, s.19.
[264] Çelik, "a. g. t.", s.17-18.

Bölgede 1861-1915 yılları arasında toplam sekiz mutasarrıf görev yapmıştır bunlar; Davud Paşa, Nasri Paşa, Rüstem Marini Paşa, Vasa Şkodrani Paşa, Naum Paşa, Muzaffer Paşa, Yusuf Franko Paşa ve Ohannes Kuyumcuyan Paşa'dır[265]. Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na katılmasıyla protokolü tek taraflı olarak kaldırarak mutasarrıfları Müslüman kişilerden tayin etmeye başlamıştır. Ali Münif Bey (1915-1916), İsmail Hakkı Bey (1916- 1918) ve Mümtaz Bey (1918) mutasarrıf olarak görev yapmıştır[266].

I. Dünya Savaşı sırasında Hicaz Valisi Vehib Paşa ile Mekke Emiri Şerif Hüseyin birbirlerinin gücünü kırmaya çalışmışlardır. Şerif Hüseyin kendi başına buyruk olarak bağımsız hareketlerde bulunmuş, İngilizlerle işbirliği içine girmiştir. Savaşın başlamasıyla Şerif Hüseyin Osmanlı Devleti tarafında sadık kalacağını devlete bildirmiştir. Ancak sözünde durmayarak İngilizlerle işbirliği yapmış Araplar İngiltere'nin kendi bağımsız krallığını tanıması karşılığında Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmişlerdir[267]. Emir Şerif Hüseyin'in Beyrut'a Şükrü Paşa komutanlığında asker göndermesi üzerine İngiltere ve Fransa bu harekâta engel olmak için Şükrü Paşa'yı Beyrut'tan çıkarmıştır. Böylelikle Şerif Hüseyin oyuna geldiğini anlamıştır. Şam ve Hayfa ardından 8 Ekim 1918'de Beyrut İngilizler'in eline geçmiştir. 1920 yılının Nisan ayında San Remo Konferası ile Suriye bölgesi Fransa'nın himayesine bırakılmıştır[268].

I. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Fransa'nın manda yönetimine giren Beyrut, Fransa tarafından kurulmaya çalışılan Büyük Lübnan Devleti'nin, daha sonra 1926 yılında kurulan Lübnan Cumhuriyeti'nin başkenti olmuştur. Lübnan'ın Fransa'dan bağımsızlığını kazanmasından sonra da Beyrut, Lübnan'ın başkenti olmuştur[269].

3.3. Beyrut'ta Polis Teşkilatı'nın Kuruluşu

Bölgede Maruni ve Dürziler arasında yaşanan mezhep gerginliklerinin yarattığı asayiş sorunlarının yanı sıra kaçakçılık sorunları da yaşanmıştır.

Çok uluslu yapısından dolayı mezhepsel ve ırksal farklar bulunan bölgenin stratejik konumundan dolayı kaçak yolcu taşımacılığı yapılmıştır. Yabancı devletlerin vapurları ve kaçakçı çetelerin yardımı ile farklı etnik kimliğe sahip kişiler ticaret bahanesi ile Beyrut Limanı'ndan kaçak olarak yurtdışına götürülürken, Fellah adı ile bilinen çiftçiler ise; tezkere harcı ödememek için bu yolla seyyahat etmişlerdir[270].

Stratejik konuma sahip olan Beyrut Limanı'nda tütün kaçakçılığı da yapılmaktaydı. Tütünün ihraç merkezi olan Lazkiye'den yüklenen tütünler başka yerlerde boşaltılarak pazarlara sürülüyordu. Bunun yanında Beyrut Limanı'ndan silah eşya ve mühimmat kaçakçılığı da yapılmaktaydı. Özellikle mezhepsel çatışmalardan dolayı Dürziler'in silahlanmaya başlaması silah kaçakçılığında artışa neden olmuştur.

---

[265] Kubilay Çakır, "Lübnan Siyasal Sisteminin Açık ve Kapalı Medeniyet Yaklaşımları", (İbn Haldun Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2017, s.37-41.
[266] Buzpınar, "a. g. md.", s.251.
[267] Azmi Özcan "Şerîf Hüseyin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.38, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2010, s.585.
[268] Çelik, "a. g. t.", s.18.
[269] Dursun, "a. g. md.", s.83.
[270] Özge Togral, "19. Yüzyılın İkinci Yarısında Doğu Akdeniz Limanlarında Kaçakçılık Faaliyetleri (Antalya, Alanya, Beyrut, Cebel-i Lübnan)", (Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Antalya, 2020, s.141.

Silah kaçaklığı yapanlar sık sık polis ve jandarma ile çatışmalara girerek asayişin sağlanmasında zorluklar çıkartmıştır[271].

1850'lilerde ipek endüstirisinde yaşanan kriz Beyrut'un ipek imalatını ve ihracını da etkilemiştir. Beyrut şehirine Hristiyan ahalinin göç etmesi ipek ticaretini geliştirirken öte yandan da Fransa'nın ham ipeği Beyrut şehrinden almasıyla ipeğin üretimi ve dokunmasında önemli gelişim sağlamış ve ipek fabrikalarının açılmasıyla şehir önemli bir ticaret kaynağı haline gelmiştir. İpek düşük vergi ile taşındığından dolayı yabancı devletler tarafından rağbet görmüştür, her ne kadar ipeğe rağbet gösteren yabancı nüfus azaltılmaya çalışılsa da ipek Beyrut Limanı'ndan kaçak yollarla çıkarılmaya devam etmiştir[272].

Bu dönemde kaçakçılığı önlemek için bir takım tedbirler alınmıştır polis, jandarma ve belediye tarafından hazırlanan nizamnameler ile sürgün, para ve hapis cezaları suçları engellemede yetersiz kalmıştır. Kaçakçıların çoğu polis ve jandarmalarla çatışmalara girerek iç asayişi bozmuştur. Polis ve jandarma sayısı artılarak kaçakçılık ve mezhepsel gerginlikler engellenmeye çalışılmıştır[273].

Suriye Vilayeti'ne bağlı olan Beyrut'un, iç güvenliğinin sağlanmasında etkili olan Zaptiye Teşkilatı'nda 1880 Suriye Vilayet Salnâmesi'ne göre; Akka Sancağı ile birlikte ikinci tabur mıntıkasındaydı. Bu yılda 20 polisin görev yaptığı görülmektedir[274]. 1882'de II. Beyrut ve Akka Taburu'nda polis sayısı 31'e yükselirken[275], 1883'te 29[276], 1884'te 25 polis görev yapmaktadır[277]. Beyrut'ta görev yapan polislerin sayısında ilk zamanlar bir artış olsa da daha sonraki tarihlerde polis sayısının azaldığı görülmektedir. Polis sayısının azalmasıyla bölgedeki iç güvenliğin sağlanmasında büyük sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2: H.1326/M.1908 tarihli Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Polis Teşkilatı memurları[278]

POLİS DAİRESİ	
Polis Müdürü Kemal Nabi Bey (Evveli (?) 3 Ayın, 3 Mecidi, Hicaz)	
POLİS MECLİSİ	
Serkomiser Enes Ramazan Efendi (4 Ayın, 5 Mecidi)	
Komiser-i sâni Hacı Saadeddin Efendi (5 Mecidi)	Komiser-i salis Ahmet Ani Efendi
Kâtip ve Emanet Memuru Polis Muhiddin Buca Efendi	Kâtip Polis Muhiddin Fahri Efendi, Halil Gora Efendi

[271] Zafer Orha, "Beyrut Vilayeti'nde Osmanlı İdaresi (1887-1909)", (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2017, s.110-111.
[272] Togral, "a. g. t.", s.165-166.
[273] Orha, "a. g. t.", s.110-113.
[274] *Suriye Vilayet Salnâmesi,* H. 1297/M. 1880, s.97.
[275] *Suriye Vilayet Salnâmesi,* H. 1299/M. 1882, s.114.
[276] *Suriye Vilayet Salnâmesi,* H. 1300/M. 1883, s.107.
[277] *Suriye Vilayet Salnâmesi,* H. 1301/M. 1884, s.80.
[278] *Beyrut Vilayet Salnâmesi,* H. 1326/M. 1908, s.165,166.

MERKEZ KOMİSER

Süleyman Faik 5 Mecidi, Hicaz

(Umûr-u Tahririye Memuru)

Komiser-i sâni Cemil Deryan Efendi (Hicaz)/ Polis Kâzım Efendi

Polis Salih Said Efendi

MERKEZDE MÜSTAHDEM POLİS KOMİSER VE MEMURLARI

Komiser-i sâni Hâfız Abdi Efendi (Tahlisiyye)	Açıktan Komiser-i sâni Abdürrahman Mehmed Efendi
Açıktan Komiser-i sâni Şahin Efendi	Açıktan Komiser Ethem Efendi
Açıktan Komiser-i sâni Abdül Hâfız Sunî Efendi	Açıktan Komiser Elvan Keban Efendi
Üçüncü Komiser Ahmed Seyid Efendi (Tahsiliyye ve İftihar)	Üçüncü Komiser Ragıb Efendi
Üçüncü Komiser Lütfullah Efendi	Üçüncü Komiser Ali Remzi Efendi
Üçüncü Komiser Mehmed Ali Vehbi Efendi	Açıktan ve Üçüncü Komiser Tevfik Ramazan Efendi
Açıktan ve Üçüncü Komiser Hacı Halil Tebare Efendi	Açıktan Said Ferşuh Efendi (5 Mecidi, Girit Madalyası)
Açıktan ve Üçüncü Komiser Ramazan İshak Efendi	Açıktan Hâfız Ahmed Efendi
Açıktan ve Üçüncü Komiser İbrahim Kazım Efendi	Açıktan Selim Kerem Efendi
Açıktan ve Üçüncü Komiser Selim Seyfi Efendi	Açıktan Abdülkadir Trablus Efendi
Açıktan ve Üçüncü Komiser Nihad Efendi	Açıktan Ömer Şevki Efendi
Açıktan ve Üçüncü Komiser Mehmet Ceyli Efendi	

POLİS MEMURLARI

Said Deryan Efendi	Abdullah Nakkaş Efendi
Zekeriyya Ramazan Efendi	Ali Rıza Efendi
Arif Yaşar Efendi (Hicaz Madalyası)	Taha Şerif Efendi
Arif Cafer Efendi	Hâfız Ömer Efendi
İbrahim Hatib Efendi	Ahmet Elban Efendi
Hamid Beyru Efendi	Selim Yusuf Efendi

Behçet Bey Efendi	Sürmeneli Ahmed Efendi
Abdülkadir Sade Efendi	Abdül Hâfız Kalilat Efendi
Naci Hasan Efendi	Subhi Arabiş Efendi
Cemil Ser Efendi	Şeyh Hatar Efendi
Cemil Hasan Efendi	Nur El Marib Efendi
Sadeddin Şahab Efendi	Kamil Zendül Hadid Efendi
Reşid Kadir Efendi	Abdürrahman Efendi
Mustafa Bedevi Efendi	Hâfız Eli Efendi
Hasan Ferşuh Efendi	Salim Efendi
Necib İhsan Efendi	Hüsnü Efendi

1908'de bölgede Polis Dairesi, Polis Meclisi, Merkez Komiseri, Merkezde memur ve polis memurları bulunmaktaydı. Polis meclisinde baş komiserle birlikte memur, merkez komiserliğinde Süleyman Faik Efendi ile birlikte Umûr-ı Tahririye'de üç memur görev yapmaktaydı. Merkezde polis komiseri, 23 memur ve hizmette bulunan 32 polis memuru yer almaktaydı.

3.4. Osmanlı Devleti'nde Kurulan Polis Mekteplerinin Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Balkanlar'da bulunan çetelerin sık sık isyan çıkarması sebebiyle Avrupalı devletler Hristiyan ahalinin koruyuculuğunu bahane edip Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale etmiştir. Bu süreçte güvenliği sağlama görevi zabıta kuvvetlerine verilmiştir ancak Avrupalı devletler güvenliği sağlayacak görevlilerin eğitilmesini istemişlerdir. Bu ihtiyaç doğrultusunda ilk girişim Selanik, Manastır ve Üsküp illerini kapsayan "*Rumeli Vilayetleri Müfettişliği Umumi*" sinin kurulması, ikinci girişim ise; 1907 yılında "*Vilayet-i Şahane Polis Mektebi*" kurulmasıdır. Daha sonra bu mektebin adı "*Selanik Polis Mektebi*" olarak değiştirilmiştir[279].

Selanik Polis Mektebi'nin polis memurlarına verdiği eğitimin başarılı olmasından dolayı 1909 senesinde "*Dersaadet Polis Mektebi*" açılmıştır[280]. Dersaadet Polis Mektebi ilk eğitim dönemine 400 polis memuru ile başlamıştır. Bu memurların 250 tanesi Dersaadet'ten geri kalan 150 memur ise taşradaki karakollardan mektebe gelmişlerdir. Mektep daha önce eğitim almamış olan polislere hızlı eğitim vermesine rağmen tek başına yeterli olamamıştır[281].

[279] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.14-16.
[280] Musa Ak, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Meslekî ve Teknik Eğitim Okulları (1908- 1918)", (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2006, s.77-78.
[281] Yılmaz, "a. g. m.", s.108.

Polis mekteplerinde yapılacak yenileşme hareketlerinin anlaşılması ve Meşrutiyet fikirlerinin polislere daha iyi aktarılması amacıyla Mülkiye Müfettişi Seydi Ali Bey 3 Ekim 1909'da Dâhiliye Nezareti'ne rapor yazmıştır. Raporunda; Anadolu'daki vilayetlerde yapılacak en önemli yeniliğin emniyet teşkilatı olduğunu, her vilayette birer polis mektebinin açılması ve taşrada polis olmak isteyen memurların Dersaadet Polis Mektebi'ne gelmelerinin zahmetli olmasından dolayı Trabzon'da da jandarma ve polis mekteplerinin açılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu rapordan sonra taşrada Beyrut Polis Mektebi açılmıştır[282].

Tablo 3: Taşrada açılan polis mektepleri ve faaliyet tarihleri[283]

Mektep adı	Faaliyet gösterdiği yıllar
Beyrut Polis Mektebi	1910-1918
Bağdad Polis Mektebi	1910-1919
Erzurum Polis Mektebi	1910-1917
Adana Polis Mektebi	1914-1915
Trabzon Polis Mektebi	1918-1919

Açılan polis mekteplerinde eğitim alabilmek için gerekli şartlara sahip olan efendiler lazım olan belgelerini tamamlayarak polis mektebi seçim heyeti tarafından yapılan sınava girmiş, sınavda başarılı olanlar ise polis mektebine girmeye hak kazanmıştır. Altı haftalık ders gören talebelere kanun, polis nizamnamesi, mesleki terbiye, beden terbiyesi, hıfz-ı sıhha, kroki, telgraf, fotoğrafçılık ve diğer uygulamalı dersler verilmiştir. Her devre sonunda talebelere mezuniyetleri için de yazılı ve sözlü sınav yapılmış, aldıkları puan genel toplamın üçte birinden fazla ise diploma almaya hak kazanmışlardır. Yeterlilik gösteremeyen talebelerin ise mektepten kayıtları silinmiştir[284].

Mekteplere bu şekilde kabul edilen memurlara tam maaş verilmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin savaşlara girmesinden dolayı maaş ödemelerinde aksamalar meydana gelmiştir. Bunlardan birisi de; 3 Teşrin-i sâni 1329/16 Kasım 1913 tarihinde Suriye Valisi tarafından Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda mektebe kayıt olması için ek olarak istihdam edilecek altı polis memurluğuna iki, üç memur dışında kimsenin başvurmadığı ve onların yerine burada polis memuruna olan ihtiyaçtan dolayı memurlara 400 kuruş maaş verilerek tayinlerinin yapılması istenilmiştir[285]. Bu yazıya ek olarak 5 Teşrin-i sâni 1329/18 Kasım 1913'te gönderilen yazıyla vilayete 400 kuruş maaşla polis tayin edilmesi için izin verilmiştir[286]. 7 Teşrin-i sâni 1329/19 Kasım

[282] Taner Gün, "II. Meşrutiyet Döneminde "Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğünün" Kuruluşu ve Gelişimi (1909-1918) ", (Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa, 2012, s.24.
[283] Ak, "a. g. t.", s.78.
[284] Hakan Çebitürk, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e "Polis" Mevzuatı", (Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2009, s.105.
[285] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 40/1, s.2.
[286] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 40/1, s.4.

1913'te hizmette bulunan memurlara 400 kuruş, tahsilde bulunanlara ise 200 kuruş verilmesi yazılmıştır[287].16 Teşrin-i sâni 1329/29 Kasım 1913 tarihinde Suriye Vilayeti'ne; Dersaadet Polis Mektebi'nin savaşın devam etmesinden dolayı hastaneye dönüştürüldüğü ve mektep kapalı olduğundan polis memurlarının kayıt ve kabulünün mektep açılınca devam edeceği ve hizmette bulunan memurlara tam maaş verilmesine, tahsilde bulunacak memurların ise mektebe 200 kuruş yarım maaşla kayıt olmaları uygun görülmüştür[288].

Selanik Polis Mektebi ilk mektep olduğu için bu mektebin kapsamlı hukuki düzenlemeleri bulunmamaktaydı. Ancak zamanla polis mektepleriyle ilgili hukuki düzenlemeler yapılmıştır. "*Polis Mektepleri Nizamnamesi*" 1910 yılında yayımlanarak Osmanlı Devleti içerisinde bulunan polis mekteplerinin eğitim sistemi düzenlenmiştir. Bu nizamname gereğince polis mektepleri artık sıradan bir mektep olarak değerlendirilmeyerek Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bağlı bir kurum olarak tanımlanmıştır. Eğitim kadrosunda yüzbaşı rütbesinde müdür, kanun dersi öğretmeni, mülazım-ı evvel rütbesinde dâhiliye müdürü, mülazım rütbesinde iki dâhiliye zabiti, komiser ya da komiser yardımcısı rütbesinde üç dâhiliye komiseri, doktor, eczacı ve hesap memuru bulunmaktaydı. Mekteplerin eğitim, öğretiminden ve terbiyesinden mektep müdürleri Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne karşı sorumlu olmuştur. Mekteplerin eğitim süreleri dört ay olarak belirlenmiş, bu dört aylık süre ise altışar hafta olarak sınıflara ayrılmıştır[289].

Polis mekteplerinde tatil günleri hariç olmak üzere eğitim süresi dört ay olup, bu süre Selanik ve Dersaadet polis mektepleri için yeterli görülmektedir. Ancak Beyrut Polis Mektebi'ne yakın vilayetlerden gelen memurların Türkçeyi tam anlamıyla iyi bilmemelerinden dolayı bu eğitim süresi Beyrut Polis Mektebi'ne yetmemiştir. Dört aylık olan eğitim süresinin sonunda burada eğitim gören memurlarda eksiklikler olacağından dolayı Beyrut Polis Mektebi'nde eğitim süresinin altı aya uzatılmasının zorunlu hale geldiği 16 Mayıs 1327/29 Mayıs 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne yazılmıştır[290]. Bunun üzerine Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü Beyrut Polis Mektebi'ne mahsus olmak üzere eğitim süresinin altı aya çıkarılmasını uygun görülerek onaylandığını 22 Mayıs 1327/4 Haziran 1911'de Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne bildirmiştir[291].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Zeki Efendi tarafından 5 Teşrin-i evvel 1329/18 Ekim 1913 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıyla; polis nizamnamesinin 15., 16. ve 28. maddelerine göre vilayet makamı tarafından da kabul edilen maddeler gereğince Beyrut Polis Mektebi'ne tahsil görmesi için resmi dil olan Türkçeyi bilmeyip yalnızca Arapçayı bilen talebelerin de Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'nce mektepte tahsil görmesi için kayıt edildiği beyan edilmiştir[292].

Polis mekteplerinin ilki olan Selanik Polis Mektebi Balkan Savaşları ile Selanik'in işgal edilmesinden sonra 27 Teşrin-i evvel 1328/9 Kasım 1912 tarihinde kapatılmıştır[293]. Dersaadet Polis Mektebi dışında açılan taşradaki polis mektepleri de Osmanlı Devleti'nin katılmış olduğu I. Dünya Savaşı'nın (1914-1918) açtığı maddi

[287] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 40/1, s.3.
[288] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 40/1, s.1.
[289] Yılmaz, "a. g. m.", s.109.
[290] BOA., *DH. İD..*,67/43, s.3.
[291] BOA., *DH. İD..*,67/43, s.1.
[292] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 8/60, s.1.
[293] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.19-20.

sıkıntılar ve polis mekteplerinde tahsil gören öğrencilerin savaşa katılmasından dolayı kapanmıştır. I. Dünya Savaşı sonrası ülkenin işgali sırasında savunmada önemli yer tutan Kuva-yı Milliye seferberliği ve düşman devletlerine karşı oluşturulan Milli Mücadele'de mekteplerde yetiştirilen polislerin büyük katkısı olmuştur[294].

Milli Mücadele'deki önemli kahramanlardan biri de Abdülkadir Bey'dir. Ali oğlu Abdülkadir Bey Urfa Sancağı'nda görevde olup Beyrut Polis Mektebi'nde eğitim almıştır. Mektepten mezun olduktan sonra 15 Ocak 1911'de Urfa Sancağı'nda göreve başlamış, ardından Bolu'ya komiser muavini olarak atanmış ancak kendi ve ailesinin sağlık sorunlarından dolayı polislik mesleğinden istifa etmiştir. Polislik yaptığı zamanlarda göstermiş olduğu yararlılıklardan dolayı birçok takdirname almış ve Milli Mücadele döneminde göstermiş olduğu kahramanlık ve fedakârlıktan dolayı kendisine TBMM tarafından 17 Mart 1926'da "*Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası*" verilerek ödüllendirilmiştir[295].

3.5. Beyrut Polis Mektebi'nin Açılışı

Rumeli Vilayeti'nde uygulanan ıslahatlar henüz Beyrut taraflarında uygulanmaya başlanılmadığından buradaki polis memurlarının vazifelerine tam vâkıf olmadıklarından ahalinin emniyetini sağlamakta pek çok noksanlıklar bulunmaktaydı. Polis memurları gerekli olan tahsilleri eksik olduğundan kuralları tam anlamıyla buralarda uygulamamaktaydılar. Bu yüzden Polis Müdürlüğü'ne ve Jandarma Kumandanlığı'na ait talimatların tahsil ve terbiyeye yer verecek şekilde düzenlenerek sonuçlandırılması istenilmekteydi. Ahalinin Meşrutiyet hükümetinden beklediği düzen isteği polis ve jandarma mekteplerinin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir[296].

Bunun üzerine; Beyrut'a teftiş için gönderilen Mülkiye Nezareti müfettişlerinden Haraçya Efendi'nin sunduğu raporunda Beyrut İskelesi'nde görevli olan polislerin görevlerini yerine getirmediklerini ifade ederek bu konuya dikkat çekilmiştir. Çoğunlukla kötü ahlak ve suç işleme gibi hal ve hareketleriyle anılan polis memurlarının bir kısmının Vilayet Tensik Komisyonu tarafından açığa alındığı, son zamanlarda da kaçakçılığa katıldıkları anlaşıldığından bu memurlar hakkında tahkikat çıkartılmaya başlanıldığı ve polis memurluğu vazifesinin sorumluluğunu bilen kişilere verilmesi istenmiştir. Ancak polis memurlarına öğretilecek vazifelerin yeterli olmayacağı ve bu durumun da Beyrut'ta bir polis mektebi açılmasını zorunlu hale getirdiğini 16 Kânûn-ı sâni 1325/29 Ocak 1910 tarihli belgede aktarılmaktadır[297]. Bunun üzerine aynı tarihte Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden, Haraçya Efendi'nin bir aylık teftişinden sonra raporunda yazdığı sorunlar ve aksamalardan dolayı Beyrut Vilayeti'nde bir polis mektebinin açılması gerekli olduğu görülerek polis memurlarının görev, sorumlulukları ve eğitimleri konusunda yeterli olacak bir mektebin açılması talep edilmiştir[298]. Bu talep sonucunda 27 Kânûn-ı sâni 1325/9 Şubat 1910 tarihinde gönderilen cevapla; Beyrut Vilayeti için istenilen polis mektebinin açılmasına izin verildiği ve civar vilayetlerden

---

[294] Ak, "a. g. t.", s.79.
[295] Ali Dikici, "İstiklal Madalyalı Polisler ve Yüzellilik Polisler", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.25, S.75, (2009), s.543.
[296] BOA., *DH. MUİ*., 38/27, s.11,12.
[297] Komisyon, *Türk Polis Tarihinden Belge ve Fotoğraflar*, EGM Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2012, s.97.
[298] BOA., *DH. EUM. MH*., 11/88, s.2.

de mektebe gelecek memurlar olduğundan 100 mevcutlu bir polis mektebinin tahsis edilmesinin uygun olacağı yazılmıştır[299].

Arşiv belgelerindeki yazışmalara göre bölgedeki polislerin asayiş ve güvenlik konusunda eğitim bakımından yetersiz kalması ve polis efendilerin eğitilmesinin gerekliliğini açıklayan Haraçya Efendi'nin raporu sonrası 100 öğrenci kapasiteli Beyrut Polis Mektebi'nin açılmasına karar verilmiştir. Mektep için ilk iş olarak bina arayışı içine girilmiştir.

Suriye Valisi İsmail Fazıl Efendi'nin 29 Teşrin-i evvel 1326/11 Kasım 1910 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafta; Beyrut Polis Mektebi için bir binanın bulunamadığını, mektep binası için Şam'ın ve buradaki binanın mektep için yeterli olacağını bildirilmiştir. Şam'daki bina 22 odalı, üç salonlu ve bahçeli olup havadar bir mevkidedir. Binanın yıllık kirası 100 liradır. Bina karyolalı ve mobilyalı olup elektrikle aydınlatılmaktadır. Ancak binada battaniye yetersiz olduğundan battaniye tedarik edilerek mektebin açılması hususunun Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne bildirilmesini istemiştir[300]. Bir gün sonra merkezden Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne; Şam'daki binanın durumunun araştırılarak durum hakkında bilgi verilmesi, ayrıca Beyrut'ta da mektep için uygun bir bina araştırılmasına devam edilmesi istenmiştir[301].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Yüzbaşı Remzi Efendi 3 Teşrin-i sâni 1326/16 Kasım 1910'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Şam'daki 22 odalı ve üç salonlu bina hakkında Şam müdüriyeti ile gerekli yazışmaların yapıldığını bildirmiştir[302].

Beyrut Polis Mektebi için uygun bina arayışları Kasım ayı içinde de devam etmiştir. Beyrut Polis Mektebi Müdürü Yüzbaşı Remzi Efendi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne çektiği telgrafla Beyrut'taki belediye hastane binasının karyolalarıyla birlikte mektep için uygun olacağını ifade etmiştir[303]. Beyrut Valisi Nureddin Efendi de Beyrut'taki hastane binası şimdilik mektep için hazırlandığından artık Şam'daki binaya ihtiyaç kalmadığını aynı tarihte Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirmiştir[304]. Ancak Beyrut Polis Mektebi binası için hastane binası bulunsa da Şam'daki binanın alternatif olarak değerlendirildiği yazışmalardan anlaşılmaktadır[305]. Beyrut Polis Mektebi için bulunan hastane binasının mektep için uygun olmadığı ayrıca yeteri kadar karyola olmadığı ifade edilerek mektebin açılış tarihinin ertelenmesi 7 Teşrin-i sâni 1326/20 Kasım 1910'da istenmiştir[306]. Suriye Valisi İsmail Efendi de 12 Teşrin-i sâni 1326/25 Kasım 1910'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne hastane binasının mektep binası için uygun olmadığını bildirmiştir[307]. Hastane binasının mektep için uygun olmadığı anlaşılınca polis mektebi için bina arayışları yeniden başlamıştır.

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Yüzbaşı Remzi Efendi 12 Teşrin-i sâni 1326/25 Kasım 1910'da Beyrut'ta yıllık 170 lira kira bedeli ile beş yıl kontrat yapılacak yeni bir bina bulunduğunu Emniyet-i Emumiye Müdürlüğü'ne bildirmiştir[308]. Merkezden

[299] BOA., *DH. EUM. MH*., 11/88, s.1.
[300] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.39.
[301] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.37.
[302] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.31.
[303] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.25.
[304] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.27.
[305] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.19,31.
[306] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.17,7.
[307] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/44, s.7.
[308] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/44, s.9.

gönderilen cevapta; bu binanın 100 kişi için yeterli olmayacağından binanın yanında bir bina daha bulunması istenmiştir. 14 Teşrin-i sâni 1326/27 Kasım 1910'da gönderilen bir diğer yazıda; mektep 100 kişilik olacağından yanında uygun bir bina bulunursa kiralanması istenmiştir[309].

Yazışmalardan anlaşıldığına göre 1910 yılı sonuna kadar Beyrut Polis Mektebi için uygun bir bina bulunamamıştır. 1911 yılı Şubat ayı içinde uygun bir bina bulunarak eğitime başlanmıştır.

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Yüzbaşı Remzi Efendi, 185 lira yıllık kirası olan, üç yıl kontrat yapılan binanın 10 Şubat 1326/23 Şubat 1911'de müdürlüğe teslim edileceğini, mektebin de 15 Şubat 1326/28 Şubat 1911'de eğitime başlayacağını Dâhiliye Nezareti ve Emniyet-i Umumiye Nezareti'ne bildirmiştir[310].

Yazışmalardan Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi ve kardeşlerine ait binanın kiralanarak mektebin 15 Şubat 1326/28 Şubat 1911'de eğitime başladığı anlaşılmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi yaklaşık iki yıl Beyrut'ta Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi ve kardeşlerinin binasında eğitim vermiştir. 1913 yılında mektep binasının Şam'a taşınması tekrar gündeme geldiği arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.

Suriye Polis Müdüriyeti'ne gönderilen 8 Nisan 1329/21 Nisan 1913 tarihli belgede Beyrut Polis Mektebi'nin Şam'a nakli düşünüldüğünden Şam'da uygun bir bina olup olmadığı ve kirasının ne kadar olduğunun bildirilmesi, aynı zamanda Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nden de Beyrut'ta mektep olarak kiralanan binanın kira kontratının ne zaman sona ereceği, kontratın fesh edilmesinin mümkün olup olmadığının bildirilmesi istenmiştir[311]. Beyrut Polis Müdürü Azmi Bey 23 Nisan 1329/6 Mayıs 1913'te binanın kirasının peşin olarak ödendiğini, kontratın 1913 yılı sonuna kadar devam ettiğini ve kontratın feshinin mümkün olmadığını Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirmiştir[312].

Suriye Polis Müdür Vekili Şam'ın Salihiyye Mahallesi'nde havadar bir mevkide bir bina bulmuştur. Bu binanın üst katında; iki büyük oda ile bir küçük oda orta katında; dördü büyük, bir küçük oda, divanhane ve hela alt katında; yedi büyük oda, mutfak, mermer döşeli 10 m² hol, kiler, kömürlük ve hela olan geniş bir bina bulduklarını Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne aynı tarihte bildirilmiştir[313].

Beyrut Polis Müdürü Azmi Bey 16 Mayıs 1329/29 Mayıs 1913'te Beyrut'taki Polis Mektebi binasının kira bedeli olan 185 liranın geri alınamayacağını, eğer mektep binası 9 Ağustos 1329/22 Ağustos 1913'te teslim edilirse altı aylık kira bedeli olan 92,5 liranın geri verilmesini Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi'nin kabul ettiğini ve elinden bir senet alındığını Şam'daki bina da kiralanırsa altı ay kullanılacağı böylelikle devletin de zarara uğramayacağını ifade etmiştir[314].

Mektebin Beyrut'taki binada eğitime devam ettiği yazışmalardan anlaşılmaktadır. 29-30 Mayıs 1329/11-12 Haziran 1913 tarihli belgeye göre; kira kontratı sona erene kadar binada eğitime devam edilmesi istenmiştir. Mektep Beyrut'tan

[309] BOA., *DH. EUM. THR.*, 58/44, s.5.
[310] BOA., *DH. EUM. THR.*, 61/44, s.7,9.
[311] BOA., *DH. EUM.MTK.*, 4/7, s.25.
[312] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 4/7, s.23.
[313] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 4/7, s.21.
[314] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 4/7, s.16.

Şam'a nakil olunursa yeterli ulaşım vasıtası olmadığından polislerin de tahsillerinde zorluk çekeceği ifade edilmiştir[315].

Bir diğer belgede Şam'daki yeni bulunan binanın mektep için uygun olduğu ancak, Beyrut'ta polise ihtiyaç olduğundan polis mektebinin Beyrut'ta kalması uygun görülmüştür[316]. Bir sene sonra mektebin Şam'a naklinin uygun olacağı ifade edilmiştir[317].

Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili Kâvanin Muallimi Emin Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; mektebin Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi'nin binasında eğitime devam ettiği, ancak yapılan kontratın süresinin dolduğu ve ne yapılacağı hakkında merkezden bir emir gelmediğinden polis mektebinin Beyrut'taki Mekteb-i Sanayi binasındaki Memurin Binası'na taşınması talep edilmiştir[318].

Bundan sonraki yazışmalar incelendiğinde mektep binasının Memurin Binası'na nakil edilmediği Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi'nin binasında eğitime devam ettiği anlaşılmaktadır. I. Dünya Savaşı yıllarında mektep iki sene kadar kapalı kaldığından mektebin eşyaları Adana Polis Mektebi'ne gönderilmiştir.

Beyrut Valiliği'nden 14 Şubat 1330/9 Mart 1915'te Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda; mektep yeniden açılacağından daha önce Adana Polis Mektebi'ne gönderilen mektep defteri ve kayıt esasları dışındaki diğer eşyaların yerini tutabilecek eşyaların mektebe gönderilmesi istenmiştir[319]. 5 Temmuz 1331/18 Temmuz 1915'te Beyrut Valisi tarafından Dâhiliye Nezareti'ne mektebin savaş dolayısıyla Eylül 1330/Eylül 1914 tarihinden beri kapalı olduğu, mektebin yeniden açılmasının talep edildiği ancak hâlâ cevap verilmediği için mektebin tekrar açılmadığı bildirilmiştir[320]. Bu yazıya 23 Temmuz 1331/5 Ağustos 1915'te verilen cevapta Beyrut Polis Mektebi'nin açılışına dair henüz bir karar alınmadığı ifade edilmiştir[321].

Adana'ya gönderilen Beyrut Polis Mektebi'nin eşyalarının Dâhiliye Müdürü Fahri Bey tarafından hazırlanan devir defterinin bir nüshası ile Adana Polis Mektebi Müdürlüğü'nden Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne tayin edilen Emin Efendi ile gönderildiği Adana Valisi Sadettin Bey tarafından 27 Mart 1332/9 Nisan 1916'da Dâhiliye Nezareti'ne bildirilmiştir[322]. 5 Nisan 1332/18 Nisan 1916'da gönderilen mektep eşyalarının Beyrut'a ulaştığı ve teslim edildiği bilgisi Vali Sadettin Bey tarafından merkeze iletilmiştir[323]. Bu süreçte yedinci devrenin sonundan sekizinci devrenin başlangıcına kadar kapalı kalan polis mektebi Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi'nin binasında 1917 yılına kadar eğitime devam etmiştir. Bu yıldan sonra binanın tekrar nakil edilmesi gündeme gelmiştir.

Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili'nin 3 Kânûn-ı sâni 1332/16 Ocak 1917'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda; daha önce Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi ve kardeşlerine ait bina mektep olarak kullanılmış ancak bu binadan

[315] BOA., *DH. EUM. MTK*., 4/7, s.13,14.
[316] BOA., *DH. EUM. MTK*., 4/7, s.11.
[317] BOA., *DH. EUM. MTK*., 4/7, s.7.
[318] BOA., *DH. EUM. MTK*., 13/53, s.1.
[319] BOA., *DH. EUM. MEM*., 132/37, s.1.
[320] BOA., *DH. EUM. MEM*., 132/37, s.3.
[321] BOA., *DH. EUM. MEM*., 132/37, s.5.
[322] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 32/104, s.3.
[323] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 32/104, s.1.

çıkılarak kira kontratının fesh edildiği, eğitim öğretim için eski binada bazı eksiklerin olmasından dolayı mektebin Deyr-i Sante binasına nakil edilmesinin uygun olduğu ve buraya nakli gerçekleşirse kira verilmesine de gerek kalmayacağı bildirilmiştir[324]. Bu yazıya 1 Şubat 1332/16 Ocak 1917'de gönderilen cevapta; Deyr-i Sante binasının kime ait olduğunun ve neden binaya kira ödenmeyeceğinin sebebinin açıklanması istenmiştir[325]. 10 Mart 1333/10 Mart 1917 tarihli belgede Deyr-i Sante binasının Fransız Hükümeti altında İtalyan rahiplerine ait bir bina olup, binanın mektep için uygun olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple mektep buraya nakledilirse kira ödemesine gerek olmayacağı ifade edilmiştir[326].

Bu tarihten sonra mektebin binası ile ilgili herhangi bir yazışmaya şimdilik rastlanılmamıştır. Beyrut Polis Mektebi, Dersaadet Polis Mektebi hariç diğer polis mektepleri gibi I. Dünya Savaşı etkisiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerini durdurması, tahsil gören öğrencilerin de savaşa katılması, ayrıca Osmanlı genelinde yaşanan maddi sıkıntılardan dolayı mektebin kapandığı tahmin edilmektedir.

3.6. Beyrut Polis Mektebi Devreleri

3.6.1. Birinci Devre

Osmanlı Arşivi'ndeki belgelerdeki yazışmalardan Beyrut Polis Mektebi'nin bir yandan açılışı planlanırken diğer yandan da mektebin ilk devresinin tahsile başlaması için civar vilayetlerden talebe tedarik edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. İlk devrede tahsile başlayacak talebe tedariki için 5 Teşrin-i evvel 1326/18 Ekim 1910'da Kudüs Mutasarrıflığı'ndan Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne telgraf gönderilmiştir. Açılış tarihi henüz tam anlamıyla belirlenmeyen mektep için 45 polisten ancak 25 polisin kayıt edilebildiği daha fazla gönderilmesinin idare ve asayiş açısından uygun olmayacağı belirtilerek geri kalan talebenin de diğer yerlerden tedarik edilip, Dersaadet'ten de en az 10 mektepli polis gönderilmesi talep edilmiştir[327]. 10 Teşrin-i evvel 1326/23 Ekim 1910'da gönderilen cevapla; mektebin bir aya kadar açılacağı ve Kudüs-ü Şerif'e gelmek isteyen talebeler olursa Kudüs-ü Şerif Müdürlüğü'ne mektep müdürü durumu bildirecektir[328]. Bunun yanında 11 Teşrin-i sâni 1326/24 Kasım 1910'da Adana, Haleb, Suriye, Tranblusgarp ve Beyrut vilayetlerine yazı gönderilmiştir. Mektebin Kânûn-ı evvel'in ortasında açılmasının planladığı o güne kadar kaç komiser, polis memuru, aday gönderebileceklerini üç, dört gün içinde bildirmeleri istenmiştir[329]. Bu isteğin aynısı 13 Teşrin-i sâni 1326/26 Kasım 1910 tarihinde Kudüs-ü Şerif, Zor ve Bingazi mutasarrıflıklarından da talep edilmiştir[330]. Suriye Valisi İsmail Fazıl Efendi bölgedeki polislerin maaşlarını alamadıklarını ve istihdam edilemediklerini 29 Teşrin-i evvel 1911/11 Kasım 1910 tarihli yazısıyla Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[331]. İsmail Fazıl Efendi'nin tekrardan 14 Teşrin-i sâni 1326/27 Kasım 1910'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda; memurların eğitimsizliğinden mevki ve kazalarda umur-ı inzibatiyenin zorlaşmasından dolayı

[324] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/78, s.5.
[325] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/78, s.1.
[326] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/78, s.3.
[327] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.51.
[328] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.45.
[329] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.5.
[330] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.1.
[331] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.39.

askerlik yapmış, terbiye almış olan memurlardan maaşlarını alamayan ve istihdamları sağlanamayanlar için maaşlarının düzenlenmesine izin verilmesine, 35 mezun adayın da mektebe gönderilmesini istemiştir[332]. Buna ek olarak Beyrut'a tahsile birinci ve üçüncü komiser, dört komiser muavini ve 14 polisin gönderilmesinin onaylandığını yazmıştır[333].

Ancak mektebe hâlâ memur gönderilmediği için bahsi geçen vilayet ve mutasarrıflıklara 9 Kânûn-i sâni/22 Ocak 1911'de gönderilen yazıyla; açılması planlanan polis mektebi için buralardan istenen memur sayısının; Beyrut 30, Haleb 13, Suriye 20, Bingazi üç, Zor üç, Kudüs 18, Urfa iki olarak belirlendiği ve mektebin açılış zamanında gönderilmeleri için mektep müdüriyetleri haberdar edilmiştir[334]. Aynı tarihte Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda mektebin Kânûn-ı evvel'in 15'inde açılışını destekleyen nitelikte herhangi bir haberin henüz gelmediği komşu vilayet ve mutasarrıflıklardan gelecek polis miktarında Arap talebeler ayrı tutularak Beyrut 30, Suriye 20, Adana 12, Haleb 13, Kudüs 18, Bingazi üç, Zor üç, Urfa iki olarak belirlendiği ve bu yerlere tebligat gönderilerek açılış zamanında polislerin gönderilmeleri istenilmiştir[335].

Tablo 4: Beyrut Polis Mektebi'ne vilayet ve livalardan gönderilecek talebe sayısı[336]

Vilayet/ Liva	Mevcudu	Mektebe gönderilecek talebe sayısı	Mektebe gelen talebe sayısı
Adana Vilayeti	103	12	12
Beyrut Vilayeti	235	30	28
Haleb Vilayeti	102	13	13
Suriye Vilayeti	109	17	20
Bingazi Livası	24	3	3
Zor Livası	18	3	3
Kudüs Livası	104	6/12	18
Urfa Livası	12	2	2
TOPLAM		**98**	**99**

İleri tarihli yazışmalardan anlaşıldığı üzere bazı yerlerden istenilen sayıda memur ve adayların gönderilemediği eğitime gönderilen memurlarla başlanıldığı görülmektedir.

Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devresinde tahsil görmesi için Urfa'dan üç polis efendi istenilmiştir. Ancak Diyarbekir'den Urfa'ya gelen bir komisere Urfa

[332] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/49, s.21.
[333] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/49, s.23.
[334] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/49, s.14.
[335] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/49, s.16.
[336] BOA., *DH. EUM. THR*., 58/49, s.20.

mürettebatından üç polis efendi izinli olarak Dersaadet'e kadar refakat etmesi gerektiğinden efendilerin Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilmesinden vazgeçilerek Dersaadet Polis Mektebi'ne gönderilmesi uygun görüldüğü Urfa Mutasarrıflığı tarafından 10 Kânûn-ı sâni 1326/23 Ocak 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[337].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 29 Kânûn-ı sâni 1326/11 Şubat 1911'de gönderilen telgrafta; Beyrut Polis Mektebi'ne livalardan efendilerin gönderileceği, gelecek efendilerden ikisinin Urfa'dan Beyrut'a 3 Şubat 1326/16 Şubat 1911'de gönderileceği ve bu efendilerin yol paralarının ödenmesi talep edilmiştir[338]. 2 Şubat 1326/15 Şubat 1911 tarihinde Zor Mutasarrıfı Mahmud Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne; Beyrut Polis Mektebi'ne Zor Sancağı'ndan tahsil için gönderilecek üç efendinin yol paraları ve kalacakları müddet boyunca işleyecek maaşlarının nereden alacaklarının liva komiserliğine bildirilmesini talep etmiştir[339].

Belgelere göre resmî olarak 15 Şubat 1326/28 Şubat 1911'de açılan Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devresi 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911 tarihinde 42 talebenin mezun olmasıyla sona ermiştir.

Adana Polis Müdürü İsmail Bey'in 26 Şubat 1326/11 Mart 1911 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin ilk tahsil devresinde eğitim alması için gönderilen bir komiser muavini ve 11 polis memuru olmak üzere toplam 12 memurun gönderildiği, bu memurların mektebin birinci devresinde 15 Şubat 1326/28 Şubat 1911'de ilk tahsillerine başladıkları bildirilmiştir[340]. Mektebin birinci devresinden mezun olan efendilere bakıldığında Adana'dan dokuz efendinin tahsile katıldığı anlaşılmaktadır.

Urfa'dan gelecek polislerin Dersaadet Polis Mektebi'ne gideceğinden dolayı Urfa mürettebatında eksiklik olduğu ve efendilerin tam olarak gönderilemeyeceği anlaşılmıştır. 27 Şubat 1326/12 Mart 1911'de gönderilen telgraf ile üç efendi gönderilmeyecek ise haber verilmesi istenilmiştir[341]. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Urfa mürettebatından haber verildiği üzere eksik olduğu, Beyrut Polis Mektebi'ne tahsil için ancak iki efendinin gönderilebileceğinin mümkün olduğu 4 Mart 1327/17 Mart 1911 tarihli yazıyla bildirilmiştir[342]. Civar vilayet ve sancaklardan gönderilen 42 efendi ile eğitime başlanıldığı ileri tarihli yazışmalarda görülmektedir.

Devrelerden mezun olacak efendilerin mağdur olmamaları için yola çıkmadan önce yol paralarının hazırlanarak gönderilmesi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden taleb edildiği yazışmalardan anlaşılmaktadır.

24 Mayıs 1327/6 Haziran 1911 tarihli belgeden anlaşıldığına göre; mektepte tahsilde bulunan efendilerin tahsillerini tamamladığı ve mürettebatlarına geri dönmeleri gerektiğinden bu efendilere yol paralarının gönderilmesi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden talep edilmiştir. 2 Haziran 1327/15 Haziran 1911'de mezun olan efendilerin yol paraları için gerekli olan havalenamelerinin hazır olduğu bilgisi Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü Muhasebesi'ne verilmiştir[343].

---

[337] BOA., *DH. EUM. THR*., 61/44, s.13.
[338] BOA., *DH. EUM. MH*., 25/50, s.1.
[339] BOA., *DH. EUM. MH*., 25/73, s.1.
[340] BOA., *DH. EUM. VRK*., 7/70, s.1.
[341] BOA., *DH. UUM. THR*., 61/44, s.3.
[342] BOA., *DH. EUM. THR*., 61/44, s.1.
[343] BOA., *DH. EUM. MH*., 242/121, s.1.

Tablo 5: 31 Mayıs 1327/13 Haziran 1911 senesi Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devre cetveli[344]

Mektep Kadrosu

Müdür	Dâhiliye Müdürü	Jimnastik Muallimi	Kâvanin Muallimi	Tabib Vekili	Muhasebeci	Müzakereci	Toplam	Aşçı	Yardımcı	Baş Hademe	Hademe	Toplam	Açıklama
1	1	1	1	1	1	2	8	1	1	1	4	7	-

Devamlı Olan Efendiler

Toplam	Adet	Rütbe	Mürettebat	Geliş tarihi	Açıklama
	1	Komiser Muavini	Adana	15 Şubat 1326 /28 Şubat 1911	
	8	Polis	Adana	15 Şubat 1326 /28 Şubat 1911	
9	0	Toplam	Adana		
	1	Komiser Muavini	Bingazi	20 Şubat 1326 /5 Mart 1911	
	2	Polis	Bingazi	20 Şubat 1326 /5 Mart 1911	
3	0	Toplam	Bingazi		
	8	Polis	Kudüs	16 Şubat 1326 /1 Mart 1911	Yedi efendi firar dolayısıyla ihraç edilmiştir. Bir efendi sınavda başarısız olmasından dolayı ihraç edilmiştir.
8		Polis	Kudüs		
	4	Polis	Haleb	20 Şubat 1326 /5 Mart 1911	Bir efendi sınavda başarısız olmasından dolayı ihraç edilmiştir.
	2	Polis	Haleb	11 Mart 1327 /24 Mart 1911	
6		Toplam	Haleb		

[344] BOA., *DH. EUM. SCL*., 12/84, s.2.

	1	Komiser Muavini	Beyrut	2 Mart 1327 /15 Mart 1911	
	10	Polis		2 Mart 1327 /15 Mart 1911	Bir efendi firar dolayısıyla ihraç edilmiştir.
11		Toplam	Beyrut		
	3	Polis	Zor	9 Mart 1327 /22 Mart 1911	
3		Toplam	Zor		
	2	Polis	Urfa	26 Şubat 1326 /11 Mart 1911	
2		Toplam	Urfa		
	42	**TOPLAM**			

Mektebin ilk kadrosunda mektepten sorumlu mektep müdürü, iç disiplini sağlaması için dâhiliye müdürü, jimnastik dersleri için jimnastik muallimi, ilk yardım dersi için tabip vekili, hesap derslerine girmesi ve mektebin hesap işleri ile ilgilenmesi için muhasebeci, iki müzakereciyle birlikte toplam sekiz memur görevlendirilmiştir. Ayrıca aşçı, aşçı yardımcısı, dört hademe ve bir baş hademe mektep kadrosunda yer almaktadır.

Mektepte devamlı olarak derse giren Adana'dan dokuz, Bingazi'den üç, Kudüs-ü Şerif'ten sekiz, Haleb'ten altı, Beyrut'tan 11, Zor'dan üç, Urfa'dan iki efendi olmak üzere toplam 42 efendi eğitim almıştır. Kudüs-ü Şerif mürettebatından sekiz efendiden yedisi firar ettiklerinden geriye kalan bir efendi girdiği sınavlarda başarı sağlayamadığından mektepten ihraç edilmiştir. Haleb mürettebatından altı efendiden biri sınavdaki başarısızlığından, Beyrut mürettebatından bir efendi de firar ettiğinden dolayı mektepten ihraç edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6: 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911 senesi Beyrut Polis Mektebi birinci devre mezunları[345]

Numarası	**Mürettebatı**	**Rütbesi**	**Adı ve Memleketi**	**Yerleşim Tarihi**	**Mektebe Geliş Tarihi**	**Mektepten Ayrılış Tarihi**	**Kazandığı Numara**	**Ehliyeti**
1	Adana	Polis	Mükremin oğlu İsmail Remzi Efendi (Tarsus)	22 Mart 1326/4 Nisan 1910	13 Şubat 1326/ 26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327 /26 Temmuz 1911	59 1/2	Aliyyü'l alâ

[345] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 2/57, s.2,3,4,5.

2	Adana	Polis	Mükremin oğlu Mustafa Asım Efendi (Kayseri)	15 Kânûn-ı evvel 1326/28 Aralık 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	55 1/8	Aliyyü'l alâ
3	Haleb	Polis	Ohannes oğlu Mihran Efendi (Kilis)	1 Mart 1326/14 Mart 1910	21 Şubat 1326/6 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	54	Aliyyü'l alâ
4	Urfa	Polis	Kirkor oğlu Mıgırdiç Efendi (Rumkale)	18 Kânûn-ı evvel 1326/31 Aralık 1910	25 Şubat 1326/10 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	53 3/4	A'lâ
5	Beyrut	Komiser muavini	Hacı Ali oğlu Mehmed Hayri Efendi (Edirne)	1 Temmuz 1326/14 Temmuz 1910	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	53 1/4	A'lâ
6	Haleb	Polis	Kiragos oğlu Hoçadur Efendi (Haleb)	1 Mart 1326/14 Mart 1910	11 Mart 1327/24 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	52	A'lâ
7	Adana	Polis	Ali oğlu Hasan Basri Efendi (Mersin)	13 Eylül 1326/26 Eylül 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	51	A'lâ
8	Kudüs-ü Şerif	Polis	Selim oğlu Osman Boşnak Efendi (Gazze)	1 Kânûn-ı evvel 1326/14 Aralık 1910	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	50	A'lâ
9	Beyrut	Polis	Halil oğlu Sadeddin Efendi (Dersaadet)	26 Eylül 1326/9 Ekim 1910	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz	50	A'lâ

						1327/26 Temmuz 1911		
10	Adana	Polis	Said oğlu Mehmed Hayri Efendi (Tarsus)	30 Kânûn-ı sâni 1325 /12 Şubat 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	49	A'lâ
11	Bingazi	Komiser muavini	Mustafa oğlu Abdullah Efendi (İnebolu)	15 Kânûn-ı sâni 1325 /28 Ocak 1910	19 Şubat 1326/4 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	48	A'lâ
12	Urfa	Polis	Abdülkadir oğlu Yunus Aziz Efendi (Ayıntab)	8 Kânûn-ı evvel 1325/21 Aralık 1909	25 Şubat 1326/10 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	47 1/2	Karib-i a'lâ
13	Haleb	Polis	Ahmed Fehmi oğlu Mehmed Faik Efendi (Haleb)	Kânûn-ı evvel 1326/Aralık 1910	20 Şubat 1326/5 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	47	Karib-i a'lâ
14	Haleb	Polis	Şükrü oğlu Hasan Niyazi Efendi (Gürün)	7 Kânûn-ı sâni 1325/20 Ocak 1910	20 Şubat 1326/5 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	47	Karib-i a'lâ
15	Beyrut	Polis	Süleyman oğlu Bekir Sıdkı Efendi (Aziziye)	10 Şubat 1325/23 Şubat 1910	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	46 1/2	Karib-i a'lâ
16	Kudüs-ü Şerif	Polis	Mustafa oğlu Fehmi Efendi (Kudüs-ü Şerif)	1 Ağustos 1318/14 Ağustos 1902	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	46	Karib-i a'lâ

17	Adana	Komiser muavini	Hasan oğlu Ali Rıza Efendi (Adana)	5 Eylül 1325/18 Eylül 1909	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	45 1/2	Karib-i a'lâ
18	Kudüs-ü Şerif	Polis	Mehmed oğlu Hacı Naif Efendi (Gazze)	1 Kânûn-ı evvel 1326/14 Aralık 1910	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	45 1/2	Karib-i a'lâ
19	Beyrut	Polis	Kuddusi oğlu Ahmed Muhsin Efendi (Adana)	26 Şubat 1326/11 Mart 1911	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	45 1/2	Karib-i a'lâ
20	Beyrut	Polis	Mehmed Kemal oğlu Mehmed İzzet Efendi (Kıbrıs)	22 Teşrin-i evvel 1326/4 Kasım 1910	2 Mart 1327 /15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	45 1/2	Karib-i a'lâ
21	Kudüs-ü Şerif	Polis	Selim oğlu Edib Habbab Efendi (Yafa)	1 Kânûn-ı evvel 1326/14 Aralık 1910	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	45	Karib-i a'lâ
22	Adana	Polis	Yanko oğlu Yavan Rafti Efendi (Bor)	26 Teşrin-i evvel 1326/8 Kasım 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	44 1/4	Karib-i a'lâ
23	Bingazi	Polis	Mehmed oğlu Arif Efendi (Eskişehir)	1 Teşrin-i sâni 1326/14 Kasım 1910	19 Şubat 1326/4 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	43 1/2	Karib-i a'lâ
24	Zor	Polis	Şeyh Musa oğlu Abdürrahman Zeki Efendi (Zor)	1 Nisan 1320/14 Nisan 1904	9 Mart 1327/22 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	41	Vasat

25	Adana	Polis	Mehmed oğlu Süleyman Remzi Efendi (Adana)	10 Teşrin-i sâni 1326 /23 Kasım 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	42	Karib-i a'lâ
26	Adana	Polis	Ahmed oğlu Salih Zeki Efendi (Kayseri)	28 Teşrin-i sâni 1326 /11 Aralık 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	42	Karib-i a'lâ
27	Adana	Polis	Cemal oğlu Mehmed Emin Efendi (Kayseri)	15 Kânûn-ı evvel 1326/28 Aralık 1910	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	42	Karib-i a'lâ
28	Zor	Polis	Yunus oğlu Ali Hulusi Efendi (Zor)	17 Haziran 1318/30 Haziran 1902	9 Mart 1327/22 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	41 1/2	Vasat
29	Haleb	Polis	Ahmed oğlu Said Efendi (Maraş)	1 Mart 1326/14 Mart 1910	11 Mart 1327/24 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	41 1/2	Vasat
30	Beyrut	Polis	Vehbi oğlu Mustafa Fazlı Efendi (Kıbrıs)	1 Şubat 1326/14 Şubat 1911	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	41	Vasat
31	Haleb	Polis	Zülfikar oğlu Mehmed Bayazıd Efendi (Antakya)	Mart 1326 /Mart-Nisan 1910	20 Şubat 1326/2 Nisan 1910	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	41	Vasat
32	Bingazi	Polis	Ahmed oğlu İsa	Mart	19 Şubat 1326/4	13 Temmuz	40	Vasat

			Efendi (Bingazi)	1326 /Mart-Nisan 1910	Mart 1911	1327/26 Temmuz 1911		
33	Kudüs-ü Şerif	Polis	Mehmed oğlu Hasan Talat Efendi (Ayıntab)	1 Kânûn-ı sâni 1326/14 Ocak 1911	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	38 1/2	Vasat
34	Beyrut	Polis	Şeyh Halil Semah oğlu Hasan Efendi (Zor)	14 Ağustos 1326/27 Ağustos 1910	2 Mart 1327/ 15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	37 1/2	Vasat
35	Kudüs-ü Şerif	Polis	Abdülkadir oğlu Mehmed Reşad Efendi (Halilürrahman)	8 Kânûn-ı evvel 1326/21 Aralık 1910	15 Mayıs 1326/28 Mayıs 1910	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	37	Vasat
36	Beyrut	Polis	Yusuf Medfuni oğlu Mihail (Marunik)	1 Mart 1327/14 Mart 1911	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	36 1/4	Vasat
37	Kudüs-ü Şerif	Polis	Feyzullah oğlu Kamil Yunus Efendi (Kudüs-ü Şerif)	15 Teşrin-i sâni 1325 /28 Kasım 1909	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327 /26 Temmuz 1911	35 1/2	Vasat
38	Zor	Polis	Bedreddin oğlu Mehmed Ali Efendi (Zor)	9 Teşrin-i sâni 1326/22 Kasım 1910	9 Mart 1327/22 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	35 1/2	Vasat
39	Beyrut	Polis	Hamdu Şehruri oğlu Farisi Efendi (Nablus)	1 Mart 1327/14 Mart 1911	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	35 1/2	Vasat

40	Beyrut	Polis	Mustafa Tokat oğlu Feyyaz Efendi (Nablus)	15 Kânûn-ı evvel 1325/28 Aralık 1909	2 Mart 1327/15 Mart 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	34 1/2	Vasat
41	Kudüs-ü Şerif	Polis	Mehmed oğlu Selim Hami Efendi (Gazze)	1 Kânûn-ı evvel 1326/14 Aralık 1910	15 Şubat 1326/28 Şubat 1911	13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911	32 1/2	Vasat
42	Beyrut	Polis	Salih Naşid oğlu Ali Efendi (Lazkiye)	22 Teşrin-i sâni 1326 /5 Aralık 1910	2 Mart 1327/15 Mart 1911	-	-	-

Tabloya göre Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devre derslerine girerek eğitimlerini tamamlayanlara bakıldığında, Beyrut'tan 11, Adana'dan dokuz, Kudüs-ü Şerif'ten sekiz, Haleb'ten altı, Bingazi'den üç, Zor'dan üç ve Urfa'dan iki olmak üzere toplam 42 kişiden oluştuğu görülmetedir. Bu efendiler genel olarak polis rütbesinde olup, sadece 5. 11. ile 17. sırada bulunan efendilerin rütbesi komiser muavini olarak diğerlerinden farklıdır. Efendilerin baba adı, memleketleri, mektepteki not ortalamaları, mektebe giriş ve ayrılış tarihlerine göre kaydedilmiştir. Mektebe giriş tarihleri farklılık gösterse de hepsi mektepten 13 Temmuz 1327/26 Temmuz 1911 tarihinde mezun olmuştur. Eğitim dereceleri "*Aliyyü'l-alâ", "A'lâ","Karib-i a'lâ"* ve "*Vasat*"olarak derecelendirilmiştir. Öğrencilerin tavır ve hareketleri "*Aliyyü'l-alâ"* olarak değerlendirilmiştir.

Beyrut Polis Mektebi'nin eğitime toplam 42 efendi ile başladığı ancak Kudüs-ü Şerif, Beyrut ve Haleb'ten gelen efendilerin firar etmeleri ve sınavdaki başarısızlıklarından dolayı ihraç edildikleri bir önceki tablodan anlaşılmaktadır. Ancak ihraçlar olmasına rağmen yine de mezun sayısının 42 olduğu görülmektedir. Buradan anlaşıldığına göre; ihraç edilen efendilerin yerine yenileri getirilerek mektepte oluşan açığın kapatıldığı düşünülmektedir. Böylelikle Beyrut Polis Mektebi 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911 tarihinde 42 efendi olarak ilk mezunlarını vermiştir.

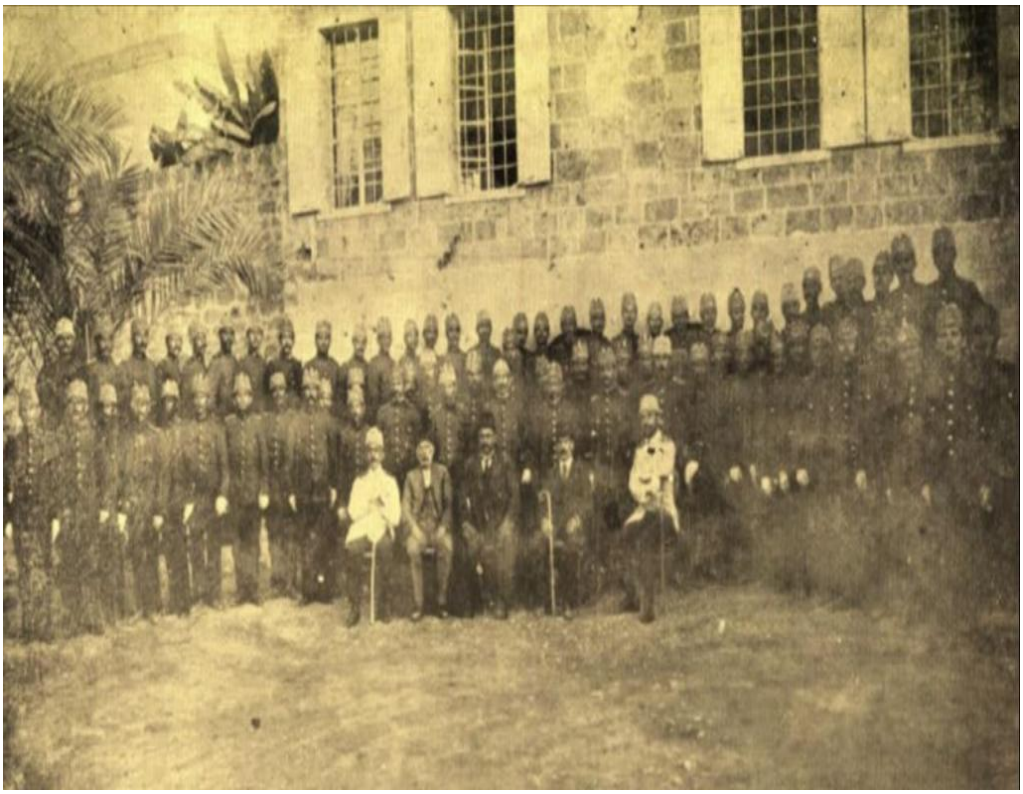

Şekil 2: Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devre mezunları ve hocaları[346]

3.6.2. İkinci Devre

Mektepte birinci devre bitmeden ikinci devre hazırlıklarının başladığı ve vilayetlerle gerekli yazışmaların yapıldığı belgelerden anlaşılmaktadır. Bu yazışmalarda yaşanılan en önemli problemlerden birisi de mektebe tahsil için gelecek memurların gönderilmesi olmuştur. Civar vilayet ve sancakların istenilen sayıda memur ve adayı mektebe göndermeleri gerekliydi. Ancak bu yerlerin, memur ve adayları zamanında göndermemesi ve istenilen sayıdan eksik yollamaları büyük bir problemi teşkil etmekteydi. Bu durum vilayet ve sancaklara memurların ve adayların gönderilmesi için yazışmalara sebep olmuştur.

Beyrut Polis Mektebi'nin ikinci devresine katılım sağlamaları için civar yerlerden memur talep edilmiştir. Osmanlı Arşivi'ndeki bir belgeden vilayet ve sancaklardan ne kadar polis efendi talep edildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu belgeye göre; Haleb'ten sekiz, Zor'dan iki, Suriye'den dokuz, Adana'dan yedi, Urfa'dan dört, Kudüs-ü Şerif'ten 10, Bingazi'den dört efendi talep edilmiştir. Beyrut, Hicaz, Yemen, Trablusgarp ve Medine-i Münevvere'den memur talep edilmemiştir. Ancak talep edilen memurlardan; Haleb'ten dört, Zor'dan iki, Suriye'den sekiz, Urfa'dan dört, Bingazi'den dört efendi gönderilebilmiştir[347]. 5 Temmuz 1327/18 Temmuz 1911'de ikinci devre tahsiline katılım sağlaması için şimdiye kadar gönderilen 22 efendi ile Beyrut Polis Mektebi'nin ikinci devre eğitimine başlanıldığı Mektep Müdürü Remzi Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[348]. İkinci devreye iştirak etmeleri için Haleb, Zor, Suriye, Şam, Adana, Urfa, Kudüs-ü Şerif, Yemen, Hicaz,

[346] Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, s.352.
[347] BOA., *DH. EUM. THR.*, 68/47, s.5.
[348] BOA., *DH. EUM. THR.*, 68/47, s.3.

Trablusgarp ve Bingazi mürettebatlarından gönderilecek diğer polis memurlarının bir an evvel sevk edilmeleri için bu vilayet ve mutasarrıflıklara 5 Temmuz 1326 /18 Temmuz 1911 tarihinde bir yazı gönderilmiştir[349]. Bu yazıya ek olarak 14 Temmuz 1327/27 Temmuz 1911'da yazılan yazıda; Beyrut Polis Mektebi'ne sevk olacak memurların Beyrut Vilayeti'ne de bildirilmesi istenilmiştir[350].

İkinci devreye memurların gelmesi Ağustos ayını bulmasından dolayı derslere Ağustos 1327/Ağustos-Eylül 1911'de başlanıldığı belgelerden anlaşılmaktadır. Mektepte eğitim 25 Kânûn-ı sâni 1327/7 Şubat 1912 tarihinde 64 memurdan 57 mezun verilerek sona ermiştir.

Tablo 7: Beyrut Polis Mektebi'nin Ağustos 1327/Ağustos- Eylül 1911 senesine ait ikinci devre cetveli[351]

Müdür	**Dâhiliye Müdürü**	**Jimnastik Muallimi**	**Kâvanin Muallimi**	**Tabib**	**Muhasebeci**	**Müzakereci**	**Toplam**	**Aşçı**	**Yardımcı**	**Baş Hademe**	**Hademe**	**Toplam**	**Açıklama**
	Memur	Memur											
1	1	1	1	1	1	2	8	1	1	1	5	8	-

Ağustos 1327/Ağustos- Eylül 1911 derse başlayanların kayıtları

Toplam	**Adet**	**Rütbesi**	**Mürettebatı**	**Geliş Tarihi**	**Açıklama**
	2	Polis	Zor	30 Temmuz 1327/ 12 Ağustos 1911	
2		Toplam	-		
	8	Polis	Suriye	1 Ağustos 1327/ 14 Ağustos 1911	
8		Toplam			
	3	Komiser-i salis	Haleb	1 Ağustos 1327/ 14 Ağustos 1911	
	1	Komiser-i salis	Haleb	3 Ağustos 1327/ 16 Ağustos 1911	
	1	Polis	Haleb	1 Ağustos 1327/	

[349] BOA., *DH. EUM. THR.*, 67/73, s.2.
[350] BOA., *DH. EUM. THR.*, 67/73, s.1.
[351] BOA., *DH. EUM. VRK.*, 8/71, s.3.

				14 Ağustos 1911
	1	Polis	Haleb	3 Ağustos 1327 / 16 Ağustos 1911
	1	Polis	Haleb	5 Ağustos 1327/ 18 Ağustos 1911
	1	Polis	Haleb	6 Ağustos 1327/ 19 Ağustos 1911
8		Toplam	Haleb	
	4	Polis	Urfa	1 Ağustos 1327/ 14 Ağustos 1911
4		Toplam		
	1	Komiser muavini	Bingazi	1 Ağustos 1327/ 14 Ağustos 1911
	3	Polis	Bingazi	1 Ağustos 1327/ 14 Ağustos 1911
4		Toplam	Bingazi	
	10	Polis	Beyrut	3 Ağustos 1327/ 16 Ağustos 1911
	1	Polis	Beyrut	5 Ağustos 1327/ 18 Ağustos 1911
	2	Polis	Beyrut	6 Ağustos 1327/ 19 Ağustos 1911
	1	Polis	Beyrut	7 Ağustos 1327/ 20 Ağustos 1911
	2	Polis	Beyrut	8 Ağustos 1327/ 21 Ağustos 1911
	1	Polis	Beyrut	11 Ağustos 1327/ 24 Ağustos 1911
17		Toplam	Beyrut	
	8	Polis	Adana	8 Ağustos 1327/

				21 Ağustos 1911
8		Toplam		
	1	Komiser muavini	Kudüs	9 Ağustos 1327/ 22 Ağustos 1911
	8	Polis	Kudüs	8 Ağustos 1327/ 21 Ağustos 1911
9		Toplam	Kudüs	
	1	Komiser-i salis	Trablusgarp	12 Ağustos 1327/ 25 Ağustos 1911
	1	Komiser muavini	Trablusgarp	12 Ağustos 1327/ 25 Ağustos 1911
	2	Polis	Trablusgarp	12 Ağustos 1327/ 25 Ağustos 1911
4		Toplam	Trablusgarp	
64	**64**			**TOPLAM**

Beyrut Polis Mektebi'nin ikinci devresinde 64 efendi tahsile başlamıştır. Devre başlangıcında mektebe Haleb'den dört, Zor'dan iki, Suriye'den sekiz, Urfa'dan dört, Bingazi'den dört efendi gönderildiği Adana ve Kudüs-ü Şerif'ten mektebe memur gönderilmediği ikinci devrenin başlangıcında belirtilmiştir[352]. Ağustos ayında derse başlayan efendilere bakıldığında; Zor'dan iki, Suriye'den sekiz, Haleb'ten sekiz, Urfa'dan dört, Bingazi'den dört, Beyrut'tan 17, Adana'dan sekiz, Kudüs-ü Şerif'ten dokuz ve Trablusgarp'tan dört efendinin mektebe geldiği anlaşılmaktadır. Daha önce memur gönderilmeyen vilayet ve sancaklardan sonra memur gönderildiği ve bazı yerlerden de belirtilen sayıdan fazla memur gönderilerek tahsile başlandığı anlaşılmaktadır. Mektebin eğitim ve memur kadrosunun birinci devredeki kadro ile aynı olduğu görülmektedir.

Mektebin ikinci devresine gelen polis efendilerin en temel sorunlarının yol paraları ve maaş ödemeleri olmuştur. Mektebe gelen efendiler meslek hayatlarına başlamış ancak Zaptiye Nezareti'nde donanımlı tahsil alamamış, müfredata yeni eklenen bazı konulardan da eksik kalmışlardır. Bu eksikleri tamamlamaları için mektebe ilk olarak polis memurlar ve adayları gönderilmiştir. Mesleklerine başladıkları için mektepteyken de müdürlükten gönderilmesi suretiyle maaşlarını almaya devam etmişlerdir. Ancak zaman zaman yol parası gönderilmesi ya da maaş ödenmesinde sorunlar yaşanmıştır.

[352] BOA., *DH. EUM. THR.*, 68/47, s.5.

Trablusgarp'tan dört ve Bingazi'den dört toplam sekiz efendi Beyrut Polis Mektebi'nin ikinci devresine gelmiştir. Bu efendilerin maaşlarının ödenebilmesi için Beyrut Polis Mektebi'ne havale gönderilmesi 22 Ağustos 1327/4 Eylül 1911 tarihli yazıyla Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden talep edilmiştir[353].

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nden gönderilen yazıda; Bingazi mürettebatından olan ve Beyrut Polis Mektebi'ne tahsil görmesi için gönderilen Polis Memuru İbrahim Efendi ve Süleyman Efendi'nin Eylül ve Teşrin-i evvel maaşlarının, Komiser Muavini Ahmet Tevfik Efendi'nin Teşrin-i evvel maaşının, Ali Bilal Efendi'nin ise Eylül ayı maaşının hesaplanarak polis dairesine gönderildiği ancak o sırada İtalyanlar tarafından Bingazi'ye yapılan saldırıda maaşlarının kaybolduğu, bu durumun Bingazi baş komiseri tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirildiği beyan edilmiştir. Bu durumun incelenmesi 17 Teşrin-i sâni 1327/30 Ekim 1911'de Dersaadet'te bulunan Bingazi Mutasarrıfı Mustafa Murat Efendi'den talep edilmiştir[354].

Beyrut Vali Vekili Osman Bey'in Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği 20 Teşrin-i evvel 1327/2 Kasım 1911 tarihli yazıyla; Trablusgarp ve Bingazi mürettebatlarından olan efendilerin maaşlarının düzenlenmesinin Maliye Nezareti'ne bildirildiği, mektepte bulunan Trablusgarp mürettebatından iki memurun Ağustos ve Eylül maaşlarının, Bingazi mürettebatından üç memurun Ağustos maaşlarının düzenlendiği ancak havalenamenin gelmemesinden dolayı gönderilemediğini bildirerek havalenamenin bir an önce gönderilmesini talep etmiştir[355].

Dâhiliye Nezareti 16 Teşrin-i sâni 1327/29 Kasım 1911'de; İtalyan saldırısına uğrayan maaşların durumuna Dersaadet'te bulunan Bingazi Mutasarrıfı Mustafa Murat Efendi'nin incelemeleri sonucunda sunulacak malumata göre izin verileceğini bildirmiştir[356]. Bingazi Mutasarrıfı Mustafa Murat Efendi'nin yaptığı inceleme sonucunda maaşların İtalyan bonbardımanında kaybolduğunu doğrular nitelikte rapor sunduğu, ileri tarihli belgelerde polis efendilere maaşlarının geri gönderilmesinden anlaşılmaktadır.

Bahsi geçen efendilerin Eylül ayı ve Teşrin-i evvel ayı maaşlarının düzenlendiği ve Bingazi mürettebatından olan Komiser Muavini Ahmet Tevfik Efendi'nin maaşının Bingazi'de bulunan iki validesine verildiği, Polis Ali Bilal Efendi'nin 400 kuruş maaşının da biraderine verildiği Bingazi baş komiseri tarafından 25 Kânûn-ı evvel 1327/7 Ocak 1912'de Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda belirtilmiştir. Ayrıca Beyrut Polis Mektebi'ne harpten önce gönderilen sekiz efendinin tam maaş almaları uygun görülürse defterdarlık tarafından Maliye Nezareti'ne bildirileceği haber edilmiştir[357].

Maliye Nazırı Nafi Efendi 8 Kânûn-ı sâni 1327/21 Ocak 1912'de Dâhiliye Nezareti'ne; sekiz efendinin maaş durumuyla ilgili defterdarlığa bilgi verildiği ve Trablusgarp ile Bingazi mürettebatından Beyrut'a savaştan önce gelenlere tam maaş verileceği vilayet defterdarlığına bildirilmiştir[358]. 30 Kânûn-ı sâni 1327/12 Şubat 1912'de Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıyla; harpten önce Trablusgarp ve Bingazi

[353] BOA., *DH. EUM. MH*., 30/45, s.1.
[354] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/17, s.5.
[355] BOA., *DH. EUM. MH.*, 244/56, s.1.
[356] BOA., *DH. EUM.THR.*, 72/17, s.9.
[357] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/17, s.4.
[358] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/16, s.1.

mürettebatından gelen efendilerin maaşları Trablusgarp tahsisatından verilerek ödeneğin Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi istenilmiştir[359]. 2 Şubat 1327/15 Şubat 1912'de Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilen bir komiser-i sâni, iki muavin, beş polis memuru olmak üzere Beyrut Polis Mektebi'nde istihdam edilen sekiz efendinin maaşlarının havalenamesinin Maliye Nezareti'ndeki işlemler tamamlanınca gönderileceği beyan edilmiştir[360].

Yazışmalardan da anlaşıldığı üzere her biten devrenin sonunda yapılan sınav sonucu ve polislerin aldığı derslerin yazıldığı bir şehâdetnâme düzenlenip Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilirdi. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından onaylanan şehadetnâmeler vilayete geri gönderilirek mezun olanlara verilirdi. Beyrut Polis Mektebi'nin ikinci devresinden mezun olacak öğrencilere verilecek şehâdetnâmelerin hazırlanması için gerekli yazışmaların yapıldığı da belgelerden anlaşılmaktadır.

Mektebin ikinci devresinde 25 Kânûn-ı sâni 1327/7 Şubat 1912'de tahsilini tamamlayarak mezun olacak 57 efendiye geçici olarak verilen şehâdetnâmelerin yerine artık uygun şekilde düzenlenen 57 şehâdetnâmenin onaylanarak gönderilmesi talep edilmiştir[361]. Bu yazıya cevaben Dâhiliye Nezareti 5 Şubat 1327/18 Şubat 1912'de 57 efendinin mektebin ikinci devresini bitirdiklerine dair şehâdetnâmelerinin onaylanarak gönderileceği Beyrut Polis Mektebi'ne bildirmiştir[362].

Beyrut Polis Mektebi'nde ikinci devre 2 Temmuz 1327/15 Temmuz 1911'de 64 efendi ile tahsile başlamıştır, 25 Kânûn-ı sâni 132/7 Şubat 1912'de 57 kişinin mektepten mezun olamasıyla sona ermiştir. Bu devrede de yedi polis efendinin mektebe kayıt yaptırmasına rağmen çeşitli nedenlerle eğitimlerini tamamlayamadıkları ve mektepten mezun olamadıkları anlaşılmaktadır.

3.6.3. Üçüncü Devre

Üçüncü devre Şubat 1327/Şubat-Mart 1912'de başlayarak, Temmuz 1328/ Temmuz-Ağustos 1912'de sona ermiştir.

Beyrut Polis Mektebi'ne Şubat 1327/Şubat-Mart 1912'de Şam'dan sekiz efendinin gönderileceği, bu sekiz efendinin yol masraflarının toplam 694 kuruş olduğu, bu masraflarının ödenmesi talebi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 21 Kânûn-ı sâni 1327/3 Şubat 1912'de telgrafla haber edilmiştir[363].

İtalya donanmasının 11 Şubat 1327/24 Şubat 1912 tarihinde saldırısı üzerine yardım için mektepte uygun bulunan efendilerin kayıtları geçici olarak polis dairesine izinli olarak gönderilmiştir. Bu efendiler için 48 saat görevlerini yerine getirmelerinin ardından aynı şekilde geri dönerek tekrar tedrisata devam edebilecek şekilde planlama yapılmıştır. Bu sırada Beyrut Polis Mektebi müzakerecilerinden Hilmi Efendi'nin görevi esnasında ayağından yaralandığı ve bir ay hastanede yattığı mektep müdürü tarafından

[359] BOA., *DH. EUM. MH*., 32/110, s.1.
[360] BOA., *DH. EUM. MH*., 244/121, s.1.
[361] BOA., *DH. EUM. THR*., 73/57, s.3.
[362] BOA., *DH. EUM. THR.*, 73/57, s.1.
[363] BOA., *DH. EUM. MH*., 33/12, s.1.

13 Şubat 1327/26 Şubat 1912 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[364].

Yazışmada bahsi geçen savaşın; Osmanlı Devleti ile İtalya arasında 1911-1912 yıllarında Beyrut'ta gerçekleşen Beyrut Muhaberesi olduğu ve bu savaştan dolayı memurların savaşa gönderildiği anlaşılmaktadır. Yine bu savaştan dolayı birçok memurun maaş ve yol parasının verilemediği ve müdüriyetlerin sıkıntıya gidikleri yapılan yazışmalara yansımıştır.

Suriye Valisi Nazım Efendi'nin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 14 Şubat 1327/27 Şubat 1912'de çektiği telgrafta; Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilini tamamlayıp mürettebatlarına dönecek efendilerin ve tahsil görmek için mektebe gelecek sekiz efendinin 684 kuruş havalenamesinin gönderilmesi daha önce 21 Kânûn-ı sâni 1327/3 Şubat 1912 tarihli telgrafla bildirildiğini beyan etmiştir[365]. 25 Şubat 1327/9 Mart 1912'de verilen cevapta Suriye Vilayeti'ne gönderilen bu senenin bütçesinden yol parası verilmesi uygun görülmemiştir[366].

Medine-i Münevvere'den Beyrut Polis Mektebi üçüncü devresinde tahsil gören üç efendinin 1328/1912 senesi maaş havalenamelerinin Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden 8 Nisan 1328/21 Nisan 1912'de talep edilmiştir[367]. Tahsilde bulunan bir komiser ve iki polis memurunun Mart ayından Temmuz ayına kadar olan beş aylık maaşlarının bu senenin bütçesine göre toplam 6.500 kuruş olduğu gerekli havalenamenin düzenlenerek Beyrut Vilayeti'ne gönderildiği 11 Nisan 1328/24 Nisan 1912'de bildirilmiştir[368].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 30 Mayıs 1328/12 Haziran 1912'de gönderilen yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'nin üçüncü devresindeki Medine-i Münevvere mürettebatından olan efendilerin Haziran ayının sonunda tahsillerini bitireceğinden geri dönüşleri için yol parası verilmesi, 1328/1912 bütçesine göre yol paralarının 600 kuruştan ibaret olduğu, bu meblağın yol parası olarak verildiği takdirde diğer memurlara gönderilecek yol parası kalmayacağından mektepte bulunan polis efendilere hangi ödenekten yol parası verilmesi gerektiğinin bildirilmesi istenmiştir[369].

Adana Valisi Dâhiliye Nezareti'nden 3 Temmuz 1328/16 Temmuz 1912'de, sekiz nefer polis efendiden, geçen sene tahsil için dört neferin Adana Vilayeti'ne gönderilerek, burada görevlerini yerini getirdiklerini ancak aylık maaşlarından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından 12 Mayıs 1328/25 Mayıs 1912 tarihinde 200 kuruş kesinti yapıldığı, diğer dört neferin de Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilde bulundukları, tahsile başladıkları tarihten itibaren 100 kuruş maaş verilmesi gerekli olduğu, temmuz ve ağustos maaşları ile diğer başka hususlar için de toplam altı aylık havalenameyle ödeneğin gönderilmesini talep etmiştir[370]. Adana Valisi'nin bu yazısına; bu senenin bütçesinin üçüncü faslı ve üçüncü maddesine göre 1.600 kuruşluk ödemenin uygun olduğu belirtilerek 17 Temmuz 1328/30 Temmuz 1912'de cevap verilmiştir[371].

---

[364] BOA., *DH. EUM. VRK*., 9/23, s.1.
[365] BOA., *DH. EUM.THR*., 74/36, s.3.
[366] BOA., *DH. EUM. THR*., 74/36, s.1.
[367] BOA., *DH. EUM. MH*., 35/53, s.1.
[368] BOA., *DH. EUM. MH*., 34/98, s.1.
[369] BOA., *DH. EUM. MH*., 36/90, s.1.
[370] BOA., *DH. EUM.MH*., 246/46, s.1.
[371] BOA., *DH. EUM. MH*., 246/46, s.2.

Mektebin üçüncü devresine maaş ve yol parası dışında tahsil için ne kadar memur ve adayın ne zaman geldiği ve devreden toplam kaç mezun verdiğini yansıtan belgeye şimdilik rastlanılmamıştır.

Mektebin bu devresine gelecek adayların da savaşa dâhil olduklarını ve savaş sırasında belirli aralıklarla tahsillerine devam edebildikleri 13 Şubat 1327/26 Şubat 1912 tarihli yazışmadan anlaşılmaktadır[372].

3.6.4. Dördüncü Devre

Beyrut Polis Mektebi'nin dördüncü devresi I. Balkan Savaşı'na denk geldiğinden tahsil için gelen polis efendilerin sefere katıldığı görülmektedir. Bundan dolayı mektebin eğitime başlayamadığı ve bu devresinden mezun veremediği düşünülmektedir.

Beyrut Valisi Ethem Efendi 1 Kânun-ı evvel 1328/14 Aralık 1912 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'ne kabul ve kayıt olunan polis efendilerin 200 kuruş maaş ile mektebe sevk edilecekleri ancak harp dolayısı ile umur-ı inzibatiyeye davet edildikleri 1 Teşrin-i sâni 1328/14 Kasım 1912 tarihinden itibaren görevde olan Urfa ve Adana mürettebatlarından olan efendilere tam maaş verilmesinin gerekli olduğu bildirilmiştir. Polis efendilerin bu durumları hakkında karar alınabilmesi için 16 Teşrin-i sâni 1328/29 Kasım 1912 ve 6 Kânûn-ı sâni 1328/19 Aralık 1912 tarihli evrakların birleştirilerek müdüriyete gönderildiği beyan edilmiştir[373]. Adana mürettebatından Adanalı Zekeriya Efendi, Elbistanlı Hasan Tahsin Efendi, Harputlu Mustafa Efendi ve Adanalı Ömer Niyazi Efendi; Urfa mürettebatından Urfalı Mevlüd Efendi ve Urfalı Şeyh Müslüm Efendi umur-ı inzibatiyede istihdam edilmiştir[374]. Ayrıca inzibat işlerinde Merkez memurlarından Kıbrıslı Mehmed Murad Efendi, Eskişehirli Ahmed Hamdi Efendi, Hanyalı Münir Abuş Efendi ve Kıbrıslı Celaleddin Efendi görevlendirilmiştir. Mektep müdürleri tarafından 30 Kânun-ı evvel 1328/12 Ocak 1913 tarihinde sefere katılanların mektepte hizmette bulunanlara göre nitelikli durumda bulunmalarından dolayı bu efendilere heyet-i intihabiyece havale buyrulması talep edilmiştir[375]. 20 Kânun-ı sâni 1328/2 Şubat 1913 tarihli yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilde iken umur-ı inzibatiyede istihdam edilmekte olan polis efendiler için 1 Teşrin-i sâni 1328/14 Kasım 1912 tarihinde durum nezarete bildirilmiş ve muvaffak olarak Şubat başlangıcında mektebe iade edilecek efendilere tahsillerini bitirinceye kadar 200 kuruş maaş verilmesi zabıta işlerinde istihdam edildikleri müddet için de maaşlarının tam olarak verilmesi talep edilmiştir[376]. 6 Şubat 1328/19 Şubat 1913'te polis efendilerin maaşları için yazışma devam ettiğinden etraflıca araştırılacak evrakların birleştirilerek gerekli ödemenin yapılması için müdüriyete takdim edildiği beyan edilmiştir[377].

Urfa Sancağı'ndan olup Beyrut Polis Mektebi'ne tahsil için gelen Mevlüd ve Müslüm efendiler eylül ayından teşrin-i sâni sonuna kadar olan üç aylık maaşlarını alamamışlardır. Bu efendilerin maaşlarının Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi 25 Teşrin-i sâni 1328/8 Aralık 1912'de talep edilmiştir[378]. Mevlüd ve Müslüm efendilerin üç aylık

[372] BOA., *DH. EUM. VRK*., 9/23, s.1.
[373] BOA., *DH. EUM. THR*., 87/27, s.6.
[374] BOA., *DH. EUM. THR*., 87/27, s.4.
[375] BOA., *DH. EUM. THR*., 87/27,s.5.
[376] BOA., *DH. EUM.THR*., 87/27, s.1.
[377] BOA., *DH EUM. THR*., 87/27, s.3.
[378] BOA., *DH. EUM. MH*., 40/38, s.1.

maaşları için aylık 200 kuruştan toplam 1.200 kuruşluk havalenin düzenlenerek Beyrut Vilayeti'ne gönderildiği Urfa Mutasarrıfı tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 10 Teşrin-i sâni 1328/23 Kasım 1912'de bildirilmiştir[379].

Mektebe tahsil için gönderilen Müslüm ve Mevlüd efendiler teşrin-i sâni başlangıcında mektep tatil edildiğinden dolayı mektepte istihdam edilmiştir. Bundan dolayı teşrin-i sâni ayından kânûn-ı evvel'e kadar olan maaşlarının verilmediği, kendilerine maaşlarının verilmesi için 24 Kânûn-ı sâni 1328/6 Şubat 1913 tarihinde Serkomiser Müslüm Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne durum telgrafla arz edilmiştir[380]. Urfa Komiserliği'ne verilen cevapta; bir memur nerede bulunursa maaşının oraya ait olduğu, Beyrut'ta bulunan memurların maaşlarının nezarete verilen havalenameden tahsis edilerek Urfa'ya gönderilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir[381].

I.Balkan Savaşı'nın bitmesinin ardından mektebin beşinci devresini açarak tekrar eğitim öğretim faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir.

3.6.5. Beşinci Devre

Belgelere göre beşinci devre eğitime Nisan 1329/Nisan-Mayıs 1913'te başlamıştır. 31 Temmuz 1329/13 Ağustos 1913'te 38 efendinin başarılı şekilde sınavlarını vererek şehâdetnâmelerini almalarıyla beşinci devre son bulmuştur.

Diğer devrelerde olduğu gibi bu devrede de çevre vilayetlerle mektebe gelecek olan polis efendilerle ilgili yazışmalar yapılmıştır.

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 20 Kânûn-ı sâni 1328/2 Şubat 1913'te Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresi için Kudüs-ü Şerif mürettebatından altı efendinin gönderileceği yazılmıştır[382]. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi 23 Kânûn-ı sâni 1328/5 Şubat 1913'te yedi efendinin daha gönderilmesini onaylamış, toplamda 13 memurun Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresine sevk edilmesi gerektiği Kudüs-ü Şerif Mutasarrıflığı'na bildirilmiştir[383]. Kudüs-ü Şerif'ten Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen 26 Kânûn-ı sâni 1328/8 Şubat 1913 tarihli cevap telgrafında; 13 polisin gönderileceği yazılmıştır[384]. 27 Kânûn-ı sâni 1328/9 Şubat 1913'te Kudüs-ü Şerif Mutasarrıflığı tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 13 polis efendinin Beyrut Polis Mektebi'ne gönderildiğini bildiren bir telgraf gönderilmiştir[385].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Nafız Efendi tarafından 27 Kânûn-ı sâni 1328/9 Şubat 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne; Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devre tahsiline Adana, Suriye ve Haleb vilayetleri ve Zor Sancağı'ndan gönderilecek efendilerin yol paraları için yeterli tahsisat olmadığından Beyrut Vilayeti'ne gönderilemeyecekleri ve bu efendilerin devre tahsiline gelmezlerse Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresinin iptal edileceği ifade edilmiştir[386]. 28 Kânûn-ı sâni

[379] BOA., *DH. EUM.MH.*, 41/62, s.1.
[380] BOA., *DH. EUM. MH.*, 48/82, s.2.
[381] BOA., *DH. EUM. MH.*, 48/82, s.1.
[382] BOA., *DH. EUM. THR.*, 87/6, s.4.
[383] BOA., *DH. EUM. THR.*, 87/6, s.5.
[384] BOA., *DH. EUM. THR.*, 87/6, s.2.
[385] BOA., *DH.EUM. THR.*, 87/6, s.1.
[386] BOA., *DH. EUM. MH.*, 42/1, s.1.

1328/10 Şubat 1913'te gönderilen cevapla Zor Sancağı'ndan gelecek efendiler için yol parası havalenamesinin düzenlenmiş olduğundan beşinci devreye efendilerin gönderileceği bildirilmiştir[387].

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nden 3 Şubat 1328/16 Şubat 1913 tarihinde Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'nden, beşinci devre tahsiline gelmeleri için nerelerden hangi miktarda efendi istenildiği ve ne kadar efendi gönderildiğinin telgrafla bildirilmesi istenilmiştir[388]. 14 Şubat 1328/27 Şubat 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; mektebin her tahsil devresine gönderilmesi için mürettebatlardan %10 nispetinde efendinin zaruri bir durum olmadığı sürece gönderilmesi kararlaştırıldığı bildirilmiştir[389]. Bu telgrafa cevap olarak; 28 Şubat 1328/13 Mart 1913'te Medine-i Münevvere Muhafızlığı'na her vilayetten mektebe %10 nispetinde efendi yollanacağından Medine-i Münevvere mürettebatından da buna göre üç efendinin gönderilmesi gerektiğini belirten telgraf yollanmıştır[390].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Nafız Efendi tarafından 10 Nisan 1329/23 Nisan 1913 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne, Beyrut Polis Mektebi'nin dördüncü devresinde tahsillerini tamamlayan efendilerin yerlerine iade edilerek gönderildikleri, yeni başlayacak olan beşinci devre için Zor'dan iki, Kudüs-ü Şerif'ten yedi, Beyrut'tan 18 efendi gönderildiği; Suriye, Haleb, Adana, Medine-i Münevvere ve Urfa sancaklarından henüz tahsil için efendi gönderilmediği bildirilirken, yeni eğitim döneminin de mektepteki mevcut hocalarla başlanılması istenilmiştir[391]. 11 Nisan 1329/24 Nisan 1913'te gönderilen telgrafla; beşinci devrenin eğitim dönemine mevcut olan hocalar ile başlanmasına izin verilmiştir[392].

Dâhiliye Nezareti'nden 8 Mayıs 1329/21 Mayıs 1913 tarihinde, Hicaz mürettebatından dört efendinin tahsil için Beyrut Polis Mektebi'ne gönderileceği masrafları için 800 liradan toplam 3.200 kuruş istenilmiştir[393] Bu efendilerin yol masrafları için bütçenin altıncı faslının ikinci maddesine göre de 3.200 kuruş olarak hesap edildiği ve bunun Muhasebe Müdüriyeti'ne bildirildiği 13 Mayıs 1329/6 Mayıs 1913 tarihli yazıyla beyan edilmiştir[394]. Bunun sonucunda 22 Mayıs 1329/4 Haziran 1913'te Beyrut'a tahsil için gönderilecek dört efendi için 3.200 kuruşun Hicaz Vilayeti'ne gönderildiği bildirilmiştir[395].

Beyrut Polis Mektebi için gönderilen 23 Haziran 1329/6 Temmuz 1913 tarihli yazıda; memlekette çıkan mevsim hastalığı dolayısıyla mektebte verilen zorunlu derslerin tamamen bitirilmesi ve eğitim sürecinin tamamlanmasına bakılmayarak hemen imtihan yapılması istenilmiştir. Mektepte 10 efendinin hastalığa yakalandığı ve hastalığın talebeler arasında yayılmaması istenmiştir. 29 Mayıs 1328/11 Haziran 1912 tarihli emirnameye göre imtihanın bitirilmesinin ardından ve sıcak havaların başlaması dolayısıyla eylül başlangıcına kadar Beyrut Polis Mektebi'nin tatile girmesi uygun görülmüştür[396].

---

[387] BOA., *DH. EUM. MH*., 42/1, s.2.
[388] BOA., *DH. EUM. THR*., 87/17, s.1.
[389] BOA., *DH. EUM. THR*., 88/10, s.1.
[390] BOA., *DH. EUM. THR*., 88/10, s.2.
[391] BOA., *DH. EUM.THR*., 88/53, s.1.
[392] BOA., *DH. EUM.THR*., 88/53, s.3.
[393] BOA., *DH. EUM. MH*., 58/37, s.3.
[394] BOA., *DH. EUM. MH*., 58/37, s.2.
[395] BOA., *DH. EUM. MH*., 58/37, s.1.
[396] BOA., *DH. EUM. MTK*., 3/24, s.1.

Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresi sınavlarında zaman zaman sorunlar yaşandığı görülmektedir. Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresinde Haleb mürettebatından Polis Memuru Mehmed Zekeriya'nın 16 Temmuz 1329/29 Temmuz 1913 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği dilekçesinde Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresine katılarak eğitim aldığını, bu eğitimi sonucunda bütün derslerinden tam not alarak başarılı bir imtihan verdiğini ancak mektebin müdür vekili ile diğer derslerin muallimi Emin Efendi tarafından imtihan kâğıdı ve evraklarında değişiklikler yapıldığını bundan dolayı da mezun olamadığını belirtmiştir. İmtihanının tarafsız bir kurulun karşısında tekrardan yapılmasını talep etmiştir[397]. Bahsi geçen durumdan sonra sınavın tekrardan Polis Memuru Mehmed Zekeriya Efendi için yapılıp yapılmadığı hakkında net bir bilgiye yazışmalarda şimdilik rastlanılmamıştır.

Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti Kâvanin Muallimi Emin Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne yazılan 17 Temmuz 1329/30 Temmuz 1913 tarihli yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresine katılarak tahsilini tamamlayan 38 efendinin düzenlenen şehâdetnâmelerinin onaylanarak gönderilmesi talep edilmiştir[398]. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü 31 Temmuz 1329/13 Ağustos 1913 tarihinde Beyrut Polis Mektebi'ne cevap olarak beşinci devresinden mezun olan 38 efendinin şehâdetnâmelerinin onaylanarak gönderildiği ifade edilmiştir[399].

Hicaz Vilayeti Polis Müdürü Mustafa Efendi tarafından 1 Eylül 1329/14 Eylül 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne; beşinci devreden mezun olarak şehâdetnâmelerini alan dört efendinin Hicaz Vilayeti'ne geri dönmeleri için gerekli olan 3.200 kuruşluk yol parası ile Beyrut Polis Mektebi'nden Hicaz Vilayeti'ne izinli olarak gelen Polis Hasan Hüseyin Efendi'nin de 800 kuruşluk yol masrafı olmak üzere toplam 4.000 kuruşun gönderilmesi talep edilmiştir[400].

Hicaz Valisi Ahmed Nedim Efendi de bahsi geçen durum için Dâhiliye Nezareti'nden 15 Eylül 1329/18 Eylül 1913'te Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilini bitiren efendilerin yol parasını talep etmiştir. Ancak her ne kadar 3.200 kuruşluk yol parası düzenlenmiş olsa da ödenecek paranın bütçede karşılığı olmadığından gerekli havalenamelerin gönderilmesi ricasında bulunmuştur[401]. 12 Teşrin-i evvel 1329/25 Ekim 1913 tarihinde efendilerin yol parasının tertip edildiği bilgisi verilmiştir[402].

3.6.6. Altıncı Devre

Mektebin altıncı devresi Eylül 1329/Eylül-Ekim 1913 tarihinde açılmış 33 mezun vererek 1 Şubat 1329/14 Şubat 1914'te son bulmuştur.

Polis Mektebi Müdürü Zeki Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 8 Eylül 1329/21 Eylül 1913 tarihinde gönderilen telgrafda; mektep talimatnamesi ile ders programlarının gönderildiği ve bu programlardan hangisinin onaylandığının bildirilmesi istenilmiştir[403]. Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne

[397] BOA., *DH. EUM. MEM.,* 34/86, s.1.
[398] BOA., *DH. EUM. MEM*., 35/27, s.2.
[399] BOA., *DH. EUM. MEM*., 35/27, s.1.
[400] BOA., *DH. EUM. MH*., 66/87, s.1.
[401] BOA., *DH. EUM. MH*., 68/98, s.1.
[402] BOA., *DH. EUM. MH*., 68/98, s.2.
[403] BOA., *DH. EUM. MTK*., 7/28, s.2

cevaben 10 Eylül 1329/23 Eylül 1913 gönderilen cevap telgrafıyla; geçen senenin ders programının uygulanmasının uygun görüldüğü ifade edilmiştir[404].

Tablo 8: Altıncı devre eğitimini başarılı olarak tamamlayan ve şehâdetnâme almaya hak kazanan 33 efendinin listesi[405]

Mürettebatı	Memuriyeti	İsmi	Mesleğe Girişi	Mektebe Girişi	Mektepten Ayrılış Tarihi	Kazandığı Numara	Hoş Hal ve Hareketi	Kaçıncı Çıktığı
Kudüs-ü Şerif	Kıdemli Komiser Muavini	Ganimzâde Hasan Hamdi oğlu Abbas	24 Temmuz 1312/5 Ağustos 1896	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	116	Aliyyü'l Alâ - 10	9
Kudüs-ü Şerif	İkinci Komiser	Şeyhzâde Yusuf Han Efendi oğlu Mikdad	1 Eylül 1315/13 Eylül 1899	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	130	Aliyyü'l Alâ - 10	1
Kudüs-ü Şerif	Kıdemli Komiser Muavini	Mehmed Kâmil Efendi oğlu Yüzbaşı Mustafa Ağa	10 Mayıs 1317/23 Mayıs 1901	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	104	Aliyyü'l Alâ - 9	12
Kudüs-ü Şerif	Kıdemli Komiser Muavini	Şerifzâde Ahmed Efendi oğlu Hasan Efendi	11 Teşrin-i sâni 1309/23 Kasım 1893	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	107	Aliyyü'l Alâ - 10	10
Kudüs-ü Şerif	Kıdemli Komiser Muavini	Nesibzâde Hasan Efendi oğlu İbrahim Efendi	15 Haziran 1318/28 Haziran 1902	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	91	Aliyyü'l Alâ - 10	22
Beyrut	Polis	Hikmet Efendi oğlu Nuri Bey	26 Ağustos 1329/8 Eylül 1913	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	118	Aliyyü'l Alâ - 10	7
Urfa	Polis	Tahir Efendi	7 Şubat 1325/20 Şubat 1910	10 Eylül 1329/23 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	126	Aliyyü'l Alâ - 10	3

[404] BOA., *DH. EUM. MTK*., 7/28, s.1.
[405] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 44/30, s.2.

Beyrut	Polis adayı	Mehmet Nuri Efendi oğlu Hüseyin Hüsnü	3 Eylül 1329/16 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	105	Aliyyü'l Alâ - 10	11
Kudüs-ü Şerif	Polis	Danefzâde Şükrü Efendi oğlu Şeyh Hasan	1 Ağustos 1310/13 Ağustos 1894	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	99	Aliyyü'l Alâ - 10	16
Haleb	Polis	İbrahim Efendi oğlu Mustafa Efendi	21 Teşrin-i sâni 1327/4 Aralık 1911	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	123	Aliyyü'l Alâ - 9	6
Haleb	Polis	Polis Ahmed Fevzi Efendi oğlu Mahmud	4 Kânûn-ı sâni 1327/17 Ocak 1912	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	100	Aliyyü'l Alâ - 10	15
Beyrut	Polis adayı	Ahmed Misbah Efendi oğlu Mehmed Hazer	1 Teşrin-i sâni 1329/14 Kasım 1913	1 Teşrin-i sâni 1329/14 Kasım 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	86	Vasat -5	27
Beyrut	Polis adayı	Hüseyin Vehbi Efendi	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	126	Aliyyü'l Alâ - 10	2
Beyrut	Polis adayı	Mehmed Ali Efendi oğlu Hasan	1 Ağustos 1329/14 Ağustos 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	67	A'lâ- 7	33
Adana	Polis adayı	Mustafa Cemil Efendi oğlu Hasan	22 Temmuz 1329/4 Ağustos 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	0	A'lâ- 8	20
Adana	Polis adayı	Vasat Efendi oğlu Halil	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	91	Aliyyü'l Alâ - 10	23
Beyrut	Polis adayı	Ahmed Mahmud Efendi oğlu Mahmud	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	95	Aliyyü'l Alâ - 9	19
Adana	Polis adayı	Mehmed Ziya Efendi oğlu Hamid	16 Teşrin-i sâni 1329/29 Kasım 1913	23 Teşrin-i sâni 1329/6 Aralık 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	78	Aliyyü'l Alâ - 10	31

Beyrut	Polis adayı	Hayreddin Efendi oğlu Mehmed Ali	10 Ağustos 1329/23 Ağustos 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	89	Aliyyü'l Alâ - 9	25
Beyrut	Polis adayı	Mehmed Beşir Efendi oğlu Hilmi	22 Temmuz 1329/4 Ağustos 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	126	Aliyyü'l Alâ - 10	4
Haleb	Polis adayı	Abdullah Efendi	20 Temmuz 1329/2 Ağustos 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	96	Aliyyü'l Alâ - 10	18
Beyrut	Polis adayı	Abdül Vehhab Efendi oğlu Ahmed Yunus	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	101	Aliyyü'l Alâ - 10	14
Adana	Polis adayı	Ahmed Kâmil Efendi	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	124	Aliyyü'l Alâ - 10	5
Adana	Polis adayı	Serhat Efendi oğlu Cemal	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	117	Aliyyü'l Alâ - 10	8
Adana	Polis adayı	Mehmed Cemil Efendi oğlu Hacı İsmail	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	83	A'lâ- 8	28
Adana	Polis adayı	Mümin Efendi oğlu Ömer	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	90	A'lâ -8	24
Adana	Polis adayı	Mehmed Efendi oğlu Hacı Mahmud	15 Eylül 1329/28 Eylül 1913	21 Eylül 1329/4 Ekim 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	89	A'lâ -8	26
Adana	Polis adayı	Mustafa Adil Efendi oğlu Ahmed Edip Efendi	5 Teşrin-i sâni 1329/18 Kasım 1913	5 Teşrin-i sâni 1329/ 18 Kasım 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	93	A'lâ -8	21
Kudüs-ü	Polis adayı	Ali Hilmi Efendi oğlu	11 Temmuz 1329/24	1 Eylül 1329/14	1 Şubat 1329/14	83	A'lâ -7	29

Şerif		Ahmed Efendi	Temmuz 1913	Eylül 1913	Şubat 1914			
Adana	Polis adayı	İsmail Efendi oğlu Bekir	16 Eylül 1329/29 Eylül 1913	21 Eylül 1329/4 Ekim 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	77	Karib-i a'lâ -6	32
Adana	Polis adayı	Çerkes Hacı İsmail Efendi oğlu Mehmed	15 Teşrin-i sâni 1329/28 Kasım 1913	15 Teşrin-i sâni 1329/28 Kasım 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	72	Aliyyü'l Alâ - 10	30
Bolu Sancağı	Polis adayı	Muhiddin Efendi oğlu Mehmed Ali	1 Eylül 1329/14 Eylül 1913	7 Eylül 1329/20 Eylül 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	102	A'lâ -8	13
Adana	Polis adayı	Mustafa Kâmil Efendi oğlu Hacı Ali Ağa	9 Teşrin-i sâni 1329/22 Kasım 1913	9 Teşrin-i sâni 1329/22 Kasım 1913	1 Şubat 1329/14 Şubat 1914	99	Aliyyü'l Alâ - 10	17

Tablo 9'da Beyrut Polis Mektebi'nin altıncı devresinden mezun olan 33 efendinin mürettebatları, memuriyeti, baba adı ve kendi adları, mesleğe girişi tarihi, mektebe giriş ve ayrılış tarihleri, kazandıkları numara, dereceleri, hal ve hareketleri ve mektepten kaçıncı çıktıkları belirtilmiştir. Mektebin altıncı devresine Kudüs-ü Şerif mürettebatından yedi, Beyrut'tan dokuz, Urfa'dan bir, Haleb'den üç, Adana'dan 12, Bolu'dan bir efendi mektep tahsiline katılarak mektepten mezun olup şehâdetnâme almaya hak kazanmıştır. Bu efendilerden dördü kıdemli komiser muavini, biri ikinci komiser, beşi polis ve 21'i ise polis adayıdır. Genel olarak efendilerin ve polis adaylarının polis mektebine giriş tarihleri birbirine yakındır. Efendilerin mektepten mezun olma tarihleri ise; 1 Şubat 1329/14 Şubat 1914'tür. Mezun olan efendilerin hal ve hareketleri "*Aliyyü'l-alâ*", "*A'lâ"*, "*Karib-i a'lâ"* ve "*Vasat"* olarak, dereceleri de hal ve hareketleri gibi "*Aliyyü'l-alâ"*, "*A'lâ"* ve "*Karib-i a'lâ*" olarak değerlendirilmiştir.

Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nden Kâvanin Muallimi Emin Efendi'nin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 2 Şubat 1329/15 Şubat 1914 tarihinde yazdığı yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'nin altıncı devresini bitiren 33 efendinin şehâdetnâmelerinin gönderilmesi talep edilmiştir[406]. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından 33 efendinin şehâdetnâmesinin onaylanarak gönderildiği müdüriyete bildirilmiştir[407].

[406] BOA., *DH. EUM. MEM.,* 44/30, s.4.
[407] BOA., *DH. EUM. MEM.,* 44/30, s.1.

Bu belgelere göre Beyrut Polis Mektebi'nin altıncı devresinde tahsilde bulunan memurların 1 Şubat 1329/14 Şubat 1914'te mezun olduğu 2 Şubat 1329/15 Şubat 1914 tarihinde şehâdetnâmelerini alan 33 efendinin mezuniyeti ile altıncı devre son bulmuştur.

Şekil 3: Beyrut Polis Mektebi'nin altıncı devresinde tahsil gören polis efendiler ve hocaları[408]

3.6.7. Yedinci Devre

Mektebin yedinci devresi Şubat 1329/Şubat-Mart 1914 tarihinde başlamış ve 12 Temmuz 1330/25 Temmuz 1914 tarihinde son bulmuştur.

Hicaz Valisi Ahmed Nedim tarafından 9 Teşrin-i sâni 1329/22 Kasım 1913 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne önceki devrede yer alan dört polis efendinin yol parası olan 3.200 kuruşun daha gönderilmediği, yedinci devre için Beyrut'a gelecek efendilere 1.600 kuruştan toplam 12.800 kuruş gerekli olduğu, harcamalarda da kullanılmak için ayrıca ek 2.000 kuruş istenerek toplam 18.000 kuruşluk yol parasının düzenlenmesine ihtiyaç olduğunun bilgisi verilmiştir[409].

Beyrut Polis Mektebi'nin 15 Şubat 1329/28 Şubat 1914 tarihinde başlayacak yedinci devre tahsiline Hicaz Vilayeti'nden gelecek sekiz efendinin yol parası tutarı olan 12.800 kuruşun gönderilmesi 3 Kânûn-ı evvel 1329/16 Aralık 1913'te Hicaz Vilayeti Polis Müdürü Mehmed Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne de bildirilmiştir[410]. Hicaz Valisi'nin 20 Kânûn-ı evvel 1329/2 Ocak 1914 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği yazıyla; yedinci devre tahsiline gönderilecek sekiz efendinin yol masrafı olan 12.800 kuruşun ay sonuna kadar gönderilmez ise mektebe tahsil için polis efendilerin gönderilemeyeceğini ve bunun gereğinin yapılması talebinde

[408] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.40.
[409] BOA., *DH. EUM. MH.*, 76/37, s.3.
[410] BOA., *DH. EUM. MH.*, 74/72, s.2.

bulunulmuştur[411]. Hicaz Vilayeti Polis Müdürü'ne 11 Kânûn-ı sâni 1329/14 Ocak 1914'te cevap verilmiştir. Tahsile gelecek sekiz efendi için yeni bütçe belirlenene kadar bu senenin bütçesinden 4.000 kuruş gönderileceği ifade edilmiştir[412]. İstenilen 4.000 kuruş yol parası 3 Şubat 1329/16 Şubat 1914 tarihinde Muhasebe Müdüriyeti'ne takdim yazısıyla Hicaz Vilayeti'ne gönderilmiştir[413]. 5 Şubat 1329/18 Şubat 1914'te Hicaz Polis Müdürü Mustafa Efendi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne daha önceden polis mektebine tahsil için sekiz efendi gönderileceğinin bildirildiğini ancak verilen 4.000 kuruş ile mektebe tahsil için ancak bir komiser muavini ve dört polis memurunun geldiği ifade edilmiştir[414]. Daha önceki devreye ait yol parası ile fazladan istenen 200 kuruşun gönderilemediği, mektebe gelecek memurlara yeteri kadar yol parası tahsis edilmediğinden memurların istenilen sayıdan az geldiği anlaşılmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Kâvanin Muallimi Emin Efendi'nin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 22 Şubat 1329/7 Mart 1914 tarihinde gönderdiği yazıda; mektebin yedinci devresi için Zor Livası'ndan memur gönderilmediği, Beyrut'tan 20, Şam'dan 20, Kudüs-ü Şerif'ten 14, Adana'dan 11, Haleb'ten altı, Mekke-i Mükerrem'den beş, Medine-i Münevvere'den üç, Urfa'dan iki olmak üzere toplam 81 efendinin mektebe ulaştığı mektebin büyük bir gelişme göstermesinden dolayı ancak bir ay sonra Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne efendiler hakkında haber verilebildiği ifade edilmiştir[415].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Kâvanin Muallimi Emin Efendi tarafından 7 Temmuz 1330/20 Temmuz 1914 tarihinde Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresine gelen 75 efendinin derslerini başarı ile tamamlayarak şehâdetnâme almaya hak kazandıkları bu efendilere şehâdetnâmelerinin dağıtılabilmesi için Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından şehâdetnâmelerinin onaylanarak gönderilmesi talep edilmiştir[416]. 12 Temmuz 1330/25 Temmuz 1914'te Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne 75 polis efendinin şehâdetnâmelerinin onaylanarak gönderildiği bildirilmiştir[417]. Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresi de 75 efendinin mektepten 12 Temmuz 1330/25 Temmuz 1914 tarihinde mezun olmasıyla sona ermiştir. Mektepten en çok mezun yedinci devrede verilmiştir. 21 Temmuz 1330/3 Ağustos 1914'te Beyrut Vilayeti'ne mektepte tahsilde bulunan efendilerin maaşları için 21.200 kuruş havalename ile gönderilmiştir[418].

Mektep eğitime devam ederken bu devrede de efendilerin gönderilmeyen maaş sorunlarıyla uğraşmıştır.

Beyrut Polis Mektebi'nin beşinci devresine Hicaz'dan gelen Feyzullah, İsmail, Salih ve Hasan efendilerin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdikleri telgrafta; kendileri tahsildeyken Hicaz'daki polis teşkilatının ilga edilmesinden sonra maaş almadıklarını ve maaşın Beyrut Vilayeti'nce verilmesini 26 Haziran 1330/9 Temmuz 1914'te talep etmişlerdir[419]. 28 Haziran 1330/11 Temmuz 1914 Beyrut Polis Mektebi

[411] BOA., *DH. EUM. MH.*, 76/52, s.1.
[412] BOA., *DH. EUM. MH*., 74/72, s.1.
[413] BOA., *DH. EUM. MH*., 76/52, s.2.
[414] BOA., *DH. EUM MH.*, 76/37, s.1.
[415] BOA., *DH. EUM. MTK*., 16/6, s.1.
[416] BOA., *DH. EUM. MEM*., 50/71, s.2.
[417] BOA., *DH. EUM. MEM*., 50/71, s.1.
[418] BOA., *DH. EUM. MH.*, 254/39, s.1.
[419] BOA., *DH. EUM. MH*., 253/61, s.2.

Müdüriyeti'ne gönderilen telgrafla ancak Hicaz Vilayeti'nden gelecek haber doğrultusunda kendilerine maaş havalenamelerinin gönderilebileceği ifade edilmiştir[420].

Hicaz Polis Teşkilatı'nın ilga edilmesiyle buradaki polis memurlarından dokuzunun açıkta kaldığı, bu efendilerin diğer boş olan kadrolara kayıt edilmesi ve devre tahsiline katılıncaya kadar izinli olması talep edilmiştir. Dokuz polis efendinin Beyrut, Erzurum, Bağdad vilayetleri ve Canik Sancağı'nda yer alan boş kadrolara yerleştirilmelerinin uygun olduğu, efendilerin maaş ödemelerini mektep müdüriyetlerinin yapması için 1 Temmuz 1330/14 Temmuz 1914'te Muhasebe Müdüriyeti'ne haber gönderilmiştir[421].

Açıkta kalan dokuz efendi için bütçenin üçüncü faslının, üçüncü maddesine göre Temmuz 1330/Temmuz-Ağustos 1914 maaşı olarak; bir efendinin 2.000 kuruş maaşı Canik Sancağı'na, dört efendinin 800 kuruş maaşının Beyrut Vilayeti'ne, iki efendinin 400 kuruş maaşının Erzurum Vilayeti'ne, iki efendinin 200 kuruş maaşının Bağdad Vilayeti'ne olmak üzere toplam 3.400 kuruşun gönderilmesine dair izin 19 Temmuz 1330/1 Ağustos 1914 tarihli yazıyla talep edilmiştir[422]. 26 Temmuz 1330/8 Ağustos 1914'te Beyrut Vilayeti'ne Hicaz Polis Teşkilatı'ndan Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilen dört polis memurunun Temmuz 1330/Temmuz- Ağustos 1914 maaşları olan 800 kuruş gönderilmiştir[423]. 13 Ağustos 1330 /26 Ağustos 1914 tarihinde Beyrut Vilayeti'ne Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilde olan komiser ve polislerin ağustos, eylül, teşrin-i evvel, teşrin-i sâni olmak üzere dört aylık maaşları ve Hicaz mürettebatından olan efendilerin de Ağustos 1330/Ağustos-Eylül 1914 maaşları olan 884 kuruş ile 19.000 kuruşa mahsus olarak düzenlenen havalenameler 25 Ağustos 1330/7 Eylül 1914 tarihinde gönderilmiştir[424].

Mekke-i Mükerreme'den Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresinde tahsil için gelen İsmail Hakkı, Hüseyin, Mehmet Salih ve Feyzullah efendiler Hicaz Polis Teşkilatı'nın ilga edilmesi sebebiyle Beyrut Polis Mektebi'nin kadrosuna 33 günlük maaşla dâhil edildiği 5 Kânûn-ı sâni 1330/18 Ocak 1915'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[425]. 10 Kânûn-ı sâni 1330/23 Ocak 1915 tarihinde gönderilen yazıyla; 23 Nisan 1330/6 Mayıs 1914 tarihinden 26 Mayıs 1330/8 Haziran 1914 tarihine kadar 33 günlük hak ettikleri aylık 200 kuruş hesabıyla, hem talebe olup hem polis memuru olanlara 400 kuruş maaş verilmesi muhasebeye bildirilmiştir. İsmail Hakkı Efendi ve Feyzullah Efendi'nin Teşrin-i Evvel 1329/Ekim-Kasım 1914'te meslek başlangıcı olduğu, diğer iki efendinin 1326/1911 ve 1328/1913 tarihinde meslek başlangıçları olduğu ve bir sene hizmet etmelerinden dolayı polis nizamnamesinin 17. maddesine göre sadece bu iki efendinin maaş tahsisatı için 440 kuruş verileceği ve bu kararın polis müdüriyetine bildirilmesine 7 Şubat 1330/20 Şubat 1915 tarihli yazıyla izin verilmiştir[426].

I. Dünya Savaşı yıllarında bölgede yaşanan çatışmalar ve Beyrut çevresinin işgal edilmesinden dolayı mektep zor duruma düşmüş eğitim faaliyetlerini düzenli olarak sürdüremez hale gelmiştir.

---

[420] BOA., *DH. EUM. MH*., 253/61, s.1.
[421] BOA., *DH. EUM. MH*., 88/22, s.1.
[422] BOA., *DH. EUM. MH*., 88/22, s.2.
[423] BOA., *DH. EUM. MH*., 254/66, s.1.
[424] BOA., *DH. EUM. MH*., 255/4, s.1.
[425] BOA., *DH. EUM. MH*., 257/23, s.3.
[426] BOA., *DH. EUM. MH*., 257/23, s.1.

Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresinden 75 efendinin temmuz ayında mezun olmasının ardından 1914 yılında harp gerekçesiyle mektep geçici bir süre kapatılmıştır.

14 Şubat 1330/9 Mart 1915 tarihinde telgrafla Dâhiliye Nezareti'ne mektebin yakın zamanda açılacağı, mektep için hesap memuru tayin edilerek Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmesi ve kapalı olmasından dolayı Adana Polis Mektebi'ne nakil olunan eşyaların yerine tedarik edilmesi istenen eşyaların yazılı olduğu havalenamenin gönderilmesi talep edilmiştir[427]. 27 Nisan 1331/10 Mayıs 1915 tarihli Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne çekilen telgrafta; Beyrut Valisi Beyrut Polis Mektebi'nin açılması ve eğitim öğretime başlaması için bir dâhiliye sınıf zabiti ve hesap memuru gerektiği için dâhiliye ve sınıf zabiti olarak Beyrut polis komiserlerinden birinin ayrılmasının kabul olunacağı, hesap memuru için muhasebe vilayet maaş ve masraf kâtibi Fehmi Efendi'den başka uygun memur olmadığı belirtilmiştir[428]. 5 Temmuz 1331/18 Temmuz 1915 tarihinde Beyrut Valisi Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği yazıyla; harp gerekçesiyle 1330/1914 senesinin eylül ayından itibaren mektebin kapalı olduğu açılması için taleplerini ilettikleri ancak uzun zaman geçmesine rağmen hâlâ cevap alamadıklarını artık mektebin açılmasının gerekli olduğu, mektebin açılışı için talep edilen memurların henüz tayin edilmediğini bildirmiştir[429]. Bu yazıya cevaben 23 Temmuz 1331/5 Ağustos 1915'te gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin ne zaman açılacağının henüz kararlaştırılmamış olduğu ifade edilmiştir[430].

Belgelere göre 1914 yılında eğitime ara veren Beyrut Polis Mektebi'nin 1917 yılına kadar kapalı kaldığı anlaşılmaktadır.

3.6.8. Sekizinci Devre

Yaklaşık iki buçuk yıl kadar faaliyetlerine ara veren mektep 1917 yılı itibarıyla tekrar faaliyetlerine başlamıştır. Mektebin eğitim faaliyetleriyle ilgili yazışmalar arşiv belgelerine şu şekilde yansımıştır;

Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresine katılarak mezun olan Polis Memuru Hafız Efendi, Polis Memuru Kemal Efendi, Polis Memuru Mustafa Efendi, Polis Memuru Mehmed Salih Efendi'den her biri için 200 kuruş toplam 800 kuruşun ve sekizinci devreye tahsil için gelecek efendilerin de yol parası 800 kuruşun toplam 1.600 kuruşun ödenmesi için Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne pusula gönderildiği 9 Kânûn-ı sâni 1332/22 Ocak 1917 tarihli yazıyla; Kudüs-ü Şerif Mutasarrıfı Ahmed Efendi tarafından beyan edilmiştir. Kudüs-ü Şerif Mutasarrıfı tarafından 9 Kânûn-ı sâni 1332/22 Ocak 1917 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen pusulada Beyrut Polis Mektebi'nin sekizinci devresine tahsil için Kudüs-ü Şerif Sancağı'ndan dört efendi gönderileceği, bu efendilerin Kudüs-ü Şerif Sancağı'ndan Beyrut Vilayeti'ne kadar olan yol masraflarının ödenmesi talep edilmiştir. Sekizinci devreye iştirak edecek Polis Memurları İbrahim, İsmail, Refik, Ahmed ve Osman efendilerin her biri için 200 kuruştan toplam 800 kuruş yol parasının ödenmesi istenilmiştir[431]. Bu sekiz memura verilecek yol parası için 1.600 kuruşun bu senenin bütçesinin altıncı faslının ikinci maddesine mahsus olarak ödenmesi ve Kudüs-ü Şerif Sancağı'na havalenamenin

[427] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 132/37, s.1.
[428] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 132/37, s.6.
[429] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 132/37, s.3.
[430] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 132/37, s.5.
[431] BOA., *DH. EUM. MH.*, 149/74, s.3,5.

gönderilmesi 12 Şubat 1332/25 Şubat 1917'de gönderilen yazıyla talep edilmiştir[432]. 8 Mart 1333/8 Mart 1917'de Kudüs-ü Şerif Mutasarrıflığı'na gönderilen cevapla; Beyrut Polis Mektebi'nin yedinci devresinden mezun olan dört efendinin dönüş parasıyla birlikte sekizinci devre tahsiline gelecek dört efendinin yol parası olan 1.600 kuruşun 1 Mart 1333/1 Mart 1917 tarihli havalenameyle gönderildiği ifade edilmiştir[433].

Suriye Valisi tarafından 15 Kânûn-ı sâni 1332/15 Ocak 1917 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda; Suriye Vilayeti'nden mektebin sekizinci devresi için gönderilecek olan dokuz memurun Beyrut Vilayeti'ne gelmek için tren kullanacakları, bunun için 330 kuruş 30 paraya tekabül eden yol paralarının gönderilmesi için izin verilmesi talep edilmiştir[434]. 2 Şubat 1332/15 Şubat 1917 tarihinde Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından gönderilen cevapta; memurların yol parasının bu senenin bütçesinin ikinci faslının ikinci hacırah maddesine göre uygun olduğu belirtilmiştir[435]. 11 Şubat 1332/24 Şubat 1917'de Dâhiliye Nezareti tarafından Suriye Vilayeti'ne gönderilen yazıda 330 kuruş 30 paranın 5 Nisan tarihli havalenameyle gönderildiği ifade edilmiştir[436].

Mektebin sekizinci devresi için civar yerlerden memur aldığı görülmektedir. Ancak devre tahsiline kaç memur ve adayla başladığı ve devrenin sonunda kaç memur mezun verdiği bilgilerine belgelerde şimdilik rastlanılmamıştır.

Mektepte tahsilde bulunan efendilerin zaman zaman bazı sebeplerden dolayı maaşlarının gönderilmesinde aksaklıklar yaşandığına yukarıda değinilmiştir. Benzer durumlara sekizinci devrede de rastlanılmaktadır.

Mektepte tahsilde bulunan Hızır Davud, Mehmed Salih, Mustafa ve Kemal efendilerin beş aylık maaşlarından eksik olan 10.000 kuruşun 14 Mayıs 1332/27 Mayıs 1916 tarihinde eksik ödemenin muhasebeye gönderildiği merkez memuru tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne yazıyla haber verilmiştir[437]. 15 Mayıs 1332/28 Mayıs 1916'da Kudüs-ü Şerif Muhasebeciliği'nden Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda 10.000 kuruşluk havalenamenin takdim kılındığı bildirilmiştir[438]. Muhasebe Müdürü İsmail Bey tarafından 2 Haziran 1332/15 Haziran 1916'da gönderilen yazıda; efendilerin 1332/1916 yılının mayıs başından itibaren alamadıkları toplam beş aylık maaşları ve mektepte tahsilde bulundukları müddet boyunca 100 kuruş eksik şekilde verilmesinden dolayı maliye tarafından hesaplanan toplam beş aylık maaşın 4.000 kuruşa tekabül ettiği, maaşların bu senenin bütçesinin üçüncü faslı ve dördüncü maddesi gereğine göre tekrar gönderilmesi istenilmiştir[439]. 15 Haziran 1332/28 Haziran 1916'da Beyrut Vilayeti'ne gönderilen yazıda; memurların maaşlarının tekrardan düzenlenerek 6 Ağustos 1332/19 Haziran 1916 tarihli havalenameyle gönderileceği ifade edilmiştir[440]. Mektep müdürüyetine efendilerin mayıs ve haziran ayına ait olan maaşlarının henüz gönderilmediği 24 Temmuz 1332/6 Ağustos 1916 tarihli telgrafla bildirilmiştir[441]. 30 Temmuz 1332/12 Ağustos 1916 tarihinde Mesarif

[432] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/18, s.1.
[433] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/74, s.1.
[434] BOA., *DH. EUM.MH*., 149/4, s.3.
[435] BOA., *DH. EUM. MH*.,149/4, s.4.
[436] BOA., *DH. EUM. MH*., 149/4, s.1.
[437] BOA., *DH. EUM. MH*., 132/21, s.2.
[438] BOA., *DH. EUM. MH*., 131/71, s.1.
[439] BOA., *DH. EUM. MH*., 132/21, s.4.
[440] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/13, s.11.
[441] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/13, s.7.

Müdüriyeti'nden Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda; dört efendinin maaşları için gönderilen havalenamenin yanında eksik olan ücretlerinin de 14 Mayıs 1332/27 Mayıs 1916 1/1 numaralı havalename ile müdüriyete gönderildiği ifade edilmiştir[442]. Beyrut Polis Mektebi Müdürü Vekili İsmail Hakkı Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 10 Ağustos 1332/23 Ağustos 1916'da efendilerin mayıs, haziran ve temmuz maaşlarının tekrardan düzenlenlenerek gönderilmesini talep etmiş[443], 18 Ağustos 1332/31 Ağustos 1916'da Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne gönderilen cevapta; dört efendinin eylül ayı da dâhil edilerek toplam beş aylık maaşları olan 4.000 kuruşun 6 Haziran 1332/19 Haziran 1916 tarihli havalenameyle 16 Haziran 1332/29 Haziran 1916 tarihinde Beyrut Vilayeti'ne gönderildiği bilgisi verilmiştir[444].

Devrelerin çoğunda tahsilde olan efendilerin maaşlarının gönderilmesinde yanlış hesaplama, maaşların eksik ve geç gönderilmesi gibi sorunlar yaşanmıştır. Müdüriyetler bu durumları üst mâkamlara bildirerek çözüme kavuşturmaya çalışmışlardır.

3.6.9. Dokuzuncu Devre

Belgelere göre Beyrut Polis Mektebi'nin dokuzuncu devresine tahsil için ilk girişler 14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916'dadır[445]. Şehâdetnâmelerin 15 Eylül 1333/15 Eylül 1917'de onaylanarak gönderilmesiyle devre son bulmuştur[446].

Dönemin salgın hasatlıklarından olan tifo mektep öğrencileri arasında da baş göstererek yayılmış, salgın hastalığa yakalanan öğrencilerden diğer öğrencilerin gözetim altında tutulduğu ve imtihanlarına diğer memurlardan sonra girdikleri belgelerdeki yazışmalardan anlaşılmaktadır. Beyrut Polis Mektebi'nin dokuzuncu devresinde tifo salgını görülmüştür.

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne mektep öğrencilerinden Polis Fikri ve Mustafa Şevki efendilerin hastalığa yakalandığı ve mektep tabibinin verdiği 1,5 aylık raporla imtihana dâhil olamayacaklarını belirten 12 Mayıs 1333/12 Mayıs 1917 tarihli bir yazı gönderilmiştir[447]. 20 Haziran 1333/20 Haziran 1917'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü Beyrut Polis Mektebi'ne gönderdiği cevapta; hasta olan iki efendinin mektep imtihanına sonra girmelerinin uygun görüldüğü ifade edilmiştir[448].

Zamanla mektepte salgın hastalığa yakalananların sayısının üçe yükseldiği belgelerdeki yazışmalardan anlaşılmaktadır. 15 Eylül 1333/15 Eylül 1917'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Beyrut Polis Mektebi'nin dokuzuncu devresinde tahsil gören üç efendinin tifoya yakalandığı ve bu hastalıktan dolayı imtihanlarına giremediklerini, hastalıklarından iyleşmelerinden daha sonra yapılan imtihanlarının sonuçlarını gösteren imtihan cetvelinin ve şehâdetnâmelerinin takdim edildiği bildirilmiştir[449].

---

[442] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/13, s.5.
[443] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/13, s.3.
[444] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/13, s.1.
[445] BOA., *DH. EUM. MEM*., 91/86, s.1.
[446] BOA., *DH. EUM. MEM*., 93/34, s.1.
[447] BOA., *DH. EUM. MEM*., 89/38, s.2.
[448] BOA., *DH. EUM. MEM*., 89/38, s. 1.
[449] BOA., *DH. EUM. MEM*., 92/30, s.1.

Tablo 9: Tifo hastalığına yakalanan polis efendilerin sınav sonuçları[450]

	Mustafa Şevki oğlu Hüseyin Efendi	**Fikri Efendi oğlu Ahmed Efendi**	**Süheyl Efendi oğlu Salih Davut Efendi**
Sıra Numarası	1	2	3
Mürettebat numarası	101	156	244
Memleketi	Kıbrıs	Dersaadet	Beyrut
Mürettebatı	Beyrut	Beyrut	Beyrut
Mesleğe giriş tarihi	12 Ağustos 1326/25 Ağustos 1910	9 Ağustos 1331/22 Ağustos 1915	-
Mektebe giriş tarihi	14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916	14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916	14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916
Mektepten ayrılış tarihi	-	-	-
Kanun-i Cezâ ve Tatbikat-ı Cezâiye ile Mukaddime-i İlm-i Hukuk	6	7	4
Kâvanin-i Müteferrika ve Polis Nizamnamesi	9	9	5
Terbiye-i Meslekiyye	8	8 ½	7
Kroki	7	7	7
İmla, Kitabet ve Tatbikat	7	8	5
Daktiloskopi	8	8	3
Hesap	7	6	6
Fotoğraf	8	8	4
Telgraf	9	8	7
Hıfz-ı Sıhha	10	10	10
Talim ve Terbiye-i Bedeniyye	9	9	8
Tavır ve Hareketleri	Aliyyü'l A'lâ	Aliyyü'l A'lâ	Aliyyü'l A'lâ
Kazandığı numara	88	89 ½	62

[450] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 91/86, s.1.

Derecesi	Âlâ	Âlâ	Karib-i âlâ
Açıklama	-	-	-

Hasta olan talebelerden diğer talebelere hastalık bulaşmaması için imtihana dâhil olamadıkları, polis müdüriyetinin de hasta olan talebelere mazeretlerinden dolayı imtihanlarına daha sonra girmelerine için hak verildiği anlaşılmaktadır. Polis efendilerden iki tanesi Âlâ yani iyi dereceye sahip olurken, diğeri Karib-i âlâ derecede yani iyiye yakın derecede imtihanlarını vermiştir. Sınava giren bu üç efendi derslerini başarılı bir şekilde vermeleriyle şehâdetnâme almaya hak kazanmışlardır. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü Beyrut Polis Müdürlüğü'ne 13 Teşrin-i evvel 1333/13 Ekim 1917'de, üç efendinin de 15 Eylül 1333/15 Eylül 1917'de şehâdetnâmelerinin onaylanarak mektebe geri iade edildiği yazılmıştır[451].

Beyrut Polis Mektebi'nin son devresi olan dokuzuncu devre ülkenin içerisinde bulunduğu I. Dünya Savaşı dönemine denk gelmesine rağmen mezun vermiştir. Bahsi geçen üç efendiden başka mezun efendilerin olup olmadığı hakkında net bir bilgiye mevcut belgelerdeki yazışmalarda şimdilik rastlanılmamıştır. Bu devrenin son bulmasıyla Beyrut Polis Mektebi başka bir eğitim devresi açamamıştır.

Dokuz devre eğitim ve öğretime devam edebilen Beyrut Polis Mektebi bu süreç içerisinde mezunlar vererek memlekette asayişi sağlayacak birçok polis kazandırmıştır. Mektebin eğitim çevresi yakın civarında bulunan Haleb, Suriye, Adana, Urfa, Kudüs-ü Şerif, Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere, Bingazi, Zor, Hicaz, Yemen ve Trablusgarp gibi vilayet ve sancaklardan oluşmuştur. Eğitim süresi mektebe mahsus olmak üzere altı ay olmuştur. İlk üç devresinde standart şekilde işleyen eğitim dördüncü devresinde Balkan Savaşları nedeniyle kısa sürmüştür. Beşinci devre ise o dönemde yaşanan salgın hastalık ve sıcak havaların etkisinden dolayı yapılan imtihandan sonra erken tatil edilmiştir. Altı ve yedinci devrelerinin eğitim ve öğretimini tamamlamasının ardından mektep harp nedeniyle iki, iki buçuk yıla yakın kapalı tutularak eğitim ve öğretime ara verilmiştir. I. Dünya Savaşı dönemine denk gelen sekizinci ve dokuzuncu devrede savaş olmasına rağmen eğitime devam edilmiştir. Dokuzuncu devrede salgın hastalıklardan tifo hastalığı görülmüştür. Bu devreden sonra savaş nedeniyle eğitime ara vermiş, bir daha da mektep açılmamıştır. Okuldaki memurların ve öğrencilerin seferberliğe katılarak cepheye gittiği düşünülmektedir.

Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devresi 15 Şubat 1326/28 Şubat 1911 ve 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911 tarihleri arasında eğitim vererek toplam 42 mezun, ikinci devresi 2 Temmuz 1327/15 Temmuz 1911 ve 25 Kânûn-ı sâni 1327/7 Şubat 1912 tarihleri arasında eğitim vererek 57 mezun vermiştir. Üçüncü devre Şubat 1327/Şubat-Mart 1912 ve Temmuz 1328/Temmuz-Ağustos 1912 tarihleri arasında eğitim vermiştir. Dördüncü devre Balkan Savaşı'na denk gelmesi nedeniyle kaç mezun verildiği bilgisine ulaşılamamıştır. Beşinci devre Nisan 1329/Nisan-Mayıs 1913 ve 31 Temmuz 1329/13 Ağustos 1913 tarihleri arasında eğitim vererek 38 mezun, altıncı devre Eylül 1329/Eylül-Ekim 1913 ve Şubat 1329/1914 tarihleri arasında eğitim vererek 33 mezun, yedinci devresi Şubat 1329/Şubat-Mart 1914 ve Temmuz 1330/Temmuz-Ağustos 1914 tarihleri arasında eğitim vererek 75 mezun vermiştir. Dokuzuncu devre 14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916 ve 15 Eylül 1333/15 Eylül 1917 tarihleri arasında eğitim vermiştir.

[451] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 93/34, s.1.

Savaş dönemine denk gelmesinden dolayı üç mezundan başka mezun verip vermediği hakkında net bir bilgiye şimdilik ulaşılamamıştır.

3.7. Beyrut Polis Mektebi'nde Okutulan Dersler

İlk polis mektebi olan Selanik Polis Mektebi'nde Avrupalı devletlerin öngörüleri ile okutulan dersleri polis mektebindeki öğrencilerin iyi algılamaları ve mezun olanlarının mesleklerinde başarı göstermeleri yeni polis mekteplerinin açılmasını tetiklemiştir. Adli tahkikat sorumluluğunun da polise verilmesinin ardından polis sayısının arttırılması gereğinin ortaya çıkmasıyla Dersaadet Polis Mektebi açılmıştır. Bu mektepte verilen dersler; Kanun-u Ceza, Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye, Hukuk-u Düvel, Polis Nizamnamesi, Tatbikat ve Kitabet, Terbiye-i Meslekiye, Terbiye-i Bedeniyye ve Silahşörlük dersleridir[452].

Osmanlı Devleti'nde polis mekteplerinde okutulmak için 1910 yılına kadar herhangi bir ders kitabı bulunmamaktaydı. Muallimler kendi akıllarında bulunan bilgileri mektepteki efendilere sözlü şekilde aktararak ders işliyordu ancak bu sistem herhangi bir standart sağlayamamıştır. Bundan dolayı ders kitabı hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Selanik Polis Mektebi ve Dersaadet Polis Mektebi'nde Terbiye-i Bedeniye ve Terbiye-i Meslekiye Muallimliği yapan İbrahim Feridun Bey tarafından 1910 yılında "*Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye*" adlı kitap hazırlanmıştır. Bu kitap polis mektepleri için ilk ders kitabı olmuştur ve tüm polis mekteplerinde bu kitap okutulmuştur. Daha sonra bu kitaba ek olarak başka kitaplar da yazılmıştır[453]. Kitap Terbiye-i Meslekiye, Terbiye-i Bedeniye, Malumat-ı Meslekiye, Tarihçe-i Zabıta-i Osmaniye bölümlerinden oluşmaktadır[454].

Beyrut Polis Mektebi'nden mezun olan Ahmet Çelebi oğlu Mehmed Tahir Efendi'nin 25 Kânûn-ı sâni 1327/7 Şubat 1912 tarihine ait şehâdetnâmesinde bulunan derslerden 70 tam puan üzerinden 51 puan alarak sınıfın 26'ncısı olmuş ve şehâdetnâmesini almaya hak kazanmıştır. Şehâdetnâmede sınava girdiği dersler ise; Hukûk-i Esâsiye, Kânûn-ı Cezâ, Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiye, Hukûk-ı Düvel, Tatbikât-ı Cezâiye, Polis Nizamnâmesi, Kitâbet, Hıfzü's-sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye, Terbiye-i Meslekiye ve Bedeniye, Fotoğraf ve Kroki' dir[455].

Talimatnameye göre bu derslerin içeriği, uygulanışı ve anlatımı aşağıda anlatılacaktır.

3.7.1. Heyet-i İctimaiye

Devlet ve hükümet, devlet kaç şekilde idare edilir, meşrutiyet idaresinin tarifi, gerekli ve faydalı fikir seçme (burada kanunen seçilme ile tayin olunan belediye, idare meclisi ve makamla ilgili seçimler ile bu seçimleri kötüye kullananlar hakkındaki cezalardan da bahsedilecektir), hâkimiyet-i milliye konuları, kanun ve nizamnamelerin tarifleri, kanunun temel prensip ve şartları kısa ve sade bir dille anlatılacaktır[456] şeklinde

---

[452] Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, s.186-187.
[453] Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, s.185.
[454] Serdar Kenan Gül, "Kitap İncelemesi: Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye" *Polis Bilimleri Dergisi*, C.12, S.2, (2010), s.145.
[455] Komisyon, *Türk Polis Teşkilatının Kuruluşunun 166. Yılında 166 Belge*, Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2011, s.145.
[456] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.3.

tarif edilmiştir. Bu derste genel olarak sosyal yapıya ait kuralların ve konuların işlendiği anlaşılmaktadır.

3.7.2. Ceza Kanunu

Osmanlı Devleti'nin ceza kanunundan polis memurlarını ilgilendiren bölümleri ve genel kuralları ile ilk bölümleri ders olarak verilmiş ve yasaklanmış olan fiiller öğretilmiştir[457]. Dersin içeriğinde; Ceza hukukunun konusunun belirlenmesi, suçun meydana gelmesi, ceza hukukunda gösterilen suçun tarifi ve tarifteki kayıtların seçilerek yerine getirilmesi, ceza kanununun bölümlere ayrılması, bu şekilde ayrılmasının faydası, ceza bölümünde; suçlunun özellikleri, ahd, niyet, hata, kusur tarifi ve koşulları, girişilen suçun hakkındaki açıklama, ortak suç, yapılan suçun ya da kabahatin cezasının hafifletici sebepleri ve uzlaşma sebepleri, muafiyet hareketleri ve kişisel mazeret sebepleri hakkında açıklamalarda bulunulacak, ceza kanununda suç olarak sayılan maddeler ve bunların hangi tür cezayı gerektirdiği kararı o şekilde talebeye yazdırılacak, mümkün olduğu kadar sözlü olarak yapılacak, bazı cezaların özellikleri, kanunun bir diğer kanundan farklılıkları açıklanacaktır[458]. Ceza ile ilgili her türlü konu ve kurallar hukuk çerçevesi içinde bu derste aktarılmıştır.

3.7.3. Usûl-ı Muhâkemat-ı Cezâiye

Adli zabıta ve görevleri ile ilgili ilk bilgilerin programlı şekilde öğretildiği derstir[459]. Usûl-ı Muhâkemat-ı Cezâiye'nin tarifi, kamu hukuku ve şahsi davaları, kamu hukuku davalarını kimler yerine getirir, savcılar, kamu hukuku davası kimler adına yerine getirilir, kişi hakları davasını kimler yerine getirir ve kimler adına yerine getirilir. Kamu hukuku davasını yerine getirme ve takibini yapmak, savcıların kamu hukuku davasını yerine getirmede kabiliyetsiz oldukları durumlar, kamu hukuku davasına sebepler ve ispata yarayan deliller hakkında verilen kısaca bilgiler, zamanın geçmesi hakkındaki açıklamaların ceza kanunları hükümleri şahsi ve mekân itibarıyla etkisi, kişisel özgürlük, kişisel özgürlüğü korumaya kefil olan usûl-ı muhâkematı cezâiye kanununun "*Mâhbusiyet-i na meşruiye karşı hürriyet-i şahsiyenin suret-i vikayesi beyanına dair olan faslı*", evlerin muhafaza altında bulunması, ne gibi durumlarda hangi şekilde eve girmenin uygun olduğu, zabıta-i adliye vazifesine dair olan usûl-ı muhâkemat-ı cezâiye kanununun maddelerinin ayrı ayrı açıklanması[460] şeklinde tarif edilmiştir.

3.7.4. İmlâ, Kitabet ve Tatbikat-ı Cezaiye Dersi

İlk araştırmanın yürütülmesi, suçüstü durumlarda kayıt altına alınmasında gerekli olan zabıt belgeleri ve diğer olaylarda rapor tutularak düzenlenmesi halinde ihtiyaç duyulan belgelerin düzenlemesi, belge düzenlenirken imlâ kurallarına göre

---

[457] Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi" https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm (Erişim Tarihi: 26.11.2023).
[458] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.3.
[459] Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm (Erişim Tarihi: 26.11.2023).
[460] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.3.

düzenlenmesi öğretilmektedir[461]. Bir fikir meydana gelene kadar güzel ahlak ve Osmanlı halkı ile övünen, meşrutiyetin yararları büyük adamlara imlâ ile ilgi eserler yazdırılacak. Kitabet usulü hakkında gerekli olan kurallar ve tabirler öğretildikten sonra resmî yazılardan polise gerekli olan hususlar gösterilecek ve tezkire, tahrirat, telgrafname ve derkenar örnekleri talebelere verilecektir. Bu örneklere göre taslaklar yaptırılacaktır. Talebe kanun dersleri üzerine bir yasal fikir oluşturduktan sonra ihbarname, şikâyetname, şahitlerin ifadelerinin yazılı olduğu tutanakları ve raporları bildirme, rapora ait olmak üzere birçok örnekler yazacaklar ve kendilerine zemin verilerek sürekli olarak müsveddeler yazacaklar ve bunları da belirli bir zamanda yapılan tatbikatta icra edecekler[462]. Bu dersle polis memurlarının meydana gelmiş olan olaylar hakkında anlaşılır bir dille rapor tutabilmeleri ve bazı evrakları hazırlamalarının öğretildiği anlaşılmaktadır.

3.7.5. Polis Nizamnamesi

Polislik ile ilgili düzenlemeler, polisliğin zabıta kelimesi ile anlamlandırılmasının ne anlama geldiği öğretilmektedir. Ayrıca polisliği ilgilendiren kanunların polislik ile ilgili bölümleri hakkında bilgi verilmektedir[463]. Polis nizamnamesinin yenisi hazırlanana kadar mevcut olan polis nizamnamesi örnekler ile açıklanacaktır. Teşkilat kısmı zamana göre kıyaslanarak tarif edilip açıklanacak, şartlara zıt olan maddeler ile sonradan onaylanmayan kanunlar ve hükmü kaldırılmış olan maddeler okutulmayacaktır. Toplantı tatili, cemiyetler, matbaalar, serseriler, belediye, avlanma yeri, deniz, liman, reji, orman, telgraf ve posta, gümrük idaresi, içki, pasaport ve buluş beratı gibi bir kısım polis nizamnamesinde söz konusu olan kanunlar hukuki hükümler polis görevleriyle ilgili konuların tenkitli açıklamaları[464] hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgilere göre polis nizamnamesi dersi; polislikle ilgili olan kanunun polis memurlarına tam anlamıyla öğretilebilmesi için kısım kısım işlenen ders olmuştur.

Yazışmalarından bahsi geçen nizamnamenin maddeleri düzenlendiğinde ya da güncellendiğinde tekrar basılıp polis mekteplerine gönderildiği anlaşılmaktadır. Beyrut Polis Mektebi'ne bu nizamname şu şekilde gönderilmiştir;

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından 3 Mart 1327/16 Mart 1911 tarihinde Dersaadet Posta Paket İdaresi Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilmek üzere hazırlanan 100 adet polis nizamnamesinin bir paket içine koyularak Odacı Yusuf Ağa vasıtası ile postaya gönderildiği ve bu paketin Beyrut Vilayeti'ne ücretsiz sevkinin gerçekleştirilmesi istenilmiştir. Aynı gün Muhasebe Müdüriyeti tarafından bu paketin Beyrut Vilayeti'ne sevkinin gerçekleştirildiği beyan olmuştur. 6 Mart 1327/19 Mart 1911'de postanın teslim alındığı bilgisi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne verilmiştir[465].

Polis mekteplerinde eksik olan nizamnameler ise merkeze bildirilerek eksikler tedarik edilmiştir, Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti 13 Şubat 1329/26 Şubat 1914'te Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili ve Kâvanin Muallimi olan Emin Efendi tarafından

---

461 Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm ,(Erişim Tarihi: 26.11.2023)

462 BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.3,4.

463 Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm , (Erişim Tarihi: 26.11.2023).

464 BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.3,4

465 BOA., *DH. EUM. LVZ*., 3/86, s.1.

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden geçen sene dağıtılan polis nizamnamesine ait birinci kitabın nüshasının Makam-ı Âli'ce Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilmesi buyrulduğu halde henüz gönderilmediği daha sonra çıkartılan ikinci nüshasının da daha mektebe gönderilmediğinden her iki nüshadan üçer tane gönderilmesini talep etmiştir[466]. Aynı tarihte Emin Efendi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıyla polis nizamnamesinin kısm-ı adli ve kısm-ı idari vazifelerin yazılı olduğu talimatın da suretinin gönderilmesini istemiştir[467].

23 Şubat 1329/8 Mart 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından gönderilen cevapta; polis nizamnamesinin her iki kitabından üçer nüsha[468] ile istenilen polis nizamnamesinin kısm-ı adli ve kısm-ı idari bölümlerinin tamamlandıktan sonra gönderileceği bildirilmiştir[469].

3.7.6. Hıfz-ı sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye

Talimatnameye göre dersin içeriği; Vücudun muhafazası hakkında uyulması gereken tedbirler, sağlığın esasları, ev ve çarşıların temizlenmesi hakkında gerekli tedbirler (Yara, yaralıya yardım için gerekli olan tedbir kan verdirmek, güneş vurması, donmakta ve sarhoşlukta gerekli olan tedbir, suda boğulmak, gazlar ve boğulmaya tedbir, teneffüs-i sınai, zehirlenme esnasında yardım etmek, zehirli hayvan tarafından ısırılanlara ilk yardım, sargı sarmak, yanıklara yapılan yardım, burkulma ve kırıklar için tedbirler) gibi konular hakkında derste bilgi verilecektir[470]. Polis memurlarının sağlık açısından kendilerini koruyabilmeleri ve ilk yardım bilgisinin işlendiği ders olmuştur.

Tablo 10: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Hıfz-ı sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye derslerine giren muallimler[471]

Memuriyet adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaşı/Kuruş
Hıfz-ı sıhha Muallimi	Sabit İhsan Efendi	30 Ekim 1912	1.200
Hıfz-ı sıhha Muallimi	Mehmet Efendi	22 Aralık 1913	1.200
Müdâvât-ı Evveliye Muallimi	Sabit İhsan Efendi	30 Ekim 1912	1.200
Müdâvât-ı Evveliye Muallimi	Mehmet Efendi	22 Aralık 1913	1.200

3.7.7. Kroki

Sokak, hane ve bahçelerin krokilerinin çizilmesi[472] hakkında bilgi verilmektedir.

[466] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 15/ 28, s.2.
[467] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 15/20, s.2.
[468] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 15/ 28, s.1.
[469] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 15/20, s.1.
[470] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.4.
[471] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.41.
[472] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.4.

3.7.8. Telgrafçılık ve Telefon

Mors alfabesi ve mektebin içinde kurulacak iki merkez arasında bant vasıtasıyla uygulanmalı, muhabere ile pillerin düzenlenmesi hakkında bilgi verilecektir[473]. Telgraf dersinde telgrafın teknik açıdan nasıl kullanılabileceği bilgileri verilmiştir.

Belgelerdeki yazışmalarda Beyrut Polis Mektebi'nde telgrafla ilgili şöyle bir olay yaşandığı ve bu olay sonucunda önlem alındığı görülmektedir. Bahsi geçen olay şu şekilde anlatılmıştır; Beyrut Polis Mektebi Kâvanin Muallimi Mustafa Muhtar Nafi Efendi Mal Müdüriyeti'ne gönderdiği sahte telgraf ile burayı 3.000 kuruş dolandırmıştır. Ancak; Suriye Defterdarlığı'na resmî ve basılmış şekilde gönderilen bu telgrafın nereden, ne şekilde gönderildiği ve bunu Telgraf Müdüriyeti'ne yazanının kim olduğunun bilinmediği bildirilmiştir. Bu telgrafın resmî mührünün bile olmadığı, matbu bir şekilde olduğu yazılmıştır. Muhabere Memuriyeti'yle görüşme yapılarak bu telgrafın resmî mühürü olmadan gönderildiği anlaşılmıştır. Bu konuya sebep olan telgraftan sonra artık gönderilen telgrafların resmî mührü olup olmadığına dikkat edilmesi, resmî mührü olmayan telgrafların kabul edilmemesi 28 Kânûn-ı sâni 1329/10 Şubat 1914 tarihli yazıyla emir buyrulmuştur[474].

3.7.9. Terbiye-i Meslekiye

Polislerin kıyafeti, hal ve hareketleri, davranışları, resmî düzenleme, ast'ın üst'üne karşı hal ve hareketleri, insanlarla temasları ve münasebetleri, karakollardaki hayat tarzları, nöbetlerde ve devriyelerdeki vazifeleri, şuçlunun yakalanması, sevk edilmesi ve muhafaza edişleri, uygulamalı şekilde silah attırılması, eşyaların ve silahların iyi kullanılarak muhafaza edilmesi, resm-î tanzim dersi detaylı şekilde anlatılacaktır. Resmî selam daima üstler sancağında zabitanlar tarafından erkân-ı devlet'e yapılacak, elçilere karşı alay yapılması mecburidir[475]. Bu derste polislere uygulamaları gereken polislik adabı, kuralları, kıyafet ve ekipmanlarının nasıl kullanacakları işlenmiştir.

Tablo 11: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Terbiye-i Meslekiye dersine giren muallimler[476]

Memuriyetin adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaş/Kuruş
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Galip Bey	24 Ekim 1912	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Hüseyin Hamdi Efendi	28 Eylül 1913	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	İsmail Hakkı Efendi	9 Ağustos 1914	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Ahmet Tevfik Efendi	6 Ağustos 1917	1.200

[473] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.4.
[474] BOA., *DH. EUM. MEM*., 44/37, s.1.
[475] BOA., DH. EUM. THR., 103/32, s.6.
[476] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.

İbrahim Feridun Efendi'nin polis eğitimi için yazdığı "*Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye*" kitabının birinci bölümünü Terbiye-i Meslekiye başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde polis efendilerin resmî olarak giydiği kıyafetlerin şekli ve önemi, astın üste karşı tavır ve davranışları, üstün astına karşı tavır ve davranışları, nöbetin, devriyenin ve noktanın önemi, polislik mesleğinin kutsallığı, resmî olan makamların şerefi, görevinin başında vaktinde bulunulması, kanunlara uyulması, göreve yeni başlayanlar için kabulleri ve takdim merasimleri, karakol temizliği, diğer görev arkadaşlarıyla iyi geçinme ve ordu ile kolluk arasındaki konular bu bölümde anlatılmıştır[477].

3.7.10. Riyazet-i Bedeniye

Riyazet-i Bedeniye yani jimnastik dersinde beden sağlığını sağlama ve bunun için belli başlı hareketlerin ve talimlerin yaptırılması, bunun yanında polislere herhangi bir saldırı olduğunda saldıran kişiyi etkisiz hale getirme çalışmaları özel hoca tarafından öğretilmiştir[478]. Talimatnameye göre; Jimnastik uygulamalı ders olacak, kürek çekmek, yüzmek ve çukurlardan atlamak gibi uygulamalar olacaktır. Vaziyet yerinde rahat yürüyüşler, koşar adım, bölüğün taksimi, manga koluyla yürüyüş ile dönüşler talim edilecektir[479].

İbrahim Feridun Efendi'nin polis mektepleri için yazdığı *"Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye"* kitabının ikinci bölümünü ise Terbiye-i Bedeniye oluşturmaktadır. Bu bölümde dizi, sıraya girme, mesafe, aralık, hiza, istikamet, hizaya gelme, dizi kolu, kıta, kumanda kavramları ele alınarak, talim yürüyüşü, düzgün yürüyüş, adi yürüyüş olarak yürüyüş şekillerinden bahsedilmiştir[480].

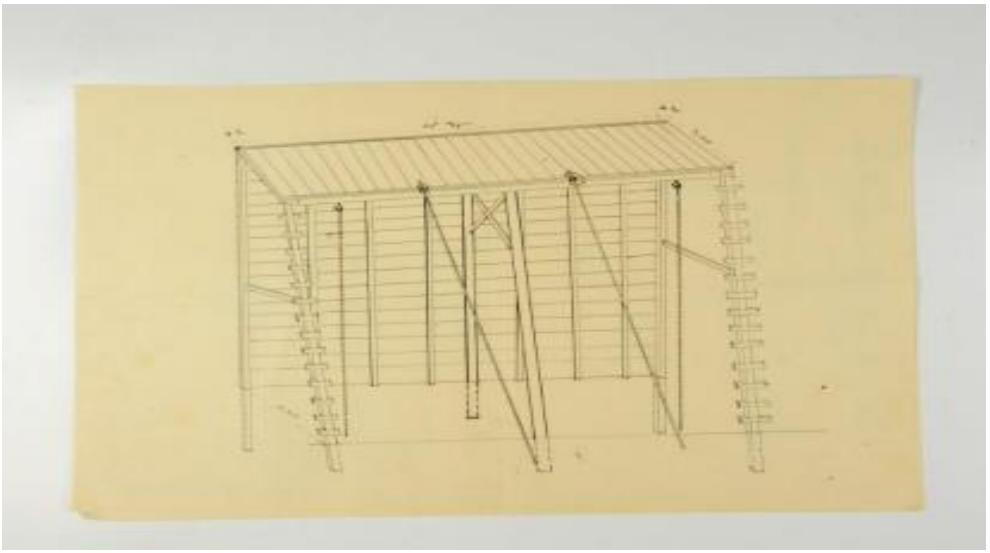

Şekil 4: Selanik Polis Mektebi'nde jimnastik dersleri için yaptırılan çardak[481]

[477] Gül, "a. g. m.", s.145-146.
[478] Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm ,(Erişim Tarihi: 26. 11. 2023).
[479] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.7.
[480] Gül, "a. g. m.", s.146.
[481] Yılmaz, "a. g. m.", s.125.

Selanik Polis Mektebi'nde jimnastik derslerinde idman hareketlerinin amaca uygun şekilde yapılabilmesi için ahşaptan çardak yaptırılmıştır. Jimnastik dersleri bu çardak ile işlenmiştir[482].

Tablo 12: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Riyazet-i Bedeniye dersine giren muallimler[483]

Memuriyetin adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaş/Kuruş
Riyazet-i Bedeniye Muallimi	Abdülhalim Fevzi Efendi	14 Aralık 1912	750
Riyazet-i Bedeniye Muallimi	Ahmet Hilmi Efendi	12 Mart 1914	750
Riyazet-i Bedeniye Muallimi	Salih Efendi	20 Mart 1917	750

Mektebin ilk açıldığı zamanlarda mektepte jimnastik dersine girmesi için muallim bakılmıştır. İlk olarak Suriye Polis Müdürü tarafından 17 Kânûn-ı evvel 1326/30 Aralık 1910'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıyla Mülazım-ı sâni Emin Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'nde boş bulunan jimnastik muallimliğine uygun görüldüğü ve müdüriyetçe de uygun görülürse Emin Efendi'nin tayinin gerçekleştirilmesi talep edilmiştir[484]. 26 Kânûn-ı evvel 1326/8 Ocak 1911'de Beyrut Polis Mektep Müdürü Osman Remzi Efendi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıyla Beyrut Polis Mektebi'nde zabitan kadrosundan başka boş yer olmadığını bildirmiştir[485]. 29 Kânûn-ı evvel 1326/11 Ocak 1911'de gönderilen cevapla Mülazım-ı sâni Emin Efendi'nin mektebe tayin edilebilmesi için valilik vasıtası ile Ordu-yı Hümayun Komutanlığı'na müracaat edilmesi gerektiği yazılmıştır[486].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Efendi 25 Nisan 1327/8 Mayıs 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne yazdığı yazıda; mektebe jimnastik muallimi tayin edilecek İkinci Ordu-yı Nizamiye, İkinci Alay, Sekizinci Bölük Mülazım-ı sânisi Mehmet Emin Efendi'nin burada iki senedir hizmette bulunduğu, polis mektebine naklinin mümkün olamayacağı 7 Mart 1327/20 Mart 1911 gönderilen yazıdan anlaşıldığı mektebe münasip birinin jimnastik muallimi olarak gönderilmesi talep edilmiştir[487]. 19 Mayıs 1327/1 Haziran 1911'de cevap gönderilerek; Üsküdar merkezde hizmette bulunan polis zabiti Mülazım-ı evveli Ali Kemal Efendi'nin münasip görülerek Beyrut Polis Mektebi'ne atanması buyrulmuştur[488]. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden 12 Mayıs 1327/25 Mayıs 1911'de Üsküdar Paşa Kapısı merkez polis zabiti Mülazım-ı evveli Ali Kemal Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne jimnastik muallimi olarak tayin olduğunu, ayın 25'inde çarşamba günü buradan hareket etmesi

[482] Yılmaz, "a. g. m.", s.125.
[483] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[484] BOA., *DH. EUM. THR.*, 58/29, s.3.
[485] BOA., *DH. EUM. THR.*, 58/29, s.6.
[486] BOA., *DH. EUM. THR.*, 58/29, s.1.
[487] BOA., *DH. EUM. MH.*, 242/119, s.1.
[488] BOA., *DH. EUM. MH.*, 242/119, s.2.

kararlaştırılığı ve Üsküdar'dan ilişiğinin kesilmesi için gerekli işlemlerinin yapılması talep edilmiştir[489].

1326/1911 yılındaki yazışmalardan mektebe bir jimnastik muallimi tayin edildiği anlaşılmaktadır. Ancak tayin edilen Mülazım-ı evvel Ali Kemal Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne gelip gelmediği konusunda şimdilik herhangi bir yazışmaya rastlanılmamıştır.

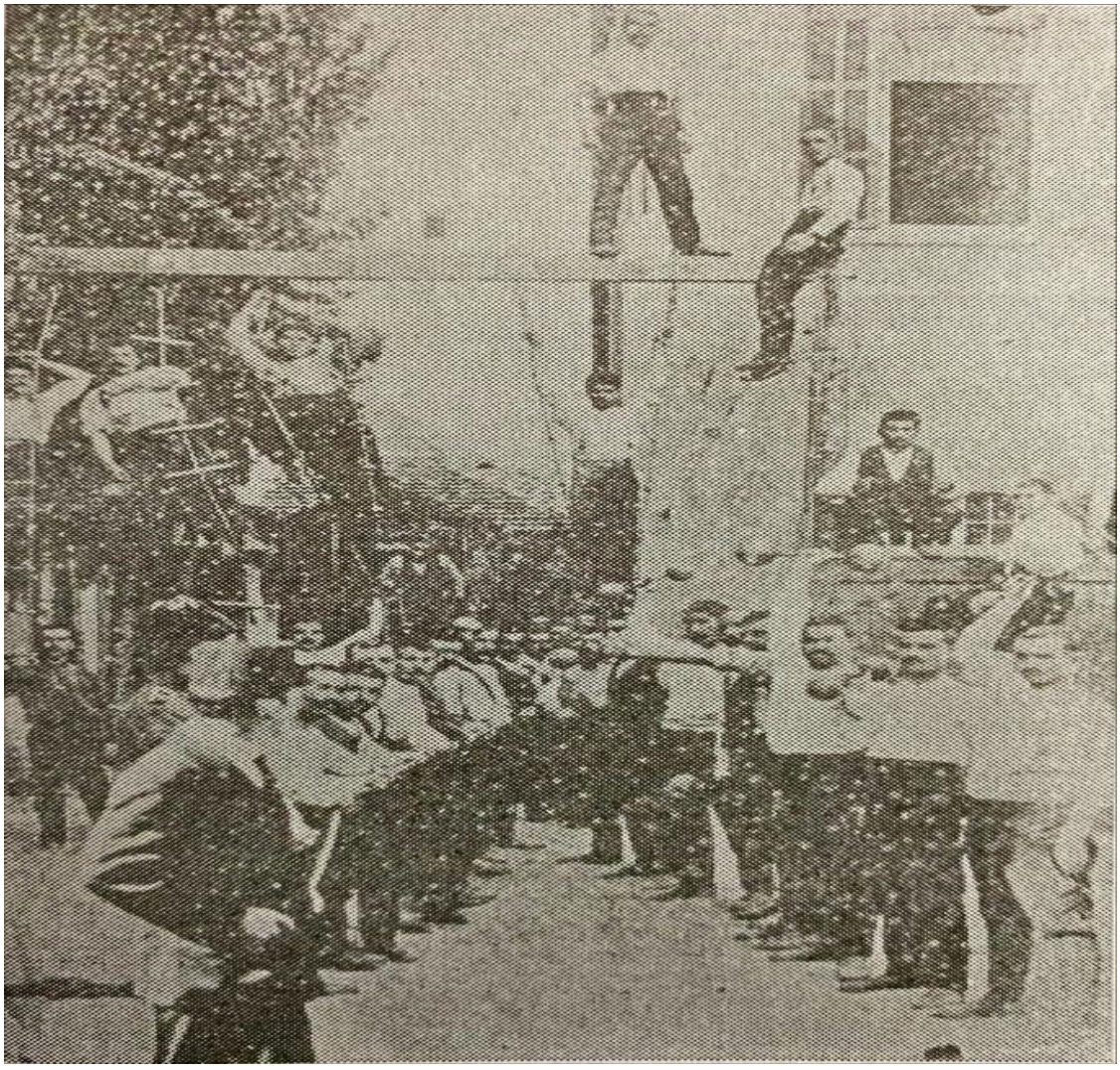

Şekil 5: Beyrut Polis Mektebi'nde yapılan jimnastik çalışmaları[490]

Selanik Polis Mektebi'nde jimnastik dersleri için yaptırılan ahşap çardağın benzerinin Beyrut Polis Mektebi için de yaptırıldığı kayıtlardan anlaşılmaktadır.

[489] BOA., *DH. EUM. MH*., 242/118, s.1.
[490] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.39.

3.7.11.Talim

Vazife yerinde rahat yürüyüşler ve koşar adım, bölüğün taksimi, manga kolu yürüyüş, dönüş talimi eğitimi bu derste verilirdi[491].

3.7.12. Fotoğraf

Talimatnamede fotoğraf dersi için; fotoğrafın zabıtaya neden lazım olduğu anlatıldıktan sonra bunun kullanımı ve tekniği uygulamalı olarak verilmiştir[492].

Fotoğraflama, suç işlenen yerlerde kalan izlerin gözden kaçmaması için fotoğraflanarak kalıcı hale getirilmesinde ve tekrardan incelenmesinde kolaylık sağlamıştır. Zamanla fotoğrafçılık geliştirilerek kullanım alanı genişletilip, parmak izi tekniğiyle ilişkili olarak da kullanılmıştır. Olayın işlendiği yerdeki iz ve delillerin fotoğraflandırılarak tespitte bulunulması zamanla önemli bir hal almış daktiloskopi dersinin polis mekteplerinde okutulmaya başlandığı dönemde fotoğraf makinesinin mektepteki efendilere tanıtılması fotoğraf dersinin verilmesini gündeme getirmiş ve polis mekteplerinde fotoğrafçılık dersleri de okutulmuştur[493]. Günümüzde de polisler olay yeri incelemelerinde, olay mahallinin ve delillerin fotoğraflarını çekmektedir. Bu uygulama ve derslerden polis mekteplerinde teknolojinin de eğitimde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 13: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Fotoğraf dersine giren muallimler[494]

Memuriyetin adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaş/Kuruş
Fotoğraf Muallimi	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Fotoğraf Muallimi	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Fotoğraf Muallimi	Mehmet Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750

3.7.13. Hukuk-u Düvel/Devletler Hukuku

Bu derste devletlerarası hukuka dair bilgiler detaylı bir şekilde öğretilmektedir. Diğer devletlerin Osmanlı Devleti'nden aldıkları ayrıcalıkları ve Osmanlı topraklarındaki kazanımları hakkında bilgiler verilmektedir[495].

3.7.14. Daktiloskopi

Talimatnamede başparmaktan parmak izi alma kuralları gösterilecektir[496] şeklinde tanımlanmıştır. Daktiloslopi kelimesi Yunanca "*parmak*" anlamına gelen

[491] BOA., *DH. EUM. THR*, 103/32, s.7.
[492] BOA., *DH. EUM. THR*, 103/32, s.7.
[493] Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, s.215-216.
[494] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38-39
[495] BOA., *DH. EUM.THR*., 103/32, s.7.
[496] BOA., *DH. EUM.THR*., 103/32, s.7.

"*Daktulos*" ve "*gözlemlemek*" anlamına gelen "*Skopeoo*" kelimelerinden gelmektedir[497]. O zamana kadar parmak izi hakkında bilinmeyen kavramlar araştırmalar sonucunda netlik kazanmış ve parmak izinin her insanda farklı olduğu cisimlerin üzerinde iz bıraktığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda olay yerinden alınan parmak izi ile şüpheliye yapılan parmak izi karşılaştırması sonucunda şuçlunun tespit edilmesine kesin olarak yardımcı olan bu sisteminin dünya genelinde kullanılmasından etkilenen Osmanlı Devleti parmak izi uygulamasını ilk olarak Dersaadet'te kullanmaya başlamıştır. Parmak izi işleriyle ilgilenmesi için 1910 yılında "*Daktiloskopi Şubesi*" kurulmuştur. Burası şüphelilerin parmak izlerinin toplu olarak olduğu ve diğer parmak izleri ile karşılaştırma yaparak sonuca varıldığı yerdir. Daktiloskopinin yararlarının anlaşılmasının ardından diğer polis memurlarının bu uygulamadan geri kalmamaları için Beyrut, Erzurum ve Bağdad Polis mekteplerinde de ders olarak okutulmaya başlanmıştır[498].

Tablo 14: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Daktiloskopi derslerine giren muallimler[499]

Memuriyetin adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaş/Kuruş
Daktiloskopi Muallimi	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Daktiloskopi Muallimi	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Daktiloskopi Muallimi	Mehmet Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750

Alınan karar doğrultusunda taşradaki mekteplerde de okutulan daktiloskopi dersinin eğitimi verilmeye başlanılmıştır. Ancak mekteplerin eğitim süresinin daktiloskopi öğrenilmesine yetmemesinden dolayı ders tam anlamıyla amacına ulaşamamıştır. Bunun yanında öğrenilenlerin uygulamasında da imkân yetersizliğinden dolayı ders iyi bir şekilde öğrenilmemiştir. Yaşanan bu aksaklıklardan dolayı bu ders tam anlamıyla öğrenilmediği için taşradaki mekteplerde bulunan yetenekli, çalışkan ve istenilen yeterliliğe sahip olan polis memurlarının Dersaadet'te Daktiloskopi Şubesi'nde ders görmeleri için gönderilmesi istenilmiştir. Burada verilen daktiloskopi dersinde istenilen düzeye gelen memurlar şubelerine geri gönderilmiştir[500]. Belgelere göre daktiloskopi eğitimi almak için Dersaadet'e gönderilen polis efendilerden birisi de Salih Efendi olmuştur.

Beyrut Polis Komiseri Salih Efendi'nin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği 2 Mart 1329/15 Mart 1913 tarihli yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin üçüncü sınıfında tahsilde bulunduğu sırada daktiloskopi tahsili için Dersaadet Polis Mektebi'ne çağrıldığını, Dersaadet'e giderek daktiloskopi tahsilini tamamladığını beyan ederek, Dersaadet'ten Beyrut Vilayeti'ne geri dönecek olduğundan yol parasının ödenmesini

[497] Pınar Azap, "Osmanlı Emniyet Teşkilatında Yeni Bir İnceleme Metodu Olarak Daktiloskopi Eğitimi ve Tatbiki", (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015, s.2.
[498] Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi,* s.207-208.
[499] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları,* s.38.
[500] Şahin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm ,(Erişim Tarihi: 26. 11. 2023).

talep etmiştir[501]. 13 Mart 1329/26 Mart 1913'te Dersaadet'ten Beyrut'a kadar olan 1.600 kuruşluk yol parasının bu senenin bütçesinin altıncı faslı ve ikinci maddesine göre masraf kaydı tutularak Komiser Salih Efendi'ye verilmesi istenilmiştir[502].

3.7.15. İlm-i Eşkâl

Şekil ve yüz bilimi olarak geçen bu ders polis memurları için önemli derslerden biriydi. Herhangi bir suçlunun ya da kayıp olan birinin bulunmasında önemli rol oynamıştır. Suçlunun ya da kayıp olan kişinin hangi surette olduğu, neye benzediği, ne giydiği gibi bilgiler kişiyi tanıyanlardan ya da yakınlarından toplanır ve bu bilgilerle kişi bulunurdu[503].

3.8. Beyrut Polis Mektebi'nden Mezun Olma ve Şehâdetnâme Alma

Polis mekteplerinde eğitim gören efendiler altı haftada bir yazılı imtihana girmişlerdir. Bu imtihandan dörtte bir oranında puan alamayan efendiler terfi edilmekten mahrum bırakılarak görev yaptıkları yerlere geri gönderilmiş, aday memurların ise kayıtları silinmiştir. Devre sonunda başarılı olan efendilerin şehâdetnâmeleri polis mektebi tarafından düzenlenip, mühürlenerek eğitim ve öğretim heyetinin de imzalamasıyla Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Her ders için tam 10 puan kullanılmaktadır. Toplam 10 veya dokuz puan alanlar "*Aliyyü'l-âlâ*", sekiz veya yedi puan alanlar "*Alâ*", altı veya beş puan alanlar "*Karib-i âlâ*", dört puanın üçte biri kadar puan alanların da şehâdetnâmelerine puan şeklinde yazılmıştır. Kesirli olan puanlar ise düzeltilerek yazılmıştır.

Mektepte bulunan efendilere verilen ahlak numaraları ise derslerdeki ölçümlere göre düzenlenmemiştir. Öğrencinin haline göre ve aldığı cezalara göre belirlenen ahlak numarası Dâhiliye Müdürü tarafından verilmiştir. Derecelerine göre numara, takdir ve dereceleri de şehâdetnâmede ayrıca gösterilmiştir[504].

Polis efendilerin mektep içinde terfileri şu şekil işlemektedir; her devrenin sonunda mekteplerde bulunan efendiler yazılı sınava girmişlerdir. Bu sınavlardan yeterli puanı alan polis efendiler terfi alarak yükselmekte, yeterli puanı alamayan efendiler ise terfi alamayıp kadrosuna geri gönderilmiştir. Mektepten olmayıp dışardan sınava katılan polis efendilerin de kayıtları silinmiştir[505].

Polis mekteplerine 2 Teşrin-i sâni 1328/15 Kasım 1912 tarihinde gönderilen yazıda; polis mürettebatlarında terfi almak isteyen polis efendilere imtihan şartı getirildiği ve tahsil görmüş memurlar, komiser ve muavinlerin artık terfilerini imtihan neticesinde alabilecekleri duyurulmuştur. İmtihan için memurların durumuna göre program hazırlanmıştır. Bu terfi imtihanının şartlarına göre polis mekteplerinde tahsilini görmüş ve şehâdetnâmesini alan memurlar girebilecektir. Ancak mektepte tahsil görüp de mezun olmaya hak kazanmamış olan efendilerin tahsillerini tamamlayarak terfi imtihanına girme hakları bulunmaktadır[506]. Heyet-i İntihabiye'ce karar kılınan terfi

[501] BOA., *DH. EUM. MH*., 248/121, s.1.
[502] BOA., *DH. EUM. MH*., 248/121, s.2.
[503] Kaynar, "a. g. t.", s.46.
[504] Şahin, *Dersaadet Polis Mektebi*, s.50.
[505] Yılmaz, "a. g. m.", s.127-128.
[506] BOA., *DH. EUM. MEM*., 25/27, s.1.

imtihanı şartı İstanbul, Selanik ve Beyrut polis mektepleri ile Van, Bitlis, Diyarbekir, Trablusgarp, Hicaz, Bağdad, Basra, Rumeli Vilayeti ve Bingazi Sancağı'na 19 Kânûn-ı sâni 1328/1 Şubat 1913 tarihinde imtihan şartının geldiği bildirilmiştir[507]. Açılan devre tahsilinde başarılı olarak şehâdetnâme alan memurların artık terfi imtihanına girerek resmî bir rütbeye sahip olarak terfi alacağı ve imtihanda başarı sağlayamayanların mektebe geri sevk edileceği, mezun olamayanların da tahsilini tamamladıktan sonra imtihana girebileceği şartlar içinde belirtilmiştir[508].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü polis mürettebatlarında yapılacak genel sınavlara eğitim görmekte olan efendiler katılacak ayrıca hazır kıta bulunanlar arasında tahsilini tamamlamayan, ehliyet sahibi olmayan efendilerin ise sevk edilerek ilk açılacak devre tahsiline aday olarak dâhil olacakları Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne yazılmıştır. 4 Ağustos 1327/17 Ağustos 1911 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne mektepte tahsiline devam eden ancak daha şehadetnamesi olmadığı halde terfi talebinde bulunan efendilerin olduğu, elde bulunan talimatnameye göre efendilerin terfi edebilmesi için mektepten geçme şartı bulunmaktadır. Yedinci devre tahsilinde üç, dört defa terfi ve imtihanın yürütüldüğü mektepte bulunan efendilerin de bu imtihanlara katılma arzusu gösterdikleri ancak mektepte tahsilde oldukları için imtihana kabul edilmediklerinden dolayı şikâyetlere başladıklarından bu efendilerin terfileri icabı için gerekli olan muamelenin yapılması talep edilmiştir[509]. 16 Ağustos 1327/29 Ağustos 1911 tarihinde bu talep Nezaret'e bildirilmiştir[510]. 18 Ağustos 1327/31 Ağustos 1911 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi polis efendilerin Beyrut Polis Mektebi'nde tahsilini tamamlayarak ehliyetnamesini aldıktan sonra aday olduğu sınıfa nakillerinin gerçekleştirileceğini beyan etmiştir[511]. 20 Ağustos 1327/2 Eylül 1911'de Beyrut Vilayeti'nden gönderilen yazıyla efendilerden terfi için yapılacak sınava tahsilini henüz tamamlamayanların da dâhil olması terfi durumuna engel olacağından durum Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir. Mektepte yapılacak terfi imtihanına tahsilini tamamlayan efendilerin gireceği ve sınavda ehliyetini isbat ederse tahsilini tamamlayıp ehliyetini aldıktan sonra aday olduğu sınıfa naklinin gerçekleşmesi kabul edilmiş, terfi sırasına tahsilini tamamlamayan efendilerin dâhil edilmemesi Beyrut Polis Müdüriyeti'nden istenmiştir[512].

Terfi imtihanıyla ilgili Beyrut Polis Mektebi'nde aksalıklar yaşanmıştır; Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devresinde tahsilinde devamlı olarak bulunan efendinin terfisi için şart olan meslekteki hizmeti tamamlamadığı ve mektepte devamlılık göstermediği şeklinde gösterildiğinden kendisinin terfi imtihanına kabul edilmediğini beyan etmiştir. Mektebin devamlı öğrencisi olan efendi bu aksaklığın giderilmesi ve yapılacak terfi imtihanına girmek için talepte bulunmuştur. Mektepte devamlılık sağlayan efendinin terfi imtihanına alınması talebi 28 Ağustos 1327/10 Eylül 1911 tarihli yazıyla Dâhiliye Nezareti'ne bildirilmiştir[513]. Bu efendinin terfi imtihanına alınıp alınmadığı ile ilgili yazışmalardan herhangi bir belge tespit edilememiştir.

---

[507] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 25/27, s.2,4.
[508] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 25/27, s.5.
[509] BOA., *DH. EUM. THR.*, 69/11, s.4.
[510] BOA., *DH. EUM. THR.*, 69/11, s.5.
[511] BOA., *DH. EUM. THR.*, 69/11, s.2.
[512] BOA., *DH. EUM. THR.*, 69/11, s.1.
[513] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 4/44, s.1.

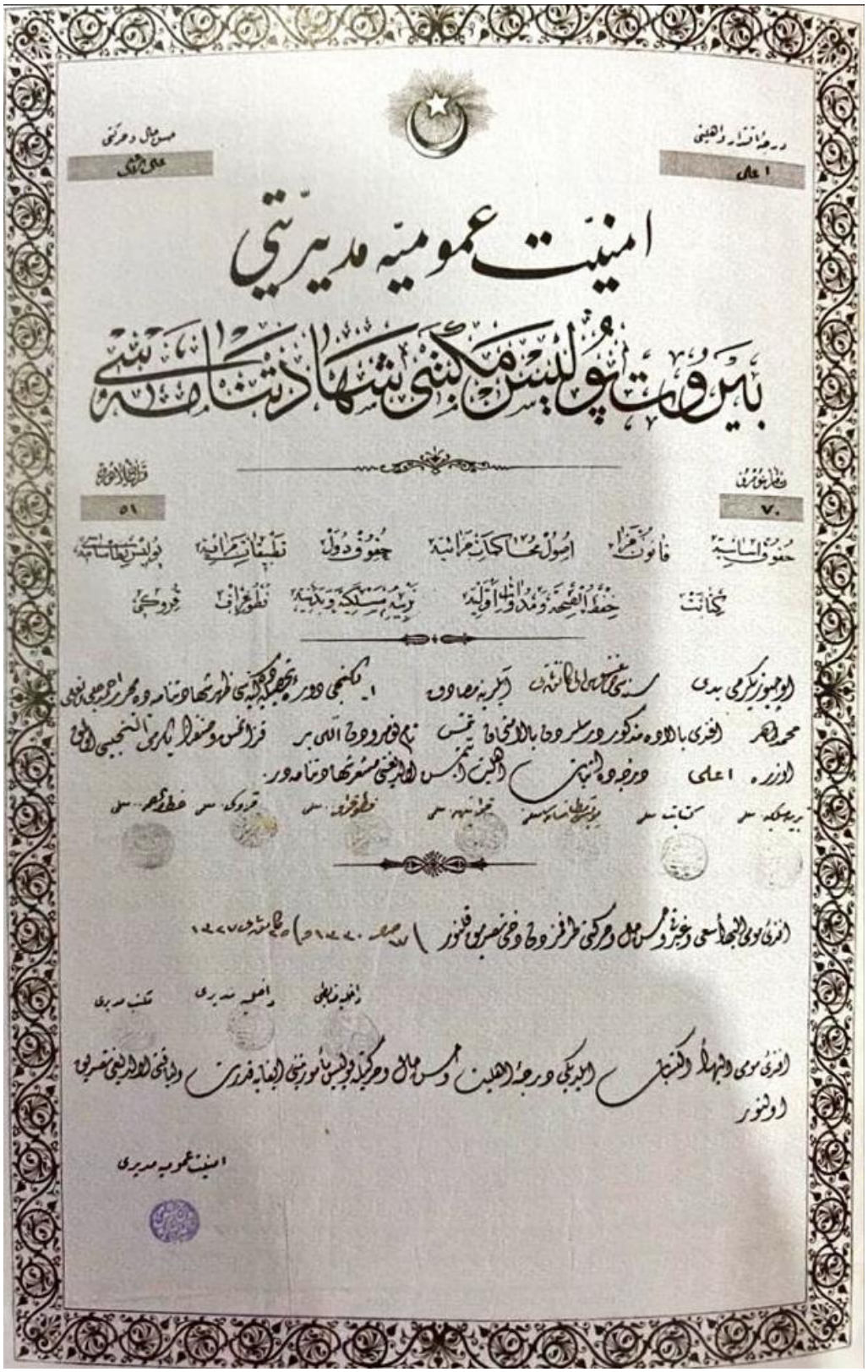

Şekil 6: 1912 yılına ait Beyrut Polis Mektebi şehâdetnâmesi[514]

[514] Komisyon, *Türk Polis Teşklatının Kuruluşunun 166. Yılında 166 Belge*, s.144.

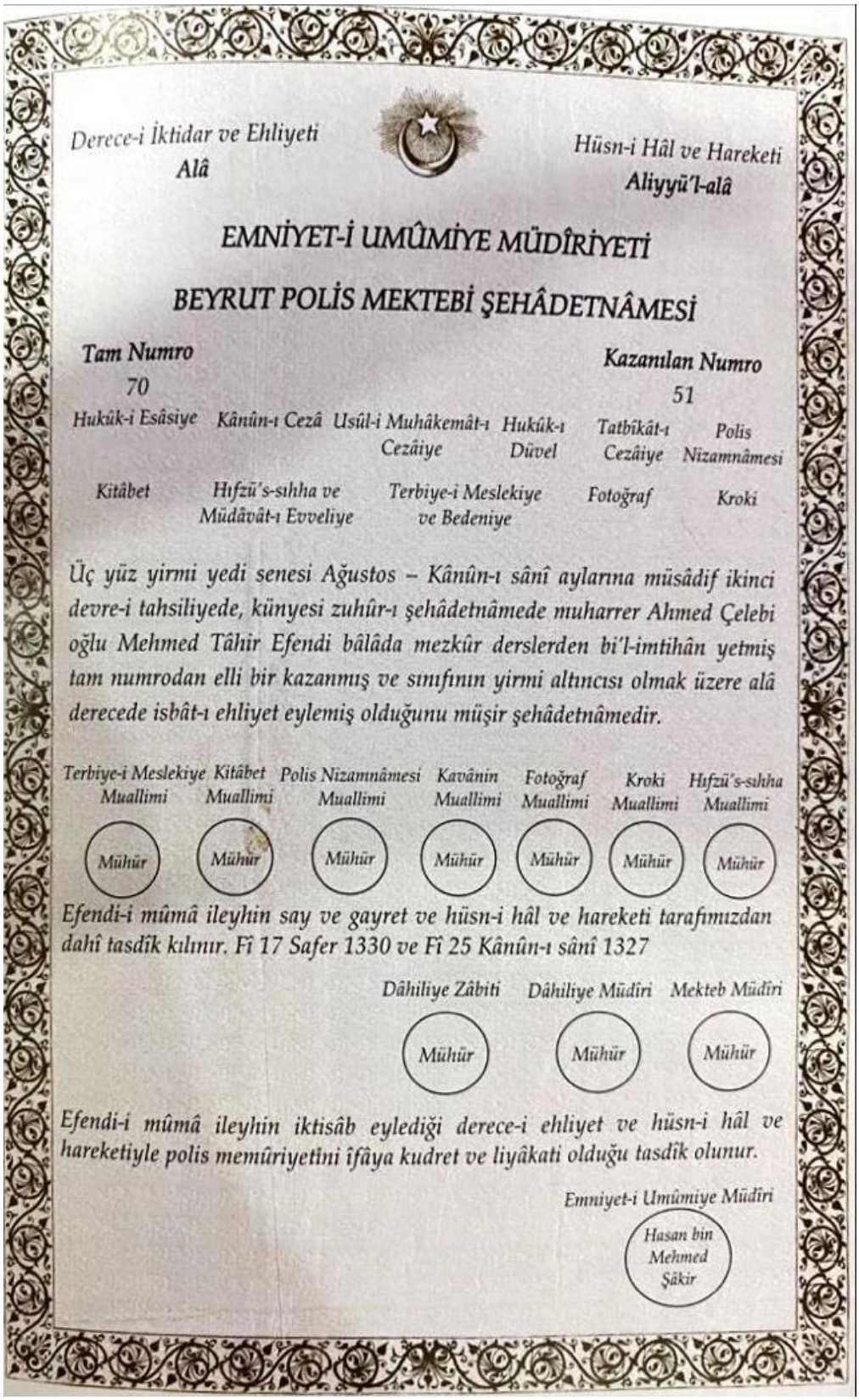

Derece-i İktidar ve Ehliyeti
Alâ

Hüsn-i Hâl ve Hareketi
Aliyyü'l-alâ

EMNİYET-İ UMÛMİYE MÜDÎRİYETİ

BEYRUT POLİS MEKTEBİ ŞEHÂDETNÂMESİ

Tam Numro
70

Kazanılan Numro
51

Hukûk-i Esâsiye	Kânûn-ı Cezâ	Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiye	Hukûk-ı Düvel	Tatbîkât-ı Cezâiye	Polis Nizamnâmesi
Kitâbet	Hıfzü's-sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye	Terbiye-i Meslekiye ve Bedeniye		Fotoğraf	Kroki

Üç yüz yirmi yedi senesi Ağustos – Kânûn-ı sânî aylarına müsâdif ikinci devre-i tahsiliyede, künyesi zuhûr-ı şehâdetnâmede muharrer Ahmed Çelebi oğlu Mehmed Tâhir Efendi bâlâda mezkûr derslerden bi'l-imtihân yetmiş tam numrodan elli bir kazanmış ve sınıfının yirmi altıncısı olmak üzere alâ derecede isbât-ı ehliyet eylemiş olduğunu müşir şehâdetnâmedir.

Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Kitâbet Muallimi	Polis Nizamnâmesi Muallimi	Kavânin Muallimi	Fotoğraf Muallimi	Kroki Muallimi	Hıfzü's-sıhha Muallimi
Mühür	Mühür	Mühür	Mühür	Mühür	Mühür	Mühür

Efendi-i mûmâ ileyhin say ve gayret ve hüsn-i hâl ve hareketi tarafımızdan dahî tasdîk kılınır. Fî 17 Safer 1330 ve Fî 25 Kânûn-ı sânî 1327

Dâhiliye Zâbiti	Dâhiliye Müdîri	Mekteb Müdîri
Mühür	Mühür	Mühür

Efendi-i mûmâ ileyhin iktisâb eylediği derece-i ehliyet ve hüsn-i hâl ve hareketiyle polis memûriyetini îfâya kudret ve liyâkati olduğu tasdîk olunur.

Emniyet-i Umûmiye Müdîri
Hasan bin Mehmed Şâkir

Şekil 7:1912 yılına ait Beyrut Polis Mektebi şehâdetnâmesi transkripti[515]

[515] Komisyon, *Türk Polis Teşkilatının Kuruluşunun 166. Yılında 166 Belge*, s.145.

3.9. Beyrut Polis Mektebi Öğrencilerinin Kıyafetleri

Polis Mektebi Nizamnamesi'nin üçüncü faslında ele alınan konulardan birisi de polis mekteplerinde ders gören efendilerin kıyafetleri olmuştur. Polis mekteplerinde bulunan talebelerin elbiselerini kullanım şekli ve şartları şu şekilde açıklanmıştır;

Madde 52: Tüm polis mekteplerinde ders alacak efendilere sadece mektep içinde kullanmaları için ceket, pantolon, kaput, serpuş verilmiştir. Efendilerin mektep dışında giyecekleri kıyafetleri ise bağlı oldukları müdüriyet tarafından verilecektir. Sözü edilen kıyafetler ise şu şekildedir;

Madde 53: Ceket: Haki renkli kumaştan imal edilip, arkası düz şekilde ve ön tarafı kumaş ile aynı renkte yedi tane kemik düğme bulunacaktır. Aşağıdan beşinci düğmenin hizasında olacak şekilde iki tane cep, yaka bölümü ise; dörtten altı santimetreye kadar olacak ve ceket kumaşından imal edilecektir. Ceketin boyu ise; kollar yan tarafa salınıp, el yumruk yapıldığında başparmağın ikinci boğumuna gelecek şekilde olacaktır. Etek tarafında 15 cm bir yırtmaç, yaka tarafı dört, kol tarafı beş santimetre ve haki renk olacaktır. Yaka kısmında da haki renkte olan kemik düğmelerden yer alacaktır. Ayrıca yaka kısmına üzerinde mektep numarası bulunan bir apolet dikilecektir.

Madde 54: Pantolon: Haki renkli kumaştan imal edilip, paçaları 40-45 cm genişliğinde olup giyecek efendinin vücut ölçülerine göre yapılacaktır.

Madde 55: Kaput: Boz renginde kumaştan imal edilip kenarlarında şeridi olmayacak ve kaputun boyu diz kapağı mesafesine kadar olacak, dikimi ise giyecek efendinin vücut ölçülerine göre olacaktır. Yaka kısmı devrik şekilde ve genişliği de yedi cm genişliğinde boz renkte olacaktır. Kol kısmı düz ve arka tarafında iki cep hizasına gelecek kadar yırtmaçlı şekilde olacaktır. İki yanına da cep olacak, köşeleri dışarı çıkık ve gerektiğinde cepleri içerisine de girebilen kapak yapılacaktır. Ön tarafında boz renkte altı adet kemik düğme yer alacaktır. İç astarı kurşuni renkte ya da faniladan olacak ve kaputun iç kısmında düğme sırası boyunca kendi kumaşından 15 cm pervaz koyulacaktır. Ceketin yakasına yerleştirilen apoletlerden kaputa da yerleştirilecek ve üzerine okul numarası yazılacaktır.

Madde 56: Serpuş: Haki renginde, düz kalpak olup, ön kısmında beyaz nikelden yapılmış dört santimetre çapında ağız tarafı yukarıya dönük bir ay yıldız bulunacaktır. Kalpak yüksekliği 13-16 cm olup üst ve alt çapı arasında olacak fark 4 cm geçmeyip, kalpak tepesi de aynı kumaştan yapılıp yumuşak bir yapıda olacaktır[516].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 4 Mayıs 1327/17 Mayıs 1911'de gönderilen yazıda; polis mekteplerinde hizmette bulunan zabitanın geçici bir süreliğine ordudan ayrıldığı ve bundan dolayı ordu zabitanı üniformasıyla aralarında bir fark bulunması münasip görülmüştür[517]. 14 Mayıs 1327/27 Mayıs 1911'de Beyrut Polis Mektebi'nin de Dersaadet polis kıyafetleri gibi zabitan kıyafetinden farklı olacağı onaylanmıştır[518]. Bu yazıya karşılık Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından 16 Mayıs 1327/29 Mayıs 1911'de Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nde hizmette bulunan zabitanın ordudan ayrılmış olduğuna göre Dersaadet Polis Mektebi'ndeki zabitanın beyaz kordon, haki renkte ceket şeklinde olan polis memuru elbisesinin aynısının giyileceği genel polis kumandanlığı tarafından ifade

[516] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/23, s.6.
[517] BOA., *DH. EUM. THR.*, 66/4, s.3.
[518] BOA., *DH. EUM. THR.*, 66/4, s.4.

edilen talimatname ile bildirilmiştir[519]. Artık polis memurları resmî olarak Dersaadet Polis Mektebi'ndeki gibi giyinmeye başladığı yukarıda bahsi geçen nizamnamedeki kıyafet tanımlarından anlaşılmaktadır

Mektepte olan polis efendilerin elbise ihtiyacı mektep müdürlüğü tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilerek tedarik edilerek sağlanmaktaydı. Belgelerdeki yazışmalara göre mektepteki talebe ve polis efendilerin elbise ve diğer giyecek ihtiyaçlarının giderilmesi ve tedarik edilmesi şu şekilde belgelere yansımıştır; 14 Mayıs 1329/27 Mayıs 1913'te mektebe Haziran ayında başlayacak olan devreye Medine-i Münevvere'den gelecek olan iki efendinin resmî kıyafetlerinin olmadığı ve bundan dolayı efendiler için elbiseye ihtiyaç olduğu mektep müdürü Galip Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[520]. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nün 2 Haziran 1329/15 Haziran 1913'te Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne gönderdiği cevapta; tahsile gelecek olan bu iki efendiye gerekli olan elbiselerin gönderildiği ifade edilmiştir[521].

Elbiselerin yanı sıra mektepteki efendilere potin, kalpak gibi diğer lazım olan eşyalar da merkeze bildirilerek temin edilmekteydi. Beyrut Polis Mektebi'nde sınıf zabiti İkinci Komiser Hilmi Efendi ve Komiser Muavini Sadık Efendi'nin elbise, kaput ve çizme ihtiyaçları olduğu bildirilerek, beden ölçülerine uygun olarak imâl edilmesi talebi 12 Teşrin-i evvel 1329/25 Ekim 1913'te merkeze bildirilmiştir[522]. Bu yazıya 22 Teşrin-i evvel 1329/4 Kasım 1913 tarihinde verilen cevapta; bu efendiler için daha elbise tahsisatı olmadığı, Dersaadet Polis Mektebi'ndeki komiserlerin de aynı durumda oldukları bildirilerek elbiselerin tedarik edilemediği ifade edilmiştir[523].

Polis mektebinde elbise yanında talebenin yakalarına takılan numaralar da müdürlükten talep edilmekteydi.

Beyrut Polis Mektebi Kâvanin Muallimi Emin Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen 24 Mayıs 1330/8 Haziran 1914'te mektepte bulunan efendiler için birden 100 numaraya kadar olan yaka numaralarından istenilmiştir[524]. Memurların ceketlerinde bulunan iki taraflarındaki yakalarına takılması lazım olduğu ve polis numarasından kim olduğu anlaşılacağından böyle bir düzenleme yapılmasını talep etmiştir. Bunun üzerine cevap olarak Beyrut Polis Müdüriyeti'ne 17 Haziran 1330/30 Haziran 1914 tarihinde polis efendiler için talep olunan yaka numaralarının bir paket içinde postaya verilerek sevkinin gerçekleştirildiği yazılmıştır[525]. Devlet-i Osmani Postaları ile 19 Haziran 1330/2 Temmuz 1914 tarihinde Beyrut Polis Mektebi'ne Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından 96 adet yaka numarası gönderilmiştir[526]. Gönderilen bu yaka numaralarının postaneden teslim alındığı Beyrut Polis Mektebi'nin Kâvanin Muallimi Emin Bey tarafından 3 Temmuz 1330/16 Temmuz 1914 tarihli yazıyla Emniyeti Umumiye Müdüriyeti'ne bildirilmiştir[527]

---

[519] BOA., *DH. EUM. THR*., 66/4, s.1.
[520] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 13/12, s.2.
[521] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 13/12, s.1.
[522] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 16/1, s.2,3.
[523] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 16/1, s.1.
[524] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 23/5, s.1.
[525] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 23/5, s.3.
[526] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 23/5, s.4.
[527] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 23/5, s.5.

Bazı durumlarda merkezden memurlara elbise veya eşyalar tedarik edilemediğinde mağduriyetin ortaya çıkmaması için bağlı oldukları müdürlüklere istenilen eşya ya da kıyafetin ücreti gönderilerek bulundukları yerden tedarik etmeleri sağlandığı yazışmalardan anlaşılmaktadır.

Mektep müdürü tarafından 27 Mart 1333/27 Mart 1917'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; mektepte dâhiliye ve sınıf zabiti olarak bulunan Sadık ve Salih efendilerin 1330/1914-1915 senesinden beri yazlık ve kışlık kıyafet, potin, kalpak almadıkları anlaşıldığından bu efendilere kışlık ve yazlık elbise, potin tedarik edilmesini talep etmiştir. Ancak elbise ve diğer eşyalar tedarik edilmediği takdirde elbise tedarikine lazım olacak ücretin gönderilmesi için gerekli yerlere bildirilmesini talep etmiştir[528]. Gönderilen yazıya cevap gelmemesi üzerine tekrar mektep müdürü 6 Mayıs 1333/6 Mayıs 1917'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne yazı yazmıştır. Salih Efendi ve Sadık efendiler için istenilen elbise ve eşyaların daha tedarik edilemediği, tedarik edilemeyecekse tedarik edilmesine gerekli olacak ücretin gönderilmesi talep edilmiştir[529]. Bu yazıya Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden 21 Mayıs 1333/21 Mayıs 1917 tarihinde verilen cevapta; iki efendi için elbise, iki adet kalpak ve iki adet potinin gönderilmesi için muhasebeye bilgi verildiği belirtilmiştir. Aynı gün Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından iki efendinin elbise, potin ve kalpak bedeli için Beyrut Vilayeti'ne 620 kuruşun postayla gönderildiği bildirilmiştir[530].

Mektepte tahsilde bulunan efendilerin ve mektepte görevli memurların elbise, potin ve kalpak ihtiyaçlarının müdüriyet tarafından karşılanacağı nizamnamede belirtilmiştir ancak zamanla verilen bu elbiselerin kullanıldıkça tamir lüzumu ortaya çıkmıştır. Bunun için Beyrut Polis Mektebi'ne dikiş makineleri alınmıştır. Mektebe alınan bu dikiş makinelerinin faturasına göre; Beyrut Polis Mektebi Müdürü Necmeddin Bey Efendi döneminde 10 tane Singer dikiş makinesi Singer Sewing Machines Company'den alınmıştır. Alınan 10 makineye 29 Cemaziyelevvel 1334/3 Nisan 1916'da toplam 7.492 kuruş 20 para ödenmiştir[531].

3.10. Beyrut Polis Mektebi'nin Öğretim Kadrosu

Beyrut Polis Mektebi'nin bir müdürü ve eğitim veren farklı derslerin hocaları mevcuttu. Okulun öğretim kadrosunda zaman zaman değişiklikler olmaktaydı.

Beyrut Polis Mektebi'nin kuruluşundan kapanışa kadar ki zaman zarfı içinde mektepte birçok müdür ve birçok muallim görev yapmıştır.

Tablo 15: Beyrut Polis Mektebi'nin müdür ve eğitim kadrosu[532]

Memuriyet adı	Memurun adı	Göreve başlama tarihi	Maaş/ kuruş
Mektep Müdürü	Emin Efendi	-	2.000

[528] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/12, s.1.
[529] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/12, s.3.
[530] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/12, s.5,6.
[531] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 32/59, s.1.
[532] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38-41.

Mektep Müdürü	İsmail Hakkı Efendi	-	2.000
Mektep Müdürü	Osman Bey	25 Eylül 1912	2.000
Mektep Müdürü	Mehmet Nuri Efendi	1 Aralık 1912	2.500
Mektep Müdürü	Nafız Efendi	30 Ocak 1913	2.500
Mektep Müdürü	Mustafa Zeki Efendi	30 Ağustos 1913	2.000
Kâvanin Muallimi	Hasan Zeki Efendi	17 Ekim 1912	2.000
Kâvanin Muallimi	Emin Efendi	-	2.000
Kâvanin Muallimi	Emin Efendi	20 Şubat 1914	2.000
Dâhiliye Müdürü	Galip Bey	24 Ekim 1912	1.200
Dâhiliye Müdürü	Hüseyin Hamdi Efendi	28 Eylül 1913	1.200
Dâhiliye Müdürü	İsmail Hakkı Efendi	9 Ağustos 1914	1.200
Dâhiliye Müdürü	Ahmet Tevfik Efendi	6 Ağustos 1917	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Galip Bey	24 Ekim 1912	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Hüseyin Hamdi Efendi	28 Eylül 1913	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	İsmail Hakkı Efendi	9 Ağustos 1914	1.200
Terbiye-i Meslekiye Muallimi	Ahmet Tevfik Efendi	6 Ağustos 1917	1.200
Kitabet Muallimi	Galip Bey	24 Ekim 1912	1.200
Kitabet Muallimi	Hüseyin Hamdi Efendi	28 Eylül 1913	1.200
Kitabet Muallimi	İsmail Hakkı Efendi	9 Ağustos 1914	1.200
Kitabet Muallimi	Ahmet Tevfik Efendi	6 Ağustos 1917	1.200
Riyazet-i Bedeniyye Muallimi	Abdülhalim Fevzi Efendi	14 Aralık 1912	750
Riyazet-i Bedeniyye Muallimi	Ahmet Hilmi Efendi	12 Mart 1914	750
Riyazet-i Bedeniyye Muallimi	Salih Efendi	20 Mart 1917	750
Daktiloskopi Muallimi	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Daktiloskopi Muallimi	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Daktiloskopi Muallimi	Hüseyin Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750
Fotoğraf Muallimi	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Fotoğraf Muallimi	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Fotoğraf Muallimi	Mehmet Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750

Telefon Muallimi	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Telefon Muallimi	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Telefon Muallimi	Hüseyin Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750
Hıfz-ı sıhha Muallimi	Sabit İhsan Efendi	30 Ekim 1912	1.200
Hıfz-ı sıhha Mauallimi	Mehmet Efendi	22 Aralık 1913	1.200
Müdevat-ı Evveliye Muallimi	Sabit İhsan Efendi	30 Ekim 1912	1.200
Müdevat-ı Evveliye Muallimi	Mehmet Efendi	22 Aralık 1913	1.200
Hesap Dersi Muallimi	Hacı Mehmet Efendi	10 Mart 1913	750
Hesap Dersi Muallimi	Tevfik Efendi	14 Aralık 1916	750
Sınıf Zabiti	Abdülhalim Fevzi Efendi	14 Aralık 1912	750
Sınıf Zabiti	Ahmet Hilmi Efendi	12 Mart 1914	750
Sınıf Zabiti	Salih Efendi	20 Mart 1917	750
Sınıf Zabiti	Süleyman Galip Efendi	23 Aralık 1912	750
Sınıf Zabiti	Mehmet Sadık Efendi	8 Haziran 1913	750
Sınıf Zabiti	Hüseyin Fevzi Efendi	17 Mart 1918	750

Mektep memurlarının görevlerine başlama tarihine bakılırsa muallimlerin o dönemde başka derslerin muallimliğini de yaptıkları anlaşılmaktadır. Emin Efendi hem okul müdürlüğü hem kâvanin muallimliği yapmıştır. Galip Efendi, Hüseyin Hamdi Efendi, İsmail Hakkı Efendi, Ahmet Tevfik Efendi ve Abdülhalim Fevzi Efendi dâhiliye müdürlüğü, terbiye-i meslekiye muallimliği ve kitabet muallimliğini görevlerini ifa etmiştir. Abdülhalim Fevzi Efendi, Ahmet Hilmi Efendi ve Salih Efendi riyazet-i bedeniyye muallimliği, sınıf zabitliği yapmıştır. Süleyman Galip Efendi, Mehmet Sadık Efendi daktiloskopi muallimliği, fotoğraf muallimliği, telefon muallimliği, sınıf zabitliği görevlerinde bulunmuşlardır. Fotoğraf muallimliği hariç diğer üç derse Hüseyin Fevzi Efendi de girmiştir. Mehmet Fevzi Efendi fotoğraf muallimliği görevi yapmıştır. Sabit İhsan Efendi ve Mehmet Efendi hıfz-ı sıhha muallimliği, müdevat-ı evveliye muallimliği yapmıştır. Mekteplerde okutulan dersler polis memurlarını polislik mesleğine hazırladığı gibi bazı davranışlarının şekillenmesinde de yardımcı olmaktaydı. Riyazet-i bedeniyye gibi psikomotor becerileri daha geliştirecek dersler polis memurunun daha atik olmasına katkı sağlamaktaydı.

Mektebin kadrosunda mektebin idaresinden sorumlu bir müdürü bulunmaktaydı. Müdürler dışında; kavanin muallimleri, dâhiliye müdürleri ve sınıf zabitleri mektepte görev yapmaktaydı. Aşağıda mektepte görevli idareci ve memurlar hakkında bilgi verilecektir.

3.10.1. Mektep Müdürleri

Mektep müdürleri okulun idaresinden sorumludur. Talimatnameye göre mektep müdürlerinin idarî sorumluluğunun yanı sıra diğer görevleri de bulunmaktadır. Talimatnamaye göre mektep müdürlerinin görevleri şu şekildedir;

Madde 5: Mektep müdürleri mektebe ait olan ilmi, idari ve hesap vazifelerinin her kısmına bakmaktır.

Madde 6: Mektepte memuriyette bulunan ve hizmet edenler hakkındaki işlerin takdiri ve cezası müdüriyete aittir.

Madde 7: Müdür talimatın ceza kısmında yer alan cezaları tayin edecek ve onaylayacaktır.

Madde 8: Disiplin, kılık kıyafet, eğitim öğretim ve mektepte mevcut olan eşyaların iyi şekilde muhafaza edilmesinden ve idaresinden mektep müdürü sorumludur.

Madde 9: Mektepte sürekli olarak bulunanların sağlıklarından sorumlu olması için doktor ve mektebe verilen meblağın iyi bir şekilde kullanılmasından heyet-i idare sorumludur. Heyet-i idare, mektep müdürü, dâhiliye zabitinden dönüşümlü olacak şekilde hesap memurundan oluşmaktadır.

Madde 10: Mektepteki talebenin kesin ve ciddi mazeret durumu ortaya çıkarsa şehir içinde münasip bir müddette izin verilmesinde mektep müdürü yetkilidir. İstanbul harici şehirler içi talebeye izin verilme yetkisi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne aittir.

Madde 11: Mektep dershane, yatakhane, teneffüshane ve yemekhane düzeni için mektep müdürlerince ayrı ayrı talimatname düzenlenecek ve bu talimatnamelerin birer sureti Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilecektir. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nce dayanılan maddede de herhangi bir hata varsa müdüriyet tarafından müdahale edilebilir.

Madde 12: Talimatnamede yazılan programa göre günlük derslerin düzenlenmesi ve saat mesai tayini ile beraber umumi bir cetvel tanzimi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne ve bu cetvelin mevsime ve gerekli görülmesine göre uygulanması mektep müdürlerine aittir[533].

Belgelere göre; Beyrut Polis Mektebi'nin ilk müdürü Dersaadet Jandarma Zabitan Mektebi bölük kumandanlığından Yüzbaşı Osman Remzi Efendi'dir.

Harbiye Nezareti'ne gönderilen 13 Eylül 1326/26 Eylül 1910 tarihli yazıda; açılışı olan Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne ahlakı ve idarece kendisine verilen ehliyetinden dolayı Dersaadet Jandarma Zabitan Mektebi bölük kumandanlığından Yüzbaşı Osman Remzi Efendi'nin tayin edilmesinin uygun olduğu ve bunun gerekli yerlere bildirilerek görevine bir an önce başlaması için Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi arz edilmiştir[534].

Osman Remzi Efendi'nin Ordu-yı Hümayun İkinci Nizamiye, Dördüncü Taburun Üçüncü Bölük başısı olduğu halde Dersaadet'te Beyrut Polis Mektebi açılana kadar kendisinden istifade edilmek üzere 3 Kânûn-ı evvel 1324/16 Aralık 1908 tarihinde Dersaadet Jandarmalığı'nın üçüncü taburuna kaydının yapılmasına müsaade edildiği ve 9 Mart 1325/22 Mart 1909 tarihinde tayin edildiği 2 Teşrin-i evvel 1326/15 Ekim 1910

[533] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.1.
[534] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.59.

tarihli yazı ile beyan edilmiştir[535]. 5 Teşrin-i evvel 1326/18 Ekim 1910 Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıyla; Osman Remzi Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne nakline 29 Eylül 1326/12 Ekim 1910 tarihinde izin verilmiştir. Yeni memuriyeti için Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne ve muamelesi yapılması için Dersaadet Jandarma Tensikatı'na resmî tebligat gönderilmiştir. Ardından Osman Remzi Efendi'nin tayinini Beyrut Vilayeti'ne bildirmeleri için sicil ve muhasebe müdüriyetleriyle gerekli yazışmalar yapılmıştır. 18 Teşrin-i evvel 1326/31 Ekim 1910 tarihinde Beyrut Vilayeti'ne muhasebe tarafından ilgili yazı gönderilmiştir[536]. 19 Teşrin-i sâni 1326/2 Aralık 1910'da Osman Remzi Efendi'nin tayininin uygun görülüp kayıt muamelesinin yapıldığı ve naklinin yapılacağı Umum Jandarma Komutanlığı'na ve muhasebeye beyan edilmiş, Beyrut Vilayeti'ndeki memuriyetine gönderilmesi için emir verilmesi ve memuriyetine başlamasına müsaade buyrulması talep edilmiştir[537]. Belgelerdeki yazışmalara göre; Yüzbaşı Remzi Efendi'nin 1326/1910 yılında Beyrut Polis Mektebi'nde müdürlük yapan ilk kişi olduğu görülmektedir. Osman Remzi Efendi'den sonra mektep müdürlüğüne Osman Efendi atanmıştır.

Osman Efendi'nin Eyüp Şahin'e göre Beyrut Polis Mektebi'nde müdürlük görevine 12 Eylül 1328/25 Eylül 1912 tarihinde 2.000 kuruş maaşla başladığı görülmektedir[538]. Belgelerdeki yazışmalara göre; 1327/1911 yılında Beyrut Polis Mektebi'nde Kâvanin Muallimliği görevinde bulunan Osman Efendi müdürlük kadrosunun açık olması nedeniyle Kâvanin Muallimliği'nden Beyrut Polis Mektebi Müdürülüğü'ne tayin edilmiştir.

1 Eylül 1328/14 Eylül 1912'de Makam-ı Nezaret'ten Dâhiliye Nezareti'ne Osman Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti'ne tayininin münasip olduğu yazılmıştır[539]. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından 6 Eylül 1328/19 Eylül 1912 tarihli telgrafla; Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Kâvanin Muallimi Osman Efendi'nin getirilmesi istenilmiştir[540]. 9 Eylül 1328/22 Eylül 1912'de Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından Osman Efendi'ye gönderilen yazıda; Kâvanin Muallimi Osman Efendi'nin müdürlüğe tayin edilmesiyle mektepte boş kalan kâvanin muallimliğine Kosova Polis Müdür sabıkı Hasan Zeki Efendi'nin tayin edildiği kendisinin Beyrut Vilayeti'ne gelene kadar memuriyetin idare edilmesi ve geldiğinde Hasan Zeki Efendi ile Osman Efendi'nin göreve başlama tarihlerinin bildirilmesi talep edilmiştir[541]. Osman Efendi'nin 12 Eylül 1328/25 Eylül 1912'de görevine başlamasından bir süre sonra 4 Teşrin-i sâni 1328/17 Kasım 1912'de Emniyet-i Umumiye Müdürü tarafından Muhasebe Kalemi Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda Bağdad Polis Mektebi'ne Beyrut Polis Mektebi'nde müdür olan Osman Efendi'nin 2.500 kuruş maaşla tayin edildiği, Osman Efendi'nin yerine ise İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi Kısm-i İdari Müdürü Nihat Efendi'nin tayin edildiği ve memuriyetlerine başladıklarında vazifelerine başlama tarihlerinin bildirilmesi ve gerekli muamelenin ve kayıtlarının yapılması talep edilmiştir[542]. 4 Teşrin-i sâni 1328/17 Kasım 1912 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nden İstanbul Polis Müdürlüğü'ne, Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü ve İstanbul Polis Müdürlüğü Kısm-i

[535] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.49
[536] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.47.
[537] BOA., *DH. EUM. THR*., 55/24, s.41.
[538] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[539] BOA., *DH. EUM. THR*., 81/39, s.6
[540] BOA., *DH. EUM. THR*., 81/39, s.4.
[541] BOA., *DH. EUM. THR*., 81/39, s.1.
[542] BOA., *DH. EUM. MH.*, 40/121, s.1.

İdari Müdürü olan Nihat Efendi'nin 2.500 kuruşla tayininin uygun görülerek onaylandığı bildirilmiştir[543].

Beyrut Valisi'nin Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği 17 Teşrin-i sâni 1328/30 Kasım 1912 tarihli telgrafında; Beyrut Polis Mektebi'nin müdürlük görevinde olan Osman Efendi'nin burada kendisinden daha fazla istifade edilebilmesi için ortaya çıkan sefer durumuna rağmen Bağdad Polis Mektebi'ne nakline mani olunduğu ifade edilmiştir[544]. Buna cevaben 19 Teşrin-i sâni 1328/2 Aralık 1912'de Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nden gelen telgrafta; Osman Efendi'nin Bağdad Polis Mektebi Müdüriyeti'ne tayin edilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir[545].

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından 3 Kânûn-ı evvel 1328/16 Aralık 1912 tarihinde Beyrut Polis Mektebi Müdürü Osman Efendi Bağdad Polis Mektebi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Osman Efendi Bağdad Polis Mektebi Müdürlüğü'nü kabul etmediğinden Bağdad Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Haleb Polis Müdürü Asım Efendi'nin atandığını ve Asım Efendi'den sonra boş kalan Haleb Polis Müdürlüğü'ne de Osman Efendi'nin tayin edildiği yazılmıştır[546]. 3 Kânûn-ı evvel 1328/16 Aralık 1912 tarihinde Dâhiliye Nezareti'nden Osman Efendi'nin Bağdad Polis Mektebi Müdürlüğü'ne tayininden dolayı müdüriyete sunduğu mazeretinin kabul edildiği ve deneyimli bir memur olmasından dolayı boş kalan Haleb Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Osman Efendi'nin tayin edildiği ifade edilmiştir[547]. 5 Kânûn-ı evvel 1328/18 Aralık 1912'de Bağdad Vilayeti'ne Asım Efendi'nin müdürlüğe tayin edildiği ve memuriyetine başlaması için yola çıkması gerektiği kendisine ve Haleb Vilayeti'ne bildirildiği göreve başlama tarihi[548] ve Osman Efendi'nin de Haleb Vilayeti'nde vazifesine başlama tarihinin bildirilmesi istenilmiştir[549].

Osman Efendi'den sonra Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Mehmet Nuri Efendi getirilmiştir. Ancak bir ay kadar Beyrut Polis Müdürlüğü'nde bulunan Mehmet Nuri Efendi'nin müdürlüğü hakkında şimdilik herhangi bir belgeye rastlanılmamıştır.

Mehmet Nuri Efendi Eyüp Şahin'e göre 18 Teşrin-i sâni 1328/1 Aralık 1912'de 2.500 kuruş maaş ile mektep müdürlüğüne başladığı görülmektedir.

Mehmet Nuri Efendi'nin mektepte çok kısa bir süre müdürlük yapmasının ardından Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Hüseyin Nafız Efendi tayin edilmiştir. Hüseyin Nafiz Efendi Eyüp Şahin'e göre 17 Kânûn-ı sâni 1328/30 Ocak 1913'te 2.500 kuruşla mektepte müdürlük görevine başlamıştır[550].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü 18 Ağustos 1329/31 Ağustos 1913 tarihinde gönderilen yazıyla; Nafiz Efendi'nin hastalığından dolayı mektep müdürlüğüne devam etmesi uygun görülmemiş iyileşirse atanması şartıyla azledilmiştir[551].

---

[543] BOA., *DH. EUM. THR*., 84/13, s.1.
[544] BOA., *DH. EUM. THR*., 84/35, s.3.
[545] BOA., *DH. EUM. THR*., 84/35, s.1.
[546] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/5, s.1.
[547] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/10, s.3.
[548] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/10, s.1.
[549] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/8, s.1.
[550] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[551] BOA., *DH. EUM. MEM.,* 35/80, s.1.

Tablo 16: 29 Ağustos 1329/11 Eylül 1913 tarihli Hüseyin Nafiz Efendi'nin hizmet cetveli[552]

Başlangıç	Bitiş	Memuriyet süresi			Bulunduğu memuriyetler	Aylık maaş/kuruş
		Sene	Ay	Gün		
19 Şubat 1311/2 Mart 1896	11 Mart 1316/24 Mart 1900	4	0	21	Cezair-i Bahr-i Sefid Vilayeti Polis Nazırlığı	300
12 Mayıs 1316/25 Mayıs 1900	13 Eylül 1318/26 Eylül 1902	2	1	2	Cezair-i Bahr-i Sefid açıktan Üçüncü Komiserlik	300
14 Eylül 1318/27 Eylül 1902	16 Ağustos 1319/29 Ağustos 1903	1	4	3	Cezair-i Bahr-i Sefid maaş-ı halliyesinde asaleten Üçüncü Komiserlik	300
17 Ağustos 1319/30 Ağustos 1903	12 Mayıs 1322/25 Mayıs 1906	2	6	27	Cezair-i Bahr-i Sefid Polis İkinci Komiserliği	500
13 Mayıs 1322/26 Mayıs 1906	10 Teşrin-i sâni 1324/23 Kasım 1908	2	7	28	Cezair-i Bahr-i Sefid Polis Birinci Sınıf Komiserliği	1.000
11 Teşrin-i sâni 1324/24 Kasım 1908	Temmuz sonu 1325/Ağustos 1909	0	8	20	Beyrut Vilayeti Polis Müdürlüğü	1.350
1 Ağustos 1325/14 Ağustos 1909	6 Haziran 1326/19 Haziran 1910	0	10	6	Beyrut Vilayeti Polis Müdürlüğü	3.000
7 Haziran 1326/20 Haziran 1910	Ağustos sonu 1326/Ağustos-Eylül 1910	0	2	24	Suriye Vilayeti Polis Müdürlüğü	2.000
1 Eylül 1326/14 Eylül 1910	28 Ağustos 1328/10 Eylül 1912	1	11	28	Bağdad Vilayeti Polis Müdürlüğü	3.000
29 Ağustos 1328/11 Eylül 1912	8 Eylül 1328/21 Eylül 1912	0	0	11	Haleb Vilayeti Polis Müdürlüğü	2.500

[552] BOA., *DH. EUM. MH*., 65/54, s.1,2.

9 Eylül 1328/22 Eylül 1912	14 Kanun-ı sâni 1328/27 Ocak 1913	0	4	10	Beyrut Vilayeti Polis Müdürlüğü	3.000
15 Kanun-ı sâni 1328/28 Ocak 1913	17 Temmuz 1329/30 Temmuz 1913	0	6	3	Beyrut Vilayeti Polis Mektebi Müdürlüğü	2.000
		17	**5**	**3**	**TOPLAM**	

Hüseyin Nafiz Efendi 19 Şubat 1311/2 Mart 1896 tarihinden itibaren birçok yerde görev yapmıştır. Memurlukta bulunduğu senelerde maaşının arttırıldığı görülmektedir. Aylık 2.000 kuruş maaşla da Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nde bulunmuştur. 15 Kânûn-ı sâni 1328/28 Ocak 1913 tarihinde başladığı görevinden 17 Temmuz 1329/30 Temmuz 1913 tarihinde ayrılmış toplam altı ay burada görev yapmıştır.

Hastalığından dolayı görevine devam edemeyen Hüseyin Nafiz Efendi'nin yerine Mustafa Zeki Efendi tayin edilmiştir. Mustafa Zeki Efendi Beyrut Polis Mektebi'nde müdürlük görevine Eyüp Şahin'e göre 17 Ağustos 1329/30 Ağustos 1913 tarihinde 2.000 kuruş maaş ile başlamıştır[553].

Dersaadet Polis Mektebi'nde müdür olan Hasan Zeki Efendi 2 Kânûn-ı sâni 1329/15 Ocak 1914'te Istıtlaat Muavinliği'ne nakil edilmiş yerine Beyrut'ta kâvanin muallimi olarak görevde bulunan Zeki Efendi getirilmiştir. Zeki Efendi'nin tayininden sonra yerine Beyrut Polis Mektebi Müdürü olan Mustafa Zeki Efendi 4 Kânûn-ı sâni 1329/17 Ocak 1914 tarihinde Heyet-i İntihâb tarafından kâvanin muallimi olarak atanmıştır. Görevine 9 Kânûn-ı sâni 1329/22 Ocak 1914'te başladığı 22 Şubat 1329/7 Mart 1914 tarihinde Muhasebe Müdüriyeti'ne bildirilmiştir[554]. 12 Şubat 1329/25 Şubat 1914 tarihinde gönderilen yazıda; tayin ve terfi alan Galip Bey, İbrahim ve Zeki efendilerin işe başlama tarihleri ve daha önce aldıkları maaşlarının bildirilmesi istenilmiştir. Bu efendilerin arasında olan Zeki Efendi'nin mektep müdürlüğünde maaşının 2.000 kuruş olduğu ve Beyrut Polis Mektebi'nde kâvanin muallimi olarak tayin edilince 4 Kânûn-ı sâni 1329/17 Ocak 194 tarihli Heyet-i İntihâbiye'ce alınan kararla müdürlükten aldığı 2.000 kuruş maaşla kâvanin muallimi olarak tayin edildiği, vazifesine 9 Kânûn-ı sâni 1329/22 Ocak 1914'te başladığı 18 Şubat 1329 /3 Mart 1914'te beyan edilmiştir[555].

Mustafa Zeki Efendi'nin 17 Ağustos 1329/30 Ağustos 1913 tarihinde başladığı Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü görevinden 9 Kânûn-ı sâni 1329/22 Ocak 1914'te kâvanin muallimliğine nakledilmesine kadar mektep müdürlüğünde beş ay görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne getirilen diğer bir memur Emin Efendi'dir. Emin Efendi Eyüp Şahin'ine göre Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü görevine 2.000

[553] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[554] BOA., *DH. EUM. MH.*, 77/77, s.1.
[555] BOA., *DH. EUM. MH.*, 77/60, s.1.

kuruş maaşla tayin edilmiştir[556]. Belgelere göre 1329-1330/1914-1915 yılları arasında da müdürlük görevine başladığı anlaşılmaktadır.

Emin Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'nde müdür olarak bulunduğu sıralarda diğer polis mekteplerinin müdürleri kâvanin muallimlerinin vazifelerini yerine getirerek maaşlarından tasarruf etmişler ve tasarruf edilen parayla da Adana'da Polis Mektebi açılmıştır. Buraya da Beyrut Polis Mektebi Müdürü Emin Efendi'nin müdür olarak tayin edilmesi talepleri 28 Eylül 1330/11 Ekim 1914 tarihli yazıyla; Muhasebe Müdüriyeti'ne bildirmişlerdir[557]. Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili Emin Efendi 1 Teşrin-i sâni 1330/14 Kasım 1914 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafla; Adana'ya tayin edildiği ve Adana Polis Mektebi için gerekli olan eşyaları beraberinde götürmesi istenildiğinden yanında Adana'ya refakat edecek hademe istemiştir[558]. 5 Teşrin-i sâni 1330/18 Kasım 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından Emin Efendi'ye gönderilen yazıda gerekli olan eşyaları da alarak Adana Polis Mektebi'ne gitmesi istenilmiştir[559]. Diğer belgeler incelendiğinde Emin Efendi'nin yanına refakat edecek hademe verilerek Adana'ya eşya ile birlikte gittiği anlaşılmaktadır.

Adana Polis Mektebi Müdürlüğü'ne atanan Emin Efendi'nin 17 Teşrin-i sâni 1330/30 Kasım 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda; Beyrut Vilayeti'nden Adana Vilayeti'ne kadar olan yol parasının Adana Vilayeti'ne ödenmesi talebinde bulunmuştur. Emin Efendi'nin talep ettiği yol parası için gerekli olan ödemenin yapılması Muhasebe Müdüriyeti'ne 25 Teşrin-i sâni 1330/8 Aralık 1914 tarihli yazıyla bildirilmiştir[560].

Adana Polis Mektebi Müdürü Emin Efendi'nin 18 Kânûn-ı sâni 1330/31 Ocak 1915 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda Emin Efendi Beyrut ve Adana vilayetleri arasındaki mesafenin 83 saat sürdüğünü bildirmiş ve yol masrafının ödenmesi için tekrar talepte bulunmuştur[561]. Muhasebe Müdüriyeti Emin Efendi'nin bu talebini 28 Kânûn-ı sâni 1330/10 Şubat 1915 tarihinde Erkan-ı Harbiye'ye bildirmiştir[562]. Emin Efendi'nin yol masrafının ödenip ödenmediği ile ilgili herhangi bir belge tespit edilememiştir.

Adana'da bir süre görev yapan Emin Efendi'nin tekrar Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne nakil edilmesinin uygun görüldüğü ve gerekli yerlere haber verildiğine dair Muhasebe Müdüriyeti'ne 1 Şubat 1331/14 Şubat 1916'da yazı gönderilmiştir. Muhasebe Müdüriyeti tarafından Emin Efendi'nin Beyrut'a gitmesi için yol parası alabileceği ifade edilmiştir[563]. 4 Şubat 1331/17 Şubat 1916 tarihli yazıda Adana ve Beyrut vilayetleri arasındaki mesafenin 131 saat olduğu ve bu mesafeye göre maaşının 2.000 kuruş olduğuna bakılarak yol parasının 1.310 kuruşa tekabül ettiği için bu senenin bütçesinin altıncı faslının ikinci maddesine göre 1.310 kuruşluk ödeme havalenamesinin Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi için Muhasebe Müdürü İsmail Bey tarafından izin istenilmiştir[564]. 6 Şubat 1331/19 Şubat 1916 tarihinde gönderilen Emin Efendi'nin 131

[556] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[557] BOA., *DH. EUM. MH*., 90/25, s.1
[558] BOA., *DH. EUM. MTK*., 52/19, s.2
[559] BOA., *DH. EUM. MTK*., 52/19, s.1.
[560] BOA., *DH. EUM. MH*., 94/25, s.1.
[561] BOA., *DH. EUM. MH*., 97/118, s.2.
[562] BOA., *DH. EUM. MH*., 97/118, s.1.
[563] BOA., *DH. EUM. MH*., 119/79, s.3.
[564] BOA., *DH. EUM. MH*., 119/79, s.4.

saat yol kat ettiği ve 2.000 kuruşluk maaşına nazaran yol parası olarak 1.310 kuruş verilmesi münasip görülerek 1.310 kuruşluk havalenamenin gönderilmesine müsaade verilmiştir[565]. 13 Şubat 1331/26 Şubat 1916'da Beyrut Vilayeti'ne gönderilen yazıyla Emin Efendi için 1.310 kuruşun 8 Şubat 1331/21 Şubat 1916 tarihli havalename ile gönderildiği haberi verilmiştir[566].

Emin Efendi'nin Adana Polis Müdürlüğü'ne tayin olduğunu haber alan Dördüncü Ordu Kumandanı Ahmet Cemal Efendi, Emin Efendi'nin Bağdad Polis Mektebi'nde de bulunduğunu ancak orada hiçbir iş yapmadığı için Haleb'e gönderildiğini buradan da azledildiğini beyan ederek onun yerine Beyrut Polis Mektebi'ni idare edebilecek olan İsmail Hakkı Efendi'nin tayin edilmesi için 26 Şubat 1331/10 Mart 1916'da Dâhiliye Nezaretin'den talepte bulunmuştur[567].

Dâhiliye Nazırı tarafından 3 Mart 1332/16 Mart 1916'da Beyrut Vilayeti'ne gönderilen telgrafta; Emin Efendi'den mektepte faydalanılıp faydalanılmayacağı, faydalanılamayacak ise yerine Dâhiliye Müdürü İsmail Hakkı Bey'in Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne getirilmesinin kabul edilip, edilmeyeceğinin bildirilmesi istenilmiştir[568]. Azmi Bey'in 5 Mart 1332/18 Mart 1916 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği yazıda; mektepte Emin Efendi'den yararlanılamayacağı İsmail Hakkı Efendi'nin de Beyrut merkez memurluğunda olduğundan geçici bir süre bu görevi yapabileceği ve Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne başka uygun birinin tayin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir[569]. Beyrut Valisi Azmi Bey Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne merkez memuru İsmail Hakkı Bey'in Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne tayin edilmesinin uygun olduğu ve tayininin gerçekleştirilmesi talebini iletmiştir[570]. Beyrut Valisi Azmi Bey tarafından 14 Mart 1332/27 Mart 1916'da mektep müdürlüğüne geçici olarak getirilen İsmail Hakkı Efendi'nin yerine mektepte sürekli olarak görev yapacak birinin gönderilmesi talebi tekrar Dâhiliye Nezareti'ne yazılmıştır[571]. İleri tarihli belgeler incelendiğinde mektepte bu yazıdan sonra sürekli görevde bulunacak başka bir memurun tayin edilmediği, mektepte müdür olarak İsmail Hakkı Efendi'nin devam ettiği anlaşılmaktadır.

Dâhiliye Nezareti'nden 30 Temmuz 1334/30 Temmuz 1918'de Polis Müdürü Muhtar Bey'den Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Hakkı Efendi'nin görevini yerine getirme ehliyeti ve görevi başındaki yönetim düzeninin olup olmadığı ve İsmail Hakkı Efendi durumu konusundaki görüşlerini bildirmesi istenmiştir[572]. Cevap olarak gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Hakkı Efendi'nin bir buçuk ay İstanbul'da izinde kaldığı bu esnada Heyet-i Teftiş-i Tedkik-i Şikâyet Kalemi Muhabirliği'ne tayin edilerek 14 Ağustos 1334/14 Ağustos 1918'de işine başladığı Muhasebe Kalemi'ne 22 Teşrin-i evvel 1334/11 Ekim 1918 tarihinde bildirmiştir[573]. Bir gün sonra gönderdiği yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nde 2.000 kuruşla göreve başlayan İsmail Hakkı Efendi'nin Ağustos ayı maaşından 18 günlük ödemesinden 1.161 kuruşun

[565] BOA., *DH. EUM. MH*., 119/13, s.1.
[566] BOA., *DH. EUM. MH*., 119/79, s.1.
[567] BOA., *DH. ŞFR*., 512/73, s.1,2,3.
[568] BOA., *DH. ŞFR*., 62/36, s.1.
[569] BOA., *DH. ŞFR*., 513/66, s.1.
[570] BOA., *DH. EUM. KLH*., 5/103, s.1.
[571] BOA., *DH. ŞFR*., 514/110, s.1.
[572] BOA., *DH. ŞFR*., 89/199, s.1.
[573] BOA., *DH. EUM. MH*., 272/45, s.2.

terk hususunun vilayetine ödemesi ve 40 kuruşun da kısım kısım kendisine ödenmesi istenmiştir[574].

Tablo 17: Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Hakkı Bey ile ilgili 20 Teşrin-i evvel 1334/20 Ekim 1918 tarihli kişisel bilgilerini içeren kayıt[575]

Sıra Numarası	Soru	Cevap
1	**İsmi ve Şöhreti?**	İsmail Hakkı Bey
2	**Memuriyet yeri?**	Beyrut
3	**Memuriyet sınıfı?**	Beyrut Polis Mektebi Müdürü ve Kâvanin Muallimi
4	**Maaşı?**	2.000 kuruş.
5	**Aldığı son maaş?**	Son aldığı maaş 1334 /1918'in Temmuz ayı.
6	**Son maaşı ne zaman aldığı?**	Beyrut Mal Sandığı.
7	**Memuriyet yerinden ayrılma sebebi?**	Mazeret hakkına dayanarak Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden aldığı izin üzerine.
8	**Memuriyet yerini terk için gerekli belgenin verildiği makam?**	Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü.
9	**Dersaadet'e gelme sebebi?**	-
10	**Hangi vasıta ile gelmiştir?**	Beyrut-Konya, Şimendifer vasıtası.
11	**Kendisiyle beraber gelen diğer memurlar?**	-
12	**Emanet bıraktığı para ve evrakın nereye teslim edildiği, yanında götürdüğü para ve saireyi nereye teslim etmiştir?**	Memuriyet yerine para emanet etmemiş. Mektep eşyası Dâhiliye Müdürü ve Dâhiliye Zabıtası'na teslim edilmiştir. Mektebe ait herhangi bir eşyayı yanında götürmemiştir.
13	**Yanında hazineye ait para ve evrak var mıdır?**	Yoktur.

Bu tarihten sonra İsmail Hakkı Efendi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Mektebin 1910'dan 1918'e kadar olan faaliyet yıllarında sırasıyla Osman Remzi, Osman, Mehmet Nuri, Hüseyin Nafiz Şefik, Mustafa Zeki, Emin ve İsmail Hakkı efendiler olmak üzere toplam yedi müdür görev yapmıştır. 1918 yılından

[574] BOA., *DH. EUM. MH*., 272/45, s.3
[575] BOA., *DH. EUM. MH*., 272/45, s.1.

sonraki belgelerde mektebe herhangi bir müdür ataması yapıldığına şimdilik rastlanmamıştır. Bu durumda mektebin I. Dünya Savaşı nedeniyle kapandığı anlaşılmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi'nin eski müdürlerinden Hüseyin Nafiz Şefik Efendi'nin 1918'de Fransa'nın Paris kentinde bir süre esir olarak kaldığı belgelerdeki yazışmalardan tespit edilmektedir. Paris'te esir olan Beyrut Polis Mektebi eski müdürü Hüseyin Nafiz Efendi burada esir kaldığı süre kendisine izin maaşı olarak 750 kuruş verilmesi, bu maaşının bir kısmının İstanbul'da yaşayan ailesine bir kısmının da kendisine ödenmesini talep etmiştir[576].

Hüseyin Nafiz Efendi'nin bu talebi doğrultusunda kendisine 12 Mart 1335/12 Mart 1919 tarihinde Dâhiliye Nazırı tarafından Hariciye Nezareti'ne, Hüseyin Nafiz Şefik Efendi'nin ailesi ve kendisi için talep ettiği maaş için Hüseyin Nafiz Şefik Efendi'nin mektep müdürlüğünde hizmet ettiğine dair kaydının olmadığı bilgisi verilmiştir[577].

Maaşını alamayan Hüseyin Nafız Efendi için Maliye Nazırlığı tarafından 17 Ağustos 1335/14 Ağustos 1919 tarihinde Hariciye Nezareti'ne gönderilen telgrafla Hüseyin Nafız Efendi'nin izni için aylık 635,5 maaşının bir kısmının kendisi esarette olduğu için İstanbul'daki ailesine verileceği ve geri kalan 317 kuruş 30 paranın 1335/1919 senesinin sonuna kadar kendisine Halil Ahmed vasıtasıyla ulaştırılacağı ifade edilmiştir[578].

Fransa Paris'te iki yıl kadar esir kalan Hüseyin Nafiz Efendi'nin esaretinin sona erdiği ve kendisinin başka yere tayin edildiği görülmektedir; 14 Mart 1336/14 Mart 1920 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıyla Hüseyin Nafiz Efendi'nin Ankara Polis Mektebi'ne müdür olarak tayin edildiği bildirilmiştir[579].

3.10.2. Kâvanin Muallimleri

Kâvanin muallimleri mekteplerde kanunla ilgili derslere girmişlerdir. Beyrut Polis Mektebi Kâvanin Muallimliğinde ilk olarak Osman Efendi'nin görev yaptığı Nisan 1327/Nisan-Mayıs 1911'de göreve geldiği yaklaşık 1,5 yıl kadar kâvanin muallimliği görevini icra ettiği yazışmalardan anlaşılmaktadır.

Dersaadet merkez memurluğunda bulunan Osman Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne kâvanin muallimi olarak tayin edildiği ve nisan ayı maaşı için daha önceden Dersaadet'te aldığı maaşının ve ilk alacağı maaştan emeklilik kesintisine icab eden oranının bildirilmesi 1 Mayıs 1327/14 Mayıs 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden istenilmiştir[580]. Beyrut Polis Mektebi kâvanin muallimliğine 500 kuruş maaşla tayin olan Osman Efendi'nin emekliliği dolayısıyla Dersaadet'te almakta olduğu 500 kuruşla sabit kalan maaşından tekaüd sandığında 500 kuruş fark olacağından ilk maaşından kesinti yapılacağı Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi

[576] BOA., *HR. SYS.*, 2249/29, s.1.
[577] BOA., *HR. SYS.*, 2249/67, s.1.
[578] BOA., *HR. SYS.*, 2249/83, s.1.
[579] BOA., *BEO.*, 4621/346534, s.1.
[580] BOA., *DH. EUM. MH.*, 28/74, s.1.

tarafından 22 Haziran 1327/5 Temmuz 1911'de Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[581].

Beyrut Polis Mektebi kâvanin muallimliğine Osman Efendi'den sonra Hasan Zeki Efendi tayin edilmiştir. Eyüp Şahin'e göre Zeki Efendi mektepteki görevine 4 Teşrin-i evvel 1328/17 Ekim 1912 tarihinde 2.000 kuruş maaş ile başlamıştır[582].

Beyrut Polis Mektebi'nde Osman Bey'in mektep müdürlüğüne tayin edilmesiyle boş kalan kâvanin muallimliğine Hasan Zeki Efendi'nin atandığı ve kendisinin mektebe gelene kadar kâvanin muallimliği görevinin idare edilmesi 9 Eylül 1328/22 Eylül 1912 tarihli yazıyla istenilmiştir[583]. Kosova Müdürlüğü'nden Beyrut Polis Mektebi kâvanin muallimliğine tayin edilen Hasan Zeki Efendi'nin Beyrut Vilayeti'ne gönderildiği ve kendisinin vazifesine başladığı tarihin bildirilmesi Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından 27 Eylül 1328/10 Ekim 1912 tarihinde Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nden talep edilmiştir[584]. 4 Teşrin-i evvel 1328/17 Ekim 1912'de görevine başlamış olan Hasan Zeki Efendi'nin burada bir süre görev yaptıktan sonra başka bir göreve tayin edildiği görülmektedir.

Dersaadet Polis Mektebi Kâvanin Muallimi Mazhar Bey'in istifasından sonra onun yerine Beyrut'ta kâvanin muallimi olarak görev yapan Zeki Bey'in Dersaadet'e tayin edildiği kararının 6 Mart 1329/19 Mart 1913 tarihinde alındığı ve bu duruma göre gerekli işlemlerin yapılması 9 Mart 1329/2 Mart 1913 tarihli yazıyla bildirilmiştir[585].

Dersaadet Polis Mektebi Müdürlüğü görevinde olan Hasan Zeki Bey'in Istıtlaat muavinliğine nakil olunca yerine Beyrut Polis Mektebi'nde kâvanin muallimliği görevini yapan Zeki Efendi'nin tayin edildiği, Zeki Efendi'nin tayiniyle boş kalan muallimliğe Beyrut Polis Mektebi Müdürü Mustafa Zeki Bey'in tayin edilmesi 4 Kânûn-ı sâni 1329/17 Ocak 1914 tarihli karar ile onaylanmıştır. Mustafa Zeki Bey mektep müdürlüğü ve kâvanin muallimliği görevine 9 Kânûn-ı sâni 1329/22 Ocak 1914'te vazifesine başlamış, Zeki ve Hasan Zeki beylerin de başlama tarihlerinin bildirilmesi 22 Şubat 1329/7 Mart 1914 tarihli yazıyla istenilmiştir[586].

Hasan Zeki Efendi'nin ocak ayında tayinin ardından Mehmed Emin Efendi Beyrut Polis Mektebi'ne kavanin muallimi olarak tayin edilmiştir. Mehmed Emin Efendi Eyüp Şahin'e göre kâvanin muallimi olarak 7 Şubat 1329/20 Şubat 1914 tarihinde 2.000 kuruş maaşla başlamıştır[587]. 17 Mart 1329/30 Mart 1913'te Suriye ve Beyrut vilayetlerine gönderilen telgrafta Suriye'de Polis müdürü olarak görev yapan Emin Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne kâvanin muallimi olarak tayin edildiği, ayrıca Suriye Vilayeti'nden Emin Efendi'nin mektep müdürlüğü görevinden ve Beyrut'ta görevine başlama tarihinin bildirilmesi talep edilmiştir[588].

Emniyet-i Umumiye Müdürü tarafından Suriye Vilayeti'ne 18 Mart 1329/31 Mart 1913'te gönderilen telgrafta Suriye Polis Müdürü Mehmet Emin Bey'in Beyrut Polis Mektebi kâvanin muallimi olarak tayin edilmesine Heyet-i İntihabiye'ce karar

[581] BOA., *DH. EUM. THR*., 67/24, s.1,3.
[582] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[583] BOA., *DH. EUM. THR*., 81/39, s.1.
[584] BOA., *DH. EUM. THR*., 82/50, s.1.
[585] BOA., *DH. EUM. MH*., 52/29, s.1.
[586] BOA., *DH. EUM. MH*., 77/77, s.1.
[587] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[588] BOA., *DH. EUM. MEM*., 27/72, s.1.

verildiği buradaki vazifesinden ayrılma tarihinin bildirilmesi istenmiştir[589]. Aynı tarihte Emniyet-i Umumiye Müdürü tarafından Beyrut Vilayeti'ne de telgraf gönderilmiştir. Bu telgrafta Beyrut Polis Mektebi kâvanin muallimi olarak atanan Mehmed Emin Efendi'nin Beyrut'a ulaşması ve vazifesine başlama tarihinin bildirilmesi talep edilmiştir[590].

Eyüp Şahin'e göre Emin Efendi 7 Şubat 1329/20 Şubat 1914 tarihinde görevine başlamıştır[591].

Emniyeti Umumiye Müdüriyeti tarafından Beyrut Polis Mektebi'nde hem mektep müdürü hem de kâvanin muallimi olarak görev yaparken Emin Efendi'nin Adana Polis Mektebi'ne müdür olarak tayin olacağı bildirilmiştir. Ancak 15 Şubat 1330/28 Şubat 1915 tarihinde Adana Polis Mektebi Müdürü Emin Efendi yol masraflarının karşılanması için Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 1,5 ay önce dilekçe yollamış olduğunu ancak hâlâ cevap alamadığını bildirmiştir. 25 Şubat 1330 /10 Mart 1915'te Emin Efendi'nin yol masraflarının ödenmesi talebinin muhasebe müdürlüğüne bildirildiği ifade edilmiştir[592].

Emin Efendi'nin Adana Polis Mektebi Müdürlüğü'ne naklinin olacağı 28 Mart 1332/10 Nisan 1916 tarihli yazıyla beyan edilmiştir[593]. 3 Nisan 1332/16 Nisan 1916 tarihinde; Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından Beyrut Vilayeti'nden Adana Vilayeti'ne kadar olan mesafenin kaç saat olduğunun bildirilmesi hesabıyla birlikte Nafia Nezareti ve Maâbir Müdürlüğü'nden istenilmiştir. Emin Efendi'nin Adana Polis Mektebi'ne nakli gerçekleştiğinden Beyrut Vilayeti'nden Adana Vilayeti'ne gideceği Maâbir Müdüriyeti'nce 131 saatlik yolun olduğu ve kendisinin 2.000 kuruş maaş aldığından bu senenin bütçesinin altıncı faslının ikinci maddesine göre saati 10 kuruştan hesap edilerek kendisine 1.310 kuruşluk yol parasının verilmesi 5 Nisan 1332/18 Nisan 1916'da istenilmiştir[594]. 2.000 kuruş memuriyet maaşının yanında Adana Vilayeti'ne kadar 131 saat olarak hesaplanan mesafe için saati 10 kuruştan olmak üzere toplam 1.310 kuruş yol parasının verileceği Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından 5 Nisan 1332/18 Nisan 1916'da Adana Vilayeti'ne bildirilmiştir[595]. 17 Nisan 1332/30 Nisan 1916 tarihinde Adana'ya gönderilen yazıyla Emin Efendi'nin yol masrafı olan 1.310 kuruşun 6 Nisan 1332/19 Nisan 1916 tarihli havalename ile Adana Vilayeti'ne gönderildiği ifade edilmiştir[596].

Beyrut Polis Mektebi Kâvanin muallimliği görevinde Osman, Hasan Zeki ve Mehmed Emin efendiler görev yapmıştır. 1916 yılına kadar mektepte kâvanin muallimi görev yapmış bundan sonra mektebe kâvanin muallimi tayin edildiğine dair yazışmalarda şimdilik bir belgeye rastlanılmamıştır.

---

589 BOA., *DH.EUM.MEM.*, 27/76, s.1.
590 BOA., *DH. EUM. MEM.*, 27/79, s.1.
591 Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
592 BOA., *DH. EUM. MH.*, 99/71, s.1.
593 BOA., *DH. EUM. MH.*, 126/58, s.3.
594 BOA., *DH. EUM. MH.*, 125/76, s.1
595 BOA., *DH. EUM. MH.*, 126/58, s.4
596 BOA., *DH. EUM. MH.*, 126/58, s.1.

3.10.3. Dâhiliye Müdürleri

Dâhiliye Müdürleri mektep müdür yardımcısı olarak mektebin iç disiplinini sağlamakla görevliydiler. Talimatnameye göre Dâhiliye Müdürlerinin görevleri şunlardır;

Madde 13: Dâhiliye müdürü talebenin iç ve dış disiplini, kıyafetlerinin tam olması ve mektebin iyi idare edilmesi, mektebin temizliğine devam ettirilmesi, döşeme ve diğer eşyaların korunmasından ve talebeye ait bir sicil defterinin tutulmasından mektebin müdürüne karşı sorumludur.

Madde 14: Dâhiliye müdürü talebenin hafif olan kabahatlerinde ceza kısmında yazılı olmayan uyarı, azarlama ve günde üç saati aşmayacak şekilde ceza nöbeti kararı verir. Talebenin ciddi ve kesin bir maruzatı ortaya çıkarsa akşam yoklamasına kadar yetişmesi şartıyla izin verilebilir.

Madde 15: Talebenin mekteple ilgili maruzatlarını tahsis edilmiş olan deftere kaydedecekler ve dâhiliye müdürü bu maruzatlardan yetkisi alanında olanları yerine getirecek, yetkisi dışında olanlar için de mektep müdürlüğünden izin isteyecektir.

Madde 16: Dâhiliye müdürü her cumartesi sabahı ve cuma akşamı yoklamasında bulunmayanlar hakkında gözlemlerinin, düşüncelerinin yazılı olduğu raporu mektep müdürüne verecektir.

Madde 17: Her dâhiliye zabiti kendisine ait olan sınıfın düzen ve tertibinden mesul olacak, talebelerin hal ve hareketlerinden göze çarpan hareketlerini sicile geçirilmesi için dâhiliye müdürüne bildirmesi mecburidir.

Madde 18: Dâhiliye müdürü ve dâhiliye zabiti nöbetlerini sırayla tutacak ve nöbetçi olmadığı zamanda zabitan teferruatlı meşgul olarak mektepten ayrılmayacaklardır[597].

Beyrut Polis Mektebi'ne ilk Dâhiliye Müdürü olarak Hüseyin Hüsnü Efendi'nin tayin edilmesi için 10 Teşrin-i sâni 1326/23 Kasım 1910 tarihinde Emniyet-i Umumiye'ye gönderilen yazıda; Beyrut'ta açılan Polis Mektebi'nin Dâhiliye Müdürlüğü'ne Üçüncü Ordu-yı Hümayun Sekizinci Nişancı Taburu Üçüncü Bölük Mülazım-ı evveli Hüseyin Hüsnü Efendi'nin tayin edildiği ve 24 Teşrin-i evvel 1326/6 Kasım 1910 tarihinden itibaren memur kaydının olduğu ordu kumandanlığına bildirilmiştir[598]. 14 Teşrin-i sâni 1326/27 Kasım 1910'da Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nden; Hüseyin Hüsnü Efendi'nin mektebe kaydının yapıldığı bidirilerek, işe başlama tarihinin bildirilmesi istenilmiştir[599].

Hüseyin Hüsnü Efendi'den sonra Eyüp Şahin'e göre Beyrut Polis Mektebi'nde Dâhiliye Müdürü olarak 11 Teşrin-i evvel 1328/24 Ekim 1912'de Galip Bey göreve başlamıştır. Galip Bey'in ardından bu görevi 15 Eylül 1329/28 Eylül 1913 tarihinde Hüseyin Hami Efendi devralmıştır. Bir süre burada görev yapan Hüseyin Hami Efendi'den sonra mektebin Dâhliye Müdürlüğü'ne 27 Temmuz 1330/9 Ağustos 1914 tarihinde İsmail Hakkı Efendi atanmıştır. Memurların hepsi bu göreve 1.200 kuruş maaşla başlamıştır.

[597] BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.1.
[598] BOA., *DH. EUM. THR.*, 55/12, s.1.
[599] BOA., *DH. EUM. THR.*, 55/36, s.1,3.

Eyüp Şahin'e göre Ahmet Tevfik Efendi 6 Ağustos 1333/6 Ağustos 1917 tarihinde 1.200 kuruş maaşla Beyrut Polis Mektebi'nde Dâhiliye Müdürlüğü görevine başlamıştır[600].

Bağdad Polis Mektebi'nde Dâhiliye Müdürlüğü görevinde bulunan Ahmet Tevfik Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne Dâhiliye Müdürü olarak tayin edilmesi münasip görülerek kendisine 14 Ağustos 1333/14 Ağustos 1917 tarihinde Beyrut Polis Mektebi'ne görevini yerine getirmek için gelmesi haberi iletilmiştir[601]. 29 Ağustos 1333/29 Ağustos 1917'de gönderilen yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'ne gelecek olan Ahmet Tevfik Efendi için 233 saatlik mesafesi olan yol parasının 1.398 kuruşun bu senenin bütçesinin altıncı faslının ikinci maddesi gereğince Beyrut Vilayeti'ne düzenlenerek gönderilmesi talep edilmiştir[602]. Aynı tarihte Muhasebe Müdürü İsmail Efendi'nin gönderdiği yazıda; Ahmet Tevfik Efendi'nin yol parası için bu sene bütçesinin altıncı faslı, ikinci maddesine göre 1.398 kuruşun düzenlenerek gönderileceği yazılmıştır[603].

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Başkanlığı tarafından, Ahmet Tevfik Efendi'nin Bağdad'tan Beyrut'a kadar 1.398 kuruşluk yol parasının Beyrut'a 1 Eylül 1333/1 Eylül 1917 tarihli havalenameyle gönderildiği bildirilmiştir[604].

Mektepte dâhiliye müdürü olarak 1917 yılına kadar Hüseyin Hüsnü Efendi, Galip Bey, Hüseyin Hami, İsmail Hakkı Efendi ve Ahmet Tevfik Efendi olmak üzere beş memur görev yapmıştır.

3.10.4. Sınıf Zabitleri

Eyüp Şahin'e göre Abdülhalim Fevzi Efendi Beyrut Polis Mektebi'nde sınıf zabiti görevine 1 Kânûn-ı evvel 1328/14 Aralık 1912 tarihinde 750 kuruş maaşla Süleyman Galip Efendi ise; 10 Kânûn-ı evvel 1328/23 Aralık 1912 tarihinde 750 kuruş maaşla başlamıştır[605].

Beyrut Polis Mektebi'ne tayin olunması istenen Fevzi ve Galip efendilerin 8 Kânûn-ı evvel 1328/21 Aralık 1912'de mektep sınıf zabitliği ve riyazet-i bedeniye muallimliğine tayinlerinin uygun olduğu Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından bildirilmiştir[606]. 9 Kânûn-ı evvel 1328/22 Aralık 1912'de Mektep Müdürü Nafiz Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne; sınıf zabitliği ve riyazet-i bedeniye muallimliğine Fevzi Efendi'nin, diğer sınıf zabitliğine, telefon, telgraf ve fotoğraf muallimliklerine de Galip Efendi'nin atanmalarının uygun görüldüğünü belirten telgraf gönderilmiştir[607]. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nin 10 Kânûn-ı evvel 1328/23 Aralık 1912'de Beyrut Polis Müdürlüğü'ne Fevzi ve Galip efendilerin muallimliklerinin onaylandığı, kendilerinin memuriyet ve muhasebeye kayıtlarının yapıldığı ve müdürlük tarafından gerekli olan muamelenin yapılması emredilmiştir[608]. 10 Kânûn-ı evvel 1328/23 Aralık 1912'de Beyrut Polis Mektebi'nin

[600] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.38.
[601] BOA., *DH. EUM. MH*., 161/58, s.3.
[602] BOA., *DH. EUM. MH*., 160/53, s.1.
[603] BOA., *DH. EUM. MH*., 161/58, s.4.
[604] BOA., *DH. EUM. MH*., 161/58, s.1.
[605] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s. 39.
[606] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/17, s.5.
[607] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/17, s.3.
[608] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/17, s.1.

sınıf zabitliği, riyazet-i bedeniye muallimliğine, fotoğraf muallimliğine, telefon muallimliğine ve telgraf muallimliğine eklenmeleri için dâhiliye komiser muavinlerinden Fevzi Efendi ve Galip Efendi'nin yerlerine geldiği, gerekli tebligatın yapılarak efendilerin kayıtlarının onaylandığı ifade edilmiştir[609]. Fevzi ve Galip efendilerin mektepte sadece sınıf zabitliği yapmadıkları aynı zamanda jimnastik, fortoğraf, telgraf ve telefon derslerine de girdikleri anlaşılmaktadır.

Fevzi ve Galip efendilerin mektepte birkaç ay görev yapmasından sonra sınıf zabitliği görevine Mehmet Sadık Efendi tayin edilmiştir. Eyüp Şahin'e göre Mehmet Sadık Efendi mektepte sınıf zabiti olarak 26 Mayıs 1329/8 Haziran 1913 tarihinde 750 kuruş maaşla başlamıştır. Mehmet Sadık'tan sonra yerine Ahmet Hilmi Efendi atanmıştır. Eyüp Şahin'e göre Ahmet Hilmi Bey 27 Şubat 1329/12 Mart 1914'te 750 kuruş maaşla görevine başlamıştır[610]. Belgelerdeki yazışmalarda yer alan bilgilere göre;

Hilmi Efendi'nin kendisine verilen vazifelerin hiçbirini yapmadığı, Beyrut'ta yaptığı ahlaksızlığı sebebiyle kendisinden artık yararlanılamayacağı ve burada kendisinin memuriyetine devam etmesinin uygun olmadığı, kaydının mektepten silindiği kararı 9 Temmuz 1330/22 Temmuz 1914'te bildirilmiştir[611].

Hilmi Efendi'nin görevinden alınmasının ardından mektebe bir süre biri tayin edilmemiş, kadro boş kalmıştır. Mektebe 1914-1917 yılları arasında sınıf zabiti tayin edildiğine dair bilgiye şimdilik yazışmalarda rastlanılmamıştır. 1917 yılına gelindiğinde mektebe sınıf zabiti tayini yapıldığı görülmektedir. Bahsi geçen boş kadroya Salih Efendi tayin edilmiştir.

Salih Efendi'nin sınıf zabitliğine 20 Mart 1333/20 Mart 1917'de 750 kuruş maaş ile başladığı görülmektedir[612]. Yazışmalarda yer alan bilgiye göre de Salih Efendi; Beyrut Polis Mektebi'nde Sınıf Zabiti olarak 20 Mart 1333/20 Mart 1917 tarihinde başlamış ve göreve başlaması 19 Mart 1333/19 Mart 1917'de Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'nden Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirildiği Beyrut Valisi tarafından 9 Temmuz 1333/9 Temmuz 1917 tarihli yazıyla Dâhiliye Nezareti'ne bildirilmiştir[613].

Salih Efendi'den sonra sınıf zabitliğine Hüseyin Fevzi Efendi tayin edilmiştir. Eyüp Şahin'e göre Hüseyin Fevzi Efendi Beyrut Polis Mektebi'nde sınıf zabitliği görevine 17 Mart 1334/17 Mart 1918'de 750 kuruş maaş ile başlamıştır[614]. Mektepte bir süre sınıf zabitliği görevinde bulunan Hüseyin Fevzi Efendi'nin 23 Nisan 1335/23 Nisan 1919'da Muhasebe Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda; İzmir'deki boş kadrolardan birisine tayin edilmesi uygun görülmüş ve hakkında muhasebe tarafından yapılacak herhangi bir muamele var ise yerine getirilerek İzmir'e bildirilmesi istenmiştir[615]. 28 Nisan 1335/28 Nisan 1919'da İzmir kadrosuna tayin edilmek suretiyle kendisinin ve onunla birlikte İzmir kadrosuna tayin edilen komiser muavini Mehmed Sadık Efendi'nin de götürüleceği anlaşıldığından kendilerine yol parası verilmeyeceği beyan edilmiştir[616]. Ancak Dâhiliye Nezareti tarafından gönderilen açıklama ile Beyrut Polis Mektebi Sınıf Zabiti olan Hüseyin Fevzi Efendi'nin İzmir'deki boş kadroya tayin edilmiş olduğundan

[609] BOA., *DH. EUM. THR*., 85/16, s.1.
[610] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.39.
[611] BOA., *DH. EUM. MEM*., 50/33, s.1.
[612] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.39.
[613] BOA., *DH. EUM. VRK*., 23/11, s.1.
[614] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.39.
[615] BOA., *DH. EUM. MH*., 189/97, s.3.
[616] BOA., *DH. EUM. MH*., 189/97, s.1.

maaşının kesildiği, kendisinin İzmir'e gitmesine engel olan zaruri sebeplerinin olduğu bundan dolayı Hüseyin Fevzi Efendi'nin İzmir'deki boş kadroya gidip vazifesine başlayana kadar maaşının Beyrut Vilayeti'nden, İzmir'de memuriyetine başlayınca da maaşının İzmir'den verileceği 9 Mayıs 1335/9 Mayıs 1919 tarihli yazıyla ifade edilmiştir[617].

Mektepte Fevzi Efendi, Galip Efendi, Mehmet Sadık, Ahmet Hilmi Efendi, Salih Efendi ve Hüseyin Fevzi Efendi sınıf zabitliği görevinde bulunmuştur.

Görevini kötüye kullanan sınıf zabiti Ahmet Hilmi Efendi hakkında da kesin karar ancak 1919 yılında çıkmıştır. 31 Ağustos 1335/31 Ağustos 1919 tarihinde Ahmet Hilmi Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'nde sınıf zabiti iken sergilediği kötü ahlak ve davranışından dolayı kedisinden istifade edilmeyeceğine karar verilmiştir[618]. Ahmet Hilmi Efendi görevinden alınmış, yeniden görevine dönmesi için karar alınana kadar kendisi azledilmiştir.

3.11. Beyrut Polis Mektebi'nde Görevli Olan Diğer Memurlar

3.11.1. Tabipler

Mektepte bulunan talebelerin tedavileri ve diğer sağlık ile ilgili hususlar için bir tabip ve onun yanına yardımcı olarak bir eczacı görevlendirilmiştir. Talimatnameye göre mektepteki tabip ve eczacının görevleri şu şekildedir;

Madde 24: Tabip mektebin tabiplik görevine göre çıkardığı maddeleri yapmakla görevli olacaktır, bundan dolayı daima mektepte bulunur, mektepte bulunan efendiler ile mektebe kayıt olacak efendilerin muâyenesini yapar ve mektepce koyulan hıfz-ı sıhha kurallarının muhafazasına memur edilmiştir. Mektebe alınacak erzakları inceleyerek teftişini yapacaktır.

Madde 25: Mektebe devam edemeyen ya da mektepten ayrılacak olan efendilerin yazdığı mazeret hususunca malumatı olduğu takdirde mektep tabibi müdüriyetinden gönderilerek talebeyi ikametgâhlarında muâyene edecektir.

Madde 26: Eczacı, tabip tarafından düzenlenen reçetelerin içeriğine göre işlem yapar ve efendilere bizzat kendisi reçeteye göre gerekli olanları dağıtacaktır.

Madde 27: Eczacı iki ayda bir giderleri açıklayan cetveli tabibe teslim eder ve tabip tarafından bu gider cetveli onaylandıktan sonra mektep müdüriyetine gönderilecektir.

Madde 28: Aynı şekilde lazım olan eczanın defteri müdüriyete verilerek müdüriyetçe lazım olan eczanın temin edilmesi sağlanacaktır[619].

Beyrut Polis Mektebi'nin tabipliğinde vekâleten Ahmed Nuri Efendi görev yapmıştır. Belgelerde Ahmed Nuri Efendi'nin maaşı ile ilgili şu bilgi yer almaktadır; 30 Teşrin-i sâni 1327/13 Aralık 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nde vekâleten tabiplik görevine gelen Jandarma Mektep Tabibi Kolağası Ahmed Nuri'nin mektepte beşte bir maaş alması gerektiği, maaş alması icap ederse muhasebeden, vilayete bildirilmesi istenilmiştir[620]. 17 Kânûn-ı evvel

[617] BOA., *DH. EUM. MH*., 195/30, s.1.
[618] BOA., *DH. EUM. MEM*., 110/54, s.1.
[619] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.2.
[620] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/8, s.3.

1327/30 Aralık 1911'de Ahmed Nuri Efendi'ye beşte bir maaş verilmesi gerektiğinin Tahrirat Kalemi'ne bildirilmesi[621] üzerine Tahrirat Kalemi'nden 18 Kânûn-ı evvel 1327/31 Aralık 1911'de Ahmed Nuri Efendi'ye beşte bir maaş verilmesinin uygun olduğu muhasebeye bildirilmiştir[622].

Ahmet Nuri Efendi'nin mektepte bir süre görev yapmasından sonra mektebin tabiplik görevine Sabit İhsan Efendi tayin edilmiştir. Sabit İhsan Efendi'nin 8 Eylül 1328/21 Eylül 1912'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği yazısında; Üsküp kolerasında vazifesini iyi şekilde yerine getirdiğini, birçok başarıya sahip olduğunu, bimarhane asistanlığına tayin olduğunu ve bir süre burada kalıp birkaç gün sonra buradan Etfal Hastanesi asistanlığına getirildiğinden bahsetmiştir. Beyrut Polis Mektebi tabipliğinde boş yer olduğunu haber aldığını, kendisinin buraya tayin edilmesini müdüriyetten talep etmiştir[623]. Bu talebi doğrultusunda Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nin 24 Eylül 1328/7 Ekim 1912'de Muhasebe Müdüriyeti'ne, Beyrut Polis Mektebi tabibliğinin boş olduğu buraya Etfal Hastanesi asistanı Doktor Sabit İhsan Efendi'nin tayin edildiği, bu durumun Beyrut Polis Mektebi'ne bildirilerek, göreve başlama tarihinin de mektep tarafından bildirilmesi, muhasebenin de gerekli kaydı yapması istenmiştir[624].

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi'nden Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilen 24 Eylül 1328/7 Ekim 1912 tarihli yazıda yeni düzenlenen mektep kadrosuna tabip olarak Dersaadet Etfal Hastanesi asistanlarından Doktor Sabit İhsan Efendi'in tayininin gerçekleştiği, Beyrut Polis Mektebi'nde görevine başlama tarihinin bildirilmesi istenilmiştir[625].

Sabit İhsan Efendi Beyrut Polis Mektebi'nde hıfz-ı sıhha ve ilk yardım görevine başladıktan bir süre sonra izin alarak İstanbul'a gitmiştir. Sabit İhsan Efendi izinli olarak İstanbul'da bulunduğu sırada 10 Ağustos 1329/23 Ağustos 1913 tarihinde Beyrut'taki görevinden istifa etmiştir. İstifasının kabul edildiği ve Muhasebe Müdüriyeti'ne bir ay içinde bildirileceği 10 Ağustos 1329/23 Ağustos 1913 tarihli yazıyla belirtilmiştir[626]. Sabit İhsan Efendi'nin istifa etmesiyle tabiblik kadrosu boş kalmıştır.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Memuriyet Kalemi'nin 2 Kânûn-ı sâni 1329/15 Ocak 1914'te Beyrut tabipliği için aldığı kararında; Beyrut Polis Mektebi'nde boş bulunan tabibliğe münasip birinin tayin edilmesi hususu için Sıhhıye Müdüriyet-i Umumiyesi'ne tezkire gönderilmesi istenmiştir[627]. Bu yazışmaların ardından Mehmet Efendi'nin mektep tabipliğine tayin edildiği yazışmalardan anlaşılmaktadır. Ancak mektepteki tabiblik görevine hangi tarihte başladığı net olarak tespit edilememiştir.

Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili Emin Bey, Dâhiliye Müdürü İsmail Hakkı ve Tabip Mehmed efendilerin mektepte görevde bulunduklarından dolayı seferberlikten hariç tutulup tutulmayacakları, mektebe gerekli olduklarını 4 Ağustos 1330/17 Ağustos 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne beyan etmiştir[628]. 13 Ağustos 1330/26

[621] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/8, s.4.
[622] BOA., *DH. EUM. THR*., 72/8, s.1.
[623] BOA., *DH. EUM. THR*., 82/41, s.2
[624] BOA., *DH. EUM. THR*., 82/41, s.1.
[625] BOA., *DH. EUM. THR*., 77/70, s.1.
[626] BOA., *DH. EUM. MH*., 64/42, s.1.
[627] BOA., *DH. EUM. MEM*., 40/62, s.1.
[628] BOA., *DH. EUM. MTK*., 44/20, s.2.

Ağustos 1914'te gönderilen cevapta; İsmail Hakkı ve Mehmed efendilerin seferberlikten muaf tutulmayıp, seferberliğe katılacakları bildirilmiştir[629].

Bu tarihten sonra Mehmed Efendi'nin sefereberliğe katıldığı ileri tarihli yazışmalardan anlaşılmaktadır. Seferberlik dolayısıyla Beyrut'a 1332/1916 yılında dönmüş 1,5 yıl kadar mektepte bulunmamıştır. Mektepte olmamasından dolayı Dâhiliye Nazırı tarafından 23 Mayıs 1332/5 Haziran 1916'da Beyrut Vilayeti'ne gönderilen yazıda; Mektep Müdürü Emin Efendi'den Tabip Mehmed Efendi ve Tahir Efendi hakkında araştırma yapılması ve Tahir Efendi'nin ne münasebetle Beyrut'ta bulunduğunun Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmesi istenmiştir[630].

Seferberliğe katıldığı için son maaşının bir kısmını alamayan Mehmed Efendi için Daire Memuru Emin Efendi tarafından 25 Temmuz 1332/7 Ağustos 1916'da Emniyet-i Umumiye Muhasebe Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda 25 Temmuz 1332/7 Ağustos 1916 tarihli 510 kuruşluk havalenamenin etraflıca araştırılmış olduğu ve havalenamenin gönderilmesi talep edilmiştir. 14 Ağustos 1332/27 Ağustos 1916'da cevap olarak gönderilen yazıda Tabip Mehmed Efendi'nin havalenamesi olan 510 kuruşun 15 Eylül 1331/28 Eylül 1915 tarihli havalenamesinin 1332/1916 senesi divan defterine eklenerek gönderileceği bildirilmiştir[631]. 22 Ağustos 1332/4 Eylül 1916 Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından; Mehmed Efendi'nin Teşrin-i evvel 1330 /Ekim-Kasım 1914 ayına ait son yarısı olan 510 kuruşluk maaşının bu senenin bütçesinin dördüncü faslına göre hesaplandığı[632], 1 Eylül 1332/14 Eylül 1916 tarihli yazıyla Dâhiliye Nezareti'ne 23 Ağustos 1332/5 Eylül 1916 tarihli havalename ile gönderildiği haber edilmiştir[633].

20 Eylül 1332/3 Ekim 1916'da Beyrut Polis Mektebi'nde tabiplik görevini icra eden İhtiyat Kolağası Mehmed Efendi'nin 1330/1914 senesi Teşrin-i evvel ayına ait olan 510 kuruşluk maaşı Beyrut Vilayeti'ne teslim edilmiştir[634].

Tabip Mehmed Efendi'nin bir yandan maaş konusu konuşulurken, diğer yandan Emin Efendi'den istenilen araştırma sonucu gönderilmiştir.

Bu yazıya cevap olarak 13 Teşrin-i sâni 1332/26 Kasım 1916'da Tabip Kolağası Mehmed Efendi'nin mektepte olmama sebebini açıklayan Emin Efendi durumu şu şekilde izah etmiştir; Mehmed Efendi'ye seferberlik vazifesi verildiği ve bu görevini yerine getirmek için mektepten ayrıldığını ifade etmiştir[635].

Mektepte çok fazla tabip görev yapmamıştır, vekâleten Ahmed Nuri, Sabit İhsan ve Mehmed Efendi görev yapmıştır. 1916 tarihinden sonra mektebin tabipleri hakkında bilgiye şimdilik ulaşılamamıştır.

3.11.2. Hesap Memurları

Mektebin hesap kayıtlarını tutmakla görevlidir. Hesap memurlarının görevleri talimatnamede şu şekilde belirtilmiştir;

---

[629] BOA., *DH. EUM. MTK*., 44/20, s.1.
[630] BOA., *DH. ŞFR*., 64/215, s.1.
[631] BOA., *DH. EUM. MH*., 138/76, s.4.
[632] BOA., *DH. EUM. MH*., 138/76, s.3
[633] BOA., *DH. EUM. MH*., 138/76, s.1.
[634] BOA., *DH. EUM. MH*., 137/21, s.1.
[635] BOA., *DH. EUM. MEM*., 81/7, s.1.

Madde 29: Mektebin bütün kayıt ve hesap işlerini yapmakla mesuldür.

Madde 30: Mektebe gelecek paraların alınması, korunması, mektep için harcanması hesap memurunun görevidir.

Madde 31: Müteahhitlerin muhasebeleri heyet-i idare tarafından kontrol edilecektir.

Madde 32: Mektebin tamiratı, inşaat ve satın alma işlemleri heyet vasıtası ile yapılacaktır.

Madde 33: Hesap memurunun mektebin bütün eşyasını bir defterde kayıt altında tutması mecburi kılınarak eşya zammını ya da indirimini mektep müdürünün emriyle yapabilecektir[636].

Hesap memurluğuna tayin edilen ilk memur Alaaddin Efendi için 10 Teşrin-i sâni 1326/23 Kasım 1910 tarihinde Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Hakkı Efendi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden, mektepte boş olan hesap memurluğu kadrosuna, uzun bir süre devlet mektep dairesinde hizmette bulunmuş olan bakteriyolojihanede hesap memurluğu görevinde yer alan, daha sonra burası da kapatılınca açıkta kalan Alaaddin Efendi'nin tayin edilmesini talep etmiştir[637]. 16 Kânûn-ı sâni 1326/29 Ocak 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne; Alaaddin Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi'ne hesap memuru olarak tayin edilmesine engel bir durumun olmadığı belirtilmiştir. Alaaddin Efendi bakteriyolojihanede görev yaparken maaşını alamadığı ve müdürün kendisine maaşını dağınık şekilde verdiğini, sonraki bütçede paranın olmamasından dolayı da ayrılmasına mâni bir durumun olmadığı yazılmıştır[638]. Alaaddin Efendi için 20 Mart 1327/2 Nisan 1911'de mektep müdürü tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; para koyma işini ve parayı alma işinin mektep heyeti tarafından yapılmakta olduğu, Alaaddin Efendi'nin görevinin sadece genel hesap işlerini yapmaktan ibaret olduğu belirtilerek kefaletname almasına gerek kalmadığı bildirilmiştir[639]. Bu tarihten sonra Alaaddin Bey mektepte hesap memurluğu görevini yapmaya başlamıştır.

Mektep Müdürü tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 5 Teşrin-i sâni 1328/18 Kasım 1912'de, Alaaddin Efendi'ye 28 Eylül 1328/11 Ekim 1912 tarihinde bir aylık izin verilmiştir ancak izni bittiği halde hâlâ dönmemesinden dolayı istifa ettiği tahmin edildiği yazılmıştır. Bunun üzerine Alaaddin Efendi telgraf göndererek babasının harpten yaralı geldiği ve yanında kalmasının gerektiğinden izninin bir ay daha uzatılmasını talep etmiştir. Ancak harbin olmasından dolayı izni için Mâkam-ı Âli'ye müraacat etmesinin gerekli olduğu cevabı kendisine iletilmiştir[640].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Beyrut Polis Mektebi Müdürü Mehmed Nuri Efendi 15 Kanun-ı evvel 1328/18 Aralık 1912'de Alaaddin Efendi hakkında gönderdiği yazıda; Alaaddin Efendi'ye verilen izin süresinin Teşrin-i evvel'de son bulduğu, mektepteki günlük olarak hesap işlerine ve kayıt işlerine bakılması gerektiği, şimdilik bu işlere sınıf zabitleri tarafından bakıldığı, asıl önemli olan diğer kayıtların ve hesap işlerinin düzensiz olduğu ifade edilerek Alaaddin Efendi'nin görevinin başında bizzat bulunması gerektiğinden ek izninin uygun olmadığı belirtilirken, izninin süresi

[636] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/32, s.2.
[637] BOA., *DH. EUM. MH*., 20/4, s.1.
[638] BOA., *DH. EUM. MH*., 22/39, s.1.
[639] BOA., *DH. EUM. MH*., 27/58, s.1.
[640] BOA., *DH. EUM. THR*., 84/15, s.1.

bittiğinde memuriyette bulunmadığından hesap işleri ve kayıtlarının yanı sıra hesap dersi muallimliği, muhasebe ve tahrirat, kitabet vazifelerini yerine getiremeyeceği ve kendisinin polis mektepleri nizamnamesinde kefil şartı bulunduğunu ancak Alaaddin Efendi'nin kefili olmadığının anlaşıldığı yazılmıştır[641].

Beyrut Polis Mektebi Hesap Memuru Alaaddin Efendi'nin hesap işlerinde yetersiz olmasından dolayı mektebin hesabını ve kayıtlarını karıştırması hakkında mektebin önceki müdürü tarafından şikâyet edilmesi üzerine kendisinin kefilinin olmadığı ve hesap sorumluluğunun da olmadığı idareye bildirilmiştir. İdarenin kararına göre; Alaaddin Efendi'nin hesap memurluğu görevini devam ettiremeyeceğine karar verilerek azledilmesine ve yerine hesap işlerinde yeterli derecede donanıma sahip Hacı Mehmed Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi hesap memurluğuna tayin edilmesine 4 Şubat 1328/17 Şubat 1913 tarihinde Heyet-i İntihabiye'ce karar verilerek gereken işlemlerin yapılması talebi 5 Şubat 1328/18 Şubat 1913'te Muhasebe Müdüriyeti'ne iletilmiştir[642].

Alaaddin Efendi'nin yerine Beyrut Polis Mektebi hesap memurluğuna Hacı Mehmed Efendi tayin edilmiştir. Hacı Mehmed Efendi'nin Kânûn-ı sâni 1328/Ocak-Şubat 1913 ayına ait 800 kuruşluk maaşı ödenmediği için Muhasebe Kalemi'nden 11 Şubat 1328/24 Şubat 1913'te 800 kuruşluk havalename gönderilmiştir[643]. 14 Şubat 1328/27 Şubat 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi'nden Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilen yazıda; hesap memuru Hacı Mehmed Efendi'nin Kânûn-ı sâni 1328/Ocak-Şubat 1913 maaşı olan 800 kuruşun içinde olduğu havalenamenin vilayete gönderildiği Beyrut Polis Müdürlüğü ve Beyrut Valiliği'ne bildirilmiştir[644].

Polis Mektebi Müdürü Nafız Bey tarafından 25 Mart 1329/7 Nisan 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen telgrafta Hesap Memurluğu'na tayin edilen Hacı Mehmed Efendi'nin de kefilinin olmadığının anlaşıldığı, polis mektepleri talimatının 29. maddesine göre kefilinin olması gerektiğinden dolayı bu husus hakkında izin istenilmiştir[645]. 26 Mart 1329/8 Nisan 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi tarafından Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Hacı Mehmed Efendi'nin kendisine kefil bulmasını ve kanunun yerine getirilmesi talep edilmiştir. Gönderilen cevapla Hacı Mehmed Efendi'nin kendisine kefil tedarik ettiği bildirilmiştir[646].

Hesap memuru Hacı Mehmed Efendi'nin 1 Teşrin-i sâni 1330/14 Kasım 1914'te mektep memuriyetinden alakası kesildiğinden emeklilik talebinde bulunmuş ve bunun için hizmet cetveli gönderilmiştir. Buradan da cetveli, emeklilik işlemleri için gerekenlerin yapılması Muhasebe Müdüriyeti'ne 6 Kânûn-ı evvel 1330/19 Aralık 1914'te takdim edilmiştir[647]. Hacı Mehmed Efendi'nin emekliliği için hizmet cetvelinin gönderildiği 8 Kânûn-ı evvel 1330/21 Aralık 1914 tarihli yazıyla Maliye Nezareti'ne bildirilmiştir[648].

---

641 BOA., *DH. EUM. MH*., 44/55, s.1.
642 BOA., *DH. EUM. MH*., 248/84, s.1.
643 BOA., *DH. EUM. MH*., 50/10, s.3.
644 BOA., *DH. EUM. MH*., 50/10, s.1,2.
645 BOA., *DH. EUM. THR*., 88/33, s.3.
646 BOA., *DH. EUM. THR*., 88/33, s.1.
647 BOA., *DH. EUM. MH*., 95/3, s.1.
648 BOA., *DH. EUM. MH*., 108/44, s.1.

Tablo 18: Beyrut Polis Mektebi Hesap Memuru Hacı Mehmed Efendi'nin hizmet cetveli[649]

Memuriyet		**Memuriyet Süresi**			**Memuriyet Süresi**			**Bulunduğu Memuriyetler**	**Aylık Maaşı/**
Başlangıcı	**Bitiş**	**Sene**	**Ay**	**Gün**	**Sene**	**Ay**	**Gün**		**kuruş**
9 Mayıs 1300/21 Mayıs 1884	24 Eylül 1301/6 Ekim 1885	1	4	16				Gilan Kazası Aşâr İdaresi Kâtip Naibliği	300
25 Eylül 1301/7 Ekim 1885	30 Haziran 1302/12 Temmuz 1886	-	9	6				Gilan Kazası Aşâr İdaresi Baş Kitabeti	400
1 Temmuz 1302/13 Temmuz 1886	29 Nisan 1303/11 Mayıs 1887	0	0	0	0	9	29	Açıkta kalmıştır.	0
30 Nisan 1303/12 Mayıs 1887	30 Teşrin-i sâni 1304 /12 Aralık 1888	1	7	8				Dersaadet Polis Yedinci Bölükte Sekizinci Çarşılığı	300
1 Kânûn-ı evvel 1304/13 Aralık 1888	21 Mayıs 1306/2 Haziran 1890	2	5	21				Hicaz Vilayeti Polis Nazırlığı	300
21 Mayıs 1306/2 Haziran 1890	6 Ağustos 1306/18 Ağustos 1890	0	-	-	0	2	15	İstifa etmiştir.	0
7 Ağustos 1306/19 Ağustos 1890	Mayıs sonu 1309 /1893	2	9	24				Dersaadet İkinci Bölük Beşinci Nazırlığı	300
1 Haziran 1309/13 Haziran 1893	23 Ağustos 1316/5 Eylül 1900	7	2	23				Hapishane-i Umum Mukayyidliği	400
24 Ağustos 1316/6 Eylül 1900	15 Haziran 1316/28	0	9	12				Zabıta Nezareti Muhasebe Kalemi	400

[649] BOA., *DH. EUM. MH*., 164/4., s.1.

	Haziran 1900							Defter Muavini Mukayyidliği	
16 Haziran 1317/29 Haziran 1901	22 Kânûn-ı sâni 1317 /4 Şubat 1902	0	7	7				Zabıta Nezareti Muhasebe Defter Muavini Mukayyidliği	420
23 Kânûn-ı sâni 1317 /5 Şubat 1902	24 Kânûn-ı sâni 1319 /6 Şubat 1904	2	-	2				Zabıta Nezareti Muhasebe Defter Muavini Mukayyidliği	470
25 Kânûn-ı sâni 1319 /7 Şubat 1904	13 Nisan 1324/26 Nisan 1908	4	2	19				Zabıta Nezareti Muhasebe Defter Muavini Mukayyidliği	506
14 Nisan 1324/27 Nisan 1908	31 Ağustos 1325/13 Eylül 1909	1	4	17				Zabıta Nezareti Muhasebe Defter Muavini Mukayyidliği	606
1 Eylül 1325/14 Eylül 1909	4 Şubat 1328/17 Şubat 1913	3	5	6				Emniyet-i Umumiye Muhasebesi Yevmiye Mukayyidliği	800
5 Şubat 1328/18 Şubat 1913	Teşrin-i evvel sonu 1330/Ekim 1914	1	8	23				Beyrut Polis Mektebi Hesap Memurluğu	750
		29	**5**	**7**	**1**	**…**	**14**	**TOPLAM**	

Hacı Mehmed Bey genel olarak tayin edildiği yerlerde hesap işleriyle vazifeli olmuştur. En son tayin edildiği Beyrut Polis Mektebi'nde 750 kuruş maaşla üç yıl hesap memurluğu görevini yaptığı anlaşılmaktadır.

Mektebe hesap memuru olarak gelenler için kefil şartı aranmaktaydı. Bunun temel nedeni ise; mektebe giren çıkan para hesabının tutulup, hesaplanması önemli hususlardı ancak bunun yanında diğer önemli husus ise; bu görevi yapacak memurun güvenilir olmasıydı. Bundan dolayı kefil getirilmesi hesap memurları için önemlidir.

Mekteplerin zaman zaman hesap kontrollerinin sağlanması ve incelenmesi için teftiş edildiği yazışmalardan anlaşılmaktadır. Beyrut Polis Mektebi'nin genel hesaplarının incelenmesi için Emniyet-i Umumiye Muhasebe Müdürü Ferid Bey görevlendirilmiştir.

Ferid Bey'in Beyrut'ta görevini yerine getirdiği sürede günlüğü üç mecidiyeden hesap edilmiş toplam 600 kuruşa denk gelmiştir. Daha önce gönderilen masraf ücretine

ek olarak hizmeti için de bütçeden 600 kuruşun gönderileceği 10 Kânûn-ı evvel 1328/23 Aralık 1912'de müdüriyete bildirilmiştir[650]. Gönderilen bu tahsisatın verilmesine mani bir durumun olmadığını ve bunun muhasebeye bildirilmesi Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi tarafından 15 Kânûn-ı evvel 1328/28 Aralık 1912 tarihli yazıyla istenilmiştir[651]. 600 kuruşun Ferid Bey'e teslim edilmesi için 15 Kânûn-ı evvel 1328/28 Aralık 1912 tarihinde gönderildiği Beyrut Vilayeti'ne 25 Kânûn-ı evvel 1328/7 Ocak 1913 tarihinde yazılmıştır[652]. 6 Kânûn-ı sâni 1328/19 Ocak 1913'te Polis Müdürü Ferid Bey Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafla; yevmiyesinin postaya verildiği tarihi ve kendisine hangi fasıldan günlüğüne ne kadar verileceğinin telgrafla defterdarlığa ve mektebe bildirilmesini talep etmiştir[653]. Bu yazıya cevap olarak 7 Kânûn-ı sâni 1328/20 Ocak 1913'te Emniyet-i Umumiye Muhasebe Kalemi Beyrut Vilayeti ve Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Ferid Bey'in mektebin teftişi için yaptığı masrafın düzenlenerek günlüğü üç mecidiyeden hesaplandığı düzenlenen bu yevmiyenin havalenameyle gönderildiği haberi verilmiştir[654].

Mekteplerde hesap konusunda hassas davranıldığı memurların işlerini hakkıyla yaptıklarından emin olunmasına, memurların güvenilir olmasına önem verildiği belgelerden anlaşılmaktadır.

3.11.3. Müzakereciler

Mektebin ilk senesinde Halim Fevzi Efendi ve Süleyman Galip Efendi müzakereci olarak tayin edilmiştir. Beyoğlu Polis Müdüriyeti'ne 10 Teşrin-i evvel 1326/23 Ekim 1910 tarihinde, Beyoğlu Polis mürettebatından olan 1.380 numaralı Halim Fevzi Efendi ile 1.735 numaralı Süleyman Galip Efendi'nin Beyrut Polis Mektebi müzakereciliğine tayin edildiği ve kendilerinin perşembe günü mektep müdürüyle birlikte hareket ederek Beyrut Polis Mektebi'ne gelmesi gerektiği bildirilmiştir[655]. Aynı tarihte muhasebeye Halim Fevzi ve Süleyman Galip efendilerin kayıtlarının yapılması istenmiştir[656].

Beyrut Polis Müdürü Osman Remzi 22 Teşrin-i sâni 1326/5 Aralık 1910 tarihinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafta; müzakereci olarak mektebe tayin edilen ve 30 Teşrin-i evvel 1326/12 Kasım 1910'dan itibaren hizmette bulunan Halim Fevzi Efendi ve Süleyman Galip Efendi'nin Vilayet-i Muhasebe tarafından maaşlarının mektebin açılışı yapılmadan verilemeyeceği ifade edilmiştir[657].

Mektebin müzakerecileri hakkında yazışmalarda bilgiye pek rastlanılmamıştır. Bundan dolayı müzakere memurlarının görev ve sorumlulukları ile ilgili net bilgilere ulaşılamamıştır.

---

650 BOA., *DH. EUM. MH*., 44/87, s.2.
651 BOA., *DH. EUM. MH*., 47/25, s.3.
652 BOA., *DH. EUM. MH*., 44/87, s.1.
653 BOA., *DH. EUM. MH*., 46/120, s.3.
654 BOA., *DH. EUM. MH*., 46/120, s.1,2.
655 BOA., *DH. EUM. THR*., 53/14, s.3.
656 BOA., *DH. EUM. THR*., 53/14, s.1.
657 BOA., *DH. EUM. MH*., 20/17, s.1.

3.12. Beyrut Polis Mektebi Memurlarının Maaş Durumları ve Mektebin Giderleri

Osmanlı Devleti'nde polis mekteplerine harcanması için senelik olarak belli miktarda bütçe ayrılmış ve bu bütçe mevcut polis mektepleri arasında giderlerine göre paylaştırıldığı arşiv belgelerindeki yazışmalardan anlaşılmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi'nin masrafları için 1910 yılı bütçesinden 100.000 kuruş ayrılmıştır. Bu paradan, mektep için alınan battaniyelerin ücreti kesilerek geri kalan kısmı gönderilmiştir. 11 Teşrin-i evvel 1326/24 Ekim 1910'da Beyrut Polis Mektebi için 6.650 kuruş satın alınan 100 adet battaniyenin masraf kaydı Beyrut Polis Mektebi'ne gönderilmiştir[658]. Feshane'den ücreti ödenerek satın alınan bu battaniyelerin Beyrut Vilayeti'ne komisyon aracılığıyla ya da acente vasıtası ile hangi gün gönderileceğinin vilayete bildirilmesi için 4 Teşrin-i sâni 1326/17 Kasım 1910 tarihli yazıyla talepte bulunulmuştur[659]. Beyrut Polis Mektebi Müdürü Osman Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen telgrafta; mektep için alınan birkaç eşyanın isminin yer aldığı senedin bundan dokuz gün önce meclis-i idareye sunulduğu halde henüz bir işlem yapılmadığı, eşyaların ismini içeren senedin işlemlerinin yapılarak gerekli yerlere emir verilmesi talep edilmiştir. Bu talep 13 Kânun-ı evvel 1326/18 Kasım 1910 tarihinde muhasebeye sunulmuştur[660].

Beyrut Vilayeti'ne 8 Teşrin-i sâni 1326/21 Kasım 1910'da mektep için talep edilen bu senenin bütçesinden 100.000 kuruştan 6.650 kuruş battaniye ücreti düşüldükten sonra geri kalan 93.350 kuruşun 7 Teşrin-i sâni 1326/20 Kasım 1910 tarihli havalename ile gönderildiği bildirilmiştir[661]. Gönderilen bu havalenamede açıklık olmadığından dolayı mektep müdürü Osman Remzi Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen telgraf ile muhasebe ve vilayet muhasebesinden emir olmadığından havalenameye açıklık kazandırılması talep edilmiştir[662].

Osmanlı Devleti'nin polis mektepleri için hazırladığı 1911 yılındaki bütçede Emniyeti Umumiye Müdürlüğü için toplam 48.351,170 liradan 1.036,032 lira polis mektepleri için ayrılmıştır. Polis mektepleri için ayrılan bu meblâğın 182.633 lirası Beyrut Polis Mektebi'ne tahsis edilmiştir. 1912 yılı bütçesinde Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü için 46.600,000 lira ayrılmıştır. Ayrılan bu meblâğdan polis mekteplerinin giderleri için 1.036.032 lira, Beyrut Polis Mektebi'nin giderleri için ise; 183.633 lira ayrılmıştır[663].

Tablo 19: Beyrut Polis Mektebi görevlilerinin 1911'de aldıkları maaşlar[664]

Memuriyetin Adı	Adeti	Maaşı/Kuruş
Müdür- Yüzbaşı	1	1.400
Dâhiliye Zabiti- Mülazım-ı evvel	1	900

[658] BOA., *DH. EUM. MH*., 243/29, s.1.
[659] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 2/14, s.1.
[660] BOA., *DH. EUM. MH*., 22/18, s.1.
[661] BOA., *DH. EUM. MH*., 19/65, s.1.
[662] BOA., *DH. EUM. MH*., 20/51, s.1.
[663] Şahin, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, s.352-353.
[664] Şahin, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, s.42.

Dâhiliye Zabiti- Mülazım-ı sâni	1	775
Tabip ve Hıfz-ı sıhha Muallimi	1	1.200
Kâvanin Muallimi	1	2.000
Müzakereci	2	750
Hesap Memuru	1	600
Baş hademe	1	300
Hademe	5	200
Aşçıbaşı	1	300
Aşçı Kalfası	1	150

Beyrut Polis Mektebi'nin kadrosunda yer alan memurların 1910'da çıkarılan polis mektepleri nizamnamesinde belirtilen rütbelere göre mektep müdürü yüzbaşı, dâhiliye zabitlerinden biri mülazım-ı evvel, diğer dâhiliye zabiti ise; mülazım-ı sâni rütbesindedir. Memurların arasında en yüksek maaşı kâvanin muallimi 2.000 kuruş olarak alırken, mektep müdürü 1.400 kuruş, tabip ve hıfzıssıhha muallimi 1.200 kuruş maaş almaktadır. Kadroda yer alan diğer memurların maaşları görevlerine göre değişmiştir. En az maaşı 150 kuruş ile aşçı kalfası almıştır.

Beyrut Polis Mektebi için 27 Eylül 1328/10 Ekim 1912 tarihinde mektebin kadrosunun değişmesiyle maaş kısmında da düzenleme yapılmıştır.

Tablo 20: Beyrut Polis Mektebi'nin 1912'deki yeni kadrosu için muhasebe tarafından hazırlanan maaşlar[665]

Memurlar	**Aylık Maaş/Kuruş**
Müdür	2.000
Kâvanin ve Polis Nizamnamesi Muallimi	2.000
Dâhiliye Müdürü ve Terbiye-i Mesleki ve Kitabet Muallimi	1.200
Sınıf Zabiti ve Riyazeti Bedeniyye Muallimi	750
Sınıf Zabiti, Fotoğraf, Daktiloskopi ve Telefon Muallimi	750
Muhasebe ve Tahrirat Kâtibi ve Hesab Dersi Muallimi	750
Baş Hademe	300
Aşçı Başı	225

[665] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 18/74, s.1.

Hademe (adet/5-aylık/200)	1.000
Aşçı Kalfası	150
İlm-i Eşkâl	1.000
TOPLAM	**10.125**

Tablo. 21. ve tablo. 22. karşılaştırıldığında yeni düzenlemeyle yüzbaşı, mülazım-ı evvel, mülazım-ı sâni rütbelerinin kaldırıldığı ve mektep kadrosunda bulunan görevlilerin maaşlarının arttırıldığı görülmektedir. Maaşların yanı sıra mektebe yeni eklenen dersler ve bu derslere giren muallimlerin de yer aldığı göze çarpmaktadır. En yüksek maaş müdür, kâvanin muallimi ve polis nizamnamesi muallimine, en düşük maaş ise; aşçı kalfasına verilmiştir.

Tablo 21: Beyrut Polis Mektebi'nin memur ve hademelerin maaşlarını gösteren cetvel[666]

Beyrut Mektebi			
	Adet	**Aylık Maaş/Kuruş**	**Yıllık Maaş/Kuruş**
Müdür ve Kâvanin Muallimi	1	2.000	24.000
Dâhiliye Müdürü ve Terbiye-i Meslekiye Muallimi	1	1.200	14.400
Tabip ve Hıfz-ı sıhha Muallimi	1	1.200	14.400
Sınıf Zabiti ve Riyazeti Bedeniyye Muallimi	1	750	9.000
Fotoğraf, Daktiloskopi ve Telefon Muallimi	1	750	9.000
Muhasebe ve Tahrirat Kâtibi ve Hesap Dersi Muallimi	1	750	9.000
Baş Hademe ve Vekiliharc	1	300	3.600
Hademe	1	250	3.000
Hademe (aylık 150)	5	750	9.000
Aşçı	1	300	3.600
Aşçı Kalfası	1	150	1.800
TOPLAM		**8.400**	**100.800**

Tabloya göre Beyrut Polis Mektebi'nde hademe hariç diğer memur ve görevlilerden birer adet bulunmaktadır. Aldıkları maaşlar ise iki türlü gösterilmiştir

[666] BOA., *DH. EUM. MH.*, 235/57, s.1.

Aylık ve senelik olarak en yüksek maaşı müdür ve kâvanin muallimi alırken en az maaşı aşçı kalfası almaktadır.

Tablo 22: Beyrut Polis Mektebi'nin kadrosunun maaş ve masraflarının cetveli[667]

Memurlar	**Aylık/Kuruş**	**Senelik/Kuruş**
Müdür	2.000	24.000
Kâvanin ve Polis Nizamnamesi Muallimi	2.000	24.000
Dâhiliye Müdürü ve Terbiye-i Meslekiye ve Kitabet Muallimi	1.200	14.400
Sınıf Zabiti ve Riyazet-i Bedeniye Muallimi	750	9.000
Sınıf Zabiti ve Fotoğraf, Daktiloskopi, Telefon Muallimi	750	9.000
Muhasebe ve Tahrirat Kâtibi ve Hesap Dersi Muallimi	750	9.000
Baş Hademe	300	3.600
Aşçı Başı	225	2.700
Hademe (adet/5- aylık/200)	1.000	12.000
Aşçı Kalfası	150	1.800
İlm-i eşkâl	1.000	12.000
TOPLAM		**121.500**
MASRAFLARI		
Masraf	**Aylık/Kuruş**	**Yıllık/Kuruş**
Kırtasiye		1.000
Kira		26.133
Aydınlatma ve Yakacak		8.000
Muhtelif Masraflar		8.000
Ücretler (Mektepte daha önceden hizmet eden zabıta ve elbisesi olup, mektep tabibi ve memuriyet ile başka şeylere verilecek ücrete karşılık birleştirilmiştir.)	1.500	18.000
TOPLAM		**61.133**

Mektebin kadrosunda bulunan memurlara toplam 121.500 kuruş ödendiği görülmektedir. Mektep için harcanan meblağ senelik olarak merkezden tedarik

[667] BOA., *DH. EUM. MH.*, 234/51, s.1.

edilmiştir. Senelik harcamada en fazla masraf kiraya ayrılmıştır. Mektepte bulunan memurların kıyafet ve çeşitli ihtiyaçları için de para gönderilmiştir. Mektep sobayla ısıtıldığından yakacak ve aydınlatma için lamba masrafı da dikkat çekmektedir.

Beyrut Polis Mektebi'nin 1912 yılı harcamaları Bağdad Polis Mektebi ile birleşik olarak aynı cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelden iki okulu kıyaslamak da mümkün olmaktadır. Beyrut Polis Mektebi'ne Bağdad Polis Mektebi'nden daha fazla bütçe ayrıldığı görülmektedir. Kırtasiye ve diğer masraflar için iki mektebe de aynı bütçe tahsis edilmiştir.

Tablo 23: 19 Teşrin-i sâni 1328/2 Aralık 1912'de Bağdad ve Beyrut polis mekteplerinin personel maaşları ve masraflarını gösteren cetvel[668]

YENİ TAHSİSAT				
	Beyrut Polis Mektebi		**Bağdad Polis Mektebi**	
	Aylık/Kuruş	**Senelik/Kuruş**	**Aylık/Kuruş**	**Senelik/Kuruş**
Müdür	2.500	30.000	2.500	30.000
Kâvanin Muallimi, Polis Nizamnamesi Muallimi	2.000	24.000	2.000	24.000
Dâhiliye Müdürü, Terbiye-i Meslekiye, Kitabet Muallimi	1.200	14.400	1.200	14.400
Sınıf Zabiti, Riyazet-i Bedeniyye Muallimi	750	9.000	750	9.000
Sınıf Zabiti, Fotoğraf, Daktiloskopi, Telefon Muallimi	750	9.000	0	0
Muhasebe, Tahrirat Kâtibi, Hesab Muallimi	750	9.000	750	9.000
Baş hademe	300	3.600	300	3.600
Aşçıbaşı	225	2.700	225	2.700
Aşçı Kalfası	150	1.800	150	1.800
Hademe (5 adet/aylık 200 kuruş)	1.000	12.000	1.000	12.000
İlm-i Eşkâl Muallimi	1.000	12.000	1.000	12.000
TOPLAM	**10.625**	**127.500**	**9.625**	**115.500**
MASRAFLAR				
MASRAFLAR	**Beyrut Polis Mektebi**		**Bağdad Polis Mektebi**	

[668] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 21/27, s.1,3.

			Kuruş				**Kuruş**
Kırtasiye			1.000				1.000
Kira			26.133				26.133
Aydınlatma ve Yakacak			8.000				8.000
Muhtelif Masraflar			8.000				8.000
Ücretler			18.000				18.000
TOPLAM			**61.133**				**61.133**
BEYRUT				**BAĞDAD**			
	Madde	**Fasıl**	**Kuruş**		**Madde**	**Fasıl**	**Kuruş**
Bütçede yazılan tahsisat	3	7	121.500	**Bütçede yazılan tahsisat**	5	7	121.500
Bağdad Polis Mektebi'ne menâtık icra için			6.000	**Beyrut Mektebi'ne menâtık için**			6.000
Maliye Nezaret-i Celilesine işâr edebilecek olan			127.500	**Nezaret Celilesine işâr iktiza ettirilecek**			115.500
Bütçede yazılan tahsisat	3	8	61.133	**Bütçede yazılan tahsisat**	5	8	61.133
			188.633				**176.633**

Sunulan yeni tahsisata göre Bağdad ve Beyrut polis mekteplerinde genel olarak kadroda yer alan görevlilerin senelik ve aylık olarak maaşları aynıdır. Beyrut Polis Mektebi'nin kadrosunda yer alan sınıf zabiti, fotoğraf, daktiloskopi ve telefon muallimi Bağdad Polis Mektebi kadrosunda maaşları bulunmadığından toplam harcaması Beyrut Polis Mektebi'nden az olmuştur. İki mektebin masrafları da kırtasiye masrafı, kira, yakacak ve aydınlatma, muhtelif masraflar ve ücretlerden oluşmaktadır.

Beyrut Polis Mektebi'nde görevli olan personellerin maaşlarının azlığından dolayı zaman zaman yetersizlik ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi de aşçı yetersizliğidir.

Dâhiliye Müdürü tarafından 31 Teşrin-i evvel 1328/13 Kasım 1912'de Polis Mektebi Müdürlüğü'ne Beyrut Polis Mektebi'nde bulunan aşçının aylık 225 kuruşa hizmette bulunduğu ancak artık kendisinin burada hizmet veremeyeceğinden yeni bir aşçı tedarik edilinceye kadar aşçının yerine bakabilecek aşçı arandığı ancak aylık 225 kuruş maaşa aşçı bulunamadığı bilgisi verilmiştir. Jandarma Mektebi'nde aylık 300 kuruş, saltanat mekteplerinde aylık 350 kuruş aşçı maaşı verildiği ve Beyrut Polis Mektebi'nde de aşçı bulunabilmesi için maaş miktarının arttırılması talep edilmiştir[669]. Yukarıda yer alan Tablo 24 incelendiğinde 19 Teşrin-i sâni 1328/2 Aralık 1912'de aşçı

[669] BOA., *DH. EUM. THR.*, 84/22, s.1.

maaşının 225 kuruş olduğu görülmektedir. Aşçı açığının kapatıldığı ancak talep edilen zammın yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Mekteplerin masrafları ve maaşları merkezden talep ettikleri havalenameler şeklinde tedarik edilmekteydi. Masraf ve maaşlar için Erzurum, Bağdad ve Beyrut Vilayeti'ne de havalename gönderildiği görülmektedir. 12 Eylül 1329/25 Eylül 1913'te gönderilen yazıyla Erzurum, Beyrut ve Bağdad vilayetlerinin üçüncü üç aylık havalenamelerinin 30.000 kuruşu maaş için, 15.000 kuruşu masraflar için toplam her vilayet için 45.000'er kuruşluk havalename gönderilmesi talep edilmiştir[670]. 7 Teşrin-i evvel 1329/20 Ekim 1913'te Beyrut, Erzurum ve Bağdad polis müdürlüklerine üçüncü üç aylık havalenamelerinin 19 Eylül 1329/2 Ekim 1913'te postaya verildiği yazılmıştır[671].

Erzurum, Beyrut ve Bağdad polis mekteplerine dördüncü üç aylık masraf havalenamelerinde Erzurum Vilayeti için bu senenin bütçesinin yedinci faslından 30.000 kuruş, sekizinci faslından 15.000 kuruş olmak üzere toplam 45.000 kuruş, Beyrut Vilayeti için bu senenin bütçesinin yedinci faslından 30.000 kuruş, sekizinci faslından 15.000 kuruş olmak üzere toplam 45.000 kuruş, Bağdad Vilayeti için bu senenin bütçesinin yedinci faslından 30.000 kuruş, sekizinci faslından 15.000 kuruş ve dördüncü maddesine göre 1.200 kuruş olmak üzere toplam 46.200 kuruşluk havalename gönderilmesine 19 Kânûn-ı evvel 1329/1 Ocak 1914 yazıyla izin verilmesi talep edilmiştir[672]. 2 Kânûn-ı sâni 1329/15 Ocak 1914'te Beyrut, Erzurum ve Bağdad vilayetlerine, hesaplanan üç aylık masraf havalenamelerinin gönderildiği beyan edilmiştir[673]. Aktarılan belgelere göre mekteplerin ihtiyacı olan masraf ve maaş giderleri merkezden onaylanarak üçer aylık olarak gönderilmiştir.

Bu senenin bütçesinin yedinci faslı ikinci maddesine göre 10.125 kuruş, sekizinci fasıl ikinci maddesine göre 3.900 kuruş olmak üzere toplam 14.025 kuruş Beyrut Polis Mektebi'nin maaş ve masrafı için Beyrut Vilayeti'ne, yedinci fasıl üçüncü maddeye göre 9.875 kuruş, sekizinci fasıl üçüncü maddeye göre 10.000 kuruş olmak üzere toplam 19.875 kuruş Erzurum Polis Mektebi'nin maaş ve masrafı için Erzurum Vilayeti'ne, yedinci fasıl dördüncü maddeye göre 9.875 kuruş, sekizinci fasıl dördüncü maddeye göre 3.900 kuruş olmak üzere toplam 13.775 kuruş Bağdad Polis Mektebi'nin maaş ve masrafları için Bağdad Vilayeti'ne 11 Haziran 1330/14 Haziran 1914'te gönderilmiştir[674].

Erzurum, Bağdad ve Beyrut vilayetlerine bu senenin Ağustos'undan Teşrin-i sâni ayına kadar maaş ve masraflarını içeren havalenamelerin gönderilmiş olduğu ancak, duruma göre maaş ve masraflar için gönderilen havalenamelere Maliye Nezareti tarafından izin verilmiş olsa da tedbirli kullanılması gerektiği 25 Ağustos 1330/7 Eylül 1914'te beyan edilmiştir[675].

Erzurum, Beyrut, Bağdad ve Adana vilayetlerinde bulunan polis mekteplerinin maaş ve masrafları için bütçe gereğince Mart ayından Ağustos sonuna kadar olan altı aylık havalenamenin hesaplanarak gönderildiği, maaş ve masraflar için gönderilen altı aylık havalenamenin altı aydan önce bitirilmesi durumunda katiyen gönderilmeyeceği 4

[670] BOA., *DH. EUM. MH*., 68/22, s.2.
[671] BOA., *DH. EUM. MH*., 68/22, s.1.
[672] BOA., *DH. EUM. MH*., 73/28, s.2.
[673] BOA., *DH. EUM. MH*., 73/28, s.1.
[674] BOA., *DH. EUM. MH*., 252/113, s.1.
[675] BOA., *DH. EUM. MH*., 255/57, s.1.

Mart 1331/17 Mart 1915'te beyan edilmiştir[676]. Vilayetlere gönderilen yazı Erzurum, Beyrut, Bağdad ve Adana polis mektebi müdürlüklerine de gönderilmiştir[677].

Beyrut, Erzurum, Bağdad ve Adana vilayetlerine 17 Ağustos 1331/30 Ağustos 1915 tarihinde gönderilen yazıda; bu vilayetlerde bulunan polis mekteplerinin Teşrin-i sâni sonuna kadar olan üç aylık maaş ve masrafları için Erzurum Polis Mektebi'ne 32.700 kuruş, Beyrut Polis Mektebi'ne 35.400 kuruş, Bağdad Polis Mektebi'ne 33.200 kuruş, Adana Polis Mektebi'ne 29.000 kuruş gönderildiği bu paraların mekteplerde tasarruflu ve titiz şekilde kullanılması istenilmiştir[678].

Beyrut Polis Mektebi'nde maaş ve masraf havalenameleri konusunda zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Yaşanan bu sorunlar arşiv belgelerine şu şekilde yansımıştır;

Beyrut Vilayeti'ne Nisan ayından Ağustos ayına kadar beş aylık maaş ve masraf için 96.620 kuruş 8 Nisan 1333/8 Nisan 1917 tarihinde gönderilmiştir[679]. 6 Mayıs 1333/6 Mayıs 1917 tarihinde polis mektebi müdürü tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda; mektebin maaş ve masrafı için Nisan ayından Ağustos ayının sonuna kadar olacak şekilde beş aylık havalename istenilmiş ise de Mart ayına ait havalenamenin de gönderilmesi talep edilmiştir[680]. Mektebin Mart ayı maaş ve masraf havalesi gelmediği için Mart ayı için bu havalenameden kullanılması ve Temmuz ayına kadar sayılmasına müsaade edilmesi için Beyrut Valisi tarafından Dâhiliye Nezareti'ne 10 Mayıs 1333/10 Mayıs 1917 tarihinde izin talep edilmiştir[681]. Mektebin diğer giderleri için 1333/1917 yılının Mart ayı da hesaba katılarak paranın gönderilmesi istenilmiştir. Bu yazıya cevap olarak Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne gönderilen 20 Mayıs 1333/20 Mayıs 1917 tarihli yazıyla istenilen tahsilat için 4.740 kuruşun havalenamesi 28 Nisan 1333/28 Nisan 1917 tarihinde postaya verilmiştir[682]. Postaya verilen havalename gelene kadar Mart ayının maaş ve masrafı için gönderilen beş aylık havalenameden ödenmesi uygun görüldüğü Beyrut Vilayeti'ne 31 Mayıs 1333/31 Mayıs 1917 tarihli yazıyla bildirilmiştir[683].

Mektebin kira bedeli ise merkez müdürlüğü tarafından ödendiği için kiranın altı aylık, üç aylık ya da bir senelik olacak şekilde topluca gönderilmesi talep edilmiştir. Mektebin kirasının ödenmesi ile ilgili zaman zaman sorunlar da yaşanmaktaydı.

Nurettin Efendi'nin Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi'ye mektebin senelik bina kirasının ödenmesini talebi üzerine gönderdiği 11 Kânûn-ı sâni 1326/24 Ocak 1911 tarihli telgrafa cevap olarak, Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü 5 Şubat 1326/18 Şubat 1911 tarihinde, Beyrut Polis Mektebi binasının bir senelik kira bedelinin ödenmesi talebinin Maliye Nezareti Defterdarlığı'na bildirildiği ifade edilmiştir[684].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 22 Mayıs 1327/4 Haziran 1911 tarihinde gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin senelik kirasının 18.981 kuruş olduğu 25 Kânûn-ı sâni 1326/7 Şubat 1911 tarihli telgrafla arz edildiği, Mart ve Nisan ayının geçici

[676] BOA., *DH. EUM. MH*., 100/6, s.1.
[677] BOA., *DH. EUM. MH*., 100/6, s.2.
[678] BOA., *DH. EUM. MH*., 108/12, s.1.
[679] BOA., *DH. EUM. MH*., 151/85, s.1.
[680] BOA., *DH. EUM. MH*., 154/41, s.3.
[681] BOA., *DH. EUM. MH*., 155/32, s.3.
[682] BOA., *DH. EUM. MH*., 154/41, s.1.
[683] BOA., *DH. EUM. MH*., 155/32, s.1.
[684] BOA., *DH. EUM. MH*., 25/59, s.1.

bütçesinde bahar ayı için 1.220 kuruş verildiği halde adı geçen senenin kirasından 4.341 kuruş eksik kaldığı ve senelik kiranın hesaplanmasında kolaylık sağlanması için kiranın aylara bölünmesi talep edilmiştir[685]. Bu tarihten sonra kiraların bütçeye göre birkaç aylık şekilde gönderildiği görülmektedir. Kira sorunun yaşandığı diğer bir dönem dokuzuncu devre zamanıdır.

Beyrut Polis Mektebi'nin dokuzuncu devresi açılacak ise altı aylık kirası ya da imtihan sonuna kadar üç aylık kira için 1.625 kuruşa ihtiyaç olduğu, Muhasebe Müdüriyeti'nden 2 Teşrin-i evvel 1332/15 Ekim 1916 tarihinde gönderilen telgrafla iletilmiş mektebin devamı için bu devrenin açılışına ihtiyaç ve imkânı olup olmadığının Beyrut Vilayeti'nden 26 Teşrin-i evvel 1332/8 Kasım 1916'da bildirilmesi istenilmiştir. Bu telgrafa cevaben; devrenin açılmasına imkân olduğu ve gerekli havalenamenin uygun görüldüğü takdirde muhasebeye bilgi verilmesi istenmiştir[686]. 30 Teşrin-i evvel 1332/12 Kasım 1916'da Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından gönderilen yazıda; Beyrut Polis Mektebi'nin dokuzuncu devresinin açılması için altı aylık toplam kira bedeli olan 3.250 kuruşun bu senenin bütçesinin dokuzuncu faslı ve birinci maddesinin mektepler masrafı maddesine göre gönderilmesini talep etmiştir[687]. Beyrut Vilayeti'ne gönderilen 13 Teşrin-i sâni 1332/26 Kasım 1916 tarihli yazıda; mektepte dokuzuncu devrenin açılması için 3.250 kuruş kiranın altı aylık olarak 3 Teşrin-i sâni 1332/16 Ekim 1916'da gönderildiği bildirilmiştir[688].

Dâhiliye Nezareti'ne 13 Kânûn-ı evvel 1332/26 Aralık 1916'da gönderilen yazıyla mektebin altı aylık kira bedeli olan 3.250 kuruşun gönderildiği ancak mektebin altı aylık kira bedelinin 9.250 kuruş olduğu, mektep 1 Kânûn-ı evvel 1332/14 Aralık 1916 tarihinden itibaren Sante Manastırına nakledileceğinden bu tarihe kadar kira bedeli toplam 4.624 kuruş 20 paradır. Gelen 3.250 kuruştan eksik kalan 1.374 kuruş 20 paranın gönderilmesi için müsaade buyrulması talep edilmiştir[689]. 4 Kânûn-ı sâni 1332/17 Ocak 1917'de mektebin altı aylık kirasının tamamlanması için gerekli olan meblâğın bu senenin bütçesinin dokuzuncu faslının birinci maddesinin içindeki polis mektepleri masraf maddesine göre Beyrut Vilayeti'ne gönderilmesi Muhasebe Müdürü İsmail Efendi tarafından arz edilmiştir[690]. 15 Kânûn-ı sâni 1332/28 Ocak 1917'de Beyrut Vilayeti'ne gönderilen yazıyla; kira bedelinin tamamlanması için istenilen 1.374,5 kuruşluk havalenamenin 5 Kânûn-ı sâni 1332/18 Ocak 1917'de gönderildiği bildirilmiştir[691].

Beyrut Vilayeti defterdarlığından gönderilen 21 Mayıs 1333/21 Mayıs 1917 tarihli yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'nin 1332/1916 senesi Eylül ayından Teşrin-i sâni ayı sonuna kadar üç aylık kira bedeli olan 3.250 kuruşun ödenmesi için bina sahibi Ömer Efendi'nin müracatı üzerine 3.250 kuruş havalenamenin bu senenin bütçesinin geçmiş seneler borcu faslının beşinci maddesine göre hesaplanarak gönderilmesi talep edilmiştir[692].

Beyrut Polis Mektebi'ne diğer masrafları için ayrıca para gönderilmiştir. 27 Mart 1332/9 Nisan 1916 tarihinde mektepte eğitim gören polis efendilerin muhtelif masrafları

685 BOA., *DH. EUM. MH*., 29/36, s.1.
686 BOA., *DH. EUM. MH*., 142/76, s.3.
687 BOA., *DH. EUM. MH*., 142/76, s.4.
688 BOA., *DH. EUM. MH*., 142/76, s.1.
689 BOA., *DH. EUM. MH*., 147/15, s.3.
690 BOA., *DH. EUM. MH*., 147/15, s.4.
691 BOA., *DH. EUM. MH*., 147/15, s.1.
692 BOA., *DH. EUM. MH*., 156/25, s.1.

için bu senenin bütçesinin dokuzuncu faslının birinci maddesine göre 5.000 kuruş, yemek masrafları için ikinci maddeye göre 25.000 kuruş olarak toplam 30.000 kuruşu içeren havalenamenin düzenlenmesi istenilmiştir[693]. Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili İsmail Hakkı Efendi mektepte bulunan polis efendilerin yemek masrafı için bütçenin masraf tertibinden ayrıca mektebin diğer masrafları için de havalename gönderilmesini 2 Nisan 1332/15 Nisan 1912'de talep etmiştir[694]. 6 Nisan 1332/19 Nisan 1912'de Beyrut Vilayeti'ne ve Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne mektebe tahsil için alınacak polis efendilerin yemek ücreti için 25.000 kuruş, muhtelif masrafları için 5.000 kuruş olmak üzere toplam 30.000 kuruşun 2 Nisan 1332/15 Nisan 1912'de havalename ile gönderildiği beyan edilmiştir[695].

Mektebin faaliyet yıllarında birçok masrafı olmuştur. Bu giderlerin başında bina kirası, personel maaşları, tahsilde bulunan efendilerin masrafları ve mektebin diğer masrafları gelmekteydi. Bu masraflar Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü tarafından senelik olarak ayrılan meblağdan gönderilmiştir.

3.13. Beyrut Polis Mektebi'nin Hademe Kadrosu

Polis mekteplerinin teşkilat yapısı, talebe ve personelin vazifelerine dair düzenlenen talimatnamede mektebin kadrosunun içinde yer alan mektep hademesinin vazifeleri hakkında da bilgi verilmiştir. Bu talimatname doğrultusunda mektep hademelerinin vazifeleri şu şekildedir;

Madde 35: Hizmetçiler mektebin iç ve dış bütün hizmetlerinden sorumludur. Talebe, heyet-i idare ve muallime mahsus bina kısmında yemekhane, dershane ve mektebin müştemilatının düzen ve tedbiri hademeye aittir.

Madde 36: Hizmetçilerin amiri baş hademedir.

Madde 37: Hizmetçilerin hizmetlere ayrılması, nöbetlerinin düzenlenme işlemi baş hademeye aittir.

Madde 38: Hizmetçiler mektep kanunlarına aykırı içecekler, aletler ile başka aykırı olan şeyleri almayacak ve mektep içine de sokmayacaktır.

Madde 39: Baş hademenin buyruğu altında iki adet hademe ve onbaşı bulunacak. Bunlardan birisi koğuşa, dershaneye, meydana bakacak, diğeri ise sadece mutfak ve yemekhaneye bakmakla görevlidir.

Madde 40: Mektepte bulunan aşçıbaşının yanında lâzım olduğu kadar yardımcı bulunacak, aşçıbaşı mutfağın gözetilmesinden sorumlu olmuştur[696].

Mektepte bulunan hademelerin başında ser-hademe unvanını taşıyan baş hademe bulunmaktadır. Hademelerin hizmet bölümlerine ayrılmalarından, görevlerindeki düzeni sağlamakla görevli olmuştur. Aşçı başı ise; mutfak işlerinden sorumludur.

Mektep müdürlüğü zaman zaman hademe ve aşçılarla ilgili istenilen bilgileri Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirmekteydi.

---

693 BOA., *DH. EUM. MH.*, 125/68, s.5.
694 BOA., *DH. EUM. MH.*, 125/68, s.3.
695 BOA., *DH. EUM. MH.*, 125/67, s.1.
696 BOA., *DH. EUM. THR.*, 103/32, s.2.

15 Şubat 1326/28 Şubat 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Beyrut Polis Mektebi'nde bulunan hademe ve aşçıların işe başlama tarihleri bildirilmiştir[697].

Tablo 24: Beyrut Polis Mektebi'nde 1911'de görevde bulunan baş hademe, aşçı, ve aşçı yardımcısının isimleri ve görevlerine başlama tarihleri[698]

İsmi	Hizmeti	İşe başlama tarihi
Ahmed oğlu Hasan	Baş Hademe	13 Şubat 1326/26 Şubat 1911
Mehmed Derviş	Aşçı	1 Şubat 1326/14 Şubat 1911
Hamdi	Aşçı Yardımcısı	1 Şubat 1326/14 Şubat 1911
Ağaş	Hademe	1 Şubat 1326/14 Şubat 1911

Beyrut Polis Mektebi'nde 1911'de biri baş hademe olmak üzere iki hademe bulunmaktaydı. Bir aşçı ve bir aşçı yardımcısı görev yapmaktaydı. Baş hademe hariç diğer üç görevli 1 Şubat 1326/14 Şubat 1911'de, baş hademe ise; 13 Şubat 1326/26 Şubat 1911'de göreve başlamıştır.

Polis Mektepleri Nizamnamesi'nin dördüncü bölümünde polis mekteplerinde görevli hademelerin elbiselerinden de bahsedilmiştir. Bu nizamnameye göre hademelerin kıyafetleri şu şekildedir;

Madde 72: Polis mekteplerinde bulunan hademelere bir sene kullanacakları ceket, pantolon, kaput, fes ve bir çift potin verilecektir[699].

Madde 73: Ceket ve pantolonları siyaha yakın olacak şekilde boz renkte imâl edilecek. Cekette bulunan yaka dört veya altı santimetre yükseklikte olup yakaların iki tarafına da madeni plaka dikilecektir. Bu plakalarda hangi mektebin hademesi ise "…. Polis Mektebi Hademesi" yazısı ve sıra numarası yazacaktır.

Madde 74: Kaputları, dairede bulunan hademelerin kaputu ile aynı olacak sadece yakasına dikilecek plaka bulundukları mektebin adının yazılı olduğu " … Polis Mektebi Hademesi" şeklinde ibaresi ile sıra numaraları yazılacaktır.

Madde 75: Potinleri ve fesleri sıradan bir şekilde olacaktır.

Madde 76: Mektepte bulunan hademeler yatakhanede, yemekhanede ve mutfakta hizmetlerini yaparken kolundan ve bileklerinden büzmeli Amerikan bezinden imâl edilmiş önlüklerden kullanacaklardır.

Polis mektebi kadrosunda yer alan hademelerin elbise ve levazımat kullanımlarını iyi yapmadıklarında alacakları cezalar ise nizamnamenin beşinci kısmında yer almaktadır. Nizamnamenin hademelere bu konuda uyguladıkları cezalar ise;

Madde 77: Bu kısımda elbise almaya hak kazanan tüm memuriyetler hademe, odacı, gardiyanlar kendilerine verilen elbise ve diğer eşyaları iyi şekilde

[697] BOA., *DH. EUM. SCL*., 8/85, s.1.
[698] BOA., *DH. EUM. SCL*., 8/85, s.3.
[699] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/23, s.8.

kullanımlarından mesul tutulmuşlardır. Bu elbise ve eşyaları iyi kullanmayıp sorumsuz davranıp kullanılamaz hale getirenlere azarlama cezası verilmiştir. Ve bu elbise ile eşyaların bedelini kendileri ödeme şartıyla yenileri verilecektir.

Madde 78: Elbise ve eşyaların ikinci kez kötü halde kullanılmasında tekrardan azarlama cezası vardır. Eğer elbise ve eşyalar üçüncü defa kötü bir şekilde kullanılırsa hademelikten atılacaktır[700].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Osman Bey tarafından mektepteki üç hademenin isimleri, işe başlama tarihlerinin 10 Kânûn-ı evvel 1326/23 Aralık 1910 olduğunu 18 Kânûn-ı evvel 1326/31 Aralık 1326'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[701].

Tablo 25: Beyrut Polis Mektebi'nde 1910'da görevli hademelerinin hizmet cetveli[702]

Toplam		**Maaş**		**Aylık Maaşı/**	**İsmi**	**Memuriyet**	**Hademeliğe başladığı tarih**
Madde	**Kuruş**	**Madde**	**Kuruş**	**Kuruş**			
30	541	30	541	200	Urfalı Mehmed oğlu İbrahim	Hademe	10 Kânûn-ı evvel 1326/23 Aralık 1910 Şubat Ayı Gün/22 Ay/2
30	541	30	541	200	Adanalı Ahmed oğlu Hamit	Hademe	10 Kânûn-ı evvel 1326/23 Aralık 1910 Şubat Ayı Gün/22 Ay/2
30	541	30	541	200	Urfalı Musa oğlu Osman	Hademe	10 Kânûn-ı evvel 1326/23 Aralık 1910 Şubat Ayı Gün/22 Ay/2
10	**1.625**	**10**	**1.625**				**TOPLAM**

Beyrut Polis Mektebi'nin ilk açıldığı dönemde hademelerin üçüne de eşit şekilde aylık 200 kuruş verilmiştir. Hademelerin vazifelerine başlama tarihleri 10 Kânûn-ı evvel 1326/23 Aralık 1910'dur.

Beyrut Polis Mektebi'nde zaman zaman hizmetlilerin yetersizliği ya da maaşlarla ilgili sorunlar da yaşanmıştır. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne 6 Mart 1327/19 Mart 1911 tarihinde gönderilen yazıda mektebin kadrosunda dört hademe bulunduğu ancak bu hademelerin hizmetlerini iyi yapamadıkları, kendilerine sürekli iş verildiğinden mektepte temizliğin istenilen düzeyde olmadığı, mektebe 14 saat

[700] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/23, s.9.
[701] BOA., *DH. EUM. SCL*., 6/31, s.1.
[702] BOA., *DH. EUM. SCL*., 6/31, s.2.

çalışabilecek ve temizliği iyi yapabilecek iki hademe daha gönderilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir[703].

Beyrut Polis Mektebi Müdürü Vekili Kâvanin Muallimi Emin Efendi 1 Mart 1330/14 Mart 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne mektepte bulunan hademelerin aylık 200 kuruşa çalıştığını, beş adet hademeden üçünün maaşından 150 kuruş eksiltildiği, bu durumdan dolayı müdürlük tarafından 30 Eylül 1329/13 Ekim 1912 tarihli emirnameye göre hademe maaşlarına 50 kuruş zam yapıldığını ancak zamla birlikte yine de hademe maaşının az olduğundan dolayı hademe tasarrufunun durdurulduğunu, 40 kuruş birine 60 kuruşun da diğer ikisine verilmesini geri kalan eksik paranın maaşlarına iade olunması için ilave olarak 190 ve 180 kuruşluk zam yapılması talep edilmiştir[704].

Hademeler sadece temizlik işleriyle uğraşmamışlar, bazı durumlarda refakatçi olarak da görevlendirilmişlerdir. Adana'ya giden eşyaların yanında refakatçi olarak hademeler gönderilmiştir. Beyrut Polis Mektebi Müdür Vekili Emin Efendi 1 Teşrin-i sâni 1330/14 Kasım 1914'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafta; Adana'ya müdür olarak tayin edildiğini ve Adana Polis Mektebi için gerekli olan eşyaları beraberinde götürmesinin talep edildiğini, Beyrut'tan Adana'ya gidecek bu eşyaların muhafazası için yanına hademe verilmesini talep etmiştir. Mektepte dört hademenin olduğu ve bu hademelerden üç tanesinin memurlarla birlikte Adana'ya gitmesinden dolayı eşyaların muhafazası için Emin Efendi'nin yanında bir hademenin refakat edebileceği ifade edilmiştir[705]. İleri tarihli yazışmalarda Emin Efendi'ye iki hademenin Adana'ya kadar refakat ettiği anlaşılmaktadır. Mektep memurlarının yol parasının karşılandığı gibi hademelerin de aynı şekilde yol masrafları karşılanmıştır.

Adana Polis Mektebi Müdürü Emin Efendi tarafından 17 Teşrin-i sâni 1330/30 Kasım 1914'de Adana'ya kadar yanında refakat eden iki hademenin geri dönmesi için vapur, şimendifer, kayık ve eşek kullanacakları, 120 kuruştan olmak üzere toplam 240 kuruş yol masraflarının Adana Polis Mektebi tahsisatından ödenmesini Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden istenmiştir. 25 Teşrin-i sâni 1330/8 Aralık 1914'te gelen cevapta hademeler için mektep tahsisatından alınacak meblâğın yol masrafı olmasından mektepten alınmasının caiz olmadığı bu nedenle hademelere yol parası verilmesi için 240 kuruşun Adana Polis Mektebi'ne gönderileceği ifade edilmiştir[706]. 7 Kânûn-ı evvel 1330/20 Aralık 1914'te Adana Vilayeti'ne iki hademe için 240 kuruş gönderilmiştir[707].

3.14. Beyrut Polis Mektebi'nin Demirbaş Eşya Durumu

Polis mekteplerine verilen eşyaların kullanımının verildikleri mektebin sorumluluğunda olduğu ve bu eşyaların deftere cinsi ve adetiyle birlikte yazılarak kayıt altına alındığı belgelerden anlaşılmaktadır.

Polis mekteplerinde bulunan eşyaların durumu ve muhafazası polis nizamnamesinin altıncı faslında şu şekilde açıklanmıştır;

[703] BOA., *DH. EUM. MH*., 27/5, s.1.
[704] BOA., *DH. EUM. MH*., 251/4, s.1.
[705] BOA., *DH. EUM. MTK*., 52/19, s.2
[706] BOA., *DH. EUM. MH*., 94/24, s.1.
[707] BOA., *DH. EUM. MH*., 95/4, s.1.

Madde 105: Hekimlik dairelerinde bulunan tıbbi, cerrahi ve eczacılık ve araç gereç ve eşyasının iyi şekilde kullanılması ile muhafazasından hekimler sorumlu tutulmuştur.

Madde 106: Polis dairelerinin daktiloskopi şubelerinde bulunan alet ve araç gereçlerin iyi kullanılmasından daktiloskopi memurları sorumlu tutulmuştur. Fotoğraf şubelerinde kullanılan makine, cam, edevat ve diğer eşyaların muhafazası ve kullanımından da fotoğraf memurları sorumludur.

Madde 107: Hekimlik, daktiloskopi, fotoğraf dairelerinde mecburi olarak kullanılan alet, araç ve gereçlerin satın alınması, talimatname ile kararlaştırılmış olduğundan ona göre davranılacaktır.

Madde 108: Merkez daire ve etrafında bulunan tüm demirbaş eşyaların muhafazası, kullanılması ve düzeni ile ilgili ayrı bir talimatname hazırlanacağından ona göre kullanılıp muhafaza edilecektir[708].

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nden 22 Nisan 1329/5 Mayıs 1913'te gönderilen yazıda Dersaadet, Erzurum, Bağdad ve Beyrut polis mekteplerinin müdürlüklerine mektepte mevcut bulunan demirbaş eşyanın ismini, cinsini, eşyalardan hangilerinin kullanılır olduğu, imha edilmiş olan eşyaların yerine kaç kuruşluk yeni eşyanın alındığını bildiren bir defter ve mektebin hizmetinde kaç kişinin, kaç kuruşa istdihdam edildiğini bildiren bir defter olmak üzere iki defterin gönderilmesi talep edilmiştir[709]. Mektepte mevcut olan demirbaş eşyaların yazılı olduğu defter 13 Mayıs 1329/26 Mayıs 1913'te takdim edilmiştir. Defterin yerine ulaştığı Beyrut Polis Mektebi Dâhiliye Müdürü Galip Bey tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[710].

Tablo 26: 13 Mayıs 1329/26 Mayıs 1913'te Beyrut Polis Mektebi demirbaş eşya cetveli[711]

Adet	Halen mevcut olan	Adet	Halen mevcut olan	Adet	Halen mevcut olan
1	Evrak dolabı	3	Kab koymaya mahsus masa	3	Ecza dolabı
25	Dershane sırası	1	Tel dolabı	1	El yıkamaya mahsus levman
1	Büyük yazı masası	2	Kalbur ve elek	1	Numara manilası
1	Kâtibe tahsis yazı masası	1	Mastar	2	Çıngırak
3	Orta masa	1	Çinko tepsi	6	Düğme
4	Küçük masa	2	Çinko leğen	1	Fotoğraf makinesi

[708] BOA., *DH. EUM. THR*., 103/23, s.11,12.
[709] BOA., *DH. EUM. MEM*., 29/46, s.1.
[710] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 13/2, s.1.
[711] BOA., *DH. EUM. LVZ*., 69/32, s.1.

4	Kâğıd sepeti	2	Muşamma	1	Sehpa
1	Pul için yapıştırıcı	1	Pilav tepsisi bakır	13	Küvet
1	Zarf açmaya mahsus demir	2	Masa	1	Obtüratör
1	Sünger makası	120	Porselen yemek tabağı	1	Saten maviçem
7	Muhtıra taşı	173	Su bardağı	10	Sancak
5	Tampon	54	Sürahi	100	Fener
1	Gönye cedveli	1	Çay takımı	1	Lastik, su borusu ve başlık
2	Cedvel tahtası	12	Kahve fincanı	1	Tulumba
3	Posta pulu	12	Çay kaşığı	7	Velespit
4	Sümen	12	Su bardağı	1	Tulumba
8	Kağıt maşası	1	Şeker maşası	3	Askı
1	Portüratör	48	Kayık reçel tabağı	3	Telefon makinesi
3	Klasör	2	Küçük tepsi	1	Komütatör
8	Paiyar	1	Şeker (?)	7	Pil
1	Cedvel kalemi	1	Tatlı tulumbası	3	Tuzluk
5	Hokka	3	Kahve cezvesi	5	Sabunluk
2	Kristal takımı	29	Tuzluk	2	Çinko tencere
3	Zil	8	Büyük asma lamba	1	Göderi “yıpranmış”
1	Çıngırak	3	Küçük asma lamba	1	Büyük makas
1	Demir kâse	15	İdare lambası	3	Battaniye silmeye mahsus asvarlık
3	Çalar saat	1	İspirto lambası	1	Kerpeten
1	Siyah yazı tahtası	1	Hava gazı ocağı	1	Çapa
4	Küçük yazı tahtası	8	Koltuk takımı	2	Kürek
1	Sehpa	5	Perde takımı	2	Bahçe feneri “kenevir”

100	Numara için teneke	4	Sigara iskemlesi	6	Erzak dolabı
30	Muhtelif hesap, metre, çerçeve	25	Korniş	2	Jimnastik minderi
1	Para koymaya mahsusi tel	1	Duvar iskemlesi	1	İp merdiven
1	Altın terazisi	2	Kilim	2	Halka
1	Rikdanlık	25	Hazeran sandalye	1	Salıncak
1	Kâğıt açmaya mahsus tel	25	Perde	1	Parantel
9	Kalem sapı	70	Perde bağı	1	Demir
15	Yemek masası	200	Yatak örtüsü	8	Güllü muhtelif …(?)
28	Yemek sırası	100	Yatak	1	İp
206	Yemek peçetesi	98	Büyük yastık	1	Telefon makinesi
15	Sofra örtüsü	100	Küçük yastık	1	Pil
106	Yüz havlusu	193	Yastık yüzü	1	Kasa haznelerine mahsus matkab
102	Kaşık	100	Karyola	1	Destere
106	Çatal	2	Büyük paspas	1	İngiliz makası
96	Bıçak	6	Küçük paspas	2	İskarpela
47	Çatal için mastar	3	Demir paspas	1	Aspinatör
75	Havlu bileziği	1	Kapıda muallak levha	2	Savan
4	Mutfak bıçağı	20	Odalarda muallak levha	2	Bıçak
1	Baskül	100	Karyolalara mahsus numara	1	Nitrat darjan
1	Et makinesi	3	Kova	1	Termometre
1	Et baltası	11	Sigara tablası	1	Emniyet iğnesi
15	Ufak kepçe	40	Pamuk battaniye	1	Banyo için çinko çanak
1	Büyük kepçe	99	Yün battaniye	2	Cam şırınga ve lastik “kullanıma uygun değildir”
1	Kevgir	2	Çekiç ve keser	1	Platin iğne

1	Kazan	1	Destere	2	Dereceli bardak
5	Bakır tencere ve kapağı	10	Tükürük hokkası	1	Kıskaç
33	Karavana	1	Su içilen mahalde masa ve levman	1	Ufak terazi
1	Büyük süzgeç	6	İskemle şiltesi	2	Makas
1	Bakır kepçe	-	Elbise askısı ve çivisi	1	Şırınga
2	Tava	1	Bahçe makası	4	Ecza şişesi
1	Et tahtası	2	Ayna	15	Küçük kavanoz
1	Dürbün	1	Mermer masa	4	Büyük kavanoz
1	Terazi ile birlikte keffedatı	1	Destur	5	Kupa

Mektebin demirbaş eşyaları arasında telefon ve telgraf gibi modern araç gereçlerin olduğu görülmektedir. Ayrıca mektepte eğitimle ilgili eşyalar yanında mutfak malzemelerinin de olduğu anlaşılmaktadır.

I.Dünya Savaşı yıllarında Beyrut Polis Mektebi'nin demirbaş eşyaları Adana'ya gönderilmiştir. Mektebin açılması tekrar gündeme gelince mektebin demirbaş eşyaları Adana Vilayeti'nden istenilmiştir. Beyrut Polis Mektebi'nin demirbaş eşyalarının iadesiyle ilgili yazışmalar arşiv belgelerine yansımıştır.

Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen 23 Mart 1333/23 Mart 1917 tarihli yazıyla; Beyrut Polis Mektebi'ne ait olan telefon, telgraf, fotoğraf makinelerinin daha önce Adana Polis Mektebi'ne gönderilmiş olduğu, ancak tekrar lazım olan bu makinelerin Beyrut Vilayeti'ne iade edilmesi istenilmiştir[712].

Eşyaların verildiği Adana Polis Mektebi'nin kapalı olduğu ve makinelerin tekrar Beyrut Polis Mektebi'ne iade edilmesi 26 Mart 1333/28 Mart 1917 tarihli yazıyla talep edilmiştir. Onuncu devre tahsis edilerek yeni bir derece açılacağından bu makinelerin bir an evvel Beyrut Polis Mektebi'ne iade edilmesi 14 Ağustos 1333/14 Ağustos 1917 tarihli yazıyla Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bildirilmiştir[713]. 1 Eylül 1333/1 Eylül 1917'de fotoğraf, telefon, telgraf makinelerinin Beyrut Polis Mektebi'ne iade edilmesi gerektiği Adana Polis Mektebi Müdürlüğü'ne yazılmıştır[714]. Aynı tarihte Adana'da bulunan eşyaların Beyrut'a iade edilmesinin gerektiği Adana Polis Mektebi Müdürlüğü'ne bildirilmiş olduğu hakkındaki bilgi Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü'ne de iletilmiştir[715]. 7 Teşrin-i sâni 1333/7 Kasım 1917 tarihli yazıda; Adana Polis Mektebi Müdürü Emin Efendi Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Adana Polis Mektebi'nde bulunan demirbaş eşyalardan mektep telefonlarıyla beraber bir büyük fotoğraf makinası, iki telefon ve iki telgraf makinesinin postaya Beyrut Polis Mektebi'ne götürülmek üzere

[712] BOA., *DH. EUM. MEM.*, 86/5, s.1.
[713] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/129, s.1.
[714] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/129, s.3.
[715] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 39/129, s.4.

teslim edildiğini, ancak Tarsus'ta olan diğer telefonun bir sene sonra iade edileceği beyan edilmiştir[716].

Bu eşyalar dışında Beyrut Polis Mektebi Müdürlüğü tarafından talep edilen çeşitli eşyalar da belgelerde şu şekilde geçmektedir; 23 Haziran 1329/6 Temmuz 1913'te Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne Beyrut Polis Mektebi Müdürü ve Kâvanin Muallimi Emin Efendi tarafından mektepte bulunan polis mektebi talimatnamesinin kaybolduğunu bunun yerine üç nüsha olarak polis mektebi talimatnamesinin gönderilmesi talep edilmiştir[717]. Bunun üzerine 6 Temmuz 1329 /19 Temmuz 1913'te polis mektebi talimatnamesinin mevcudu kalmadığından bir nüshasının tedarik edilerek gönderildiği bildirilmiştir[718].

Beyrut Polis Mektebi'nin demirbaş eşyaları mektebin ihtiyaçları çerçevesinde şekillenmiştir. Mektep eşyaları hem mektebin imkânları hem de mektebin bazı derslerde ne kadar donanımlı araç ve gereçle ders işlendiğini göstermektedir. Hıfz-ı sıhha ve müdâvât-ı evveliye gibi dersler için sağlık malzemesi, beden eğitimi dersleri için jimnastik malzemeleri, telgraf, telefon ile ilgili dersler için telgraf ve telefon gibi eşyalar mektebin demirbaşı içinde yer almıştır. Bunların dışında mektepte günlük kullanılacak eşyalar da yer almıştır. Zaman zaman bazı polis mekteplerinde eşyaların yetersiz olduğu imkânlar çerçevesinde eksiklerin giderildiği görülmektedir. Bu bağlamda birbirlerinin ihtiyacının karşılanmasına yönelik işbirliklerinin de yapıldığı anlaşılmaktadır.

[716] BOA., *DH. EUM. LVZ.*, 40/68, s.1.
[717] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 3/35, s.2.
[718] BOA., *DH. EUM. MTK.*, 3/35, s.4.

SONUÇ

İnsanoğlu varoluşundan itibaren güvenliğe ihtiyaç duymuştur. İnsanın kendisini koruması içgüdüsüsel bir davranıştır. Toplumsal güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için güvenlik kurumları zamanla ortaya çıkmıştır. Eski Türk Devletleri'nde asayiş ve güvenlikten sorumlu olan görevlilere "*Subaşı*" ve "*Yargan*" isimleri verilmiştir. Türk devletlerinin sistemi Osmanlı Devleti'ne kadar gelişerek daha sistemli hale gelmiştir.

XIX. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyasi açıdan sıkıntı yaşadığı bir dönemdir. Yaşanılan gerilemeyi durdurmak ve Osmanlı Devleti'nin eski gücünü geri kazanabilmesi için yenileşme hareketlerine bu dönemde hız verilmiştir. Bu süreçte güvenlik sisteminin yeniden yapılanması da sağlanmıştır. Tanzimat Dönemi'ne kadar askeri yapı ile iç içe sürdürülen asayiş ve güvenlik bu dönemden sonra Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Zaptiye Teşkilatı'na geçmiştir. Böylelikle asayiş ve güvenliğin sağlanması geleneksel sistemden çıkmıştır. Bu sistemle vilayet ve sancaklarda asayiş ve güvenliği sağlamak için zaptiyeler görevlendirilmiştir.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan yenileşme hareketlerinin asayiş ve güvenlik açısından getirisi olan 30 Mart 1845'te 17 maddelik nizamnameyle "*Polis Teşkilatı*" kurulup polislik kurumsal bir yapı kazanmaya başlamıştır. İlk zamanlar zaptiye nezaretinde eğitim almış, okuma yazma bilen polis memurları göreve alınmıştır. Göreve alınanlar adli ve idari işlerde yeterli olmadığından eğitilmeleri gerekli görülmüştür. Bunun için İstanbul'da polis dershanesi açılarak birtakım eğitimler verilmiştir; fakat dershane ders konusunda başarılı olsa da daha nitelikli eğitim verebilecek mekteplerin açılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunun sonucunda ilk olarak Selanik Polis Mektebi açılmıştır. Bu mektebin başarılı olması üzerine Dersaadet Polis Mektebi açılmıştır. Bu mektebe taşradan eğitim almak için polis memurları gelmiştir. Ancak polis memurlarının taşradan İstanbul'a gelmesi zor olduğundan mektebin bütün memurlar için yeterli olmadığından dolayı taşrada da polis mektebi açılmasına karar verilmiştir. Bunun neticesinde Beyrut Polis Mektebi açılmıştır.

Beyrut çevresinde XIX. yüzyılın ikinci yarısında mezhepsel çatışmalar ve asayiş problemleri yaşanmaktaydı. Önemli bir limana sahip olmasından dolayı burada kaçakçılık faaliyetleri de artmıştı. Bu tür faaliyetler bölgede asayiş ve güvenliği bozmaktaydı. Bu faaliyetlerin durdurulması için polis sayısı arttırılarak çözüm bulunmaya çalışılmış ancak bu uygulama yeterli olamamıştır. Zaman zaman polislerin de görevlerini tam anlamıyla yapmadıkları ve eğitim almadıklarından dolayı asayişi sağlamakta aksaklıklara neden oldukları görülmüştür.

Beyrut Vilayeti'ne teftiş için gönderilen Mülkiye Müfettişi Haraçya Efendi burada polislerin tam anlamıyla görevlerini yapmadıklarını asayiş ve güvenliği sağlama konusunda eğitim bakımından yetersiz kaldıklarını, yaşanan aksaklıklar ve sorunlar sonucunda burada polislere eğitim verecek bir polis mektebinin açılmasının gerekli olduğunu raporunda beyan etmiştir. Bu rapordan sonra 1910 yılında Beyrut'ta 100 mevcutlu bir polis mektebi açılmasına karar verilmiştir.

Beyrut Polis Mektebi için Hacı Beyhemzâde Ömer Efendi ve kardeşlerine ait bir bina 185 kuruşa üç senelik kontratla kiralanmıştır. Kira bedelinin yüksek olmasından dolayı mektebin sonraki yıllarda Şam'a ve Beyrut'ta Mektebi Sanayi binasına taşınılması düşünülmüş ancak mektep 1917 yılına kadar aynı binada eğitim vermiştir. Bu tarihten sonra mektep Beyrut'ta Deyr-i Sante binasına taşınmıştır.

Beyrut Polis Mektebi'nde Adana, Haleb, Suriye, Urfa, Kudüs-ü Şerif, Medine-i Münevvere, Bingazi, Şam, Zor, Hicaz, Yemen ve Trablusgarp'tan polisler eğitim almıştır. Beyrut Polis Mektebi'nin diğer mekteplerden farklı olarak eğitim süresi altı aya çıkarılmıştır. Bunun en önemli nedeni ise; gelen polis memurlarının Türkçe'ye çok yatkın olmamalarından dolayı dört ay süren eğitimin tam anlamıyla onlara katkı sağlayamaması üzerine mektebin eğitim süresi sadece Beyrut Polis Mektebi'ne mahsus olarak altı ay olarak planlanmıştır.

Dokuz devre eğitim veren Beyrut Polis Mektebi'nde ilk devrede 15 Şubat 1911 tarihinde eğitim başlamış 42 efendinin mezun olmasıyla 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911'de devre son bulmuştur. Ağustos 1327/Ağustos-Eylül 1911'de açılan ikinci devrede toplam 57 efendi mezun olmuş ve devre 25 Kânun-ı sâni 1327/7 Şubat 1912'de sona ermiştir. Üçüncü devre Şubat 1327/Şubat-Mart 1912'de başlamış Temmuz 1328/Temmuz-Ağustos 1913'te sona ermiştir. Dördüncü devrede tahsil görmesi için mektebe efendiler gönderilmiş ancak Balkan Savaşı'nın yaşanması ve mektepteki polis efendilerin de savaşa katılımalarından dolayı mektepten mezun verilip verilmediği hakkında net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Nisan ayında beşinci devre kısa süre eğitim vererek 38 efendi 31 Temmuz 1329/13 Ağustos 1913'te mezun edilerek mektep Eylül ayına tatil edilmiştir. Eylül ayında açılan altıncı devreden toplam 33 efendi mezun edilerek devre 1 Şubat 1329/14 Şubat 1914'te sona ermiştir. 81 polis efendi ile 1329/1914'ün Şubatı'nda eğitime başlayan yedinci devre 75 efendinin başarılı şekilde mezun olmasıyla 12 Temmuz 1330/25 Temmuz 1914'te sona ermiştir. Bu devreden sonra I. Dünya Savaşı'nın başlamasından dolayı Eylül 1330/Eylül-Ekim 1914'te kapatılmıştır. Yaklaşık iki sene kadar kapalı kalan Beyrut Polis Mektebi'nin eşyaları Adana Polis Mektebi'ne nakledilmiştir. Mektebin eşyaları tekrar tedarik edilerek 1332/1917 yılında sekizinci devre aynı binada eğitime başlamıştır. Dokuzuncu devreye tahsil için 14 Kânûn-ı evvel 1332/27 Aralık 1916'da polis efendilerin geldiği görülmektedir. Toplam kaç mezun verdiği hakkında net bir bilgi yoktur.

Beyrut Polis Mektebi'nin eğitim dönemlerinde zaman zaman salgın hastalıklar da görülmüştür. Beşinci devrede 10 efendinin salgın hastalığa yakalandığı ve mevsim sıcaklarının yüksek olmasından ve hastalığın mektep içinde yayılmaması için mektep dört ay eğitim vererek Eylül ayına kadar tatil edilmiştir. Bir diğer salgın hastalık olan tifo mektebin dokuzuncu devresinde üç efendi de görülmüştür. Hastalığın diğer polis efendilere bulaşmaması için bu efendiler iyileştikten sonra sınavlarına girebilmişlerdir.

Beyrut Polis Mektebi'nde verilen dersler diğer mekteplerle aynıdır. Bu mektepte de; heyet-i ictimaiye, ceza kanunu, usul-i muhakemat-ı cezaiye, imlâ kitabet ve tatbikat-ı cezaiye, polis nizamnamesi, terbiye-i meslekiye ve bedeniye, hıfz-ı sıhha ve müdavat-ı evveliye, kroki, ameli telgrafçılık ve telefon istimali, terbiye-i meslekiye, riyazet-i bedeniye, talim, fotoğraf, daktiloskopi, ilm-i eşkâl dersleri verilmiştir. Çağın teknolojisine uygun olarak telefon, telgraf ve daktiloskopi gibi dersler verilmiştir. Zaman içinde dersler için kitap çıkarılmıştır. Polis mekteplerinin ilk ders kitabı İbrahim Feridun Bey'in yazdığı "*Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye*" kitabıdır. Zamanla diğer derslerle ilgili ders kitapları da hazırlanmıştır.

Mektepte derslere giren muallimlerin seferberliklere katıldığı görülmektedir. Muallimler ve mektebin idari personellerinin maaşlarının pek değişmediği görülmektedir. Maaşların ödenmesinde zaman zaman aksaklıklar yaşandığı da olmuşur. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri savaşlardır. Savaşlardan dolayı mektepte bulunan efendilere yarım maaş verildiği, ya da maaşların geç gönderildiği durumlar olmuştur.

Mektepteki efendiler ve görevli memurların yol paraları, kıyafetleri, potinleri ve çizmeleri Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nün onayı ile bağlı oldukları müdüriyet tarafından karşılanmıştır.

Kıyafet, yakacak, aydınlatma, kira, kırtasiye ve efendilerin yemek parası mektebin önemli giderleridir. Bu masraflar için her sene başında bir bütçe belirlenip o bütçeye göre gerekli ödenek gönderilmiştir. Mektebin demirbaş eşyası yeterli görülmektedir. Mektep kısa süreli kapandığında Adana'ya nakledilen battaniye, telefon, telgraf ve fotoğraf makineleri geri talep edilmiştir.

Kadrosu, eğitim ve donanım bakımından yeterli olan Beyrut Polis Mektebi, bölgede önemli bir görevi ifa etmiştir. Beyrut Polis Mektebi'nden sonra zamanla taşrada polis mektepleri açılmıştır. Birçok polis efendi Beyrut Polis Mektebi'nde eğitimini tamamlayarak mesleklerine başlamıştır. Bu polis efendiler iç güvenliğin sağlanmasına önemli katkılar sağlamıştır. Başta kanun ve nizamların öğretilmesi, fotoğraf ve telgraf gibi teknolojik aletleri öğrenmelerinden dolayı polis efendiler oldukça donanımlı yetişmiştir.

I. Dünya Savaşı yıllarında eli silah tutan herkes seferberliğe katıldığından dolayı mektebe tahsil için gelecek polis efendiler ve memurlar yetersiz kalmış, mektebin faaliyetleri durmuş ve zamanla tamamen kapatılmıştır. I. Dünya Savaşı'nda Beyrut Polis Mektebi'nden mezun olan polisler de hizmette bulunmuşlardır. Ayrıca Kuva-i Milliye içinde de Beyrut Polis Mektebi mezunları yer almıştır.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV KAYNAKLARI

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Muhasebe Kalemi (DH. EUM. MH.): 11/88, 19/65, 20/4, 20/17, 20/51, 22/18, 22/39, 25/50, 25/59, 25/73, 27/5, 27/58, 28/74, 29/36, 30/45, 32/110, 33/12, 34/98, 35/53, 36/90, 40/38, 40/121, 41/62, 42/1, 44/55, 44/87, 46/120, 47/25, 48/82, 50/10, 52/29, 58/37, 64/42, 65/54, 66/87, 68/22, 68/98, 73/28, 74/72, 76/37, 76/52, 77/60, 77/77, 88/22, 90/25, 94/24, 94/25, 95/3, 95/4, 97/118, 99/71, 100/6, 108/12, 108/44, 119/13, 119/79, 125/67, 125/68, 125/76, 126/58, 131/71, 132/21, 137/13, 137/21, 138/76, 142/76, 147/15, 149/4, 149/18, 149/74, 149/78, 151/85, 154/41, 155/32, 156/25, 160/53, 161/58, 164/4, 189/97, 195/30, 234/51, 235/57, 242/118, 242/119, 242/121, 243/29, 244/56, 244/121, 246/46, 248/84, 248/121, 251/4, 252/113, 253/61, 254/39, 254/66, 255/4, 255/57, 257/23, 272/45.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Tahrirat Kalemi (DH. EUM. THR.): 53/14, 55/12, 55/24, 55/36, 58/29, 58/44, 58/49, 61/44, 66/4, 67/24, 67/73, 68/47, 69/11, 72/8, 72/16, 72/17, 73/57, 74/36, 77/70, 81/39, 82/41, 82/50, 84/13, 84/15, 84/22, 84/35, 85/5, 85/8, 85/10, 85/16, 85/17, 87/6, 87/17, 87/27, 88/10, 88/33, 88/53, 103/23, 103/32.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Memurin Kalemi (DH. EUM. MEM.): 2/57, 4/44, 18/74, 21/27, 25/27, 27/72, 27/76, 27/79, 29/46, 34/86, 35/27, 35/80, 40/1, 40/62, 44/30, 44/37, 50/33, 50/71, 81/7, 86/5, 89/38, 91/86, 92/30, 93/34, 110/54, 132/37.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Levazım Kalemi (DH. EUM. LVZ.): 2/14, 3/86, 13/2, 13/12, 16/1, 23/5, 32/59, 32/104, 39/12, 39/129, 40/68, 69/32.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Sicil Kalemi Evrakı (DH. EUM. SCL.): 6/31, 8/85, 12/84.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Muhaberat ve Tensikat Müdüriyeti (DH. EUM. MTK.): 3/24, 3/35, 4/7, 7/28, 8/60, 13/53, 15/20, 15/28, 16/6, 44/20, 52/19.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Kalem-i Hususi (DH. EUM. KLH.): 5/103.

Dâhiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Evrak Odası Kalemi (DH. EUM. VRK.): 7/70, 8/71, 9/23, 23/11.

Dâhiliye Nezareti, Şifre Kalemi (DH. ŞFR.): 62/36, 64/215, 89/199, 512/73, 513/66, 514/110.

Dâhiliye Nezareti, Muhaberat-ı Umumiye İdaresi (DH. MUİ.): 38/27.

Dâhiliye Nezareti, İdare (DH. İD..): 67/43.

Hariciye Nezareti, Siyasi (HR. SYS.): 2249/29, 2249/67, 2249/83.

Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO.): 4621/346534.

2. DÜSTÛRLAR

Düstûr, I. Tertip, C.2.

3. VİLAYET SALNÂMELERİ

Beyrut Vilayet Salnâmesi, H.1311/M.1893-1894, H.1326/M.1908.

Suriye Vilayet Salnâmesi, H.1297/M.1880, H.1299/M.1882, H.1300/M.1883,

H.1301/M.1884.

4. GAZETELER

Takvim-i Vekâyi, S.297 (18 Safer 1262/15 Şubat 1846).

5. KİTAPLAR

ACAR, İrfan C., *Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu*, TTK, Ankara, 1989.

AKÇABOL, Derviş, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2016.

AKGÜNDÜZ, Ahmed, *Arşiv Belgeleri Işığında Dâhiliye Nezâreti Tarihi*, TİAV, Ankara, 2015.

ALYOT, Halim T., *Türkiye'de Zabıta: Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, İçişleri Bakanlığı, Ankara, 1947.

BİLİRLİ, Tahir, "Gerede Rüştiye Mektebi (1877-1913)", *Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler II*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2021, s. 205-226.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, TTK, Ankara, 1991.

ÇETİN, Cemal, *Ulak Yol Durak Anadolu Yollarında Padişah Postaları (Menzilhâneler) (1690-1750))*, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2013.

ERASLAN, Fethullah- Metin, İsmail, *Türk Polis Tarihi (Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis)*, C.1, Aslımlar Basımevi, Ankara, 1984.

ERGİN, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi*, C.3-4, Eser Matbaası, İstanbul, 1977.

ERGUT, Ferdan, *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK, Ankara, 1998.

HAYTA, Necdet- ÜNAL, Uğur, *Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri (XVII. Yüzyıl Başlarından Yıkılışına Kadar)*, Gazi Kitapevi, Ankara, 2017.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)*, C.V, TTK, Ankara, 2007.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri (1856-1861)*, C.VI, TTK, Ankara, 2007.

KOMİSYON, *Türk Polis Tarihinden Belge ve Fotoğraflar*, EGM Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2012.

KOMİSYON, *Türk Polis Teşkilatının Kuruluşunun 166. Yılında 166 Belge*, Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2011.

KÖPRÜLÜ, Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, TTK, Ankara, 1991.

LEVY AKSU, Noemi, *Osmanlı İstanbulu'nda Asayiş 1879-1909*, (Çev.:Serra Akyüz), İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.

MAHMUT ŞEVKET PAŞA, *Osmanlı Teşkîlât ve Kıyâfet-i Askeriyesi*, TTK, Ankara, 2022.

ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı Devleti'nde Derbend Teşkilâtı*, Eren Yayınları, İstanbul, 1990.

ORTAYLI, İlber, *Osmanlı Devleti'nde Kadı*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994.

ORTAYLI, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Hil Yayınları, İstanbul, 1987.

ÖZTUNA, Yılmaz, *Keçeci-Zâde Fuad Paşa*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988.

SHAW, Stanford J., *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (Çev.Mehmet Harmancı), C.1, E Yayınları, İstanbul, 2008.

ŞAHİN, Eyüp, *1907'den 2000'e Polis Okulları*, APK Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

ŞAHİN, Eyüp, *Dersaadet Polis Mektebi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2018.

ŞAHİN, Eyüp, *Türk Polis Eğitim Tarihi*, Belge Yönetimi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

SEÇKİNLER, Ali Hakan, *İç Güvenlik ve Türk Polis Teşkilatı (1839- 1938)*, İksad Yayınları, Ankara, 2021.

TANERİ, Aydın, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Vezîr-i A'zamlık (1299-1453)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974.

TEKİR, Süleyman, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma: Kuruluş, Teşkilat ve Mücadele (1903-1938)*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2020.

TONGUR, Hikmet, *Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2016.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devlet Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları*, C.I-II, TTK, Ankara, 1988.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK, Ankara, 1988.

ÜLMAN, A. Halûk, *1860-1861 Suriye Buhranı (Osmanlı Diplomasisinden Bir Örnek Olay)*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Dış Münasebetler Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1966.

VURAL, Mehmed Zeki, *Polis Kuruluşu*, Ulutaş Matbaası, İstanbul, 1970.

6. MAKALE VE TEZLER

AHISKALI, Recep, "Muhzır", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.31, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2020, s.85-86.

AK, Musa, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Meslekî ve Teknik Eğitim Okulları (1908-1918)", (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2006.

AKBAL, Recep, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis Eğitim Tarihi (1845-1938)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C.8, S.1, (2022), s.148-169.

AKDENİZ, Cüneyt, "Polis Mecmuası (1913-1928) Yazılarına Göre Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatı", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.40, S.69, (2021), s.364-401.

AKKAYA, Bülent, "Geçmişten Günümüze Türk Polis Teşkilatında Rütbeler", *Turkish Studies*, C.8, S.5, (2013), s.59-72.

AKMAN, Elvettin- Bayram, Tuğçe, "Özel Kolluk Kuvveti Olarak Belediye Zabıtası: Zabıtaların Temel Sorunlarının Isparta Ölçeğinde Nitel Bir Analizi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, C.1, S.3, (2018), s.348-356.

AKYILDIZ, Ali, "Tanzimat", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.40, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2011, s.1-10.

ARTOKÇA, İzzettin, "Ortadoğu'da Dürziler", (Stratejik Rapor No:54), *TASAM*, (2013), s.1-25.

ASLAN, Ahmet, "Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatının Kurulması: Urfa Örneği (1845-1918)", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.38, (2020), s.25-58.

ATAŞ, Mert, "Beyrut Su Şirketi", (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik, 2021.

AZAP, Pınar, "Osmanlı Emniyet Teşkilatında Yeni Bir İnceleme Metodu Olarak Daktiloskopi Eğitimi ve Tatbiki", (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015.

BAĞLIOĞLU, Ahmet, "Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebi Etkiler", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.13, S.1, (2008), s.13-36.

BAYAZIDOĞLU, Hayriye, "Salnamelere Göre Beyrut (H.1310/ M. 1893- H. 1326/ M. 1908)", (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.

BEYDİLLİ, Kemal, "Yeniçeri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.43, TDV İslâm Araştımaları Merkezi, İstanbul, 2013, s.450-462.

BİLGE, Mustafa L., "Lübnan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.27, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.244-246.

BİLİRLİ, Tahir, "Osmanlı Devleti'nde Modern Eğitim Kurumlarından Rüşdiye Mektepleri: Çaycuma Rüşdiye Mektebi Örneği", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 10, S. 4, 2021, s. 3834-3852.

BUZPINAR, Şit Tufan, "Lübnan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.27, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.248-254.

CANATAR, Mehmet, "Kavas", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.25, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2022, s.66-68.

CEVİZLİLER, Erkan, "Erzurum Polis Mektebi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, S.44, (2010), s.227-246.

ÇAKIR, Kubilay, "Lübnan Siyasal Sisteminin Açık ve Kapalı Medeniyet Yaklaşımları", (İbn Haldun Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017.

ÇAVUŞ, Kadir, "1907-1913 Yılları Arası Polis Nizamnamelerine Göre Polis ve Polis Eğitimi", (Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars, 2022.

ÇEBİTÜRK, Hakan, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e "Polis" Mevzuatı", (Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2009.

ÇINAR, Zafer, "Lübnan'daki Marunî ve Dürzîlerin Siyasi Mücadeleleri (1841-1845)", (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2015.

ÇİYAN, Hakkı Yılmaz, "Manda İdaresinden Sonra Lübnan ve Lübnan- Türkiye İlişkileri", (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2007.

DALKIRAN, Sayın, "Tarih-i Cevdet'te İslâm Mezhepleri II. (Dürzilik ve Nusayrilik)", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.21, (2003), s.201-217.

DEMİREL, Yurdal, "Osmanlı Dönemi Polis Eğitiminden Bir Sayfa: Polis Dershanesi", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri,* (Ed.Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s.377-397.

DİKİCİ, Ali, "İstiklal Madalyalı Polisler ve Yüzellilik Polisler", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* C.25, S.75, (2009), s.524-573.

DOĞAN, Cem, "Eski İstanbul'da Mahalle Bekçisi ve II. Meşrutiyet'te Bekçi Teşkilatının Düzenlenmesi Bağlamında Mahalle Bekçileri Nizamnamesi (1908-1918)", *OMAD,* C.6, S.14, (2019), s.257-273.

DOĞAN, Cem, "1845 Polis Nizamnamesi: 12. ve 13. Maddeler Üzerine Bir Yeniden Değerlendirme", *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* C.5, S.5, (2012), s.75-92.

DURSUN, Davut, "Beyrut", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.81-84.

DÜNDAR, A. Nihat, "Osmanlı Yönetiminde 78. Cumhuriyet Döneminde 70 Yılı Geride Bırakan Bir Teşkilat "Polis Teşkilatı", *Türk İdare Dergisi,* S.401, (1993), s. 213-309.

EKİNCİ, Abdullah- BARAN, Büşra, "Orta Çağ Akdeniz'inde Beyrut Limanı", *Tarih ve Gelecek Dergisi,* C.7, S.3, (2021), s.620-632.

ENGİN, Nuri, "Osmanlı Döneminde Erzurum Polis Mektebi (1911-1917)", (Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis, 2021.

FINDIKLI, Remzi, "Osmanlı Devleti'nde Güvenlik ve Polis", *Osmanlı*, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.295-300.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, "1840'tan 1861'e Kadar Cebel-i Lübnan Meselesi ve Dürziler", *Belleten*, C.10, S.40, (1946), s.641-703.

GÖKTÜRK ÇETİNKAYA, Selma, "Umum Jandarma Kumandanlığı'nın Tarihi Gelişimi ve Değişimi (1919-1939)", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C.6, S.3, (2020), s.974-990.

GÜN, Taner, "II. Meşrutiyet Döneminde "Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğünün" Kuruluşu ve Gelişimi (1909-1918)", (Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa, 2012.

GÜL, Serdar Kenan, "Kitap İncelemesi: Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye", *Polis Bilimleri Dergisi,* C.12, S.2, (2010), s.145-148.

GÜNDOĞDU, Şerafettin, "Türkiye'de Polis Temel Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Polis Meslek Eğitim Merkezi, Polis Meslek Yüksek Okulu Örneği", (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2009.

HALAÇOĞLU, Yusuf, "Derbend", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.9, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1994, s.162-164.

HALAÇOĞLU, Yusuf, "Menzil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.29, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2004, s.159-161.

İLGÜREL, Mücteba, "Subaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.37, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2009, s.447-448.

İNANKUL, Hakan – DOĞAN, Kadir Caner, "Modern Devlet ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.14, (2016), s.176-205.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Sadrazam", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.35, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2008, s.414-419.

İSLAMOĞLU, Abdullah, "Hukuk Tarihimizde Polis Kurumuna Kısa Bir Bakış", *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi*, İstanbul, 2012, s.327-333.

KALLEK, Cengiz, "Hisbe", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.18, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1998, s.133-143.

KARA, Cemile, "Osmanlı Devleti'nde Martolos Teşkilatı", (Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2003.

KAYNAR, Süleyman, "Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatı'nın Kuruluşu, Organizasyonu, Fiziksel Yapılanması, Aday Seçme Şekli, Eğitim Programları ve Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma", (Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2002.

KELEŞ, Erdoğan, "Cebel-i Lübnan'da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme", *Tarih Araştırma Dergisi*, C.27, S.43, (2008), s.131-157.

KILIÇARSLAN, Yasemin, "Cebeci", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.7, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1993, s.182-183.

KÖPRÜLÜ, Orhan F., "Çavuş", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.8, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1993, s.236-238.

KUYAKSİL, Ali, "155. Yılda Polis Teşkilatının Tarihçesi, Kolluk Kavramı ve Günümüzde Emniyet Teşkilatı" *Polis Dergisi (155. Yıl Özel Sayısı)*, S.22, (2000), s.2-25.

KÜSKÜ, Fırat, "Müslüman Seyyahların Gözüyle Beyrut Şehri (1890-1914)", *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.1, (2019), s.143-168.

MARUFOĞLU, Sinan, "Osmanlı Taşra Eyaletlerinde Hizmetler ve Ücretler", *History Studies*, C.3, S.3, (2011), s.267-283

ORHA, Zafer, "Beyrut Vilayeti'nde Osmanlı İdaresi (1887- 1909)", (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2017.

ORTAYLI, İlber, "Kadı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2001, s.69-73.

ÖZ, Mustafa, "Dürzîlik", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.10, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1994, s.39-48.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Böcekbaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.323.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Bostancı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1992, s.308-309.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Asesbaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.3, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1991, s.464.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Kapıcı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2001, s.345-347.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Martolos", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.28, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.64-66.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Zaptiye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.44, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2013, s.128-130.

ÖZCAN, Azmi, "Şerîf Hüseyin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.38, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2010, s.585-586.

ÖZEL, Şaban Ali, "Türk Polis Teşkilatı'nın Gelişiminde Batı'nın Etkisi", (Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ordu, 2019.

PAKALIN, Mehmed Zeki, "Cebecibaşı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.1, MEB, İstanbul, 1993, s.262-263.

PAKALIN, Mehmed Zeki, "Asesbaşı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.1, MEB, İstanbul, 1993, s.93-94.

SAYLAN, Kemal, "Hüseyin Rıza Paşa'nın 1888 Tarihli Layihasına Göre Suriye-Lübnan Bölgesi'nin Sorunları ve Çözüm Önerileri", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.54, (2015), s.537-560.

SÖNMEZ, Ali, "Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.24, S.37, (2005), s.259-275.

SÖNMEZ, Ali, "Zaptiye Teşkilatı'nın Düzenlenmesi (1840-1869)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.25, S.39, (2006), s.199-219.

SÖNMEZ, Ali, "Binbaşı Mehmed Kemal'in Eserine Göre Mahkeme-i Adalete Duhûl Edilen İlk Kapı: Jandarma Karakolları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.69, (2020), s.483-491.

SUBAŞI, Turgut, "Tanzimat Döneminde Kurulan Polis Meclisi'nin İdari Yapılanması ve Faaliyetleri", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri,* (Ed.:Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s.273-289.

ŞAHİN, Eyüp, "1845'ten 1913'e Osmanlı Polis Nizamnamelerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Türk Polis Tarihinin Kökenleri,* (Ed.:Yücel Yiğit), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2017, s.313-329.

ŞENTÜRK, M. Hüdai, "Osmanlılarda Haberleşme ve Menzil Teşkilâtı'na Genel Bir Bakış", *Türkler,* C.14, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.789-824.

ŞENZEYBEK, Aytekin, "Başlangıçtan Günümüze Dürzîlik" *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* C.31, S.31, (2011), s.173-216.

ŞİMŞEK, Savaş, "Belediye Zabıta Örgütünün Örgütsel ve İşlevsel Gerekliliği Üzerine Bir İnceleme", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C.6, S.2, (2016), s.387-406.

TAN, Muzaffer, "Geçmişten Günümüze Dürzîlik", *E-Makâlât Mezhep Araştırmaları Merkezi,* C.5, S.2, (2012), s.61-82.

TANIŞIK, Gökhan, "Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kayıtlarına Göre Polis Teşkilatı Kadro Hareketleri (1909-1938)", (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2009.

TAŞPINAR, İsmail, "Mârûniler", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.28, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2003, s.71-72.

TATLILIOĞLU, Kasım, "Türk Polis Teşkilatı'nın Yapılanması ve Tarihten Günümüze Üstlendiği Misyon ve Sorumluluk Üzerine Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", *Tarihte Türk Polis Teşkilatı Sempozyumu,* Polis Akademisi Yayınları (Ed.: Muammer Gül, Mustafa Kandemir), Ankara, 2013, s.89-104.

TEKİNDAĞ, M.C. Şehâbeddin, "Lübnan", *İslâm Ansiklopedisi*, C.7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997, s.101-107.

TURNA, Yasin- AKDOĞAN, Onur, "Osmanlı Polisinin Modernleşme Sürecinde Toplumsal Hayata Dahil Edilmesi ve Davranışlarının Şekillenmesi", *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi,* S.10, (2022), s.25-46.

TÜRK, İbrahim Caner, "Osmanlı Devleti'nde Polisin Mesleki Terbiyesine Müteallik Bir Talimat-ı Mahsusa", *EÜSBED,* C.VI, (2013), s.157-175.

TOGRAL, Özge, "19. Yüzyılın İkinci Yarısında Doğu Akdeniz Limanlarında Kaçakçılık Faaliyetleri (Antalya, Alanya, Beyrut, Cebel-i Lübnan), (Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Antalya, 2020.

TOK, Gökhan, "Antik Çağın Tüccarları Fenikeliler", *TUBİTAK Bilim ve Teknik,* S.399, (2001), s.90-94.

TOPRAK, Zafer, "Tanzimat'tan Sonra Osmanlı Kolluk Kuvvetleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, s.1269-1271.

ÜLMAN, Halûk, "1840-1845 Arasında Suriye ve Lübnanın Durumu ve Milletlerarası Politika", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.18, S.3, (1963), s.243-268.

VAN, Nureddin, "İstanbul Polis Müdüriyet-i Umûmiyyesi; Kuruluşu, Teşkilâtı ve Faaliyetleri (1909-1918)", (Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2012.

YAĞAR, Hasan, "Osmanlı Polis Teşkilatı ve Yenileşme Süreci", *Türkler*, C.13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.629-652.

YILDIRIM, Münir, "Kıbrıs Maruni Topluluğu", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XIII, S.1 (2013), s.1-21.

YILMAZ, İbrahim**,** "Selanik Polis Tarihi (1876-1912)" (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya, 2017.

YILMAZ, İbrahim, "20. Yüzyıl Başında Konya Polis Teşkilatı", (Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars, 2011.

YILMAZ, İbrahim, "Osmanlı Polis Okulları: Eğitim", *SÜTAD*, S.38, (2015), s.103-130.

ZİYA, Saliha, "Lübnan'da Dini Grupların Şekillendirilmesinde İç ve Dış Dinamikler", (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.

7. ELEKTRONİK KAYNAKLAR

ŞAHİN, Eyüp, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Polisinin Eğitimi", https://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/98/19-20-21-22.htm (Erişim Tarihi: 26. 11.2023).

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: H.1311/M.1893-1894 Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Vilayeti nüfus yapısı 47
Tablo 2: H.1326/M.1908 tarihli Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Polis Teşkilatı memurları ... 55
Tablo 3: Taşrada açılan polis mektepleri ve faaliyet tarihleri 58
Tablo 4: Beyrut Polis Mektebi'ne vilayet ve livalardan gönderilecek talebe sayısı 65
Tablo 5: 31 Mayıs 1327/13 Haziran 1911 senesi Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devre cetveli 67
Tablo 6: 11 Temmuz 1327/24 Temmuz 1911 senesi Beyrut Polis Mektebi birinci devre mezunları 68
Tablo 7: Beyrut Polis Mektebi'nin Ağustos 1327/Ağustos- Eylül 1911 senesine ait ikinci devre cetveli76
Tablo 8: Altıncı devre eğitimini başarılı olarak tamamlayan ve şehâdetnâme almaya hak kazanan 33 efendinin listesi 86
Tablo 9: Tifo hastalığına yakalanan polis efendilerin sınav sonuçları 96
Tablo 10: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Hıfz-ı sıhha ve Müdâvât-ı Evveliye derslerine giren muallimler 101
Tablo 11: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Terbiye-i Meslekiye dersine giren muallimler 102
Tablo 12: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Riyazet-i Bedeniye dersine giren muallimler.. 104
Tablo 13: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Fotoğraf dersine giren muallimler 106
Tablo 14: Beyrut Polis Mektebi'nin faaliyet yıllarında Daktiloskopi derslerine giren muallimler 107
Tablo 15: Beyrut Polis Mektebi'nin müdür ve eğitim kadrosu 114
Tablo 16: 29 Ağustos 1329/11 Eylül 1913 tarihli Hüseyin Nafiz Efendi'nin hizmet cetveli 120
Tablo 17: Beyrut Polis Mektebi Müdürü İsmail Hakkı Bey ile ilgili 20 Teşrin-i evvel 1334/20 Ekim 1918 tarihli kişisel bilgilerini içeren kayıt 124
Tablo 18: Beyrut Polis Mektebi Hesap Memuru Hacı Mehmed Efendi'nin hizmet cetveli 136
Tablo 19: Beyrut Polis Mektebi görevlilerinin 1911'de aldıkları maaşlar 139
Tablo 20: Beyrut Polis Mektebi'nin 1912'deki yeni kadrosu için muhasebe tarafından hazırlanan maaşlar 140
Tablo 21: Beyrut Polis Mektebi'nin memur ve hademelerin maaşlarını gösteren cetvel 141
Tablo 22: Beyrut Polis Mektebi'nin kadrosunun maaş ve masraflarının cetveli 142
Tablo 23: 19 Teşrin-i sâni 1328/2 Aralık 1912'de Bağdad ve Beyrut polis mekteplerinin personel maaşları ve masraflarını gösteren cetvel 143
Tablo 24: Beyrut Polis Mektebi'nde 1911'de görevde bulunan baş hademe, aşçı, ve aşçı yardımcısının isimleri ve görevlerine başlama tarihleri 149
Tablo 25: Beyrut Polis Mektebi'nde 1910'da görevli hademelerinin hizmet cetveli 150
Tablo 26: 13 Mayıs 1329/26 Mayıs 1913'te Beyrut Polis Mektebi demirbaş eşya cetveli 152

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: H.1326/M.1908 tarihli Beyrut Vilayet Salnamesi'ne göre Beyrut Vilayeti'nin nüfus grafiği 48
Şekil 2: Beyrut Polis Mektebi'nin birinci devre mezunları ve hocaları 75
Şekil 3: Beyrut Polis Mektebi'nin altıncı devresinde tahsil gören polis efendiler ve hocaları 90
Şekil 4: Selanik Polis Mektebi'nde jimnastik dersleri için yaptırılan çardak..... 103
Şekil 5: Beyrut Polis Mektebi'nde yapılan jimnastik çalışmaları 105
Şekil 6: 1912 yılına ait Beyrut Polis Mektebi şehâdetnâmesi 110
Şekil 7:1912 yılına ait Beyrut Polis Mektebi şehâdetnâmesi transkripti 111